

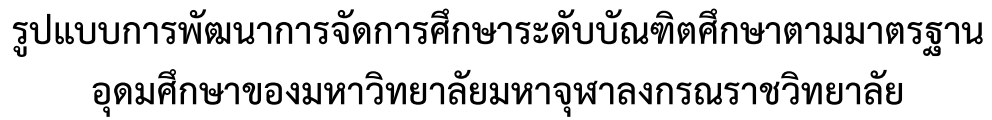

รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐาน
อุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
**DEVELOPMENT MODEL OF GRADUATE PROGRAM EDUCATIONAL
MANAGEMENT ACCORDING TO THE HIGHER EDUCATION STANDARD OF
MAHACHULALONGKORN RAJAVIDYALAYA UNIVERSITY**

พระครูสุตรัตโนภาส (ชูศักดิ์ จันทธมโม)

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

ดุขฉนินพณนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุขฉบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึศึกษา

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

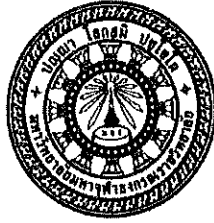
**Development Model of Graduate Program Educational
Management According to The Higher Education Standard of
Mahachulalongkorn Rajavidyalaya University**

Phrakrusutarattanophart (Choosak Candadhammo)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับคุณูปนิพนธ์
เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา
ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบคุณูปนิพนธ์

(พระเมธาวิญญู, รศ. ดร.)

ประธานกรรมการ

(พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน, ดร.)

กรรมการ

(ดร.อำนาจ บัวศิริ)

กรรมการ

(ดร.เกษม แสงนนท์)

กรรมการ

(รศ. ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมคุณูปนิพนธ์

รศ. ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

ประธานกรรมการ

พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน, ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูสุตวรรตโนภาส)

ชื่อคุณนิพนธ์ : รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐาน
อุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัย : พระครูสุตโรตตโนภาส (ชูศักดิ์ จันทมโม)

ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พุทธบริหารการศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมคุณนิพนธ์
: รศ. ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, ป.ธ. ๓, พธ.บ. (การบริหารการศึกษา),
M.Ed. (Educational Guidance), Ph.D. (Guidance)
: พระมหาญาณวิวัฒน์ จิตตวฑฺฒโน, ดร., ป.ธ.๙, ศศ.ม. (นโยบาย และ
การจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม), พธ.ด. (พุทธบริหารการศึกษา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๙ มกราคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นรูปแบบผสมวิธี คือ ๑) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๕๑ ท่านทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการจัดสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ ท่าน เพื่อใช้องค์ความรู้ดังกล่าวมาพัฒนาเป็นรูปแบบ และการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๘ ท่าน เพื่อการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

๑. สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ด้าน โดยเรียงตามลำดับ คือ หลักสูตร อาจารย์ กระบวนการเรียนการสอน งบประมาณ ปัจจัยเกื้อหนุน การวัดและประเมินผล และนิสิต

๒. รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีองค์ประกอบหลัก ๔ ประการ ได้แก่ องค์ประกอบที่ ๑ หลักการ ๑) เป็นศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนาของโลก ๒) เป็นแกนหลักในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในประเทศไทย ๓) เป็นแหล่งการศึกษาด้านการบริหารด้วยอาจารย์ที่เป็นเลิศสู่การสร้างสรณ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาประดิษฐ์เพื่อผลิตบัณฑิตผู้เป็นเลิศ องค์ประกอบที่ ๒ วัตถุประสงค์ ๑) พัฒนาอาจารย์บุคลากร และนิสิต ๒) พัฒนาระบบการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ๓) พัฒนาระบบงานวิจัย และสรณ์วัฒนธรรม องค์ประกอบที่ ๓ จุดมุ่งหมาย ๑) สร้างรูปแบบ ๒) นำรูปแบบไปใช้ ๓) ติดตามประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบ และองค์ประกอบที่ ๔ ๑) การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ๗ ด้าน ๒) หลักการของวงจรคุณภาพ ๓) มาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต

๔) หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการจัดการศึกษา คือ หลักปฏิสัมพันธ์ ๔ และหลักธรรมในทศตยปาปนิสสูตร และ ๕) กระบวนการพัฒนาตามมาตรฐาน (๑) การพัฒนาหลักสูตร (๒) การพัฒนาอาจารย์ (๓) การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน (๔) การพัฒนานิสิต (๕) การพัฒนาการวัดและประเมินผล (๖) การพัฒนาปัจจัยเกื้อหนุน และ (๗) การพัฒนางบประมาณ

๓. ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า มีความเหมาะสม และเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง

Dissertation Title : Development Model of Graduate Program Educational Management according to the Higher Education Standard of Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Researcher : Phrakrusutarattanophart (Choosak Candadhammo)

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Educational Administration)

Dissertation Supervisory Committee

: Assoc. Prof. Dr. Suddhipong Srivichai, Pali IIV, B.A. (Education Administration), M.Ed. (Educational Guidance), Ph.D. (Guidance)

: Phramaha Yannawat Thitavaddhano, Dr., Pali IX, M.A. (Resources & Environment Policy & Management), Ph.D. (Buddhist Educational Administration)

Date of Graduation : January 29, 2019

Abstract

The aims of this research were; 1) to study the state of graduate education management according to the higher education standard of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2) to develop the model of development of graduate education management according to the higher education standard of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, and 3) to propose a model for the development of graduate education management according to the higher education standard of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. The mixed research methods were used in the study. The quantitative data were collected by questionnaires from 351 samples and analyzed by means and standard deviation. The qualitative data were obtained from a seminar with 10 experts and focus group discussions with 8 experts. The data were analyzed by content analysis.

The results of the study found that:

1. The state of graduate education management in accordance with higher education standards of Mahachulalongkornrajavidyalaya University in 7 aspects was at a high level overall. The highest level was on curriculum, followed by teachers, teaching process, budget, supporting factors, measurement and evaluation, and students respectively.

2. The development model of graduate education management according to the higher education standard of Mahachulalongkornrajavidyalaya University consisted of 4 main components: 1. Principles, 1) To be the center of Buddhist education in the world, 2) To be the core of the Sangha administration in Thailand, 3) To be the source of education with qualified teachers, innovation, artificial intelligence in producing qualified graduates, 2. Objectives, 1) To develop teachers, staff and students, 2) To develop teaching and learning processes, 3) To develop research and innovation systems, 3. Aims, 1) To develop a model for the development, 2) To apply the model in operation, 3) To monitor and evaluate the implementation of the model, and the fourth component consisted of; 1) 7 principles of graduate education management, 2) Principles of cycle quality, 3) The learning outcome standards of graduates, 4) The principles of Patisambhida and Dhamma principles in Dutiyapapanika Sutta to support and the development of education management, and 5) Development process by the tertiary education standard criteria; (1) curriculum development; (2) teacher development; (3) teaching process development; (4) student development; (5) development of measurement and evaluation; (6) development of supporting factors, and (7) development of budget.

3. The model for the development of graduate education management according to the higher education standard of Mahachulalongkornrajavidyalaya University was examined and approved by the experts that it was appropriate and feasible to implement in practice.

กิตติกรรมประกาศ

ดุขฎีนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญซึ่งผู้วิจัย ขอขอบพระคุณและขอเจริญพรขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ณ โอกาสนี้

อนุโมทนาขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ประธานกรรมการควบคุมดุขฎีนิพนธ์ และ พระมหาญาณวัฒน์ จิตวฑฒโน, ดร. กรรมการที่ปรึกษาดุขฎีนิพนธ์ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ที่คอยดูแล คอยให้คำปรึกษา และคอยให้คำแนะนำ ในการทำดุขฎีนิพนธ์เล่มนี้ ด้วยความเสียสละและมีน้ำใจต่อผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง จนทำให้ดุขฎีนิพนธ์เล่มนี้ประสบความสำเร็จ

ขอบพระคุณและอนุโมทนาขอบคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบป้องกันและสอบประชาพิจารณ์ทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และคำแนะนำให้แก่ไขข้อบกพร่อง ทำให้ดุขฎีนิพนธ์เล่มนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอบพระคุณและขออนุโมทนาขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มที่ได้ให้ข้อมูล ให้คำแนะนำ และให้ข้อเสนอแนะ อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยทำให้ดุขฎีนิพนธ์มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอบพระคุณและขออนุโมทนาขอบคุณคณะผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่หลักสูตรพุทธศาสตรดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือทุกประการจนทำให้ดุขฎีนิพนธ์เล่มนี้ประสบความสำเร็จด้วยดี

ขออนุโมทนาขอบคุณ คุณผุสดี บุญเลิศ พร้อมครอบครัว ที่ให้ความอุปถัมภ์ทุนการศึกษา มาโดยตลอด คุณจันทนา อุทัยสาร ที่คอยดูแลช่วยเหลืองานด้านเอกสารด้วยดีเสมอมา และพุทธศาสนิกชน ศิษยานุศิษย์ ที่คอยเป็นกำลังใจให้ จนประสบความสำเร็จในครั้งนี้

ผู้วิจัย ขออุทิศผลบุญกุศลความดีงามจากงานวิจัยครั้งนี้ เพื่อตอบแทนพระคุณ บิดามารดา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่าน และแด่พระรัตนตรัยในพระพุทธศาสนา เพื่อความดำรงตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม สืบต่อไป

พระครูสุตรัตโนภาส (ชูศักดิ์ จันทธมโม)

๙ ธันวาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฌ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการอุดมศึกษา	๒๑
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา	๓๓
๒.๔ การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๕๐
๒.๕ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ	๖๗
๒.๖ แนวคิดการบริหารคุณภาพด้วยวงจรเดมมิง (PDCA)	๗๖
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙๕
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๑๑
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๑๒
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๑๑๒
๓.๒ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๑๓
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๑๔
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๑๖
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๑๗

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๑๑๘
๔.๑ ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐาน อุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๑๑๙
๔.๒ ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๑๒๖
๔.๓ ผลการเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๑๔๙
๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย	๑๕๙
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๖๒
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๖๒
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๖๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๗๓
บรรณานุกรม	๑๗๕
ภาคผนวก	๑๘๒
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๘๓
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและหนังสือเชิญ	๒๐๑
ภาคผนวก ค ภาพกระบวนการวิจัย	๒๑๔
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑ สรุปแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ	๑๐
๒.๒ สรุปความหมายของรูปแบบ	๑๒
๒.๓ สรุปองค์ประกอบของรูปแบบ	๑๕
๒.๔ สรุปประเภทของรูปแบบ	๑๗
๒.๕ สรุปการสร้างรูปแบบ	๑๘
๒.๖ สรุปการพัฒนาารูปแบบ	๒๐
๓.๑ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๑๒
๓.๒ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	๑๑๓
๔.๑ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม	๑๑๙
๔.๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๑ หลักสูตร	๑๒๐
๔.๓ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๒ อาจารย์	๑๒๑
๔.๔ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๓ กระบวนการเรียนการสอน	๑๒๒
๔.๕ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๔ นิสิต	๑๒๓
๔.๖ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๕ การวัดและประเมินผล	๑๒๔
๔.๗ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๖ ปัจจัยเกื้อหนุน	๑๒๕
๔.๘ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๗ งบประมาณ	๑๒๖
๔.๙ สรุปผลการสนทนากลุ่ม	๑๔๙

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๒.๑ วงจรการจัดการ PDCA	๗๗
๒.๒ วงล้อเต็มมิ่ง	๘๓
๒.๓ กระบวนการ PDCA	๘๔
๒.๔ วงจรการบริหารงาน	๘๗
๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๑๑
๔.๑ รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๑๕๕
๔.๒ องค์ความรู้จากการวิจัย SPB MODEL	๑๖๐

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยอยู่ในช่วงเวลาที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยีพลังงาน และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบอย่างรุนแรงมากขึ้นกว่าที่ผ่านมา เช่น การเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจโลก การรวมกลุ่มเศรษฐกิจภายใต้กรอบการค้าเสรีของอาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น และอินเดีย การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย โดยเฉพาะการเข้าสู่สังคมของความเป็นวัตถุนิยม สังคมที่เน้นคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะคุณภาพบัณฑิต ดังนั้น อุดมศึกษาไทยในช่วงปี ๒๕๕๕-๒๕๕๙ ต้องมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดเพื่อเป็นแหล่งความรู้ที่ตอบสนองการแก้ไขปัญหาวิกฤติ และชี้้นำการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชาติ และท้องถิ่นโดยเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และต้องส่งเสริมการพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในประชาคมอาเซียน และประชาคมโลกโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน และสังคมไทยให้มีคุณภาพเพื่อดำรงชีพตนเอง และเพื่อช่วยเหลือสังคมมีคุณธรรมมีความรับผิดชอบ และมีสุขภาวะทั้งร่างกาย และจิตใจซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของประเทศไทยทั้งนี้โดยอาศัยการบริหารจัดการอุดมศึกษาเชิงรุกซึ่งมีกลยุทธ์ การเงิน และพระราชบัญญัติอุดมศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อน วิสัยทัศน์ปี ๒๕๕๙ “อุดมศึกษาเป็นแหล่งองค์ความรู้ และพัฒนากำลังคนระดับสูงที่มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาชาติอย่างยั่งยืน สร้างสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙) บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีบทบาทสูงในสังคมประชาคมอาเซียน และมุ่งสู่คุณภาพอุดมศึกษาระดับนานาชาติ”^๑

ปัญหาของการอุดมศึกษาไทยที่สังคม และคนที่อยู่ในแวดวงการศึกษาหันวิตก และจับตามองมาตลอดคือเรื่อง “ผลผลิตบัณฑิต” เนื่องจากบัณฑิตในปัจจุบันจบออกไปแล้วมีเสียงสะท้อนว่าทำงานไม่เป็น ทำงานได้แต่ไม่ตรงกับสาขาที่เรียน ถูกจ้างเงินเดือนต่ำกว่าวุฒิตลอดจนตกงาน มหาวิทยาลัยเน้นการผลิตในเชิงปริมาณนำหน้าคุณภาพ รวมไปถึงปัญหางบประมาณสำหรับมหาวิทยาลัย คุณภาพอาจารย์ผู้สอน มุมมองของผู้บริหารจัดการอุดมศึกษา และแนวทางพัฒนาคุณภาพอุดมศึกษาไทย โดยเฉพาะ “คุณภาพบัณฑิต” จะเป็นเข็มทิศชี้อนาคตการศึกษาของไทย^๒

^๑สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, กรอบแผนอุดมศึกษา ระยะยาว ๑๕ ปี ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๖๕), (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, ๒๕๕๐).

^๒กาญจนา คุณารักษ์, พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, ๒๕๔๓).

การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ และทักษะในสาขาวิชาเฉพาะทางให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น มุ่งสร้างสรรค์ความก้าวหน้า และความ เป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนางานความรู้ และเทคโนโลยีด้าน วิทยาศาสตร์ มนุษย์ศาสตร์ และสังคมศาสตร์ การประยุกต์ใช้วิทยาการสากล และภูมิปัญญาท้องถิ่น ของไทยเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของสังคมไทย ปัญหาของการ อุดมศึกษาไทยที่สังคม และคนที่อยู่ในแวดวงการศึกษาหันวิตก และจับตามองมาตลอดคือเรื่อง “ผลผลิตบัณฑิต” เนื่องจากบัณฑิตในปัจจุบันจบออกไปแล้วมีเสียงสะท้อนจากนายจ้างว่าทำงานไม่ เป็น ทำได้แต่ไม่ตรงกับสาขาที่เรียน ถูกจ้างเงินเดือนต่ำกว่าวุฒิ ตลอดจนตกงาน เพราะมหาวิทยาลัย ได้เน้นการผลิตในเชิงปริมาณนำหน้าคุณภาพ รวมไปถึงปัญหางบประมาณสำหรับมหาวิทยาลัย คุณภาพอาจารย์ผู้สอนที่ส่งผลต่อคุณภาพ และสามารถ และสามารถแข่งขันได้มุมมองของผู้นำ ทางการบริหารจัดการอุดมศึกษา และแนวทางพัฒนาคุณภาพอุดมศึกษาไทย โดยเฉพาะ “คุณภาพ บัณฑิต” จะเป็นเข็มทิศชี้นำอนาคตการศึกษาของไทย^๓

บทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันอุดมศึกษา จึงต้องทำหน้าที่บุกเบิกแสวงหา ความรู้ ทำให้บุคคลมีความรู้เพิ่มเติม และใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาสังคม การจัดการ การศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นไปเพื่อการนำความรู้พื้นฐานไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ในขณะที่บัณฑิตศึกษา ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาระดับสูงในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อมุ่งสู่การคิดค้น แสวงหา และนำความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านไปใช้อย่างกลุ่มลึกพัฒนางานให้สมบูรณ์ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างรอบด้าน^๔ การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีคุณภาพ มีปัจจัยที่จะบ่งชี้อยู่ ๔ ประการ คือ ด้านหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน อาจารย์ และนิสิต^๕ และคุณภาพของบัณฑิตจะดีขึ้นขึ้นอยู่กับการบริหารงาน บัณฑิตศึกษาในด้าน การบริหาร หลักสูตร ห้องสมุด สารสนเทศ เทคโนโลยี และสื่อที่ทันสมัย งบประมาณที่เพียงพอ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถสูงตามสาขา การประสาน และความร่วมมือ ระหว่างสถาบันที่มีลักษณะคล้ายกัน ผู้บริหารควรแสวงหาทุนจากภายนอก^๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทยที่ สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาทราชธรรมมหาราชเจ้า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงสถาปนาขึ้น ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็น สถาบันการศึกษาพระไตรปิฎก และวิชาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ เมื่อปี

^๓กาญจนา คุณารักษ์, **พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร**, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขต พระราชวังสนามจันทร์, ๒๕๔๓).

^๔ไพฑูรย์ สินลารัตน์, “กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒ (Thai Qualifications Framework for Higher Education: TQF)” การประชุมวิชาการกองบริการการศึกษาวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒. ณ หอประชุมพูนรามคำแหงมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์, ๒๕๕๒).

^๕ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล, “การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการสอน อาจารย์ในวิทยาลัยครู”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต** (สาขาวิชาหลักสูตร และการสอน), (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒).

^๖อดุลย์ วิริยเวชกุล, **ดัชนีบ่งชี้คุณภาพบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิต วิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑).

พุทธศักราช ๒๔๓๐ เป็นต้นมา ต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ รัฐสภาได้ตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้สถาบันการศึกษาแห่งนี้ มีสถานะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และเป็นนิติบุคคล ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการจัดการศึกษา และบริการวิชาการพระพุทธศาสนาแก่สังคม ดังนี้ ๑) ระดับบัณฑิตศึกษา เปิดสอนระดับปริญญาเอก ๑๑ สาขาวิชา และระดับปริญญาโท ๒๒ สาขาวิชา ๒) ระดับปริญญาตรี เปิดสอน ๔ คณะ คือ คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ ๓) ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต เปิดสอน ๒ สาขาวิชา คือ พระไตรปิฎกศึกษา วิชาชีพรู ๔) ระดับมัธยมศึกษา มี ๒ แห่ง คือ โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา และโรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา ๕) การบริการวิชาการแก่สังคม ได้แก่ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย โรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัย สถาบันวิปัสสนาธุระ กลุ่มงานธรรมวิจัย กลุ่มงานมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา ศูนย์พัฒนามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแคมป์สน จังหวัดเพชรบูรณ์ สำนักงานพระสอนศีลธรรม และสถาบันภาษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยขึ้นมาโดยอาศัยแนวปฏิบัติตามความในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๑๒ ข้อ ๕ (๒) ว่าด้วยการพิจารณา จัดตั้ง ยุบ รวม และเลิก คณะ วิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย ภาควิชา และหรือ ส่วนงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นในมหาวิทยาลัย และข้อ ๗ ความว่า "ถ้าเป็นการสมควรมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งจะร่วมกันจัดการศึกษาขึ้นบัณฑิตวิทยาลัยอีกส่วนหนึ่ง โดยอนุมัติของสภามหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ก็ได้" ด้วยเหตุนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงมีประกาศที่ ๖๕/๒๕๒๙ ลงวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๒๙ แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้น เพื่อดำเนินการยกร่างโครงการบัณฑิตวิทยาลัย และหลักสูตรปริญญาโท^๘

จากจุดเริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน บัณฑิตวิทยาลัยได้เปิดหลักสูตรบัณฑิตศึกษาหลายสาขาวิชา ระดับปริญญาโท ได้แก่ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนา(นานาชาติ) ปรัชญา ปรัชญา(นานาชาติ) บาลี วิปัสสนาภาวนา ธรรมนิเทศ สันสกฤต มหายานศึกษา และระดับปริญญาเอก สาขาวิชาปรัชญา พระพุทธศาสนา บาลีพุทธศาสตร์ พระพุทธศาสนา (นานาชาติ) นอกจากนี้ในระดับคณะก็ได้เปิดหลักสูตรระดับปริญญาโท และปริญญาเอกอีกหลายสาขาวิชา ได้แก่ คณะพุทธศาสตร์ เปิดสาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ พระไตรปิฎกศึกษา คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ เปิดปริญญาโท สาขาวิชาชีวิต และความตาย ภาษาศาสตร์ พุทธศาสตร์ และศิลปะแห่งชีวิต ปริญญาเอก สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ เปิดปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ การจัดการเชิงพุทธ สังคมสงเคราะห์ ปริญญาเอก สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ การจัดการเชิงพุทธ^๙

^๗มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประวัติ และพัฒนาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี, ๒๕๕๘), คำนำ.

^๘มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประวัติบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, [ออนไลน์], www.mcu.ac.th/site/major/major_index.php [๑ เม.ย.๕๗].

^๙รายงานสาขาวิชาการศึกษา, กองวิชาการ, [ออนไลน์], <http://mcuaad.mcu.ac.th/ac/curr> [๑ เม.ย.๖๐].

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยภายใต้สถานะของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ได้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีพัฒนาการที่อิงกับเกณฑ์มาตรฐานของต้นสังกัด คือ สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และเชื่อมโยงกับมาตรฐานต่างๆ ของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของมหาวิทยาลัย พระพุทธศาสนาแห่งคณะสงฆ์ไทย เพื่อพร้อมรับต่อการประเมินคุณภาพภายนอก มีการดำเนินการ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษามาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลา ๑๒ ปี ขณะเดียวกัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยที่โครงสร้างการบริหาร มีการขยายส่วนงานได้สังกัดในฐานะ คณะ วิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ ห้องเรียน และหน่วยวิทยบริการ ในพื้นที่หลายจังหวัดทั่วประเทศ ปัจจุบันมีจำนวนส่วนงานเหล่านี้ถึง ๕๐ แห่ง แก่ คณะ ๕ คณะ วิทยาเขต ๑๐ แห่ง วิทยาลัยสงฆ์ ๗ แห่ง ห้องเรียน และหน่วยวิทยบริการ ๒๘ แห่ง การมีส่วนงานได้ สังกัดจำนวนมาก และกระจายอยู่ในลักษณะดังกล่าว เป็นประเด็นที่ต้องตอบคำถามในเรื่องการ ควบคุมคุณภาพ การรักษามาตรฐานของการดำเนินงานในด้านต่างๆ อยู่เสมอ^{๑๐}

จากความเป็นมา และความสำคัญดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย ได้มีการเสนอเปิดหลักสูตรต่างๆ มากขึ้นทั้งใน และต่างประเทศ ในระดับปริญญาโท และ ปริญญาเอก จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเป็นการเสริมสร้างคุณภาพมาตรฐานทางวิชาการ ทัดเทียมมหาวิทยาลัยทั้งในต่างประเทศ ทั้งด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการแก่ สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมภายใต้ภาวะการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้มหาวิทยาลัยซึ่งเป็น แหล่งผลิตผู้ทรงความรู้ และปัญญาให้แก่สังคม และประเทศชาติ ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อที่จะได้นำไปเป็นกรอบนโยบาย ในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาของการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย ให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานทางวิชาการซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสังคม และ ประเทศชาติ ต่อไป

จากความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องรูปแบบ การพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย เพื่อเป็นข้อมูลแก่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอื่นๆ และผู้เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับ ความ ต้องการของนิสิต รวมทั้งสามารถผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษาได้อย่างมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของ สังคม และประเทศชาติมากต่อไป

^{๑๐}พระมหาสุทัศน์ ตีสรรวาที และคณะ. แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(ออนไลน์). แหล่งข้อมูล : http://qa.mcu.ac.th/qa_articles.php?ars_id=๕ (๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑)

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๒.๒ เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๒.๓ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยู่ในระดับใด

๑.๓.๒ การพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับใด

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย ๑) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ ๒) แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายปฏิบัติการศึกษาไทย ๓) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ๔) มาตรฐานอุดมศึกษา ๕) บริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร / ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ก. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากร ได้แก่ อาจารย์ และนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง จำนวน ๓,๙๔๒ รูป/คน ดังนี้

๑) อาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช จำนวน ๒๗๑ รูป/คน^{๑๑}

๒) นิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๓,๖๗๑ รูป/คน ได้แก่ ระดับปริญญาตรี ๑,๙๗๖ รูป/คน ปริญญาโท ๑,๐๖๘ รูป/คน และปริญญาเอก ๖๒๗ รูป/คน^{๑๒}

^{๑๑}ดูรายละเอียดใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, รายงานประจำปี ๒๕๕๘, เอกสารอัดสำเนา, หน้า ๑๕.

^{๑๒}ดูรายละเอียดใน สำนักทะเบียน และวัดผล, ข้อมูลสถิติ นิสิต ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๕๘, เอกสารอัดสำเนา, หน้า ๑๕-๒๐.

ข. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

๑. การสัมมนา (seminar) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา จำนวน ๑๐ รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา

๒. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา จำนวน ๘ รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในส่วนกลาง ซึ่งประกอบด้วย คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ มีการดำเนินการจัดทำเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ระหว่างเดือน มกราคม – ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงานโดยมีองค์ประกอบของรูปแบบ ๖ องค์ประกอบ คือ ๑) หลักการของรูปแบบ ๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ๓) องค์ประกอบของรูปแบบ และ ๔) กระบวนการพัฒนาของรูปแบบ

การจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ทำให้การเรียนการสอนในหลักสูตรประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งมีองค์ประกอบการจัดการศึกษา ๗ ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านอาจารย์ ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านนักศึกษา ด้านการวัด และประเมินผล ด้านปัจจัยเกื้อหนุน และด้านงบประมาณ

การพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการในการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๗ ด้านได้แก่ ๑) หลักสูตร ๒) อาจารย์ ๓) กระบวนการเรียนการสอน ๔) นักศึกษา ๕) การวัดผล และประเมินผล ๖) ปัจจัยเกื้อหนุน และ ๗) งบประมาณ

มาตรฐานอุดมศึกษา หมายถึง มาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่คาดหวังที่จะให้บัณฑิตเรียนรู้ และสามารถทำได้หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว ซึ่งต้องมีกลุ่ม มาตรฐานผลการเรียนรู้ที่สำคัญ ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) การพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม ๒) ความรู้ ๓) ทักษะทางเชาวน์ปัญญา ๔) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ ๕) ทักษะการคิดวิเคราะห์ และการสื่อสาร

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๖.๑ สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๖.๒ รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาต่อไป

๑.๖.๓ องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาต่อไป

บทที่ ๒

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยดังรายละเอียด ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการอุดมศึกษา
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
- ๒.๔ การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๒.๕ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ
- ๒.๖ แนวคิดการบริหารคุณภาพด้วยวงจรเดมมิง (PDCA)
- ๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ

๒.๑.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ

คำว่า “รูปแบบ” หรือ “Model” เป็นคำที่ใช้สื่อความหมายหลายอย่าง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วรูปแบบจะหมายถึง สิ่งหรือวิธีการดำเนินงานที่เป็นต้นแบบของอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แบบจำลอง สิ่งก่อสร้างรูปแบบในการพัฒนาชนบท รูปแบบในการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร เป็นต้น

“รูปแบบ” เป็นการจำลองความจริงของปรากฏการณ์เพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของปรากฏการณ์นั้นๆ ได้ง่ายขึ้นเป็นการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับปรากฏการณ์โดยอาศัยหลักการของระบบรูปร่าง และมีจุดมุ่งหมายเพื่อการทำให้เกิดความกระจ่างชัดของนิยามความสัมพันธ์ และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง^๑ รูปแบบในทางสังคมศาสตร์ว่า เป็นชุดข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับ ปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะ และ/หรือ บรรยายคุณสมบัตินั้น เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ รูปแบบจึงไม่ใช้การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม เพราะการทำเช่นนั้นจะทำให้รูปแบบมีความซับซ้อน และยุ่งยากเกินไปในการทำความเข้าใจ

^๑Jame A.F. Stoner and Char Wankel, *Management*, 3rd ed. (New Delhi: Prentice-Hall, 1986), p.12.

ส่วนรูปแบบหนึ่ง ๆ จะต้องมียละเอียดมากน้อยเพียงใด หรือควรมีองค์ประกอบใดบ้างไม่ได้มีการกำหนดเป็นการตายตัว ทั้งนี้แล้วแต่ปรากฏการณ์แต่ละอย่าง และวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้นๆอย่างไร^๒ เป็นภาพจำลองของสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีรูปแบบตั้งแต่ง่าย ๆ ไปจนถึงรูปแบบที่มีความสลับซับซ้อนมาก ๆ และมีทั้งรูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) ที่เป็นแบบจำลองของวัตถุ เช่น แบบจำลองหอดูดาวแห่งชาติ เป็นต้น^๓ เป็นโครงสร้าง โปรแกรม แบบจำลอง หรือแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริง ที่สร้างขึ้น จากการลดทอนเวลา และเทศะ พิจารณามีสิ่งใดบ้างที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้แทนแนวคิดหรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบนั้นๆ^๔ ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ผู้วิจัยสามารถใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบต่างๆ อธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบ^๕ หรืออาจเป็นแบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผู้เสนอได้ศึกษา และพัฒนาขึ้นเพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป^๖ นอกจากนั้นแล้วยังหมายถึง แบบจำลองอย่างง่ายของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผู้เสนอได้ศึกษา และพัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง และแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันด้วย^๗

^๒Bardo J.W. and Hardman J.J., **Urban Sociology: A Systematic introduction**, (New York: F.E. Peacock Publishers, 1982), p. 70.

^๓Tosi H.L. and Carroll S.J., **Management (2nd ed.)**, (New York: John Wiley & Sons, 1982), p. 163.

^๔บุญส่ง หาญพานิช, “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๙๒.

^๕บุญชม ศรีสะอาด , **การพัฒนาการวิจัยโดยใช้รูปแบบ**, (มหาวิทยาลัยสารคาม: ภาควิชาการพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๔๕.

^๖กรรณิกา เจิมเทียนชัย, “การพัฒนารูปแบบการประเมินประสิทธิผลองค์กรของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๘๒.

^๗ศุภลักษณ์ เศษระพานิช , “การนำเสนอรูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาล”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕

ตารางที่ ๒.๑ สรุปแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
Jame A.F. Stoner and Char Wankel (1986)	๑) การจำลองความจริง ๒) เป็นการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับปรากฏการณ์โดยอาศัยหลักการของระบบรูปนัย และมีจุดมุ่งหมาย
Bardo J.W. and Hardman J.J (1982)	๑) เป็นชุดข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ ๒) มีองค์ประกอบใดบ้างไม่ได้มีการกำหนดเป็นการตายตัว ทั้งนี้แล้วแต่ปรากฏการณ์แต่ละอย่าง และวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการ
Tosi H.L. and Carroll S.J (1982)	เป็นภาพจำลองของสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งอาจจะมีรูปแบบตั้งแต่ง่ายไปจนถึงรูปแบบที่มีความสลับซับซ้อน
บุญส่ง หาญพานิช (๒๕๔๖)	เป็นโครงสร้าง โปรแกรม แบบจำลอง หรือแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริง
บุญชม ศรีสะอาด (๒๕๓๓)	อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบ
กรรณิกา เจริญชัย (๒๕๓๘)	เป็นแบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ที่ผู้เสนอได้ศึกษา และพัฒนาขึ้นเพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น
ศุภลักษณ์ เศษระพานิช (๒๕๔๔)	แบบจำลองอย่างง่ายของปรากฏการณ์ที่ผู้เสนอได้ศึกษา และพัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

๒.๑.๒ ความหมายของรูปแบบ

“รูปแบบ” หรือ Model เป็นคำที่ใช้เพื่อสื่อความหมายหลายอย่าง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วรูปแบบจะหมายถึงสิ่งหรือวิธีการดำเนินงานที่เป็นต้นแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แบบจำลองสิ่งก่อสร้าง รูปแบบในการพัฒนาชนบท เป็นต้น พจนานุกรม Contemporary English ของ Longman (1981, p. 668) ให้ความหมายไว้ ๕ ความหมาย แต่โดยสรุปแล้วจะมี ๓ ลักษณะ คือ

๑. Model หมายถึง สิ่งซึ่งเป็นแบบย่อส่วนของของจริง ซึ่งเท่ากับแบบจำลอง

๒. Model ที่หมายถึง สิ่งของหรือคนที่น่าสนใจใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการบางอย่าง เช่น ครูต้นแบบ

๓. Model หมายถึง รุ่นของผลิตภัณฑ์ต่างๆ พจนานุกรม Webster's New World ของนูเฟิร์ด (Neufeldt) ให้ความหมายของ รูปแบบว่า หมายถึง ภาพจำลองหรือตัวอย่างของข้อความที่เป็นจริงที่มีลักษณะเป็นมาตรฐานของความเป็นเลิศ^๔ ส่วนพจนานุกรมการศึกษา Good ได้ให้

^๔Victoria Neufeldt, Webster's New World Dictionary, 3rd Edition, (New York: Simon and Schuster, Inc.), 1988. p. 541.

ความหมายรูปแบบ ดังนี้รูปแบบ หมายถึง แบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำเป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด เป็นชุดของปัจจัย หรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกัน และกัน ซึ่งรวมกันเป็นตัวประกอบ และเป็นสัญลักษณ์ทางระบบ สังคม ตามความหมายดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า รูปแบบ คือแบบจำลองของสิ่งที่เป็^๙ รูปแบบ คือ วิธีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจตลอดจนจินตนาการของคนที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใดๆ ให้ปรากฏในลักษณะของการสื่อสารในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง^{๑๐} รูปแบบ มีความหมายที่แตกต่างจากทฤษฎี เพราะรูปแบบยังไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่ได้พิสูจน์แล้ว รูปแบบ ยังเป็นส่วนหนึ่งที่ผู้วิจัยพยายามวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันขององค์ประกอบอย่างเป็นระบบด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์เพื่อที่จะนำเสนอรูปแบบมาใช้ประโยชน์^{๑๑} รูปแบบจึงเป็นแบบจำลองในลักษณะเลียนแบบ หรือเป็นตัวแบบที่ใช้เป็นแบบอย่างเป็นแผนผังหรือแบบแผนของการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อเนื่องด้วยความสัมพันธ์เชิงระบบ ให้ความหมายรูปแบบหมายถึงตัวแทนที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบายพฤติกรรมของลักษณะบางประการของสิ่งที่เป็^{๑๒}จริงอย่างหนึ่ง หรือเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการหาความรู้ความเข้าใจปรากฏการณ์^{๑๓} รูปแบบ เป็นการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับชุดของปรากฏการณ์โดยอาศัยหลักการของระบบรูปนัยทั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้เกิดความกระจ่างชัดของนิยามความสัมพันธ์ และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรูปแบบที่มีความเที่ยงตรง จะพัฒนาเป็นทฤษฎีต่อไป^{๑๔} นิยาม รูปแบบว่าเป็นการจำลองความจริงของปรากฏการณ์เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มีความสัมพันธ์องค์ประกอบที่เป็นกระบวนการของปรากฏการณ์ นั้นๆ ให้ง่ายขึ้น^{๑๕} มีบางท่านให้ความหมายที่แตกต่างออกไปโดยที่รูปแบบเป็นสิ่งที่ออกแบบมาเพื่อแสดงถึงองค์ประกอบ และกระบวนการตรวจสอบความแตกต่างระหว่างความสัมพันธ์ในเชิงทฤษฎีกับปรากฏการณ์จริง^{๑๖} รูปแบบ คือ สิ่งที่แสดงโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งที่ศึกษา เพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ง่ายขึ้น โดยอาจแสดงออกมาในรูปของแผนภาพทางความคิดด้วยภาษาหรือสัญลักษณ์ และยังได้ขยายความของรูปแบบว่า รูปแบบเป็นอะไรบางอย่าง

^๙Good, Carter V., **Dictionary of Education**. (New York: Mc Graw Hill Book, Co, Inc), 1973, P. 198.

^{๑๐}เยาวดี วิบูลย์ศรี, **การประเมินโครงการ แนวคิด และแนวปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๒๕.

^{๑๑}ทิศนา ขัมมณี, **รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑.

^{๑๒}T.Husen, and N.T.Postlethwaite, **The International Encyclopedia of Education**, 2rd ed, (New York: Simon and Schuster, Inc., 1975), pp.137-138.

^{๑๓}Willer, R.H, **Leader and Leadership Process**, (Boston: Irwin / McGraw-Hill, 1967), p. 15.

^{๑๔}Stoner, A. F., & Wankel, C., **Management**. 3rd ed, (New Delhi: Prentice – Hill Privated, 1986), p. 12.

^{๑๕}Hausser, D.L., **Comparison of Different Models for Organizational Analysis**, (New York: John Wiley & Son,1980), pp. 132-161

ที่เราพัฒนาขึ้น เพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ของปรากฏการณ์ อย่างใดอย่างหนึ่ง รูปแบบ จึงไม่ใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม ส่วนการที่จะระบุารูปแบบหนึ่ง ๆ จะต้องมียละเอียดอย่างน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้นๆ ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์แต่ละอย่าง และวัตถุประสงค์ ของรูปแบบที่ต้องการอธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ^{๑๖}

จากความหมายทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้น จากแนวคิด ทฤษฎีที่ได้ศึกษามาของผู้สร้างเองเพื่อถ่ายทอดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ โดยใช้สื่อ ที่ทำให้เข้าใจได้ง่าย และกระชับถูกต้อง และสามารถตรวจสอบเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์จริงได้ เพื่อช่วยให้ตนเอง และคนอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองอย่างง่ายหรืออย่างย่อส่วน (Simplified form) ของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบดังกล่าวได้ศึกษา และพัฒนาขึ้นมาเพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่เข้าใจได้ง่ายขึ้น หรือในบางกรณีอาจจะใช้ประโยชน์ ในการทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

ตารางที่ ๒.๒ สรุปความหมายของรูปแบบ

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
Longman (1981)	๑) Model สิ่งซึ่งเป็นแบบย่อส่วนของของจริง ซึ่งเท่ากับแบบจำลอง ๒) Model สิ่งของหรือคนที่น่าสนใจมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการบางอย่าง เช่น ครูต้นแบบ ๓) Model รุ่นของผลิตภัณฑ์ต่างๆ
Victoria Neufeldt (1988)	ภาพจำลองหรือตัวอย่างของข้อความเป็นจริงที่มีลักษณะเป็นมาตรฐานของความเป็นเลิศ
Good, Carter V. (1973)	๑) แบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำเป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ ๒) แบบจำลองของสิ่งที่เป็นอยู่
เยาวดี วิบูลย์ศรี (๒๕๓๖)	วิธีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ
T.Husen, and N.T.Postlethwaite (1975)	รูปแบบยังเป็นส่วนหนึ่งที่ผู้วิจัยพยายามวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันขององค์ประกอบอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์เพื่อที่จะนำเสนอรูปแบบมาใช้ ประโยชน์
ทศนา แหมมณี (๒๕๕๑)	๑) แบบจำลองในลักษณะเลียนแบบ ๒) ตัวแบบที่ใช้เป็นแบบอย่าง ๓) เป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการหาความรู้

^{๑๖}ดิเรก วรรณเศียร, “การพัฒนาแบบจำลองแบบสมบูรณ์ในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๔๕.

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
	ความเข้าใจปรากฏการณ์
Willer, R.H (1967)	เป็นการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับชุดของปรากฏการณ์โดยอาศัยหลักการของระบบรูปนัย
Stoner, A. F., & Wankel, C (1986)	๑) เป็นการจำลองความจริงของปรากฏการณ์ ๒) อธิบายปรากฏการณ์ที่มีความสัมพันธ์องค์ประกอบ
Hausser, D. L (1980)	๑) เป็นสิ่งที่ออกแบบมาเพื่อแสดงถึงองค์ประกอบ ๒) กระบวนการตรวจสอบความแตกต่างระหว่างความสัมพันธ์ในเชิงทฤษฎีกับปรากฏการณ์จริง

๒.๑.๓ องค์ประกอบของรูปแบบ

จากการศึกษาตัวอย่างของรูปแบบจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ พบว่า ไม่มีปรากฏหลักเกณฑ์ที่เป็นเกณฑ์ตายตัวว่ารูปแบบนั้นต้องมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ส่วนใหญ่ จะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ผู้สนใจดำเนินการศึกษา ส่วนการกำหนดองค์ประกอบรูปแบบในการศึกษา และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดองค์การ และการบริหารจัดการตามแนวคิดของ บราวน์ และโมเบิร์ก (Brown and Moberg) ได้สังเคราะห์รูปแบบขึ้นจากแนวคิดเชิงระบบ (system approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (contingency approach) และองค์ประกอบตามรูปแบบประกอบด้วยสภาพแวดล้อม (environment) เทคโนโลยี (technology) โครงสร้าง (structure) กระบวนการจัดการ (management process) และการตัดสินใจสั่งการ (decision making)^{๑๗}

องค์ประกอบของรูปแบบไว้ ๖ องค์ประกอบ คือ

๑. หลักการของรูปแบบ
๒. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ
๓. ระบบ และกลไกของรูปแบบ
๔. วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ
๕. แนวทางการประเมินผลรูปแบบ
๖. เงื่อนไขของรูปแบบ^{๑๘}

องค์ประกอบของรูปแบบที่ดีควรประกอบด้วย ๗ องค์ประกอบ ดังนี้

๑. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ในการพัฒนารูปแบบใดๆ ก็ตามผู้ออกแบบรูปแบบ ต้องรู้ว่า จะออกแบบรูปแบบการดำเนินงานนี้ขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ใด ซึ่งโดยทั่วไปก็มักจะพัฒนารูปแบบขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การ

^{๑๗} Brown and Moberg อ้างใน สมาน อัครภูมิ “การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษา ระดับจังหวัด”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๑๖.

^{๑๘} ธีระ รุญเจริญ อ้างใน สมาน อัครภูมิ, การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก, (อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ม.ป.ป.), หน้า ๒๐.

พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ขึ้นมาเพื่อให้การดำเนินงานในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นต้น

๒. ทฤษฎีพื้นฐาน และหลักการของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานของรูปแบบเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้ออกแบบรูปแบบต้องกำหนดว่าจะออกแบบรูปแบบนั้นๆ บนฐานคิดของทฤษฎี และหลักการใดบ้าง เช่น หลักการประการหนึ่งของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ “หลักร่วมกันรับผิดชอบ” หมายความว่าคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมกันรับผิดชอบ เป็นต้น

๓. ระบบงาน และกลไกของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามหลักการ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ผู้พัฒนารูปแบบต้องออกแบบระบบงานของรูปแบบเพื่อเป็นกลไกในการดำเนินงานของรูปแบบ เช่น การจัดโครงสร้างองค์การ การตั้งคณะกรรมการ และคณะทำงานต่างๆ และที่จำเป็นอื่นๆ พร้อมกับการกำหนดบทบาทหน้าที่ ความสัมพันธ์ และการทำงานร่วมกันของระบบเหล่านั้นเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้

๔. วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ โดยการกำหนดภารกิจ กระบวนการ วิธีการ กิจกรรม และอื่นๆ ที่ต้องดำเนินการเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

๕. แนวการประเมินรูปแบบ หมายถึง การกำหนดแนวทาง และเครื่องมือในการประเมินผลรูปแบบตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ และการประเมินการดำเนินงานตามรูปแบบ ว่า เป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบว่ารูปแบบทำหน้าที่ ตามที่ออกแบบไว้มากน้อยเพียงใด และเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด ตลอดจนการกำหนดแนวทางในการพัฒนารูปแบบต่อเนื่องต่อไปได้

๖. คำอธิบายประกอบรูปแบบ หมายถึง การอธิบายคำศัพท์เฉพาะที่นำมาใช้ในการออกแบบรูปแบบเพื่อสื่อความให้ตรงกันในการนำรูปแบบไปใช้

๗. ระบุเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้เนื่องจากรูปแบบมีข้อจำกัดของตนเอง ดังนั้นผู้ออกแบบรูปแบบควรได้ระบุเงื่อนไขที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จ และข้อระมัดระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น เป็นต้น^{๑๔}

หลังจากออกแบบรูปแบบเสร็จแล้ว ผู้ออกแบบควรจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบโดยนำสาระของรูปแบบทั้ง ๗ องค์ประกอบ เครื่องมือ และเอกสารประกอบการใช้รูปแบบทั้งหมด มาบรรจุไว้ในคู่มือด้วย จึงจะทำให้การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานมีความสมบูรณ์ครบถ้วน และเมื่อตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบแล้วรายงานการตรวจสอบรูปแบบไว้ในภาคผนวกของคู่มือด้วยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษา และนำรูปแบบไปใช้ในการดำเนินงานต่อไปเป็นอย่างยิ่ง

^{๑๔} สมาน อัสวภูมิ, การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก, (อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ม.ป.ป.), หน้า ๕๕.

ตารางที่ ๒.๓ สรุปองค์ประกอบของรูปแบบ

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
Brown and Moberg (๒๕๓๗)	๑) สภาพแวดล้อม (Environment) ๒) เทคโนโลยี (Technology) ๓) โครงสร้าง (Structure) ๔) กระบวนการจัดการ (Management process) ๕) การตัดสินใจสั่งการ (Decision making)
ธีระ รุญเจริญ (ม.ป.ป.)	๑) หลักการของรูปแบบ ๒) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ๓) ระบบ และกลไกของรูปแบบ ๔) วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ ๕) แนวทางการประเมินผลรูปแบบ ๖) เงื่อนไขของรูปแบบ
สมาน อิศวภูมิ (ม.ป.ป.)	๑) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ๒) ทฤษฎีพื้นฐาน และหลักการของรูปแบบ ๓) ระบบงาน และกลไกของรูปแบบ ๔) วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ ๕) แนวการประเมินรูปแบบ ๖) คำอธิบายประกอบรูปแบบ ๗) ระบุเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้

๒.๑.๔ ประเภทของรูปแบบ

ประเภทของรูปแบบอาจจะมีรูปแบบอย่างง่าย ๆ ไปจนถึงรูปแบบที่มีความสลับซับซ้อนมาก ๆ และมีทั้งรูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) ที่เป็นแบบจำลองของวัตถุ และรูปแบบเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Model) ที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ด้วยภาษาหรือสัญลักษณ์ รูปแบบในทางสังคมศาสตร์ มักหมายถึง ชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ ที่เราสนใจ เพื่อใช้เป็นการนิยามคุณลักษณะหรือบรรยายคุณสมบัติอื่นๆ ให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย ดังนั้นรูปแบบจึงไม่ได้บรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม เพราะทำได้ โมเดลมีความซับซ้อนและยุ่งยากเกินไปในการที่จะทำความเข้าใจ^{๒๐}

นักวิชาการต่างๆ ได้แบ่งประเภทของรูปแบบไว้หลายลักษณะซึ่งแตกต่างกันไป ผู้วิจัยพอสรุปประเด็นได้ และศึกษา และจัดแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิดหลักการหรือทฤษฎี ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนี้ๆ และได้แบ่งกลุ่มแบบการสอนเอาไว้ ๔ รูปแบบคือ

^{๒๐}Tosi, H.L., & Carrol, S.J, **Management. 2nd ed,** (New York: John Wiley and Sons, 1982., p. 163.

๑. Information – Processing Model เป็นรูปแบบการสอนที่ยึดหลักความสามารถในกระบวนการประมวลข้อมูลของผู้เรียน และแนวทางในการปรับปรุงวิธีการจัดการกับข้อมูล ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒. Personal Model รูปแบบการสอนที่จัดไว้ในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล และการพัฒนาบุคลากรเฉพาะราย โดยมุ่งเน้นกระบวนการที่แต่ละบุคคลจัดระบบ และปฏิบัติต่อสรรพสิ่ง (Reality) ทั้งหลาย

๓. Social Interaction Model เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และบุคคลต่อสังคม

๔. Behavior Model เป็นรูปแบบการสอนที่ใช้องค์ความรู้ด้านพฤติกรรมศาสตร์เป็นหลักในการพัฒนารูปแบบจุดเน้นที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ของผู้เรียน มากกว่าการพัฒนาโครงสร้างทางจิตวิทยา และพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้^{๒๑}

การแบ่งประเภทของรูปแบบทางการศึกษา และสังคมศาสตร์เอาไว้ ๕ ประเภท คือ

๑. รูปแบบคล้าย (Analogue Models) คือรูปแบบที่มีความสัมพันธ์กับระบบกายภาพมักเป็นรูปแบบที่ใช้ในวิทยาศาสตร์กายภาพ เป็นรูปแบบที่นำไปใช้อุปมากับสิ่งอื่นได้ เช่น รูปแบบจำลองระบบสุริยะกับระยะสุริยะที่เกิดขึ้นจริง ธนาครจำลองกับระบบธนาครที่เป็นจริง แบบจำลองการผลิต กับการผลิตจริง เป็นต้น

๒. รูปแบบที่อธิบายความหมาย หรือให้ความหมาย (Semantic Models) คือรูปแบบที่ใช้ภาษาในการบรรยาย ลักษณะของรูปแบบ รูปแบบชนิดนี้จะใช้วิธีอุปมาในการพิจารณาภาษามากกว่าที่จะใช้วิธีอุปมาในการพิจารณาด้วยโครงสร้างทางกายภาพ

๓. รูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิ แบบแผน หรือโครงการ (Schematic Models)

๔. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Models) คือเป็นรูปแบบที่กำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปสมการ หรือฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์

๕. รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Models) คือเป็นรูปแบบที่มีโครงสร้างเป็น สมการเชิงเส้นที่ประกอบด้วยตัวแปรสัมพันธ์กันเป็นเหตุ และผล มีการทดสอบสมมุติฐานผลของรูปแบบ^{๒๒}

จากประเภทของรูปแบบที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ ประเภทของรูปแบบนั้นสามารถแบ่งได้ตามหลักแนวคิด/ทฤษฎีพื้นฐานได้ ๔ รูปแบบ คือ

๑. Information – Processing Model หมายถึง รูปแบบการสอนที่ยึดหลักความสามารถในการกระบวนการประมวลข้อมูลของผู้เรียน

๒. Personal Model หมายถึง รูปแบบการสอนที่จัดไว้ในกลุ่ม ให้ความสำคัญของปัจเจกบุคคล และการพัฒนาบุคคลเฉพาะราย

^{๒๑} Joyce B. and Weil M. , **Model of Teaching (2nd ed)**, (New Delhi: Prentice – Hall of India Private Limited, 1985), p 165

^{๒๒} Keeves P.J., **Education Research Methodology and Measurement: An International Handbook**, (Oxford: Pergamam Press, 1988), pp. 561 – 565 cited in Sallis, 2002.

๓. Social Interaction Model หมายถึง รูปแบบที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อสังคม

๔. Behavior Model หมายถึง รูปแบบการสอนที่ใช้องค์ความรู้ด้านพฤติกรรมศาสตร์เป็นหลักในการพัฒนารูปแบบ และหลักทางการศึกษา และสังคมศาสตร์ ได้อีก ๔ รูปแบบ คือ ๑) Analogue Model หมายถึง รูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปมัยเทียบเคียง ปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม และ ๒) Semantic Model หมายถึง รูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายสิ่งที่ศึกษาด้วยภาษา และรูปภาพ

๓. Mathematical Model หมายถึง รูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ

๔. Causal Model หมายถึง รูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิค Path Analysis และ Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุผล

ตารางที่ ๒.๔ สรุปประเภทของรูปแบบ

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
Tosi, H.L., & Carrol, S.J (1982)	๑) รูปแบบอย่างง่าย ๆ ๒) รูปแบบที่มีความสลับซับซ้อนมากๆ ๓) รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) ๓) รูปแบบเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Model)
Joyce B. and Weil M (1985)	๑) Information – Processing Model ๒) Personal Model ๓) Social Interaction Model ๔) Behavior Model
Keeves P.J (1988)	๑) รูปแบบคล้าย (Analogue Models) ๒) รูปแบบที่อธิบายความหมาย หรือให้ความหมาย (Semantic Models) ๓) รูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิแบบแผน หรือโครงการ (Schematic Models) ๔) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์(Mathematical Models) ๕) รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Models)
Steiner, E (1988)	๑) รูปแบบเชิงปฏิบัติ(Practical Model or – Model – of) ๒) รูปแบบเชิงทฤษฎี(Theoretical Model of Model – for)

๒.๑.๕ การสร้างรูปแบบ

รูปแบบที่จะนำไปใช้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้น รูปแบบต้องประกอบด้วยลักษณะ ที่สำคัญ คือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนายผลได้ สามารถขยายความผลทำนายได้กว้างขวางขึ้น และสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ๆ สำหรับการพัฒนารูปแบบนั้นผู้วิจัยจะต้องศึกษา แนวคิดทฤษฎีในการสร้างรูปแบบ นำเอาข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อกำหนด ความสัมพันธ์ของ

องค์ประกอบของรูปแบบ กำหนดโครงสร้าง และข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มุ่งหวังของการวิจัย มีการทดสอบ และปรับปรุงแบบ ก่อนนำรูปแบบไปใช้งานจริง ประเมินผลหลังจากการนำรูปแบบไปใช้งานจริง^{๒๓} การสร้างรูปแบบ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง ตัวรูปแบบจะต้องมีลักษณะที่สำคัญคือ จะต้องมีความสัมพันธ์กันเชิงโครงสร้าง ทำนาย และขยายผลได้นำไปสู่การสร้างแนวคิดใหม่ๆ เกิดขึ้น สรุปการสร้างรูปแบบที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุดนั้น รูปแบบต้องมีลักษณะที่สำคัญ ประกอบด้วยความสัมพันธ์กันด้านโครงสร้าง สามารถทำนาย และขยายผลได้อย่างกว้างขวาง และสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ๆ^{๒๔}

ตารางที่ ๒.๕ สรุปการสร้างรูปแบบ

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
บุญส่ง หาญพานิช (๒๕๔๖, หน้า ๙๓)	๑) รูปแบบที่จะนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุด ๒) มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ๓) ประเมินผลหลังจากการนำรูปแบบไปใช้งานจริง
อำนาจ เกาตระกุล (๒๕๔๘, หน้า ๑๑๗)	๑) ลักษณะของรูปแบบที่สามารถใช้งานได้จริง ๒) ความสัมพันธ์กันด้านโครงสร้าง สามารถทำนาย และขยายผลได้อย่างกว้างขวาง

๒.๑.๖ การพัฒนารูปแบบ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบพบว่า การพัฒนารูปแบบนั้น อาจจะมีขั้นตอนในการดำเนินงานแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปแล้วอาจจะแบ่งออก เป็นสองตอนใหญ่ๆ คือ การสร้างรูปแบบ (construct) และการหาความตรง (validity) ของรูปแบบ^{๒๕} ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนว่ามีการดำเนินการอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะ และกรอบแนวคิดซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้นๆ ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ ได้แก่ การพัฒนารูปแบบซึ่งเป็นรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ของ บุญชม ศรีสะอาด ซึ่งได้แบ่ง การดำเนินการออกเป็น ๒ ขั้นตอน คือ การพัฒนารูปแบบ และการทดสอบประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของรูปแบบ ในส่วนการพัฒนารูปแบบนั้น ดำเนินการโดยวิเคราะห์ลำดับในการทำวิทยานิพนธ์ หลักการเขียน รายงานการวิจัย จุดบกพร่องที่มักจะพบในการทำวิทยานิพนธ์ ฯลฯ แล้วนำองค์ประกอบเหล่านั้นมาสร้างเป็นรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ตามลำดับขั้นในการทำวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นจะเป็นขั้นตอนที่ ๒ นำรูปแบบดังกล่าวไปทดสอบ และประเมินประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของ

^{๒๓}บุญส่ง หาญพานิช, “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), บทคัดย่อ.

^{๒๔}อำนาจ เกาตระกุล, เอกสารประมวลความรู้เรื่อง หลักทฤษฎีแนวคิดงานวิจัย สำหรับใช้เป็นฐานความรู้ในการศึกษาค้นคว้าวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารความรู้ในสถาบันการอาชีวศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๗.

^{๒๕}Willer, R.H, *Leader and Leadership Process*, (Boston: Irwin / McGraw-Hill, 1967), p. 83.

รูปแบบ^{๒๖} การพัฒนารูปแบบอีกรวิธีหนึ่งตามแนวทางการศึกษาของ รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ ได้พัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพ ทั้งองค์การของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม การศึกษามีรายละเอียดในการดำเนินการ ๕ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษา และสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิด และหลักการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่ได้รับเลือกเป็นโครงการนำร่อง การวิจัย และการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาสภาพจริงจากรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพ

ขั้นตอนที่ ๒ เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ โดยการสังเคราะห์แบบสัมภาษณ์จากการศึกษาในขั้นตอนที่ ๑ นำมาสร้างเป็นรูปแบบจำลองระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยการสร้างเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแบบเลือกตอบ เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย ให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

ขั้นตอนที่ ๓ เป็นการพัฒนารูปแบบระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การโดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติการใช้รูปแบบจำลองจากขั้นตอนที่ ๒ นำมาศึกษาวิเคราะห์ และกำหนดรูปแบบระบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยเทคนิคเดลฟาย ๓ รอบ

ขั้นตอนที่ ๔ การวิเคราะห์หาความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาคือผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ ๕ การสรุป และนำเสนอรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ และจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยต่อไป^{๒๗}

ส่วน สมุทร ชำนาญ ได้พัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมุ่งศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับสภาพสังคมแบ่งการวิจัย ๔ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ เป็นการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี วิธีการบริหารโรงเรียนที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน และสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๒ เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยมีองค์ประกอบ ๕ องค์ประกอบ ด้วยการสร้างเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบเห็นด้วย และไม่เห็นด้วย เพื่อถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

^{๒๖} บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก, ๒๕๓๕), หน้า ๑๓

^{๒๗} รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ, “การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน”, *คุชณินพนธ์การศึกษาคุชณินบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘).

ขั้นตอนที่ ๓ เป็นขั้นการพัฒนารูปแบบบริหารสถานศึกษาที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ ๔ เป็นขั้นการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา^{๒๘}

จากการศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องนี้พอสรุปได้ว่าการสร้างรูปแบบ (model) นั้นไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัวแน่นอนว่าต้องทำอะไรบ้าง แต่โดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากการศึกษา องค์ความรู้ (intensive knowledge) เกี่ยวกับเรื่องที่เราจะสร้างรูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงค้นหาสมมุติฐาน และ หลักการของรูปแบบที่จะพัฒนา แล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้น และนำรูปแบบที่สร้างขึ้น ไปตรวจสอบความเหมาะสม และหาคุณภาพของรูปแบบต่อไป ส่วนการพัฒนารูปแบบมีการดำเนินการเป็นสองตอนใหญ่ คือ การสร้างรูปแบบ และการประเมินความเหมาะสม และการหาคุณภาพของรูปแบบ

ตารางที่ ๒.๖ สรุปการพัฒนารูปแบบ

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
Willer, R.H (1967)	๑) การสร้างรูปแบบ (construct) ๒) การหาความตรง (validity)
บุญชม ศรีสะอาด (๒๕๓๕)	๑) การพัฒนารูปแบบ และการทดสอบประสิทธิภาพ ๒) ประสิทธิภาพของรูปแบบ
รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (๒๕๔๘)	ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษา และสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิด และหลักการ ขั้นตอนที่ ๒ เป็นการสร้างรูปแบบจำลอง ขั้นตอนที่ ๓ เป็นการพัฒนารูปแบบระบบบริหารคุณภาพทั้ง องค์กรโดยใช้เทคนิคเดลฟาย จากผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นตอนที่ ๔ การวิเคราะห์หาความเหมาะสมของรูปแบบ ขั้นตอนที่ ๕ การสรุป และนำเสนอรูปแบบ
สมุท ขำนาญ (๒๕๔๖)	ขั้นตอนที่ ๑ เป็นการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี วิธีการ บริหารโรงเรียนที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน และ สัมภาษณ์ ขั้นตอนที่ ๒ เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบ ขั้นตอนที่ ๓ เป็นขั้นการพัฒนารูปแบบบริหารสถานศึกษาที่ บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยใช้เทคนิคเดลฟายจาก ผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนที่ ๔ เป็นขั้นการตรวจสอบความเหมาะสม

^{๒๘} สมุท ขำนาญ, “การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน”, *ดุชนิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖).

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการอุดมศึกษา

ปัญหาของการอุดมศึกษาไทยที่สังคม และคนที่อยู่ในแวดวงการศึกษาหัวนวิตก และจับตามองมาตลอดคือเรื่อง “ผลผลิตบัณฑิต” เนื่องจากบัณฑิตในปัจจุบันจบออกไปแล้วมีเสียงสะท้อนจากนายจ้างว่า ทำงานไม่เป็น ได้แต่ไม่ตรงกับสาขาที่เรียน ถูกจ้างเงินเดือนต่ำกว่าวุฒิตลอดจนตงงานมหาวิทยาลัย เน้นการผลิตในเชิงปริมาณนำหน้าคุณภาพรวมไปถึงปัญหางบประมาณสำหรับมหาวิทยาลัย คุณภาพอาจารย์ผู้สอนที่ส่งผลต่อคุณภาพ และสามารถ และสามารถแข่งขันได้มุมมองของผู้นำทางการบริหารจัดการการอุดมศึกษา และแนวทางพัฒนาคุณภาพอุดมศึกษาไทย โดยเฉพาะคุณภาพบัณฑิตจะเป็นเข็มทิศชี้อนาคตการศึกษาของไทย^{๒๙}

บทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันอุดมศึกษา จึงต้องทำหน้าที่บุกเบิกแสวงหาความรู้ ทำให้บุคคลมีความรู้เพิ่มเติม และใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาสังคม การจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นไปเพื่อการนำความรู้พื้นฐานไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ในขณะที่บัณฑิตศึกษาซึ่งเป็นการจัดการศึกษาระดับสูงในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อมุ่งสู่การคิดค้น แสวงหา และนำความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านไปใช้อย่างลุ่มลึกพัฒนางานให้สมบูรณ์ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างรอบด้าน^{๓๐} การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีคุณภาพ มีปัจจัยที่จะบ่งชี้อยู่ ๔ ประการ คือ ด้านหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน อาจารย์ และนิสิต^{๓๑} และคุณภาพของบัณฑิตจะขึ้นขึ้นอยู่กับการบริหารงานบัณฑิตศึกษาในด้านการบริหาร หลักสูตร ห้องสมุด สารสนเทศ เทคโนโลยี และสื่อที่ทันสมัย งบประมาณที่เพียงพอ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถสูงตามสาขา การประสาน และความร่วมมือระหว่างสถาบันที่มีลักษณะคล้ายกัน ผู้บริหารควรแสวงหาทุนจากภายนอก^{๓๒}

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมพิจารณาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปความชัดเจนถึงองค์ประกอบ และเนื้อหาของปรัชญาการอุดมศึกษาในภาพรวมของไทย โดยกำหนดเป็นบทบัญญัติ “ปรัชญาการอุดมศึกษาไทย”^{๓๓} ดังต่อไปนี้

^{๒๙} กาญจนา คุณารักษ์, **พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร**, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, ๒๕๕๓).

^{๓๐} ไพฑูรย์ สินลารัตน์, “กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒ (Thai Qualifications Framework for Higher Education: TQF)” การประชุมวิชาการกองบริการการศึกษาวินาที ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ณ หอประชุมพ่อขุนรามคำแหงมหาราช, (๒๕๕๒), (อัตสำเนา).

^{๓๑} ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล, “การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการสอนอาจารย์ในวิทยาลัยครู”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒).

^{๓๒} อุดลย์ วิริยเวชกุล, **ดัชนีบ่งชี้คุณภาพบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑).

^{๓๓} สำนักนโยบาย และแผนการอุดมศึกษา, **ปรัชญาการอุดมศึกษาไทย** (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา), หน้า ๒.

๒.๒.๑ บัญญัติ ๗ ประการของปรัชญาการอุดมศึกษาไทย

มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาไทย มีปรัชญา เป้าหมาย วัตถุประสงค์ แนวทางในการบริหารจัดการ และการดำเนินงานตามภารกิจของมหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษา เพื่อมุ่งผลิตบัณฑิตทุกระดับ

๑. ให้ได้รับคุณวุฒิเป็นที่ยอมรับในระบบการอุดมศึกษาที่เป็นสากล มีระบบของสถานศึกษาในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ตรงกับความต้องการ และความคาดหวังของประเทศ ของผู้ประกอบการ ที่มีความแตกต่างหลากหลาย

๒. มีคุณธรรม จริยธรรม อันรวมถึงการรู้ และเข้าใจ การรักษา และประพฤติตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีของไทย

๓. ให้มีวัฒนธรรม และอารยธรรมที่เป็นสากล อาทิ การรักษาระเบียบวินัย การให้เกียรติผู้อื่น การตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความโอบอ้อมอารีสามารถทำงานได้ทั้งเป็นผู้นำ และ ผู้ตาม ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม เป็นตัวอย่างอันดีของสังคม และประจักษ์ในคุณค่าของสิ่งเหล่านี้ว่า เป็นสัญลักษณ์ของผู้พัฒนา และสร้างสรรค์ อันเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจของประเทศ

๔. ให้มีความสนใจใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ตรงกับคุณลักษณะของผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถอภิปรายโต้ตอบด้วยเหตุผลที่ยอมรับได้ รู้ และเข้าใจ รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ปัญหา หรือคำถามเพื่อหาคำตอบที่มีเหตุผล

๕. เป็นตัวอย่างของผู้ที่มีความรู้ในสังคมอารยะ และเป็นส่วนสำคัญของสังคม และหน่วยงานเรียนรู้นวัตกรรม

๖. ให้มีความมุ่งมั่น และมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๗. ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในเชิงพาณิชย์ที่มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการ

โดยองค์รวม การอุดมศึกษาไทย ได้สร้างคุณค่าให้แก่บุคคล และสังคมอย่างมหาศาล ทั้งในด้ายเศรษฐกิจ ปรากฏว่า รายได้ต่อปีของผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี สูงกว่าผู้สำเร็จมัธยมศึกษาประมาณ ๑.๗ เท่า ขณะที่ผู้สำเร็จปริญญาโทวิชาชีพ เช่น แพทย์ วิศวกร นักกฎหมาย นักบัญชี ฯลฯ ได้รับรายได้ต่อปีสูงกว่าผู้สำเร็จมัธยมศึกษาว่า ๓ เท่า และหากเทียบกับผู้สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่ามีฐานรายได้ที่แตกต่างกันอย่างมาก การอุดมศึกษาจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ส่วนด้านสังคมนั้น การอุดมศึกษาสร้างประชาคมที่มีความสามารถสูง และได้พัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆ ที่จำเป็นแก่มนุษยชาติ ทั้งนี้เพราะการอุดมศึกษาเป็นการศึกษาในระดับสูงสุดในระบบการศึกษาที่มีลักษณะกว้างขวาง ครอบคลุมทั่วถึง และลึกซึ้งโดยเฉพาะ การศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งมักเป็นที่คาดหวังจากสังคม

หากมองโดยองค์ประกอบจะพบว่า การอุดมศึกษามีส่วนสำคัญๆ ที่เป็นองค์ประกอบที่จำเป็น อันได้แก่ ปรัชญา วัตถุประสงค์ แนวทาง หลักสูตร การเรียนการสอน การวิจัย การบริหารจัดการ และอื่นๆ ซึ่งทุกส่วนจะมีมาตรฐาน และคุณภาพเป็นตัวกำกับ เฉพาะส่วนที่เป็นปรัชญานั้น ถือเป็นประทีปส่องทาง เป็นประกายจุดความคิด และเป็นแรงขับเคลื่อนการดำเนินการ มีข้อสังเกตว่า

ปรัชญาการอุดมศึกษาไทยนั้น อาจจะมีอยู่บ้างในระดับสถาบัน แม้จะไม่ค่อยชัดเจนในเชิงของปรัชญา แต่ในระดับชาตินั้น ยังไม่เคยปรากฏว่าได้กำหนดกันอย่างชัดเจนเป็นทางการ

๒.๒.๒ การสร้างบัณฑิตผู้เรื่องปัญญา และผู้มีจิตงาม

๑. การอุดมศึกษา สร้างผู้ศึกษาเล่าเรียนให้เป็นบัณฑิตซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการพัฒนาความต้องการของตนเองให้ถูกต้อง งดงาม เป็นความต้องการที่สูงกว่าความต้องการที่เป็นพื้นฐาน ซึ่งเป็นความต้องการที่ได้เสพ ได้บริโภคสิ่งต่างๆ เมื่อได้รับแล้วก็มีความสุข มีความพึงพอใจ เป็นความต้องการสุขที่ยึดติดกับสิ่งภายนอก ความสุขที่เกิดจากการเสพเป็นความต้องการที่สนองตัณหา มานะ และทิฐิ ซึ่งเป็นแนวคิดปัจเจกนิยม มนุษย์จึงมีความต้องการอย่างไม่สิ้นสุด ไม่เพียงพอ การอุดมศึกษา มองชีวิตเป็นการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเริ่มจากการพัฒนาตนเอง ให้มีความต้องการอันดีงาม ความต้องการที่เป็นกุศล นั่นก็คือ ความต้องการที่ให้สรรพสิ่ง ดีในตัวของตัวเอง ไม่ใช่เพื่อสนองความต้องการของตัวเอง ความสุขความพึงพอใจจึงพัฒนาไปจากความสุขจากการเสพ เป็นความสุขที่ได้เห็นสิ่งดีงามในตัวของมันเอง ลักษณะความต้องการเช่นนี้ เป็นความสำคัญประการแรกของการอุดมศึกษา นั่นคือ การพัฒนาจิตใจแห่งความเป็นบัณฑิต จิตอิสระจากความต้องการที่สนองตน

๒. การอุดมศึกษา สร้างปัญญาแห่งความเป็นบัณฑิตคือ ต่อเนื่องจากการพัฒนาจิตใจที่มีความต้องการฝ่ายกุศล โดยให้สิ่งต่างๆ ดีในตัวเองนำไปสู่คำถามว่า ทำอย่างไรจึงจะดี จะสมบูรณ์ในตัวของมันเอง จึงเกิดกระบวนการเรียนรู้ การหาปัญญา การสร้างสรรค์ความรู้ และวิธีการที่ทำให้ดี ทำให้สมบูรณ์ในตัวของมันเอง เกิดฉันทะในการใฝ่รู้ ใฝ่พัฒนาปัญญา เกิดความสุขที่ได้องค์ความรู้ที่ดีที่สมบูรณ์ในตัวเอง ไม่ใช่เพื่อสนองการเสพ เป็นการพัฒนาศักยภาพทางปัญญาให้สูงสุด

๓. การอุดมศึกษา สร้างความรู้ ความสามารถในการวิชาชีพของบัณฑิต จากการพัฒนาบัณฑิตให้มีความต้องการที่ดีงาม ที่เป็นกุศล มีฉันทะในการใฝ่รู้ ใฝ่พัฒนาปัญญา เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในตัวของตัวเอง ไม่ใช่เพื่อสนองความต้องการของทิฐิ มานะ ชื้อเสียง และอัตตาของตน ทำให้เกิดพัฒนาความรู้ ความสามารถในการวิชาการ และวิชาชีพอย่างเต็มที่ ได้ความรู้ ความสามารถ อันเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ การอุดมศึกษาจึงสร้างความเป็นบัณฑิตทั้งด้านจิตใจ ปัญญา และความสามารถทางวิชาชีพ

๔. การอุดมศึกษา สร้างคุณลักษณะของบัณฑิตให้มีสัมพันธภาพที่ดีกับสังคม วัฒนธรรม และธรรมชาติ ผู้ที่ได้รับการพัฒนาจิตใจอันเป็นกุศล มีฉันทะ ใฝ่รู้ พัฒนาปัญญา และพัฒนาความสามารถทางวิชาชีพ เป็นเหตุปัจจัยนำไปสู่ การมีความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม มีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอันดีงาม และเกื้อกูลต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

๕. ประชากร เป้าหมาย การศึกษาเป็นเรื่องของสิทธิ เป็นเรื่องความเสมอภาค และเป็นเรื่องของโอกาส การอุดมศึกษาจึงต้องตอบสนองทุกคนที่ต้องการ จะไม่เป็นเรื่องอภิชนอีกต่อไป

๖. ความหลากหลายในวิธีการ การอุดมศึกษามุ่งสร้างคุณลักษณะอันเป็นฉันทะ ในการใฝ่การศึกษา ใฝ่พัฒนา ผ่านวิธีการถ่ายทอดจากผู้รู้ และการฝึกฝนการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยจัดเป็นระบบปิด ระบบเปิด และการศึกษาโดยทางไกล

นอกจากนี้แล้ว การอุดมศึกษาจะไม่เป็นเพียงการอุดมศึกษาที่เน้นสร้างคน สถาบันอุดมศึกษาจะต้องพัฒนาไปสู่แหล่งความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆ และแสวงหาความจริงเกี่ยวกับชีวิต และสรรพสิ่ง เพื่อความงอกงามของสังคม และมนุษยชาติ โดยใช้ระเบียบวิธีวิทยาในลักษณะต่างๆ

เป็นเครื่องมือ ระบบการอุดมศึกษาซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งของสังคม จะต้องทำหน้าที่แนบแน่น ขนานกับความต้องการของสังคม เป็นสัญญาณบอกเหตุอันตรายต่อสังคม ช่วยพัฒนาสังคม ขณะเดียวกันก็เรียนรู้จากสังคมด้วย

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้มุมมองเกี่ยวกับปรัชญาการอุดมศึกษาของตะวันตก และตะวันออก ตามหลักพุทธธรรมว่า การสร้างบัณฑิต และการสร้างเครื่องมือให้บัณฑิต ในลักษณะของการตอบสนองความต้องการของบุคคลที่ไม่ใช่ปัจเจกบุคคล แต่เป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติเพื่อให้มีชีวิตที่สงบ มีธรรมชาติที่รื่นรมย์ และมีสังคมสันติสุข

การอุดมศึกษา เป็นการศึกษาที่แปลตามตัวอักษรว่า การศึกษาขั้นสูงสุด คงไม่ใช่แค่มองว่าสูงสุดเฉยๆ แต่สูงสุดนี้หมายความว่ากว้างขวาง และครอบคลุมหมด กว้างขวางครอบคลุม หมายถึงมองไปทั่ว ต้องมีความรู้ ความเข้าใจทุกอย่างเพราะถ้าเราไม่มีความรู้ ความเข้าใจในทุกอย่างแล้วหมายความว่า มองเห็นรวมเป็นตัวเป็นตนแล้ว ก็จะไม่สามารถทำให้การศึกษานั้นดำเนินไปด้วยดี เพราะฉะนั้น การมีชีวิตในแง่หนึ่งก็คือการเรียนรู้นั่นเอง ซึ่งก็เป็นที่ยอมรับกันว่าความหมายนี้ทั้งทางหลักพระพุทธศาสนา ก็ตาม ปรัชญาตะวันตกก็มีหลายท่านที่มีแนวคิดว่า ในที่สุดชีวิตก็คือการเรียนรู้ จะมีชีวิตอยู่ได้ก็ต้องเรียนรู้ ถ้าไม่เรียนรู้ก็อยู่ไม่ได้ จึงเริ่มต้นว่า การเรียนรู้เพื่อให้อยู่รอด เพราะความจำเป็นบังคับต้องให้เรียน ความจำเป็นบังคับให้เรียนรู้เพื่อให้อยู่รอดอย่างนี้ก็ถือว่าเริ่มการศึกษาแล้ว แต่ว่าเราไม่อยากให้เป็นเช่นนั้น ความจำเป็นบังคับให้เรียนรู้แล้วก็อยู่รอดไปก็คือ อยู่ได้นั่นเอง แต่อยู่รอดหรืออยู่ได้นั้นไม่พอมนุษย์ควรจะอยู่ให้ดี แล้วมนุษย์ก็มีศักยภาพอีกมาก ถ้าเขาอยู่ดีก็จะก้าวหน้าไปสู่สิ่งที่ดีงามในชีวิตของเขา จึงไม่ควรเอาแค่เรียนรู้เพื่อให้อยู่รอดหรืออยู่ได้ แต่ควรเรียนรู้เพื่ออยู่ดี เราก็ไม่ยอมให้การเรียนรู้เพื่ออยู่รอดเป็นการศึกษา เราก็ขอให้จำกัดความว่า “การศึกษานั้นเป็นการเรียนรู้เพื่อการอยู่ดี เพื่อให้ชีวิตเป็นอยู่ดีที่ดียิ่งขึ้น” ก็เลยกลายเป็นการพัฒนาชีวิตขึ้นไป ฉะนั้น การศึกษาก็เลยมีความหมายนอกจากจะเป็นการเรียนรู้ก็เป็นการพัฒนาชีวิตไปด้วย มนุษย์ ก็เรียนรู้ก็พัฒนาชีวิตไปทีนี้เขาเรียนรู้ เพื่อจะมาอยู่รอดอยู่ดีอะไรต่างๆ มองในแง่หนึ่งก็ลงไปก็คือการสนองความต้องการของเขา ที่เขาจะอยู่รอดเรียนรู้ที่จะอยู่รอดอย่างน้อยเขาต้องการที่จะอยู่รอด ต่อไปต้องการเป็นอยู่ดี เราก็บอกวามมนุษย์จะต้องพัฒนาความต้องการด้วย ความต้องการเป็นศัพท์สำคัญอย่างยิ่งที่คนไม่ค่อยนึก เราต้องพัฒนาความต้องการไม่ใช่ให้คุณต้องการแค่อยู่รอด คุณจะต้องอยู่ดีด้วย ตอนนั้นมนุษย์ก็มีอยู่ แต่ว่าทำอย่างไรเราจะเอาใจใส่ และพัฒนาความต้องการที่จะอยู่ดีหรือมีชีวิตที่ดี ตอนนี้แหละเราก็จะเข้าสู่การศึกษาซึ่งเป็นการเรียนรู้เพื่อให้อยู่ดี และดียิ่งขึ้นไปเป็นการพัฒนาชีวิตนี้

อาจกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในรัชสมัยสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงนั้น เป็นการจัดการอุดมศึกษาเพื่อมุ่งผลิตคนเข้าสู่ระบบราชการ หรือที่กล่าวว่าเป็นปรัชญาอรรถประโยชน์ ซึ่งเป็นรากฐานทางความคิดในการพัฒนาอุดมศึกษาในสมัยแรก ก่อให้เกิดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศ และใน ๑๖ ปีต่อจากนั้น สังคมไทยก็เข้าสู่ยุคการปฏิรูป ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ซึ่งก็ได้นำกระแสความคิดใหม่ของการอุดมศึกษาไทย ที่เน้นปรัชญาเศรษฐกิจนิยม ที่มองการศึกษาระดับสูงเป็นเรื่องของสิทธิ และโอกาสที่พึงเผยแผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง สู่ประชาชน จึงเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ และการเมือง ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งที่ ๒ ในประเทศไทย และ

หลังจากนั้น ถึงปัจจุบันก็ยังไม่มีการกำหนด คำนียาม หรือคำอธิบายในเรื่องปรัชญาการอุดมศึกษาไทย ที่ชัดเจน แต่ก็มีหลักการเหตุผล และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ปรากฏตามพระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง

๒.๒.๓ ความท้าทายของการอุดมศึกษาไทย^{๓๔}

ดร.กฤษณพงศ์ กีรติกร อธิการบดีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ บรรยายตอนหนึ่งว่า การศึกษาเป็นอาวุธสำคัญที่สุดที่สามารถเปลี่ยนโลกได้ ซึ่งความท้าทายในการเปลี่ยนแปลงอุดมศึกษาไทยนั้น นอกจากจะต้องมองไปข้างหน้าเพื่อการเปลี่ยนแปลงแล้ว จำเป็นจะต้องมองอดีต และความ เป็นมาที่ผ่านมามาทั้งองค์ภาพของระบบการศึกษาให้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสำคัญของอุดมศึกษา และอาชีวศึกษาที่เป็นเส้นทางของการออกจากระบบการศึกษาของเด็กไทย เนื่องจากตัวเลขเฉลี่ยช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา พบว่า ในจำนวนประชากรไทย ๙ แสนคน หากเทียบเป็นเด็กจำนวน ๑๐ คนแล้ว จะพบว่ามีเด็ก ๑ คนที่จบออกจากการศึกษาไปก่อนการศึกษาภาคบังคับโดยไม่มีวุฒิการศึกษา และหล่นไปเป็นแรงงาน ในขณะที่เด็กจำนวน ๕ คน ก็จบเพียงการศึกษาภาคบังคับเท่านั้น คือเด็กไทย ๖ ใน ๑๐ คน จบออกจากชั้น ม.๓ ไปก็เข้าสู่วัยแรงงาน เหลือจำนวน ๔ คนที่เดินเข้าสู่อุดมศึกษา ซึ่งในจำนวนนี้มีเพียงคนเดียวเท่านั้นที่จบอุดมศึกษา และได้งานทำในปีแรก และถึงแม้จะได้งานทำ แต่ก็ยังคงได้รับค่าแรงที่ต่ำกว่าวุฒิ ในขณะที่การเรียนอุดมศึกษา ๔ ปี แต่ละคนต้องมีค่าใช้จ่ายมากหรือมีหนี้สินในการเรียนมากถึงสามแสนหรือสี่แสนบาทต่อคน การอุดมศึกษาไทยจึงอาจดูเหมือนจะสูญเปล่าเป็นอย่างมาก ดังนั้น หากเราจะเข้าใจอุดมศึกษาไทย ก็จำเป็นต้องเข้าใจเรื่องเหล่านี้ รวมทั้งรู้จักตนเอง เข้าใจประวัติศาสตร์ความเป็นมาของระบบการศึกษาไทย ซึ่งในอดีตทศวรรษแรกของระบบการศึกษาไทย ได้ถูกออกแบบมาเพื่อให้คนจบออกไปทำงานได้ กล่าวคือ

ช่วงระหว่าง พ.ศ.๒๔๕๐ ถึง ๒๔๙๐ เริ่มจากการตั้งโรงเรียนประถมศึกษาแห่งแรก ในรัชกาลที่ ๕ มีการออกแบบหลักสูตรให้ผู้จบระดับประถมศึกษาออกไปประกอบอาชีพได้

ช่วง พ.ศ.๒๔๙๐ ถึง ๒๕๑๐ หรือสมัยต้นรัชกาลที่ ๙ เริ่มให้เอกชนสามารถจัดการศึกษาได้ มีการขยายการศึกษาภาคบังคับจาก ๔ ปีเป็น ๗ ปี มีการขยายอุดมศึกษาในภูมิภาค

ช่วง พ.ศ.๒๕๑๐ ถึง ๒๕๔๐ มีการขยายตัวการศึกษาทั้งภาครัฐ และเอกชน มีการเปิดโรงเรียนในชนบทมากขึ้น เปิดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ขยายการอุดมศึกษาเอกชน ราชภัฏราชชมงคล

ช่วง พ.ศ.๒๕๔๐ ถึงปัจจุบัน นำแนวคิดการบริหารองค์กรธุรกิจภาคเอกชน มาใช้บริการสถานศึกษา

เมื่อมองอนาคตประเทศไทยใน ๒๐ ปีข้างหน้า คาดว่าประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัย ซึ่งจะมีจำนวนผู้สูงอายุ (๖๕ ปี) มากขึ้น ขณะเดียวกันสัดส่วนเด็กต่อประชากรจะลดลงเป็นอย่างมาก สถาบันการศึกษาทุกระดับ จึงต้องวางแผนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับจำนวนนักเรียนนักศึกษา

^{๓๔} กฤษณพงศ์ กีรติกร, ดร., รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ บรรยายพิเศษ เรื่อง "ความท้าทายของอุดมศึกษาไทย" แก่ผู้บริหาร และบุคลากรที่เข้าอบรมหลักสูตรพัฒนานักบริหารระดับกลาง (นบก.) มจร. รุ่นที่ ๓ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘.

ที่จะลดน้อยลงเป็นอย่างมากด้วย ซึ่งการอุดมศึกษาก็ต้องเตรียมตัวโดยให้ความสำคัญกับสังคมสูงวัยมากขึ้น โดยนอกจากจะมีส่วนช่วยจัดการศึกษาแล้ว ยังต้องดูแลเรื่องสุขภาพประชากรด้วย เพราะรัฐบาลก็มีขีดจำกัดในการดูแลระบบสุขภาพของประเทศ

เมื่อมองมหาวิทยาลัยในอดีตยุคแรกของโลก ไม่ว่าจะเป็นอียิปต์ โมร็อกโก สเปน ต่างผลิตคนออกไปเพื่อรักษาภายในใจ ความขัดแย้งของสังคม แต่มหาวิทยาลัยสมัยใหม่ควรคำนึงถึงการให้ครูกับศิษย์สามารถร่วมกันสร้างความเข้มแข็งทั้งต่อมหาวิทยาลัย และต่อสังคม นอกจากนี้ ต้องมองถึงการเปลี่ยนโลกทัศน์ ที่เริ่มหันมามองโลกตะวันออกแทนโลกตะวันตกมากขึ้น รวมทั้งต้องมีความเข้าใจเรื่องอาเซียน โดยเฉพาะความเข้าใจเรื่องอิสลาม และวัฒนธรรมมาเลย์ เพราะประชากรในอาเซียนกว่าร้อยละ ๖๐ นับถือศาสนาอิสลาม ขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยต้องเลิกเปิดหลักสูตรที่ผู้จบออกไปแล้วไม่มีงานทำหรือไม่ได้รับค่าจ้างตามวุฒิ แม้จะมีผู้เรียนอยู่ และสร้างรายได้ที่ดีให้มหาวิทยาลัยอยู่ แล้วก็ตามในส่วนของผู้บริหารนั้นไม่ควรใช้แต่หลักวิชาการอย่างเดียว เพราะจะทำให้คิดแต่เรื่องเทคนิค (Technical Brain) หรือคิดแยกส่วน คิดแต่หน่วยงานของตนเอง ไม่ได้มองสังคมทั้งระบบ ซึ่งเป็นการคิดแบบ Social Brain ดังเช่น อาจารย์ประเวศ วะสี ได้กล่าวเอาไว้ ควรใช้ "เทศาภิวัตน์" หรือการปฏิรูปการบริหารประเทศ จากการเอารวมเป็นตัวตั้ง ให้เป็นเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง

มหาวิทยาลัยในปัจจุบันต้องทำงาน และอยู่ร่วมกันของคนหลากหลายวัย ทั้ง Gen X หรือคนที่มีอายุช่วง ๕๐ ปี Gen Y หรือ Millennial หรือผู้ที่มีอายุช่วง ๔๐ ปี Selfie Gen หรือกลุ่มคนที่มีอายุช่วง ๒๐ ปีในปัจจุบัน ซึ่งชอบเซฟเป็นอย่างมาก ด้วยความหลากหลายเหล่านี้นั้นมหาวิทยาลัยจึงควรเป็นองค์กรนวัตกรรมที่สามารถพัฒนาเชิงความคิด และการทำงานคนทุกกลุ่ม การทำงานจึงควรสร้างการสื่อสารภายในมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างการรับรู้ให้คนทั้งมหาวิทยาลัยร่วมกันคิด และมีความเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยมหาวิทยาลัยต้องยึดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) หรือระบบการจัดการที่ดี สร้างระบบการสร้างผู้นำต่อเนื่อง มีระบบพัฒนาศักยภาพของมหาวิทยาลัย ตลอดจนวิถีชีวิตอย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ข้าราชการ หรือผู้บริหาร ทั้งยังต้องสร้างความโปร่งใส (Transparency) มีความรับผิดชอบ และรับชอบ (Accountability) ต่อผลลัพธ์ ซึ่งควรจะต้องมีรายงานกิจกรรมมหาวิทยาลัยที่ดี (Good University Report) ต่อสาธารณชน

นักบริหารรุ่นใหม่ควรเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น หากต้องการเปลี่ยนแปลงอะไรต้องลุกขึ้นทำด้วยตนเอง ด้วยการทำความเข้าใจภาพอนาคต (Scenario) ซึ่งจะมีความเป็นไปได้ที่หลากหลาย และต้องเปลี่ยนวิธีคิด วิธีการ ที่สำคัญต้องมีพันธสัญญาใหม่ต่อสังคม (New Social Contract) หรือมาตรการ และข้อกำหนดที่มหาวิทยาลัย และสังคมร่วมทำการตกลง และยอมรับถึงผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามมาตรการ และข้อกำหนดนั้น

การศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑^{๓๕} เป็นการศึกษาเพื่ออนาคต "Education for the Future" การศึกษาต้องเห็นขอบฟ้า แต่การศึกษาจริงๆ ต้องให้เหนือขอบฟ้า เพราะ "จินตนาการสำคัญกว่าความรู้" เราจะเรียนอย่างไรให้มีจินตนาการ การศึกษาที่สมสู่กับญาติที่ใกล้ชิดจะไม่มีเปลี่ยนแปลงหมายความว่า เราศึกษาแต่พวกเดียวกัน เราต้องออกไปศึกษากับโลกภายนอกด้วย เพื่อไปศึกษากับคนต่างมุมมองกับเรา ตอนนี้เรามีการเปลี่ยนแปลงมากมาย เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๔ น้ำท่วม แต่พอปี พ.ศ.

^{๓๕} อ่างแล้ว.

๒๕๕๘ เราแย่งน้ำกัน โลกเรามีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สมัยก่อนเวลาคำนวณเราใช้ลูกคิดแต่ปัจจุบันนี้หีบโทรศัพท์ขึ้นมาก็คำนวณได้หมดทุกอย่าง คำถามคืออนาคตเราจะต้องใช้เทคโนโลยีอะไรบ้าง? เป็นการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมาก “การหาข้อมูลความรู้เปลี่ยนไป” เพราะอดีตเราหาความรู้จากการอ่านหนังสือ อดีตเราก็มีไบبلาน แต่ปัจจุบันเราใช้อินเทอร์เน็ต การรับรู้ข่าวสารก็เปลี่ยนที่เราเปลี่ยนไปมาก คือ เปลี่ยนจากโลกจริงเป็นโลกเสมือนจริง (From real world to surreal world) จากโลกประหลาดสู่โลกกินเร็ว อาหารขยะ

การศึกษาไปข้างหน้าจะจบลงภายใน ๕ นาที เงินเดือนของครูจะกำหนดด้วยลูกศิษย์ความเห็นนักวิชาการตะวันตกบอกว่า คนเอเชียรู้เยอะรู้ไปหมดแต่ไม่รู้พื้นฐาน การศึกษาไทยรับปริญญาตอนอายุ ๒๒ ปี ถ่ายภาพถือลูกโป่ง และตุ๊กตาเหมือนกับยังไม้โต การศึกษาจริงๆ ฐานต้องมีการทำงาน มีให้คนมาเรียนเท่านั้น เวลาเรียนใหม่ไม่ต่างจากคนป่า ตีกลองเต้นกัน "คนป่าสมัยใหม่" นั่นเอง ถ้าเราเอาแต่คนในวัยเรียนมาเรียนจะไม่มีแล้ว เราต้องเอาคนวัยทำงานมาเรียน ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๗๓ ไทยจะมีประชากร ๗๕ ล้านคน ไทยมีเด็ก ร้อยละ ๑๙.๙ ไทยเข้าสู่สังคมสูงวัย "การศึกษาเพื่อความมั่นคง มั่นคั่ง และยั่งยืน" ภาษาอังกฤษของเราไม่ดีมากๆ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) จะทำอะไรให้คนสมัยใหม่ได้เรียนรู้คำสอนพระพุทธศาสนาในสื่อสมัยใหม่แบบถูกต้อง ฉะนั้น การศึกษาไทยปัจจุบันจะเป็นแบบ "เราเรียนรู้แบบดาวนั้โหลดจากปากครูสู่หูกเด็ก" เด็กไทยเรียนหนักเป็นอันดับหนึ่งของโลก เรียนมากแต่สัมฤทธิ์ผลต่ำ เด็กอายุ ๑๑ ปี เรียน ๑,๒๐๐ ชั่วโมงต่อปี คุณภาพการศึกษาไม่ขึ้นกับจำนวนชั่วโมงเรียน เด็กไทยเรียนมากแต่ซ้ำซาก เรียนในชั้นเรียน เรียนพิเศษ และเรียนกวดวิชาตอนเย็น และวันหยุด สิ่งที่น่าเป็นห่วงมากคือไม่มีวิธีการเรียนรู้แบบใหม่ "การเรียนรู้ระดับมหาวิทยาลัยสอนแต่เนื้อหา ไม่สอนกระบวนการ" ไทยเราจึงมีแม่บ้านรุ่นติดอันดับหนึ่งของเอเชีย และติดอันดับสามของโลก เป็นเรื่องที่น่าห่วงมาก คนมาเรียนมหาวิทยาลัยไปเพื่ออะไร? ถ้าไม่ใช่ความต้องการของตลาด เพราะการเรียนลงทุนเยอะมาก จบปริญญาตรีต้องเกิด ๓ R คือ Reading Writing Arithmetic สรุป คือ อ่าน เขียน คิดคำนวณ ฉะนั้น การสอนแบบดาวนั้โหลด แบบวันเวย์ ไม่เกิดประสิทธิภาพ จบจากมหาวิทยาลัยจะเป็นผู้ตามอย่างเดียวเท่านั้นหรือต้องออกไปแล้วเป็นผู้นำ ที่สังคมไปใครเอาปุ๋ย่าตายายไปอยู่ด้วยในแฟลตจะลดค่าแฟลตเป็นพิเศษ ถือเป็นโอกาสอันดี อยากเห็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ มจร.ใช้ทุนสังคม โลกทัศน์สังคมจะต้องเปลี่ยน "ประเทศไทยเป็นสังคมเอาเปรียบแก่คนยังโง่ คนยังจน" การศึกษาไทยมีความเหลื่อมล้ำมาก เช่น แรงงานในระบบ เงินเดือนขึ้นทุกปี มีสิทธิประโยชน์ การรักษาพยาบาล ส่วนนอกระบบ ปล่อยตามยถากรรม

มีคำถาม และควรทำวิจัยว่า คนมาเรียน มจร. มาจากครอบครัวแบบไหน? มจร.ทำให้คนลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา คือให้โอกาสทุกคนได้เข้ามาศึกษา การศึกษาของพ่อ คือ ตัวบ่งชี้การศึกษาของลูก เรารู้จักคนสร้างประเทศในอาเซียนไหม? เช่น ลี กวนยู โฮจิมินห์ ทำไมเราถึงไม่สอนวีรบุรุษของแต่ละประเทศ ว่าวีรบุรุษเหล่านั้นสร้างชาติอย่างไร? มีกระบวนการอย่างไร? แต่บางครั้งเราก็สอนแต่ประวัติศาสตร์ที่ทำให้เกิดความเกลียดชัง และนำไปสู่ความขัดแย้งต่อไปเราจะมี high speed internet ทั่วประเทศภายใน ๓ ปี โอกาสของเราที่จะใช้สื่อในการเผยแพร่ธรรมะ และการสอนอย่างไร? มจร.ต้องใช้เฟซบุ๊ก ใช้ไลน์ในการเรียนการสอน เพื่อเป็นเครื่องมือในการทำงาน และเครื่องมือในการใช้ชีวิต เพราะเป็นสื่อสมัยใหม่ เราต้องมีวิธีจัดการไลน์ ใช้หลักกาลามสูตรวิเคราะห์ก่อนส่งต่อ

องค์กรต้องบริหารความแตกต่างมิใช่บริหารความเหมือน เพราะเมื่อมีความแตกต่าง องค์กรก็พัฒนาต่อไปได้ ครูยุคใหม่ต้องคิดอะไรให้มากกว่า KPI เรียนก้าวข้ามสาขาวิชา เรียนรู้สาขาอื่นๆ ด้วย หยุคการเรียนรู้แบบดาวนโหลด การเรียนรู้แบบใหม่จะเน้นการอยู่ร่วมกัน เป็นวิชาอนาคต และวิชาการวางแผนอนาคต ออกแบบเนื้อหามุ่งเน้นการสร้างทักษะการทำงานเพื่อความพร้อมสู่การประกอบอาชีพ เริ่มด้วย แผนที่อาชีพ เพราะอาชีพแต่ละพื้นที่จะแตกต่างกัน เน้นการเรียนรู้คู่การปฏิบัติจริง จัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ ครูในอนาคตต้องเข้าใจว่า นักเรียนรุ่นใหม่วัยเรียน มีพฤติกรรมต่างจากครู ต่างจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ครูต้องมีกิจกรรมร่วม เพราะเด็กปัจจุบันนี้เกิดมาจากเทคโนโลยี การเรียนรู้ต้องสร้างสัมมาชีพ มิใช่แค่วุฒิหรือปริญญา ฉะนั้น การจัดการศึกษาต้องเปลี่ยนโลกทัศน์ใหม่

๒.๒.๔ แนวคิดการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (Graduate School) เป็นการศึกษาต่อยอดจากระดับปริญญาตรีเพื่อให้เกิดความรู้ปัญญาวิสัยทัศน์ และคุณค่าซึ่งมีความแตกต่างกับการเรียนในระดับปริญญาตรีทั้งเนื้อหาระยะเวลาการวิจัย และการนำเสนอผลงานต่างๆ การบริหารจัดการความรู้ในระดับบัณฑิตศึกษาจึงมีความสำคัญ และจำเป็นที่จะต้องพัฒนาต่อยอดจากองค์ความรู้เดิมเพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการเรียนการสอน และการวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษาการจัดการความรู้เป็นแนวคิดการจัดการสมัยใหม่ที่มองบุคลากรในองค์กรเป็นสินทรัพย์อันมีค่าเนื่องจากกระแสยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วองค์กรต้องมีการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทำให้คนในองค์กรมีประสิทธิภาพ และคุณภาพต้องสามารถทำงานได้เองอย่างรอบด้าน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความมุ่งมั่นต่อองค์กรทำงานอย่างมีเป้าหมายซึ่งจะต้องเป็นคนที่มีสมรรถนะสูงเพื่อที่จะสามารถผลักดันให้องค์กรสามารถอยู่รอดได้ในสภาวะแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วอย่างมาก^{๓๖} นั่นคือ องค์กรต้องมีความสามารถในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และการจัดการความรู้ก็เป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้เกิดการสร้างความคุณค่า และมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กรให้กลายเป็นความสามารถในแข่งขันที่ยั่งยืนต่อไป^{๓๗} คณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์พบว่า^{๓๘} การจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษามีจุดอ่อนหลายประการ ประการแรกการเรียนการสอนที่ยังไม่สร้างความรู้ขึ้นใหม่ในสังคมไทยซึ่งพบว่าสถาบันอุดมศึกษายังมีการสร้างความรู้ใหม่ขึ้นน้อย และเป็นองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการชี้นำต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมได้น้อย ประการที่สองสิ่งที่เรียนรู้ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคมไทยซึ่งพบว่าบัณฑิตไม่สามารถรู้เท่าทันปรับตัว และอยู่กับความเป็นจริงในสังคมได้ไม่สามารถนำประสบการณ์หรือข้อมูลที่มีอยู่มาสังเคราะห์เป็นปัญหาที่สูงขึ้นได้ประการที่สามผู้สอนเป็นผู้แสวงหาความรู้ และเตรียมความรู้ให้กับผู้เรียนซึ่งพบว่าการเรียนการสอนของบัณฑิตศึกษาของไทยนั้นไม่ฝึกให้นักศึกษาสามารถเรียนหรือศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองส่วนใหญ่

^{๓๖} Crainer, S., *Key Management Ideas.3rd ed*, Pearson Education Limited, 1998.

^{๓๗} วิจารณ์ พานิช, *การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ตลาดาพับลิเคชั่น, ๒๕๔๙).

^{๓๘} จรัส สุวรรณเวลา และคณะ, *บนเส้นทางอุดมศึกษา*. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐).

ผู้สอนเป็นผู้เตรียมความรู้ให้นักศึกษาจึงไม่มีความกระตือรือร้นไม่มีความสนใจใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องที่จะติดตามวิทยาการที่ก้าวหน้าไปตลอดเวลาอย่างเต็มที่ ประการที่สี่การเรียนการสอนที่เน้นการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ซึ่งพบว่าการสอนของอาจารย์เป็นการถ่ายทอดความรู้ไม่ถ่ายทอดความคิดเป็นทำเป็น ประการที่ห้าพบว่าอาจารย์ที่มีคุณภาพมีจำนวนน้อยมากตราบที่มีคุณภาพต่ำองค์ความรู้ไทยมีน้อย ห่อหุ้มไม่ทันสมัย และคลังแห่งความรู้ไม่เพียงพอ

นอกจากนี้ คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษายังมีคุณภาพที่ไม่น่าพอใจ เนื่องจากขาดทักษะในการแสวงหาความรู้ขาดทักษะในการค้นคว้าวิจัยขาดความรู้ความเข้าใจในสาขาที่ศึกษาที่สัมพันธ์กับสาขาวิชาอื่นขาดความรู้ และทักษะที่เพียงพอจะนำไปประกอบอาชีพขาดความรู้ และทักษะในการสื่อสารเพื่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่สังคมทั่วไปขาดความรู้ และทักษะในการใช้ ภาษา และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และประการสำคัญที่สุดของคุณภาพการศึกษาก็คือการ ขาดการพัฒนาทางปัญญา และความเป็นผู้นำทางวิชาการ และผู้นำในการบริหารให้แก่ผู้เรียนซึ่งล้วน เป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศที่จะนำไปสู่ความเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้^{๓๙}

การประกาศใช้ พรบ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ นั้นถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนวิธีคิด และวิธีปฏิบัติของการศึกษาที่สำคัญของประเทศไทย เป็นการเปลี่ยนในลักษณะที่อาจกล่าวได้ว่าเป็น การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ทั้งระบบ ครอบคลุมกระบวนทัศน์ในเรื่องของ จุดมุ่งหมายสาระของการสอน กระบวนการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการตรวจสอบ ประเมิน ในส่วนของกระบวนการเรียนการสอนนั้น พระราชบัญญัติได้พูดไว้ชัดเจนว่า, การจัดการ ศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมี ความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และ เติมศักยภาพ ตามมาตรา ๒๒ นอกจากนั้นในมาตรา ๒๔ ยังพูดถึงการจัดกระบวนกรเรียนรู้ที่ให้ สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะการคิด การจัดการ การเผชิญ สถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา ตลอดจนจัดกิจกรรมให้ ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ การให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น ใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลา รวมถึงการเน้นให้ผู้สอน ผู้เรียนสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ซึ่งสะท้อน ให้เห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็น ของกระบวนทัศน์ใหม่ และการปฏิรูปการศึกษา

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ได้กล่าวถึงการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาว่า โดยทั่วไปจะแบ่งเป็น ๒ ประการ คือ

ประเภทที่ ๑ บัณฑิตศึกษาสายวิชาการ (Academic Graduate education) บัณฑิตศึกษาสายวิชาการ หมายถึง การศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อปริญญาโทบัณฑิต (Master Degree) และดุษฎีบัณฑิต (Doctorate Degree) เพื่อผลิตบุคลากรหลัก คือ ผลิตผู้สอนมหาวิทยาลัย และผลิตนักวิจัย หรือนักวิชาการ ดังนั้นโปรแกรมสายนี้จึงเน้นหนักทางด้านทฤษฎีเป็นสำคัญ หรือ การวิจัยผสมกับการเรียนรายวิชา ทั้งนี้เพื่อให้การบุกเบิก การแสวงหาความรู้ใหม่ และสร้าง ความก้าวหน้าทางวิชาการด้านต่างๆ ปริญญาที่ได้รับ โดยเฉพาะปริญญาเอกคือ Doctor Of Philosophy (Ph.D.) เป็นต้น

^{๓๙}ไพฑูรย์ สินลารัตน์, กระบวนการของการอุดมศึกษา, (ครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙).

ประเภทที่ ๒ บัณฑิตศึกษาศายวิชาชีพ (Professional graduate Education) บัณฑิตศึกษาศายวิชาชีพนี้ มีเป้าหมายในการผลิตผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ชำนาญการเฉพาะเรื่อง (Specialist) โปรแกรมสายนี้จะเน้นหนักด้านการฝึกฝนหาความชำนาญเฉพาะสาขาวิชาต่างๆ เป็นการต่อยอดในวิชาชีพนั้นๆ ไม่เน้นการวิจัยเหมือนสายวิชาการ ปริญญาที่ได้มักจะเป็น Professional Degree^{๔๐}

๒.๒.๕ องค์ประกอบในการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

องค์ประกอบหรือปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีหลายประการ ทั้งนี้ในการคัดเลือกองค์ประกอบที่เหมาะสม และนำไปใช้ในการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาได้นั้น ผู้วิจัย ได้ศึกษา และวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ที่มีผู้ศึกษา และเสนอองค์ประกอบสำคัญไว้ ดังนี้

คมสันท์ ขจรปัญญาไพศาล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ข้อเสนอแผนที่ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ภายใต้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.๒๕๔๗” กำหนดมิติการวิจัย ๘ ด้าน^{๔๑} คือ

๑. ด้านการให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการ และวิชาชีพชั้นสูง
๒. ด้านการวิจัย
๓. ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม
๔. ด้านการปรับปรุง พัฒนา และถ่ายทอดเทคโนโลยี
๕. ด้านการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
๖. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๗. ด้านการผลิตครู และส่งเสริมวิทยฐานะครู
๘. ด้านการบริหารจัดการสถาบัน

กำหนดองค์ประกอบข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ ๒ องค์ประกอบ คือ ๑) วัตถุประสงค์ของแผนที่ยุทธศาสตร์ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ และ ๒) แนวทางของแผนที่ยุทธศาสตร์ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ กลไกเร่งรัดการควบคุม และการประเมินผลยุทธศาสตร์

คณิง สายแก้ว ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยในจังหวัดสุรินทร์” ซึ่งได้กำหนดมิติการวิจัย ๕ ด้าน คือ^{๔๒}

๑. การบริหารโดยภาพรวม
๒. การบริหารงานวิชาการ
๓. การบริหารงานบุคคล
๔. การบริหารงบประมาณ

^{๔๐}ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, การบริหารจัดการอุดมศึกษา หลัก และแนวทางตามแนวปฏิรูป, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒).

^{๔๑}คมสันท์ ขจรปัญญาไพศาล, “ข้อเสนอแผนที่ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ภายใต้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.๒๕๔๗”

^{๔๒}คณิง สายแก้ว, “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการศึกษาปฐมวัยในจังหวัดสุรินทร์”, คุษณินพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๙).

๕. การบริหารงานทั่วไป

กำหนดองค์ประกอบของข้อเสนอเชิงนโยบาย ๒ องค์ประกอบ คือ ๑) วัตถุประสงค์ของนโยบาย ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ และ ๒) แนวทางของนโยบาย ประกอบด้วย เป้าหมาย กลยุทธ์ และตัวชี้วัด

ไชยา ภาวะบุตร ได้กำหนดมติการวิจัยข้อเสนอเชิงนโยบายไว้ ๗ ด้าน คือ^{๔๓}

๑. ด้านการบริหาร
๒. ด้านหลักสูตร
๓. ด้านคณาจารย์
๔. ด้านนักศึกษา
๕. ด้านการเรียนการสอน
๖. ด้านวิทยานิพนธ์
๗. ด้านห้องสมุด

นภดล พูลสวัสดิ์ ได้ศึกษาเรื่อง “ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์” ได้กำหนดมติการวิจัย ๘ ด้าน คือ^{๔๔}

๑. ด้านการให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการ และวิชาชีพชั้นสูง
๒. ด้านการวิจัย
๓. ด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน
๔. ด้านการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
๕. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
๖. ด้านการผลิต และพัฒนาครู
๗. ด้านการปรับปรุง พัฒนา และถ่ายทอดเทคโนโลยี
๘. ด้านการบริหารจัดการมหาวิทยาลัย

ในส่วนวัตถุประสงค์ของนโยบายแยกย่อยออกเป็นปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ ในส่วนแนวทางของนโยบาย แยกย่อยออกเป็นกลยุทธ์ มาตรการกลไกสู่การปฏิบัติ และกลไกการประเมินผล

วิจิต กัมมันตะคุณ ได้ศึกษาเรื่อง “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด” โดยกำหนดมติการวิจัย ๔ ด้าน คือ^{๔๕}

๑. ด้านบุคลากรการวิจัย
๒. ด้านทรัพยากรการวิจัย

^{๔๓}ไชยา ภาวะบุตร, “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยสกลนคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, (ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๙).

^{๔๔}นภดล พูลสวัสดิ์, ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, (ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑).

^{๔๕}วิจิต กัมมันตะคุณ, “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๒).

๓. ด้านการบริหารงานวิจัย

๔. ด้านนโยบาย และแผนงานระดับประเทศ

มีองค์ประกอบของข้อเสนอเชิงนโยบาย ๒ องค์ประกอบ คือ ๑) วัตถุประสงค์ของนโยบาย และ ๒) แนวทางของนโยบาย โดยในส่วนวัตถุประสงค์ของนโยบายแยกย่อยออกเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ ในส่วนแนวทางของนโยบาย แยกย่อยออกเป็นยุทธศาสตร์เป้าประสงค์กลยุทธ์ มาตรการกลไกสู่การปฏิบัติ และกลไกการประเมินผล

สมภาร ศิโล ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาวิชาการ ในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” ได้กำหนดมิติการวิจัย ๘ ด้าน คือ^{๔๖}

๑. ด้านการเรียนการสอน

๒. ด้านการวิจัย

๓. ด้านนักศึกษา

๔. ด้านคณาจารย์

๕. ด้านการบริหารจัดการ

๖. ด้านแหล่งเรียนรู้

๗. ด้านหลักสูตร

๘. ด้านสื่อ และนวัตกรรม

ประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง เป้าหมายตัวบ่งชี้ ประกันคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๙ ข้อ ๑ เป้าหมายตัวบ่งชี้ ประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร ดังนี้

องค์ประกอบที่ ๑ การกำกับมาตรฐาน

องค์ประกอบที่ ๒ บัณฑิต

องค์ประกอบที่ ๓ นิสิต

องค์ประกอบที่ ๔ อาจารย์

องค์ประกอบที่ ๕ หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผล

องค์ประกอบที่ ๖ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

จากการวิเคราะห์เนื้อหาข้างต้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย พิจารณาคัดเลือกองค์ประกอบ การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการในการจัดการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน ๒๒ หลักสูตรที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๗ ด้านได้แก่ ๑) หลักสูตร ๒) อาจารย์ ๓) กระบวนการเรียนการสอน ๔) นักศึกษา ๕) การวัดผล และประเมินผล ๖) ปัจจัยเกื้อหนุน และ ๗) งบประมาณ

ตามกรอบวัตถุประสงค์ของนโยบาย (policy objectives) เป้าหมาย (goals) และแนว การดำเนินงานของนโยบาย (policy means) โดยอิงเกณฑ์ความเหมาะสม (propriety) และความ

^{๔๖} สมภารศิริโล, วิโรจน์ สารรัตน์, พอรเรศ ดับบริว พารเคย. “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาวิชาการ ในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, (มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ๒๕๕๒).

เป็นไปได้ (feasibility) เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต่อไป

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ได้กล่าวถึงทิศทาง และแนวโน้มในอนาคตของมนุษยชาติ ๑๕ อย่าง (The 15 key trends to shape your future) ดังนี้^{๔๗}

๑. The age of instant communications เป็นยุคการสื่อสารปกติต่างๆ ก็คือโทรศัพท์มือถือ Line Facebook ติดต่อกันได้ทันที และรู้ได้ทันที Instant Communication เป็นโลกของการสื่อสารทันทีทันใด เขาพัฒนามาตั้งแต่ปี ค.ศ.๒๐๐๗ เกือบ ๑๐ ปีแล้ว

๒. A world without economic borders จะเป็นโลกที่ไม่มีการกีดกันทางเศรษฐกิจ

๓. Four steps to one-world economy จะเป็นโลกแบบเศรษฐกิจแบบเดียวกัน

๔. The new service society จะมีบริการใหม่ๆ มากขึ้น

๕. From big to small ผู้คนจะสนใจเรื่องเล็กๆ มากขึ้น

๖. The new age of leisure มีแหล่งพักผ่อน เพลิดเพลินเจริญใจใหม่ๆ มากขึ้น

๗. The changing shape of work งานบางงานในอนาคตเกือบจะไม่มีแล้ว เช่นไปรษณีย์จะหายไป ทำไมถึงไม่มี เพราะคนไม่ส่งจดหมายแล้ว คนไม่เขียนจดหมายแล้ว โทรศัพท์มีสายก็จะหาย เผลอๆ โทรศัพท์ไร้สายอาจจะหายไปด้วย

๘. Women in leadership ผู้หญิงก็จะเป็นผู้นำมากขึ้น

๙. The decade of the brain ยุคของการใช้สมอง (ปัญญา) เพิ่มขึ้น

๑๐. Cultural nationalism ชาตินิยมทางด้านวัฒนธรรมมากขึ้น

๑๑. The growing underclass พวกชนชั้นล่างมีบทบาทมากขึ้น

๑๒. The active aging of the population ผู้สูงอายุก็จะมีบทบาทมากขึ้น

๑๓. The new do-it-yourself boom ยุคที่ต้องทำอะไรด้วยตนเองมากขึ้น เพราะเราเดี๋ยวนี้เราไปจ้างคนงานหายาก แพงด้วย เช่น จะหาช่างก่อสร้างตกแต่งบ้านลำบากมาก

๑๔. Cooperative enterprise บริษัทที่ร่วมอำนาจมีมากขึ้น

๑๕. The triumph of the individual คนจะอยู่ด้วยตนเองมากขึ้น คนจะอยู่คนเดียว ไปไหนมาไหนคนเดียว คุยอยู่คนเดียว

นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มของโลกเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๑ เป็นต้นไป ดังนี้

แนวโน้มที่ ๑ Fueling the Future พลังงานในอนาคต

แนวโน้มที่ ๒ The Innovation Economy นวัตกรรมกับเศรษฐกิจ

แนวโน้มที่ ๓ The Next Workforce แรงงาน และงานใหม่ๆ เกิดขึ้น

แนวโน้มที่ ๔ Longevity Medicine ยาที่ทำให้อายุยืนขึ้น

^{๔๗} ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ บรรยายแก่นิสิตหลักสูตร ป.เอก สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา รุ่นที่ ๔ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อุดยธา ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

- แนวโน้มที่ ๕ Weird Science มิวทาศาสตร์ใหม่ๆ
 แนวโน้มที่ ๖ Securing the Future การรักษาความปลอดภัยเพื่ออนาคต
 แนวโน้มที่ ๗ The Future of Globalization : Cultures in Collision โลกาภิวัตน์
 แนวโน้มที่ ๘ The Future of Climate Change อากาศเปลี่ยนแปลง
 แนวโน้มที่ ๙ The Future of the Individual ยุคที่คนมีความเป็นส่วนตัวสูง
 แนวโน้มที่ ๑๐ The Future of America and China อเมริกา และจีนเป็น

มหาอำนาจ

คนยุคใหม่ เรียกว่ายุค Post-Modernization และการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคล หลังยุคอุตสาหกรรม (Post-industrial) ก็จะมีลักษณะ ดังนี้

๑. มีอาชีพหลากหลาย (Multiple careers)
๒. ทำงานหลายอย่าง (Multiple jobs)
๓. ไม่มีความชัดเจนในตัวตน (Blurred identity)
๔. การเรียน-การทำงานขาดความสัมพันธ์ (Work-study mismatch)
๕. มีโอกาสทำงานอิสระ (Possible free-lancing)
๖. ตกงานบ่อย (Frequent off-jobs)
๗. รายได้ไม่แน่นอน (Precarious incomes)
๘. สถานภาพปรับเปลี่ยนขึ้น-ลง (Fluctuating status)
๙. อนาคตไม่แน่นอน (Unpredictable future)
๑๐. มีการเปลี่ยนเครือข่าย (Varying networks)
๑๑. มีการเปลี่ยนคู่ความสัมพันธ์ (Changing partners)
๑๒. ความไม่มั่นคง/ไม่แน่นอน (Insecurity, uncertainty)

ยุคหลังอุตสาหกรรม คนยุคใหม่จะไม่ทำงานอาชีพเดียว สังเกตดูรุ่นใหม่ๆ นอกจากจะเป็นครูบาอาจารย์แล้วยังทำโน่นทำนี่อีก เป็นแบบ Multiple jobs หลากหลายในการงานอาชีพ ทำงานหลายอย่าง Blurred identity คือไม่ค่อยแน่ใจในตัวเองว่าต้องการอะไร การสอนยุคใหม่ยังไม่ค่อยสำคัญ ทำไม่ถึงไม่สำคัญ เพราะว่าการที่เขาจบมาทำงานใหม่ๆ การที่เขาเปลี่ยนงานบ่อย อนาคตอยู่กับความไม่แน่นอน คนรุ่นเก่าไม่ค่อยเปลี่ยนงาน หลายคนในที่นี้เป็นอาจารย์ก็อยู่จนกระทั่งเกษียณ แต่รุ่นใหม่ๆ ที่เคยสอบสัมภาษณ์เข้าทำงาน ก่อนที่จะมานี้เขาเปลี่ยนงานมาแล้วอย่างน้อย ๓ ครั้ง อาจจะเป็นผู้จัดการ เป็นลูกจ้างบริษัทนั้นนี้ แล้วก็เบื่อเปลี่ยนงานใหม่ เคยถามเขาก่อนมาที่นี่คุณเปลี่ยนงาน ๓ หน แสดงว่าคุณมีปัญหาหรือเปล่า เขาบอกว่าไม่มีครับ ทุกครั้งที่ผมเปลี่ยนผมมีเหตุผลของผมเสมอ นี่คือนิสัยของคนรุ่นใหม่ซึ่งทำให้เกิดสังคมโลกยุคใหม่ขึ้น มีลักษณะ ดังนี้

๑. มีความหลากหลาย / มีลักษณะเฉพาะ / กลุ่มใครกลุ่มมัน
๒. ปรับตัวได้ / เปลี่ยนได้ / ทำได้ (เปลี่ยนงาน)
๓. เรียนรู้อะไรใหม่ๆ อยู่เสมอ / ตามทันการเปลี่ยนแปลง
๔. มีข้อมูล / มีเหตุผล / รับสื่อใหม่ได้
๕. คิดวิเคราะห์ / สังเคราะห์ / ประเมิน
๖. เรียนรู้ปัญหา / มีสำนึกร่วม / ร่วมแก้ปัญหา

๗. รู้จักตัวเอง / เป็นตัวของตัวเอง / มีความโดดเด่น

๘. มีความดี / ความงาม / เฉพาะตัว

๙. มีทางเลือก / สร้างทางเลือกเอง

๑๐. มีผลงาน / มีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ / ขยายทั่วโลก

วิจารณ์ พานิช ได้กล่าวถึงทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ที่สำคัญที่สุด คือ^{๔๔} ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ ๒๑ นี้ มีความรู้ความสามารถ และทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ดังกล่าว นายแพทย์วิจารณ์ พานิช ได้กล่าวถึงทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ ดังนี้

๑. สารวิชาหลัก (Core Subjects) ประกอบด้วย ภาษาแม่ และภาษาสำคัญของโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ การปกครอง และหน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โดยวิชาแกนหลักนี้จะนำมาสู่การกำหนดเป็นกรอบแนวคิด และยุทธศาสตร์สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) หรือหัวข้อสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ โดยการส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาวิชาแกนหลัก และสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ เข้าไปในทุกวิชาแกนหลัก

๒. ทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ประกอบด้วย ๑) ความรู้เกี่ยวกับโลก (Global Awareness) ๒) ความรู้เกี่ยวกับการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economics, Business and Entrepreneurial Literacy) ๓) ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี (Civic Literacy) ๔) ความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) และ ๕) ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy)

๓. ทักษะด้านการเรียนรู้ และนวัตกรรม จะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่ ๑) ความริเริ่มสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ๒) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา และ ๓) การสื่อสาร และการร่วมมือ

๔. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เนื่องด้วยในปัจจุบันมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อ และเทคโนโลยีมากมาย ผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน เช่น ความรู้ด้านสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับสื่อ ความรู้ด้านเทคโนโลยี

๕. ทักษะด้านชีวิต และอาชีพ ในการดำรงชีวิต และทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ นักเรียนจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญดังต่อไปนี้ ๑) ความยืดหยุ่น และการปรับตัว ๒) การริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นตัวของตัวเอง ๓) ทักษะสังคม และสังคมข้ามวัฒนธรรม ๔) การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (Productivity) และความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (Accountability) และ ๕) ภาวะผู้นำ และความรับผิดชอบ (Responsibility)

^{๔๔}วิจารณ์ พานิช, **ทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ (21st Century Skills)**, (กรุงเทพมหานคร: ตาปลาพับลิเคชั่น, ๒๕๕๕), หน้า ๑๖-๒๑.

๖. หลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3Rx7C ๑) 3R ได้แก่ Reading อ่านออก (W) Riting เขียนได้ และ (A) Rithematics คณิตเลขเป็น และ ๒) 7C คือ ทักษะ ๗ ด้านที่ต้องพัฒนา ได้แก่ (๑) Critical Thinking and Problem Solving (การคิด และการแก้ปัญหา) (๒) Creativity and Innovation (การสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) (๓) Cross-cultural Understanding (ความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม) (๔) Collaboration, Teamwork and Leadership (ความร่วมมือ ทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ) (๕) Communications, Information, and Media Literacy (การสื่อสาร และรู้เท่าทันสื่อ) (๖) Computing and ICT Literacy (คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และสื่อสาร) และ (๗) Career and Learning Skills (อาชีพ และทักษะการเรียนรู้)

๗. การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ กรอบความคิดที่ครอบคลุมเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ นั้นจำเป็นต้องจะต้องสร้างระบบส่งเสริมเพิ่มขึ้นจาก ทักษะเฉพาะด้าน องค์ความรู้ ความชำนาญการ และความสามารถในการเรียนรู้ด้านต่างๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนรอบรู้ มีความสามารถที่จำเป็น และหลากหลาย เครือข่าย P21 ได้ระบุระบบส่งเสริมให้นักเรียนได้รอบรู้ ทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ ในศตวรรษที่ ๒๑ ไว้ด้วยกัน ๕ ระบบ ดังนี้

๘. มาตรฐานการเรียนรู้ (Standards) มีจุดเน้น ดังนี้ ๑) เน้นทักษะ ความรู้ และความเชี่ยวชาญที่เกิดกับผู้เรียน ๒) สร้างความรู้ความเข้าใจในการเรียนในเชิงสหวิทยาการระหว่างวิชาหลักที่เป็นจุดเน้น ๓) มุ่งเน้นการสร้างความรู้ และเข้าใจในเชิงลึกมากกว่าการสร้างความรู้แบบผิวเผิน ๔) ยกระดับความสามารถผู้เรียนด้วยการให้ข้อมูลที่เป็นจริง การใช้สื่อหรือเครื่องมือที่มีคุณภาพจาก การเรียนรู้ในสถานศึกษา การทำงาน และในการดำรงชีวิตประจำวัน ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และ ๕) ใช้หลักการวัดประเมินผลที่มีคุณภาพระดับสูง

๙. การประเมินทักษะ (Assessment of Skills) มีจุดเน้น ดังนี้ ๑) สร้างความสมดุลในการประเมินผลเชิงคุณภาพ โดยการใช้แบบทดสอบมาตรฐานสำหรับการทดสอบย่อย และทดสอบรวมสำหรับการประเมินผลในชั้นเรียน ๒) เน้นการนาประโยชน์ของผลสะท้อนจากการปฏิบัติของผู้เรียนมาปรับปรุงแก้ไขงาน ๓) ใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการทดสอบวัด และประเมินผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และ ๔) สร้าง และพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงาน (Portfolios) ของผู้เรียนให้เป็นมาตรฐาน และมีคุณภาพ

๑๐. หลักสูตร และการสอน (Curriculum and Instruction) ประกอบด้วย ๑) การสอนมุ่งเน้นเชิงสหวิทยาการของวิชาแกนหลัก ๒) สร้างโอกาสที่จะประยุกต์ทักษะเชิงบูรณาการข้ามสาระเนื้อหา และสร้างระบบการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะเป็นฐาน (Competency-based) และ ๓) สร้างนวัตกรรม และวิธีการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการที่มีเทคโนโลยีเป็นตัวเกื้อหนุน การเรียนรู้แบบสืบค้น และวิธีการเรียนจากการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning) เพื่อการสร้างทักษะขั้นสูงทางการคิด

๑๑. การพัฒนาทางวิชาชีพ (Professional Development)

๑) จุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อการสร้างครูให้เป็นผู้ที่มีทักษะความรู้ความสามารถในเชิงบูรณาการ การใช้เครื่องมือ และกำหนดยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในชั้นเรียน และสร้างให้ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม

๒) สร้างความสมบูรณ์แบบในมิติของการสอนด้วยเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย

๓) สร้างให้ครูเป็นผู้มีทักษะความรู้ความสามารถในเชิงลึกเกี่ยวกับการแก้ปัญหา การคิดแบบวิจารณ์ญาณ และทักษะด้านอื่นๆ ที่สำคัญต่อวิชาชีพ

๔) เป็นยุคแห่งการสร้างสมรรถนะทางวิชาชีพให้เกิดขึ้นกับครูเพื่อเป็นตัวแทน (Model) แห่งการเรียนรู้ของชั้นเรียนที่จะนำไปสู่การสร้างทักษะการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ

๕) สร้างให้ครูเป็นผู้ที่มีความสามารถวิเคราะห์ผู้เรียนได้ทั้งรูปแบบการเรียนรู้ สติปัญญา จุดอ่อนจุดแข็งในตัวผู้เรียน เหล่านี้เป็นต้น

๖) ช่วยให้ครูได้เกิดการพัฒนาความสามารถให้สูงขึ้นเพื่อนำไปใช้สำหรับการ กำหนดกลยุทธ์ทางการสอน และจัดประสบการณ์ทางการเรียนได้เหมาะสมกับบริบททางการเรียนรู้

๗) สนับสนุนให้เกิดการประเมินผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างทักษะ และเกิด การพัฒนาการเรียนรู้

๘) แบ่งปันความรู้ระหว่างชุมชนทางการเรียนรู้โดยใช้ช่องทางหลากหลายในการ สื่อสารให้เกิดขึ้น

๙) สร้างให้เกิดตัวแบบที่มีการพัฒนาทางวิชาชีพได้อย่างมั่นคง และยั่งยืน

๑๒. สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ (Learning Environment)

๑) สร้างสรรค์แนวปฏิบัติทางการเรียน การรับการสนับสนุนจากบุคลากร และ สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เกื้อหนุน เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผล

๒) สนับสนุนทางวิชาชีพแก่ชุมชนทั้งในด้านการให้การศึกษา การมีส่วนร่วม การ แบ่งปันสิ่งปฏิบัติที่เป็นเลิศระหว่างกันรวมทั้งการบูรณาการหลอมรวมทักษะหลากหลายสู่การปฏิบัติ ในชั้นเรียน

๓) สร้างผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติจริงตามบริบท โดยเฉพาะการเรียน แบบโครงงาน

๔) สร้างโอกาสในการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยี เครื่องมือหรือแหล่งการเรียนรู้ที่มี คุณภาพ

๕) ออกแบบระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมทั้งการเรียนเป็นกลุ่มหรือการเรียน รายบุคคล

๖) นำไปสู่การพัฒนา และขยายผลสู่ชุมชนทั้งในรูปแบบการเผชิญหน้าหรือ ระบบออนไลน์ ที่กล่าวมาทั้งหมดในเบื้องต้นนั้น เป็นการสร้างกรอบแนวคิดของการพัฒนาทักษะการ เรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ที่ผ่านกระบวนการวิจัยโดย Partnership for 21st Century Skills เป็นตัว แบบที่นำเสนอในรายละเอียดของตัวแปรหรือองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพทางการ เรียนรู้ในสังคมยุคใหม่ที่ต้องคำนึงถึง และต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่ายทั้งครู นักเรียน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย (Stakeholders)

๑๓. การสอนที่มีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ ๒๑ ครูนั้นต้องมีคุณสมบัติมากกว่าการ เป็นผู้ที่ทำหน้าที่สอน (Instructor) ครูต้องมีลักษณะของผู้ที่สามารถชี้แนะการเรียนรู้ (Learning

Coaching) และสามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำนักเรียนท่องเที่ยวไปสู่โลกแห่งการเรียนรู้ได้ (Learning Travel Agent) ครูต้องมีความรอบรู้มากกว่าการเป็นผู้ดูแลรายวิชาที่สอนเท่านั้น แต่ครูมีบทบาทของการเพิ่มพูนความรู้แก่นักเรียน เสริมสร้างทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพในศตวรรษที่ ๒๑

การจัดการเรียนรู้นั้นต้องมีความสัมพันธ์ มีขั้นตอน และกระบวนการที่เป็นลำดับที่ผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอน เช่น การกำหนดปัญหาที่สนใจ และการทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ และสามารถบูรณาการกับรายวิชาอื่นๆ ได้

๑๔. การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี (Technology-based Learning) ไอซีทีได้เข้ามาบทบาททางการศึกษา และเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของคนทั่วโลก ไอซีทีในปัจจุบันจึงไม่ใช่เป็นเพียงแหล่งข้อมูลข่าวสารเท่านั้น “ครูสามารถบูรณาการความก้าวหน้าทางไอซีทีกับการจัดการเรียนรู้ได้อย่างไร”

การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี (Technology-based Learning) ครอบคลุมวิธีการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบได้แก่ การเรียนรู้บนคอมพิวเตอร์ (Computer-based Learning) การเรียนรู้บนเว็บ (Web-based Learning) ห้องเรียนเสมือนจริง (Virtual Classrooms) ความร่วมมือดิจิทัล (Digital Collaboration) เป็นต้น ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท เช่น อินเทอร์เน็ต (Internet) อินทราเน็ต (Intranet) เอ็กซ์ทราเน็ต (Extranet) การถ่ายทอดผ่านดาวเทียม (Satellite broadcast) แถบบันทึกเสียง และวิดีโอเทป (Audio/Video Tape) โทรทัศน์ที่สามารถโต้ตอบกันได้ (Interactive TV) และซีดีรอม (CD-ROM) การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับแต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่งของเทคโนโลยี ทำให้ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษา หาความรู้ และเตรียมพร้อมตนเองเพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเหล่านี้ในการเรียนการสอนวิธีการเตรียมตัวในการใช้เทคโนโลยีในการสอนคือ เทคนิคครูเรา โดยสิ่งที่ครูต้องรู้มี ๒ ประการคือ (๑) การรู้ และเข้าใจศักยภาพของทรัพยากรที่โรงเรียนมี เช่น ครูต้องรู้ว่าในโรงเรียนมีอะไรที่สามารถใช้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ โดยปกติแล้วสิ่งที่โรงเรียนมีคือ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องเรียนที่มีเครื่องฉายโปรเจกเตอร์ คอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ หรือแบบโน้ตบุ๊ก รวมไปถึงระบบขยายเสียง (๒) ครูต้องมีความรู้ด้านเทคโนโลยีที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอน รวมไปถึงข่าวสารข้อมูลต่างๆ โปรแกรมประยุกต์ที่เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน สื่อภาพ และเสียง วิดิทัศน์ ข่าว และประเด็นที่เป็นที่สนใจ เป็นต้น เทคโนโลยีที่ครูสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิด มีจำนวนมาก และครูสามารถเลือกใช้ได้ตามความถนัดหรือความสนใจ ดังที่ บุปผชาติ ทัพพิกรณ์ (๒๕๕๑) ยกตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

๑) การใช้วิดิทัศน์ การใช้ภาพ และเสียง ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น โดยเฉพาะเนื้อหาที่เป็นนามธรรม การใช้วิดิทัศน์มีทั้ง ภาพยนตร์ แอนิเมชัน วิดีโอคลิป โปรแกรมกราฟฟิกซึ่งแหล่งที่สามารถหาวิดิทัศน์เหล่านี้ คือ อินเทอร์เน็ต ซีดี ดีวีดี ที่มาพร้อมกับหนังสือเรียน (Textbook) ภาพยนตร์ สารคดี เว็บไซต์ต่างๆ ทั้งนี้ วิดิทัศน์จะทำหน้าที่เป็นเพียงสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ของครูเท่านั้น โดยไม่สามารถนำมาทดแทนการสอนได้ ครูต้องสร้างบริบท (Context) หรือ อรรถบท (Theme) ของบทเรียนโดยใช้วิดิทัศน์เป็นสื่อ การเรียนรู้จึงจะมีความหมายสำหรับผู้เรียน

๒) เพลง และเสียง เพลงเป็นสื่อที่เข้าถึงผู้เรียนได้ดี ทั้งนี้มีการใช้เพลงเพื่อการเรียนการสอนมานานแล้ว ในวิชาเคมีเนื้อหาที่ใช้เพลงในกิจกรรมการเรียนรู้ ยกตัวอย่างเช่น ตารางธาตุ ทั้งนี้เพลงมีทั้งแบบสำเร็จที่ครูสามารถนำมาใช้ได้ หรือการใช้น้องแล้วใส่เนื้อร้องเอง รวมไปถึงให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมประพันธ์ทำนองหรือคำร้องที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียน ก็เป็นเทคนิคที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี นอกจากนี้เสียงยังมีส่วนสำคัญในการสร้างความเข้าใจ ยกตัวอย่างเช่น ให้นักเรียนเรียงลำดับเสียงจากการทำปฏิกิริยาของธาตุอัลคาไลน์ (หมู่ ๑A) กับน้ำ จากโซเดียม (Na) ไปจนถึงแฟรนเซียม (Fr) เพื่อเรียงลำดับความรุนแรงของการเกิดปฏิกิริยา จากนั้นจึงนำไปสู่การอภิปราย

๓) โปรแกรมประยุกต์ (Application Program) ครูสามารถใช้โปรแกรมประยุกต์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากมาย โดยอาจจะเริ่มต้นจากการใช้โปรแกรมประจำเครื่อง เช่น Microsoft Word Excel และ PowerPoint ไปจนถึงโปรแกรมเฉพาะ เช่น Crocodile Chemdraw หรือโปรแกรมกราฟิก เช่น Autodesk MAYA ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทักษะของครูเองว่าคุ้นเคย กับโปรแกรมใด นอกจากนี้ครูยังสามารถสร้างภาพยนตร์สั้นได้เอง โดยใช้โปรแกรมตัดต่อภาพยนตร์เช่น Movie Maker หรือ Ulead โดยในปัจจุบันกล้องถ่ายรูปหรือโทรศัพท์ก็สามารถถ่ายทำคลิปสั้นๆ เพื่อใช้ประโยชน์ทางการเรียน นอกจากนี้ยังมีโปรแกรมชนิด Freeware ที่ไม่สงวนลิขสิทธิ์การใช้งาน ที่ครูสามารถดาวน์โหลดเพื่อใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้ได้ ตัวอย่างการใช้โปรแกรมประยุกต์

๔) เทคโนโลยีการสื่อสาร (Communication Technology) เทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบันก้าวหน้าไปมาก และสามารถดาวน์โหลดหรืออัปโหลด เพื่อแลกเปลี่ยนเนื้อหา (Content) ได้อย่างรวดเร็วทั้ง ภาพ เสียง ข้อความ วิดีโอ ทั้งแบบ Synchronize และ Asynchronize เทคโนโลยีสื่อสารที่เป็นที่นิยมคือ เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Online Social Network) การใช้เครื่องมือค้นหา บนเว็บ (Search Engine) การโต้ตอบผ่านกระดานสนทนา (Web Board) การเขียนบล็อก (Blog) การโต้ตอบโดยใช้วิดีโอ เช่น Youtube.com รวมไปถึงสื่อเนื้อหาอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Content) ต่างๆ ที่สามารถเข้าถึงได้ผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ ของรายการโทรทัศน์ สมาคมวิชาชีพครู องค์กรวิทยาศาสตร์ต่างๆ

การบริหาร และการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ นั้นมีองค์ประกอบคือ ความท้าทายของอุดมศึกษาไทย ตลอดจนถึงเรื่องภาวะผู้นำที่จะต้องมีการบริหารการศึกษายุคสมัยใหม่ ที่สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และการเรียนรู้ทักษะสำคัญเพื่อการดำรงชีวิต ในศตวรรษที่ ๒๑ ในหลายประการ ซึ่งประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาทุกประเทศได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน หากสามารถใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนมีขีดความสามารถ มีศักยภาพเต็มสมบูรณ์ตามอัตภาพของแต่ละบุคคลแล้ว การพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติก็สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีทรัพยากรบุคคลที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สังคมโลกในอนาคตที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และเป็นสังคมแห่งปัญญา และหวังว่าการศึกษจะเป็นเส้นทางนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน ทำให้ประเทศไทยมีขีดความสามารถ และมีศักยภาพสูงในการแข่งขันกับประเทศต่างๆ ในประชาคมโลก ในขณะเดียวกันก็สามารถรักษาคุณลักษณะ เอกลักษณ์ ศิลปะ วัฒนธรรม รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรมตามหลักศาสนา อันเป็นคุณลักษณะของความเป็นไทยให้ยั่งยืนต่อไปได้ แต่ประเทศไทยยังไม่สามารถใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้เต็มตามศักยภาพได้ เพราะการจัดการศึกษาของไทยยังมีจุดอ่อนด้อยที่กลายเป็นปัญหาคอรั้งหลายประการ

เช่น เรื่องคุณภาพการศึกษา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมีผลกระทบจากปัจจัยแวดล้อมทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม^{๔๙}

สภาพการจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยี นอกจากนี้วิกฤติที่สำคัญระบบการศึกษาไทยคือความทุกข์ของผู้เรียน เนื่องจากเนื้อหาที่เรียนไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวันของเด็ก เด็กต้องจำใจเรียนเรื่องไกลตัว และมีความทุกข์เพราะต้องท่องจำตลอดเวลา ความทุกข์เกิดจากการเรียนทำให้เด็กมองว่าการเรียนไม่ใช่เรื่องสนุก ไม่มีความสุข ไม่น่าเรียน และในการสอบเข้าเรียนต่อทุกระดับเน้นเฉพาะความจำ ก็ยิ่งเพิ่มความเครียดให้เด็กมากขึ้น นับวันปัญหาเหล่านี้จะรุนแรงมากขึ้นจนกระทั่งกลายเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมได้^{๕๐} อีกทั้งคุณภาพการศึกษาไทยก็ตกต่ำ ไม่สามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ ทั้งในด้านวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิชาภาษาต่างประเทศ ขาดทักษะฝีมือในด้านวิชาชีพ และการทำงาน แม้แต่ด้านคุณธรรมหรือสังคมศึกษา ก็ปรากฏปัญหาอาชญากรรมและความรุนแรงในกลุ่มเยาวชน ปัญหายาเสพติด รวมทั้งการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นที่ไม่พร้อมซึ่งประเทศไทย มีสถิติสูงสุดในเอเชีย^{๕๑} นอกจากนี้ ยังพบว่า คุณภาพการศึกษาของไทยที่มีความลดต่ำลงมาก กล่าวคือ ๑) จากผลการประเมินระดับชาติขั้นพื้นฐาน ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๕๒-๒๕๕๖ ยังพบว่า นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มัธยมศึกษาปีที่ ๓ และมัธยมศึกษาปีที่ ๖ มีคะแนนเฉลี่ยส่วนใหญ่ยังต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ จะมีคะแนนต่ำมาก ๒) รายงาน The Global Competitiveness Report ๒๐๑๓-๒๐๑๔ โดย World Economic Forum (WEF) จัดให้ความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศไทย อยู่อันดับที่ ๓๗ (จาก ๑๔๘ ประเทศ) และคุณภาพการศึกษาไทยอยู่ลำดับที่ ๗๘ แต่เป็นลำดับที่ ๘ ของประเทศอาเซียน เหนือกว่าเวียดนาม และพม่า ๓) ผลการประเมินโครงการ PISA 2012 ที่วัดความสามารถด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่านของเด็กอายุ ๑๕ ปี แม้จะมีแนวโน้มที่สูงขึ้น แต่ยังคงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD อีกมาก โดยไทยอยู่อันดับที่ ๓ ใน ๕ ประเทศอาเซียน นอกจากนี้ ยังมีเด็กไทยสอบได้ระดับ ๖ ซึ่งเป็นระดับสูงสุดเพียงร้อยละ ๐.๕ ในวิชาคณิตศาสตร์ ร้อยละ ๐.๑ ในวิชาวิทยาศาสตร์ ๑ ในขณะที่มีนักเรียนได้คะแนนระดับ ๑ และต่ำกว่ามากถึงร้อยละ ๔๙.๗ ในวิชาคณิตศาสตร์ และร้อยละ ๓๙.๙ ในวิชาวิทยาศาสตร์ ๔) ผลคะแนนเฉลี่ย TIMSS ทั้งวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 1995-2011 และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ ทั้งในช่วงแรก ปี 1995 มีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ ๕) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน O-net ของนักเรียนรายวิชามีคะแนนเฉลี่ยไม่ถึง ๕๐ คะแนน ยกเว้นวิชาสุขศึกษา และพลศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ย

^{๔๙}ดูรายละเอียดใน ศูนย์ปฏิบัติการปฏิรูปการศึกษา, ปฏิรูปการศึกษา: ก้าวหน้าอย่างมั่นใจ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๑-๒.

^{๕๐}ดูรายละเอียดใน รุ่ง แก้วแดง, ปฏิวัติการศึกษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: พิษณุพงศ์พรินต์ติ้งเซ็นเตอร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑-๒.

^{๕๑}ดูรายละเอียดใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, “การดำเนินงานด้านนโยบายการศึกษาขององค์กรนโยบายการศึกษาระดับชาติในกลุ่มประเทศอาเซียน และอาเซียนบวกสาม”, งานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค, ๒๕๕๗), หน้า ๑๑๑.

เกิน ๕๐ คะแนน และวิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดเป็นวิชาคณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ และ ๖) ผลการทดสอบการอ่านออกเขียนได้ของ สพฐ. เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๕๖ ใน ๘๐ เขตพื้นที่ (จาก ๑๘๓ เขต) พบว่า นักเรียนชั้น ป. ๓ อ่านไม่ได้ถึงร้อยละ ๘ (๖๔,๐๐๐ คน) และนักเรียนชั้น ป. ๖ อ่านไม่ได้ถึงร้อยละ ๔ (๓๒,๐๐๐ คน) นักเรียนที่อ่านได้ระดับดีในชั้น ป. ๓ เพียงร้อยละ ๕๖ และชั้น ป. ๖ ร้อยละ ๖๐^{๕๒}

นับตั้งแต่การผลักดันให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ก็ได้เกิดกระแสขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา การที่สังคมให้ความสนใจที่จะผลักดันให้มีการปฏิรูปการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ.๒๕๓๕-๒๕๓๙) ส่งผลต่อการปฏิรูปการศึกษาพร้อมกับการปฏิรูปการเมือง รวมทั้งสาระสำคัญที่กำหนดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘, ๙, ๑๐ และ ๑๑ ในระยะต่อมา เหตุผลหลักๆ ของการปฏิรูปการศึกษามี ดังนี้

๑. เกิดกระแสสังคมโลก และสังคมไทยยุคใหม่เน้นสังคมคุณภาพ ต้องมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และให้การศึกษาพัฒนาประเทศ

๒. การพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานความรู้บนกระแสสังคมแห่งการเรียนรู้ และเน้นการจัดการเรียนรู้

๓. ทิศทางการจัดการศึกษาสังคมโลกเน้นการศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ๆ ให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข นำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวันได้ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

๔. บทเรียนความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาในอารยประเทศที่สามารถใช้การศึกษาพัฒนาประเทศ

๕. กระแสเรียกร้องการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ

๖. การจัดการศึกษาไม่ทั่วถึง และไม่เป็นธรรม

๗. คุณภาพการศึกษาตกต่ำไม่เป็นที่พอใจของสังคม

๘. การบริหารจัดการศึกษาขาดประสิทธิภาพ ประชาชนไม่มีส่วนร่วม

๙. ระบบการผลิต และการพัฒนาครูไม่สอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษา

๑๐. หลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ไม่เหมาะสม^{๕๓}

หลังจากนั้น กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เสนอร่างกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ เข้าสู่การพิจารณาของฝ่ายนิติบัญญัติ และได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๔๒ มีสาระสำคัญที่นำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาด้านต่างๆ ดังนี้

๑. ปฏิรูประบบการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยให้มีความสอดคล้องกัน และกัน

^{๕๒}ดูรายละเอียดใน สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาไทย (Thailand Education Reform Model : TERM), (๒๒ กันยายน ๒๕๕๗), เอกสารอัดสำเนา, หน้า ๑๐-๑๒.

^{๕๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑.

๒. ปฏิรูปการเรียนรู้ ครอบคลุมทั้งหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

๓. ปฏิรูประบบการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งของภาครัฐ และเอกชน โดยเน้นการกระจายอำนาจ

๔. ปฏิรูประบบทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา โดยเน้นการระดมทรัพยากร เพื่อจัดการศึกษา

๕. ปฏิรูปครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เน้นการพัฒนามาตรฐาน และจรรยาบรรณของวิชาชีพ และการพัฒนาครูประจำการ^{๕๔}

สภาพ และการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทั้ง ๕ ประการ มี ดังนี้

๑. การปฏิรูประบบการศึกษา เน้นการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และทุกสถานที่ ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย มีการจัดรูปแบบ ระดับ และประเภทของการศึกษาไม่ต่างไปจากเดิม กล่าวคือ จัดรูปแบบการจัดการศึกษา ๓ รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย แต่จะเน้นการเทียบโอน และเชื่อมโยงกันทั้ง ๓ ระบบ การศึกษานอกระบบ เน้นความยืดหยุ่น เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพความต้องการของชุมชน และบุคคล มีทั้งประเภทที่แบ่งระดับการศึกษา ตามลักษณะของการศึกษาในระบบ และประเภทที่ไม่แบ่งเป็นระดับ และการศึกษาตามอัธยาศัย เน้นการจัดบรรยากาศ และแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถแสวงหา และเรียนรู้ด้วยตนเอง และให้สามารถเทียบโอนการศึกษาในระบบได้เป็นรายวิชา

๒. การปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดหลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพของผู้เรียนมีการปรับปรุงหลักสูตรแกนกลาง และให้สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องความต้องการของท้องถิ่น มีความต่อเนื่อง และเชื่อมโยงระหว่างระดับการศึกษา มีความยืดหยุ่น หลากหลาย เพื่อตอบสนองความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียน

๓. การปฏิรูประบบการบริหาร และการจัดการศึกษา เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ โครงสร้างองค์กร การแบ่งส่วนงาน วิธีการ และกระบวนการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยงานมีอิสระ คล่องตัว ตอบสนองต่อปัญหา และความต้องการทางการศึกษาระดับต่างๆ ได้อย่างแท้จริง เปิดโอกาสให้ทุกส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยยึดหลักการกระจายอำนาจไปยังหน่วยงานปฏิบัติ หน่วยงานระดับนโยบาย มีหน้าที่กำหนดนโยบาย แผนมาตรฐาน การสนับสนุนทรัพยากร และติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องเท่านั้น เน้นการให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล

๔. การปฏิรูประบบทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา เป็นการระดมทรัพยากรทั้งนี้ เป็นตัวเงิน และไม่ใช่ตัวเงินมาใช้ในการจัดการศึกษา มีการจัดสรรทรัพยากร และการบริหาร และการใช้ทรัพยากรให้เกิดความเสมอภาค เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ การระดมทรัพยากร เน้นการสร้างมาตรการจูงใจให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมรับภาระ และจัดการศึกษา ให้องค์กร และชุมชน

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗-๘.

เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การจัดสรรทรัพยากร เน้นการจัดสรรให้ผู้เรียนอย่างเป็นธรรม เสมอภาค และเท่าเทียมกันสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

๕. การปฏิรูประบบครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เป็นปัจจัยหลักสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา เน้นการปรับระบบการผลิต การพัฒนา การส่งเสริมยกย่อง และยกระดับคุณภาพครูให้มีมาตรฐานวิชาชีพเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง สร้างระบบจูงใจให้คนเก่ง มาประกอบวิชาชีพครู พัฒนาระบบการบริหารงานบุคคล เน้นระบบคุณธรรม และการส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพที่สัมพันธ์กับคุณภาพของผู้เรียน ปรับเปลี่ยนบทบาท และภารกิจของสถาบันผลิตครูให้เหมาะสม มีแผนการผลิต และพัฒนาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง^{๕๕}

สรุปผลการติดตาม และประเมินผลความก้าวหน้าในการใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ในแต่ละกลุ่มสาระ (ด้าน) ได้เสนอ ๑) เป้าหมาย ๒) ผลการดำเนินการ ๓) ปัญหา และอุปสรรค และ ๔) ข้อเสนอแนะ ซึ่งสามารถประมวลสรุปในสาระหลักๆ ได้ ดังนี้^{๕๖}

ก. การปฏิรูปหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล

๑. เป้าหมาย ๑) จัดทำหลักสูตร และสาระการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น โดยส่วนกลางจัดทำแกนกลาง และสถานศึกษาจัดทำสาระเกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ๒) จัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีเนื้อหา และกิจกรรมหลากหลาย ๓) ปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้ ๔) ใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ๕) ประเมินผล การพัฒนาการความประพฤติ การสังเกต การร่วมกิจกรรม และการทดสอบ ๖) ใช้วิธีที่หลากหลาย ในการให้โอกาสศึกษาต่อ

๒. ผลการดำเนินงาน

หลักสูตร ๑) ปฏิรูปหลักสูตรได้ตามแนวทางที่กำหนดไว้ แต่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย ๒) ขาดขอบเขต และลำดับเนื้อหาสาระ ๓) ขาดความชัดเจน ๔) สถานศึกษาสับสน และไม่มั่นใจ ๕) นักเรียนไม่สามารถเลือกเรียนได้หลากหลาย

การเรียนการสอน (๑) สถานศึกษาไม่สามารถจัดเนื้อหา และกิจกรรมที่หลากหลายตามความต้องการ และความถนัดของผู้เรียน (๒) กระบวนการเรียนการสอนยังไม่บรรลุตามเจตนารมณ์ คือ ครูเข้าใจในการจัดการเรียนคลาดเคลื่อน ครูขาดความสามารถ และครูจัดสอนแบบใหม่ (๓) สถานศึกษาใช้แหล่งเรียนรู้มากขึ้น แต่มีแหล่งเรียนรู้ยังไม่ทันสมัย และไม่ครอบคลุมเนื้อหาสาระ

การประเมินผลผู้เรียน ๑) ยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ พ.ร.บ. คือ ครูขาดความเข้าใจในวิธีการ และสับสนในการจัดทำเอกสาร ๒) หน่วยงานให้นโยบายสถานศึกษารับนักเรียน โดยวิธีการที่หลากหลาย

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘-๙.

^{๕๖} ดุรายละเอียดใน อีระ รุญเจริญ, **ความเป็นมืออาชีพในการจัด และบริหารการศึกษา ยุคปฏิรูปการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: นวสาส์นการพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๑๙-๒๒.

๓. ปัญหา และอุปสรรค

หลักสูตร ๑) บุคลากรเข้าใจไม่ตรงกัน ๒) ผู้บริหาร และครูขาดความเข้าใจ และขาดความสามารถในการจัดทำหลักสูตร ๓) การให้ความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรของแต่ละหน่วยงานไม่ตรงกัน ๔) คุณภาพ และมาตรฐานของแต่ละสถานศึกษาแตกต่างกัน ๕) ยังเน้นเนื้อหาสาระมากกว่ากระบวนการ ๖) ส่วนกลางกำหนดมาตรฐานระหว่างช่วงชั้นค่อนข้างมาก และซ้ำซ้อน ทำให้มีหน่วยการเรียนรู้ และเนื้อหาสาระมากมาย

การจัดการเรียนการสอน ๑) ครูมักซื้อแผนการเรียนของบริษัทมาใช้ทำให้สอนจริงได้น้อย ๒) ครูไม่เข้าใจการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการสอนแบบบูรณาการ ๓) ครูขาดทักษะในการสอนให้คิดวิเคราะห์ ๔) ครูมีภาระรับผิดชอบ นักเรียนจำนวนมาก ๕) ครูปฐมวัยขาดความรู้ในการพัฒนาเด็ก ๖) จัดการเรียนการสอนในห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่ ๗) สอนเน้นเนื้อหา มากกว่ากระบวนการคิดวิเคราะห์ ๘) เด็กนักเรียนพิเศษขาดครู และความรู้ของครู ๙) ครูสอนพิเศษนอกเวลาเรียน

การวัด และประเมินผล ๑) ขาดความสามารถในการสร้างเครื่องมือ ๒) หน่วยบริหารนอกสถานศึกษาขาดความต่อเนื่องในการประเมินคุณภาพ ๓) การไม่สะท้อนการเรียนรู้ตามมาตรฐาน ๔) ใช้การทดสอบเรียนต่อสถาบันหลัก

๔. ข้อเสนอแนะ

หลักสูตร (๑) พัฒนาครู ผู้บริหาร และบุคลากรที่เกี่ยวข้องตามระบบ PDCA (๒) จัดการวิจัย และพัฒนาหลักสูตร (๓) ให้ สพท. จัดทำสาระหลักสูตรท้องถิ่น และแผนการเรียนรู้คู่มือครู (๔) จัดหลักสูตรให้ยืดหยุ่นมากขึ้น (๕) ไม่ควรบังคับให้นักเรียนเรียนครบทั้ง ๘ กลุ่มสาระ และกำหนดเวลาตายตัว (๖) ให้สถานศึกษารวมกลุ่มเป็นเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือกัน (๗) พัฒนาครูทุกกลุ่มสาระ

การเรียนการสอน (๑) ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และสามารถสอนทักษะความคิด (๒) เร่งจัดหาบุคลากรสนับสนุน (๓) รวมกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อมีครบชั้นและครบ ๘ กลุ่มสาระ (๔) ส่งเสริมให้มีกิจกรรมนอกห้องเรียน (๕) จัดตั้ง และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้กระจายอยู่ในชุมชน

การวัด และประเมินผล (๑) สพท. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (๒) กำหนดแนวปฏิบัติให้ชัดเจน (๓) ปรับแบบวัด และประเมินผลไม่ให้ซับซ้อน โดยคำนึงถึงมาตรฐานหลักสูตร (๔) ปรับระบบการรับเข้าศึกษาต่อให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนระดับชั้นพื้นฐาน

ข. การปฏิรูประบบครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

๑. เป้าหมาย (๑) ปฏิรูปการผลิตครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นครูดี ครูเก่ง ให้เพียงพอ และตรงกับความต้องการ (๒) พัฒนาระบบ และกระบวนการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรประจำการให้สามารถปฏิบัติวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ (๓) ยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ และควบคุมการประกอบวิชาชีพ (๔) ปฏิรูปการบริหารงานบุคคล โดยใช้ระบบคุณภาพ และระบบคุณธรรม

๒. ผลการดำเนินการ (๑) การผลิตครูแนวใหม่หลักสูตร ๕ ปี ยังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจัง ทั้งด้านนโยบาย และงบประมาณ (๒) สถาบันผลิตครูยังไม่ได้รับการพัฒนา

เท่าที่ควรทั้งคณาจารย์ และหลักสูตร (๓) การพัฒนา และส่งเสริมครู คณาจารย์ ยังล่าช้า และไม่มี กองทุนตาม พ.ร.บ. (๔) ดำเนินการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ สอดคล้องกับเป้าหมาย โดยมีองค์การ วิชาชีพครู การออกใบอนุญาตเข้า และยังไม่มีการควบคุมการประกอบวิชาชีพได้ตามมาตรฐานที่ กำหนดไว้ (๕) การปฏิรูประบบบริหาร บุคลากร บรรลุเป้าหมายนโยบาย แต่ในระดับปฏิบัติ ยังไม่มี การกระจายอำนาจไปยัง สพท. และสถานศึกษาเท่าที่ควร

๓. ปัญหา และอุปสรรค

การปฏิรูปการผลิตครู และสถาบันผลิตครู ๑) ความไม่สนใจประกอบวิชาชีพครู คือ ขาดอัตราบรรจุครู และผลิตครูไม่ตรงตามต้องการ ๒) สถาบันผลิตครูขาดอาจารย์ที่มีคุณภาพ ๓) ระบบการผลิตอ่อนแอ โดยเฉพาะการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ๔) นโยบายไม่ชัดเจน ขาดความ จริงจังในการปฏิรูป ๕) ความไม่สามารถปฏิบัติการสอนของครูรุ่นใหม่

การพัฒนา และส่งเสริม ๑) ผู้บริหารสถานศึกษาขาดทักษะความเป็นผู้นำเชิงวิชาการ ๒) การพัฒนาครูไม่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาตนเองของครู และมักใช้รูปแบบเดิมๆ ในการพัฒนา ๓) การฝึกอบรมนอกสถานที่ต้องละทิ้งห้องเรียน ๔) ครูขอย้ายจากที่เดิม ๕) งบประมาณไม่เพียงพอ และไม่ต่อเนื่อง ๖) ศึกษานิเทศก์ขาดความชำนาญ คือ สพท. ขาดข้อมูล สารสนเทศครู ๗) ระบบติดตามประเมินสมรรถนะครูอ่อนแอ ไม่น่าเชื่อถือ ๘) ความซ้ำซ้อนของ หน่วยงานพัฒนาครู

การพัฒนามาตรฐาน และการควบคุมวิชาชีพ ๑) การขาดความชัดเจนเชิงปฏิบัติของ มาตรฐาน และจรรยาบรรณวิชาชีพ ๒) กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ประเมินผลงานทางวิชาการของครูไม่ ชัดเจน ไม่มีมาตรฐาน เน้นเอกสารมากกว่าผลผลิตที่แท้จริง ๓) องค์กรวิชาชีพครูไม่เข้มแข็ง ขาด จุดยืนที่ชัดเจน ขาดการสนับสนุนครู และไม่รักษาประโยชน์ของครู ๔) ขั้นตอนการขอใบอนุญาต ประกอบวิชาชีพยุ่งยาก

การปฏิรูปการบริหารงานบุคคล ๑) ประกาศกฎหมายล่าช้า และขาดแนวปฏิบัติ ที่ชัดเจน ๒) หน่วยประเมินดำเนินการไม่ทันความต้องการของครู เพราะมีจำนวนมาก ๓) บุคลากร สายสนับสนุนการสอนไม่ค่อยได้รับการบรรจุ ๔) สถานศึกษาไม่สามารถบริหารงานบุคคลได้โดยตรง เช่น การย้าย ๕) อัตราบุคลากรของหน่วยงานกระจายไม่ทั่วถึง (๖) ครูเก่ง ครูดี ขอลาออกก่อน เกษียณเพราะนโยบาย

๔. ข้อเสนอแนะ

การปฏิรูปการผลิตครู และสถาบันผลิตครู ๑) มีนโยบายที่ชัดเจน และจัดสรรอัตรา บรรจุให้เพียงพอ ๒) สถาบันผลิตครูสรรหาคณาจารย์ที่มีคุณภาพ และควรมีหลักสูตรหลากหลาย ๓) พัฒนาประสบการณ์วิชาชีพให้ได้มาตรฐาน ๔) ตั้งองค์กรกลาง และการผลิตครูเชิงนโยบาย ที่ตอบสนองความต้องการของโรงเรียน ๕) ควรปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครู ที่เน้นทั้งวิชาการ และ จรรยาบรรณ ๖) ควรศึกษารูปแบบการจัดตั้งสถาบันผลิตครูโดยเฉพาะ ๗) กำหนดนโยบายการผลิต ที่เน้นสาขาขาดแคลน ๘) การเพิ่มค่าตอบแทนครู

การพัฒนา และส่งเสริม ๑) พัฒนาผู้บริหารที่มี (๑) วิสัยทัศน์ที่เป็นสากล (๒) การ บริหารเชิงรุก (๓) ความรับผิดชอบ (๔) ความสามารถนำการเปลี่ยนแปลง และการปฏิรูปการศึกษา ๒) เน้นการอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้ทั้งผู้บริหาร และครูอย่างต่อเนื่อง ๓) จัดสรรงบประมาณ

การพัฒนาที่เพียงพอ ๔) แสวงหายุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากรประจำการที่ไม่กระทบต่อการสอน ๕) จัดระบบการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพที่น่าเชื่อถือ และติดตามประเมินอย่างมีประสิทธิภาพ ๖) จัดหน่วยงานกลาง และกำหนดกระบวนการพัฒนาให้เชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ ๗) สนับสนุนงบประมาณ และมอบอำนาจให้ สพท. สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการ ๘) ส่งเสริมวัฒนธรรมการช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน ของทุกองค์กรที่เกี่ยวข้อง ๙) สถาบันอุดมศึกษาจัดโครงการร่วมกับหน่วยจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาครู ๑๐) ดำเนินการฝึกอบรม และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ๑๑) พัฒนาครูโดยใช้รูปแบบฝึกอบรมภายในสถานศึกษา ๑๒) ส่งเสริมการศึกษาต่อระดับปริญญาเอก ๑๓) ปฏิรูปศึกษานิเทศก์ ๑๔) วิจัยประสิทธิผลการพัฒนาคุณภาพครู

การพัฒนามาตรฐาน และการควบคุมการประกอบวิชาชีพ ๑) เร่งออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ๒) กำหนดเกณฑ์พัฒนาวิชาชีพให้ชัดเจน ๓) เร่งประเมินวิทยฐานะครู และบุคลากร ๔) ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

การปฏิรูประบบบริหารงานบุคคล ๑) เร่งออกกฎหมาย/ระเบียบ/หลักเกณฑ์ เพื่อมีโอกาสปรับตำแหน่ง และขวัญกำลังใจ ๒) เร่งประเมินผลงานในการขอปรับปรุงตำแหน่ง ๓) กำหนดเงื่อนไขการเกษียณอายุราชการก่อนกำหนดของครูเป็นกรณีพิเศษ เช่น ให้กลับมาช่วยพัฒนาครู ๔) ให้สถานศึกษามีส่วนร่วมในการพิจารณาบรรจุแต่งตั้ง และโยกย้าย

ค. มาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษา

๑. เป้าหมาย ๑) จัดระบบประกันคุณภาพภายใน และภายนอก ๒) จัดการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร ๓) ให้ สมศ. ดำเนินการประเมินภายนอกในสถานศึกษา ภายใน ๖ ปี ๔) ผลการประเมินภายนอกเป็นอย่างไร ให้เสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒. ผลการดำเนินการ ๑) มีการประกาศใช้กฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินภายในสถานศึกษา โดยกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ.๒๕๔๗ และสำนักงานต่างๆ กำหนดมาตรฐานการศึกษา ๒) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ดำเนินการส่งเสริมสถานศึกษาให้มีการประกันคุณภาพภายในตามกฎกระทรวง ๓) สมศ. ได้พัฒนามาตรฐาน และเกณฑ์การประเมินภายนอกทุกระดับ ๔) สถานศึกษาได้เตรียมความพร้อมเพื่อประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่ ๒

๓. ปัญหา และอุปสรรค ๑) ระบบประกันคุณภาพ ขาดความเชื่อมโยงระหว่างภายใน และภายนอก และระหว่างสถาบันการศึกษาทุกระดับ ๒) การศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกยังไม่ค่อยเชื่อมโยง และสอดคล้องกัน ๓) การขาดมาตรฐานกลางที่สอดคล้องยืดหยุ่นกับสภาพบริบทของสถานศึกษาแต่ละระดับ ๔) แนวทางการประเมินคุณภาพภายในของ ศธ. ไม่สอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายนอกของ สมศ. ๕) เกณฑ์ดัชนีบ่งชี้บางตัวไม่เหมาะสม ๖) ผู้ประเมินภายนอกไม่มีบรรทัดฐานเดียวกัน ๗) การประกันคุณภาพของการศึกษานอกระบบ และตามอัธยาศัยยังไม่มีมาตรฐานชัดเจน ๘) ผู้ที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันเกี่ยวกับการประกันภายใน และภายนอก ๙) หน่วยงานทั้งสถานศึกษา สพท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นมิได้นำผลการประเมินภายนอกไปใช้พัฒนาคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรม

๔. ข้อเสนอแนะ ๑) เร่งประกาศใช้กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพ ให้เชื่อมโยงทุกระบบ ๒) ให้มีมาตรฐานที่ยืดหยุ่นระหว่างระดับการศึกษา และความเหมาะสมกับท้องถิ่น ๓) องค์ประกอบของคณะผู้ประเมินภายนอกควรมีหลากหลายจากสังกัด และมีจรรยาบรรณ ๔) ควรพัฒนาระบบประกันคุณภาพครอบคลุมการศึกษานอกระบบ และตามอัธยาศัย ๕) ส่งเสริมให้หน่วยงานต่างๆ วิจัย และพัฒนาระบบสารสนเทศ โดยมีที่ปรึกษาที่เชี่ยวชาญช่วย ๖) สนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาระบบ และกระบวนการประกันคุณภาพภายในของตนเอง ๗) สมศ. ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ความรู้ ๘) ส่งเสริม PDCA ในการปฏิบัติการประกันคุณภาพ ๙) หลีกเลี่ยงการแก่งสถานศึกษาจนเกินศักยภาพของตน ๑๐) อาจจะลดเวลาประเมินภายนอกจาก ๕ ปี เป็น ๓ ปี

ข. สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

๑. เป้าหมาย ๑) จัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำ และโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อวิทยุ โทรทัศน์ และสื่ออื่นเพื่อการศึกษา ๒) ส่งเสริม และสนับสนุนการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือวิชาการ สิ่งพิมพ์ วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ๓) พัฒนาผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ๔) จัดตั้งหน่วยงานกลางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

๒. ผลการดำเนินการ ๑) ยังไม่สามารถดำเนินการใช้วิทยุ โทรทัศน์เพื่อการศึกษาให้ได้อย่างกว้างขวางครบถ้วน ๒) การพัฒนาระบบเครือข่าย และโครงสร้างพื้นฐานมีความคืบหน้า ๓) มีการสนับสนุนการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา สิ่งพิมพ์ และเทคโนโลยีหลายรูปแบบ ๔) มีการพัฒนาผู้ผลิต และใช้เทคโนโลยีค่อนข้างมาก ๕) มีการส่งเสริม และประสานงานวิจัย การพัฒนา และ การใช้สื่อ

๓. ปัญหา และอุปสรรค ๑) ผู้บริหารสนใจพัฒนาวัสดุ อุปกรณ์มากกว่าเนื้อหาสาระ ไปใช้ในการเรียนการสอน ๒) ขาดผู้สอนที่ชำนาญการใช้เทคโนโลยี ๓) ครู และนักเรียนนำไปใช้ และเรียนรู้ด้วยตนเองน้อย ๔) สถานศึกษาขาดคู่มือครู สื่อการสอน และตำราเรียน ๕) การกำหนดให้สถานศึกษาจัดทำ และจัดหาสื่อเอง นำไปสู่การใช้เอกสารอัดสำเนาที่ครูจัดทำเป็นส่วนใหญ่ ๖) ส่วนกลางไม่ได้จัดทำตำราวิชาการต่างๆ ให้สถานศึกษาจำเป็นต้องซื้อ ซึ่งไม่มั่นใจในคุณภาพ มาตรฐาน และราคาแพง ๗) สถานศึกษาต้องซื้อตำราเรียนที่จัดไว้เป็นชุด ทำให้ไม่ได้ตามที่ต้องการ

๔. ข้อเสนอแนะ ๑) สร้างความรู้ ความเข้าใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ๒) จัดฝึกอบรมครู ๓) กำหนดมาตรการส่งเสริมให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ ๔) จัดหาหนังสือเรียนที่มีคุณค่า อย่างเพียงพอ และทันเวลา ๕) ส่งเสริมให้ห้องสมุดมีหนังสือ และตำราที่ดี ๖) จัดคณวิทุยบริการครบวงจรทุก สพท. ๗) จัดสรรสื่อทันสมัยให้นักเรียนฝึกปฏิบัติอย่างเสมอภาค

ง. การปฏิรูประบบการศึกษา

๑. เป้าหมาย ๑) ทุกคนเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึง และเสมอภาค ๒) สถานศึกษา จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ๓) การศึกษาทุกระบบมีความเชื่อมโยง ต่อเนื่อง และเทียบโอนผลการเรียนได้ ๔) ทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมจัด และสนับสนุนการศึกษา โดยได้รับสิทธิประโยชน์จากรัฐ

๒. ผลการดำเนินการ ๑) การเปิดโอกาสทางการศึกษามีมากขึ้น ๒) การจัดสรร ค่าใช้จ่ายไม่สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง ๓) การขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น ๙ ปี ยังมีข้อจำกัด

สำหรับผู้ด้อยโอกาส ๔) การส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความต้องการ สามารถดำเนินการได้ในระดับหนึ่ง ๕) ทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมจัด และสนับสนุนการศึกษาไทยได้รับสิทธิประโยชน์จากรัฐ

๓. ปัญหา และอุปสรรค ๑) รูปแบบการจัด และบริการการศึกษา และความช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสยังไม่หลากหลาย ๒) หน่วยงานจัด ขาดข้อมูลที่จำเป็นสำหรับวางแผน และติดตามผล ๓) ครู และผู้ปกครองขาดความเข้าใจเด็กด้อยโอกาส ๔) นักเรียนมัธยมศึกษาสายอาชีพมีจำนวนน้อยกว่าสายสามัญ จึงไม่เป็นไปตามนโยบาย ๕) รัฐไม่มีแนวปฏิบัติชัดเจน และมาตรฐานสูงใจให้โรงเรียนจัดการศึกษาทั้ง ๓ รูปแบบ ๖) ศักยภาพการจัดการศึกษาของ กศน. ระดับอำเภอมีน้อยมาก ๗) รัฐบาลการสูงใจในการส่งเสริม และสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการจัดการศึกษา

๔. ข้อเสนอแนะ ๑) สร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอก ระบบ และตามอัธยาศัย ๒) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน และองค์กรต่างๆ ๓) ควรบูรณาการ ด้านการศึกษาร่วมกับกระทรวง และหน่วยงานอื่น ๔) ควรใช้สื่อของรัฐสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ และพัฒนาครู ๕) ทุก สพท. ควรมีสุนัขเด็กพิการ ๖) ควรมีสถานศึกษาสำหรับเด็กมีความสามารถพิเศษใน สพท. ๗) จัดระบบฐานข้อมูลทางการศึกษาให้เชื่อมโยงหน่วยงาน และสถานศึกษาทุกแห่ง ๘) ให้สถานศึกษาเป็นศูนย์จัดการศึกษานอกระบบ และตามอัธยาศัย ๙) เสริมสร้างสถานศึกษาในการจัดการศึกษานอกระบบ และตามอัธยาศัย ๑๐) กำหนดการเทียบโอนผลการศึกษาไว้อย่างยืดหยุ่น ๑๑) ออกกฎ/ระเบียบสนับสนุนสถานศึกษาที่จัดการศึกษาทั้ง ๓ รูปแบบ ๑๒) กำหนดนโยบายการศึกษาสามัญ และอาชีวศึกษาให้ชัดเจน ๑๓) ทบทวนนโยบายการจัดการศึกษาของภาคเอกชนให้เอกชนจัดได้เพิ่มขึ้น

จ. การปฏิรูประบบบริหาร และการจัดการศึกษา

๑. เป้าหมาย ๑) ศธ. มีหน้าที่หลักในการกำกับ และส่งเสริมดูแลการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท ในรูปสภา และคณะกรรมการ โดยการกระจายอำนาจไปยัง สพท. และสถานศึกษาต่ำกว่าปริญญาทั้ง ๔ ด้าน ๒) องค์กรส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้ตามความพร้อม และความต้องการ โดยสอดคล้องกับนโยบาย และมาตรฐานที่ ศธ. กำหนด ๓) สถานศึกษาเอกชนที่เป็นนิติบุคคล และมีคณะกรรมการบริหารอย่างอิสระ คือ รัฐกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา

๒. ผลการดำเนินการ ๑) ส่วนกลางมีองค์กรที่เป็นคณะบุคคลในรูปสภา และคณะกรรมการ คือ มีหน้าที่กำหนดนโยบาย ส่งเสริม สนับสนุน และติดตามประเมินผลการศึกษา เอกภาพเชิงนโยบายอย่างแท้จริงยังมีน้อย ยังสั่งการบังคับบัญชาไปยัง สพท. ค่อนข้างมาก ๒) ศธ. กระจายอำนาจไปยัง สพท. ได้เพียงบางเรื่อง คือ สพท. ยังไม่สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างสมบูรณ์ และ สพท. แต่ละแห่งมีความพร้อมไม่เท่ากัน และปฏิบัติได้ดีในบางเรื่อง ๓) การกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาดำเนินการยังไม่ได้มากนัก แม้เป็น นิติบุคคล ๔) การกระจายอำนาจจัดการศึกษาไปยังท้องถิ่นยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ๕) การปรับระบบบริหารจัดการของสถานศึกษาเอกชน ยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จ ๖) ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาค่อนข้างน้อย ๗) บทบาทของ สพท. ต่อสถานศึกษาเอกชนยังไม่ชัดเจน ทำให้สับสน ไม่สะดวก ไม่คล่องตัว และเกิดผลกระทบต่อนักเรียน

๓. ปัญหา และอุปสรรค ๑) การกระจายอำนาจการบริหาร ๔ ด้านไปยัง สพท. และสถานศึกษาค่อนข้างล่าช้า คือ การมอบอำนาจส่วนกลาง สพท. และสถานศึกษายังไม่ชัดเจน ๒) สพท. มีโรงเรียนในความรับผิดชอบจำนวนมาก บางแห่งอยู่ห่างไกลการประสานล่าช้า ค่าใช้จ่ายสูง ๓) สพท. แต่ละแห่งมีวัฒนธรรมการบริหารต่างกัน ขึ้นอยู่กับภูมิหลังของ ผอ. สพท. ๔) คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษายังไม่มีบทบาทด้านนโยบาย และการบริหารของ สพท. ๕) กฎเกณฑ์การสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิใน สพท. ไม่เอื้อต่อการได้บุคลากรจากหน่วยงานอื่น หรือองค์กรเอกชนมีส่วนร่วม ๖) อปท. บางแห่งยังไม่พร้อมจัดการศึกษา ๗) การถ่ายโอนสถานศึกษาไปยัง อปท. เป็นไปอย่างล่าช้า ๘) ร่าง พ.ร.บ. โรงเรียนเอกชน และการอาชีวศึกษา ยังไม่ได้ประกาศใช้ เกิดความสับสน และไม่ชัดเจน ๙) กฎหมายเกี่ยวกับการลดหย่อนภาษี หรือยกเว้นภาษี ค่อนข้างล่าช้า ๑๐) การรับนักเรียนของรัฐ ยังไม่กำหนดนโยบายไว้ชัดเจน ทำให้กระทบต่อเอกชน

๔. ข้อเสนอแนะ ๑) ควรเร่งออกกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น การกระจายอำนาจให้ สพท. และสถานศึกษา การศึกษาเอกชน ๒) ควรให้ สพท. มีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการ ๓) ควรให้ สพท. รับผิดชอบสถานศึกษาน้อยลง และกระจายบุคลากร และงบประมาณให้ทัดเทียมกัน ๔) พัฒนาวัฒนธรรมองค์กร ของ สพท. ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ๕) ปรับปรุงเกณฑ์การสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิของ สพท. ให้กระจายไปยังหน่วยงาน และองค์กรอื่นๆ ๖) ประชาสัมพันธ์กฎหมายระเบียบ แบบแผน ฯลฯ ให้เข้าใจตรงกัน ๗) สพท. เร่งส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของ สพท. และสถานศึกษาให้พร้อมทั้งด้านบุคลากร อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ ๘) กำหนดบทบาท และอำนาจหน้าที่ของ สพท. ให้ชัดเจน ๙) สำนักพัฒนา และส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และ ศธ. ควรเร่งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการกระจายอำนาจให้ถูกต้อง ๑๐) เร่งประกาศใช้ พ.ร.บ. การศึกษาเอกชน ๑๑) ศธ. ควรกำหนดนโยบาย และสัดส่วนการรับนักเรียนระหว่างรัฐ และเอกชนทุกระดับให้ชัดเจน

ฉ. การปฏิรูประบบทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา

๑. เป้าหมาย

การระดมทรัพยากร ๑) กำหนดมาตรฐานการจูงใจ ให้ทุกฝ่ายรับภาระในการจัดการศึกษา มากขึ้น ๒) ให้สถานศึกษามีอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรสินรายได้ และผลประโยชน์จากทรัพย์สิน ๓) ให้ผู้เรียน/ผู้ปกครอง รับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายมากขึ้น

การจัดสรรงบประมาณ ๑) จัดสรรค่าใช้จ่ายรายบุคคลแก่ผู้เรียนการศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒) ให้ทุนการศึกษาในรูปกองทุนกู้ยืม ๓) จัดสรรงบประมาณแก่กลุ่มมีความต้องการพิเศษ ๔) จัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ๕) จัดสรรเงินกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำแก่สถานศึกษาเอกชน ๖) จัดสรรเงินสนับสนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว และองค์กรต่างๆ

การบริหาร และใช้ทรัพยากร ๑) ใช้ระบบงบประมาณ PBB ๒) มีการตรวจสอบติดตาม และประเมินประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการใช้งบประมาณ

๒. ผลการดำเนินการ ๑) การระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนยังไม่กว้างขวาง คือ การสนับสนุนจากรัฐของสถาบันทางสังคม และองค์กรต่างๆ ยังไม่ชัดเจนเป็นรูปธรรม ๒) การระดมทรัพยากรจากผู้เรียนมีความก้าวหน้ามากขึ้น ๓) การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาดำเนินการคืบหน้าไปมาก ๔) การพัฒนาระบบบริหาร และการใช้ทรัพยากรยังไม่ก้าวหน้ามากนัก

๓. ปัญหา และอุปสรรค ๑) การสนับสนุนผู้ด้อยโอกาสจากรายได้ของรัฐบาล โครงการ ยังขาดความชัดเจน ๒) การสนับสนุนด้านงบประมาณ ช่วงชั้น ๓-๔ ลดน้อยลง ๓) สถานศึกษาช่วงชั้น ๑-๒ กับ ๓-๔ จัดสรรร่วมกันบางที่ไม่เหมาะสม ๔) การจัดสรรค่าใช้จ่ายรายหัว ของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ๕) กฎหมายเงินอุดหนุนการจัดการ ศึกษา ครอบคร้ว และสถานประกอบการยังไม่ได้ออกมาใช้ ๖) ผู้ปกครองกังวลในค่าใช้จ่าย การศึกษามากขึ้น ๗) ระบบตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล ยังไม่นำมาใช้เต็มรูปแบบ

๔. ข้อเสนอแนะ ๑) รัฐควรกำหนดมาตรการ และการจัดสรรเงินเพื่อผู้ด้อยโอกาสให้ ต่อเนื่อง ๒) การจัดสรรค่าใช้จ่ายรายหัวให้เพียงพอ ๓) รัฐสนับสนุนงบประมาณแก่โรงเรียนขนาดเล็ก เป็นกรณีพิเศษ ๔) รัฐจัดสรรงบประมาณโรงเรียนช่วงชั้น ๓-๔ ให้เพียงพอ ๕) จัดสรรครุภัณฑ์ให้ สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา ๖) ควรเร่งจัดทำกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เสร็จโดยเร็ว ๗) ศธ. ประชาสัมพันธ์เพื่อความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และประชาชน ๘) เร่ง ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษา

๒.๔ การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เป็นการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี ที่มุ่งส่งเสริมให้ ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ และทักษะในสาขาวิชาเฉพาะทางให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น มุ่งสร้างสรรค์ ความก้าวหน้า และความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนาองค์ ความรู้ และเทคโนโลยีด้านวิทยาศาสตร์ มนุษย์ศาสตร์ และสังคมศาสตร์ การประยุกต์ใช้วิทยาการ สากล และภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมได้อย่างเหมาะสมกับสภาพ ของสังคมไทย ปัญหาของการอุดมศึกษาไทยที่สังคม และคนที่อยู่ในแวดวงการศึกษาวนเวียน และจับ ตามองมาตลอดคือเรื่อง “ผลผลิตบัณฑิต” เนื่องจากบัณฑิตในปัจจุบันจบออกไปแล้วมีเสียงสะท้อน จากนายจ้างว่า ทำงานไม่เป็น ได้แต่ไม่ตรงกับสาขาที่เรียน ถูกจ้างเงินเดือนต่ำกว่าวุฒิตลอดจนตงาน มหาวิทยาลัย เน้นการผลิตในเชิงปริมาณนำหน้าคุณภาพรวมไปถึงปัญหางบประมาณสำหรับ มหาวิทยาลัย คุณภาพอาจารย์ผู้สอนที่ส่งผลต่อคุณภาพ และสามารถ และสามารถแข่งขันได้มุมมอง ของผู้นำทางการบริหารจัดการอุดมศึกษา และแนวทางพัฒนาคุณภาพอุดมศึกษาไทย โดยเฉพาะ คุณภาพบัณฑิตจะเป็นเข็มทิศชี้อนาคตการศึกษาของไทย^{๕๗}

บทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันอุดมศึกษา จึงต้องทำหน้าที่บุกเบิกแสวงหา ความรู้ ทำให้บุคคลมีความรู้เพิ่มเติม และใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาสังคม การจัดการ ศึกษาในระดับปริญญาตรีเป็นไปเพื่อการนำความรู้พื้นฐานไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ในขณะที่บัณฑิตศึกษา ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาระดับสูงในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อมุ่งสู่การคิดค้น แสวงหา และนำความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านไปใช้อย่างลุ่มลึกพัฒนางานให้สมบูรณ์ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างรอบ

^{๕๗} กาญจนา คุณารักษ์, **พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร**, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขต พระราชวังสนามจันทร์, ๒๕๔๓).

ด้าน^{๕๘} การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีคุณภาพ มีปัจจัยที่จะบ่งชี้อยู่ ๔ ประการ คือ ด้านหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน อาจารย์ และนิสิต^{๕๙} และคุณภาพของบัณฑิตจะดีขึ้นขึ้นอยู่กับการบริหารงานบัณฑิตศึกษาในด้านการบริหาร หลักสูตร ห้องสมุด สารสนเทศ เทคโนโลยี และสื่อที่ทันสมัย งบประมาณที่เพียงพอ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถสูงตามสาขา การประสาน และความร่วมมือระหว่างสถาบันที่มีลักษณะคล้ายกัน ผู้บริหารควรแสวงหาทุนจากภายนอก^{๖๐}

๒.๔.๑ บัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับการจัดตั้งขึ้นมาโดยอาศัยแนวปฏิบัติตามความในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ.๒๕๑๒ ข้อ ๕ (๒) ว่าด้วยการพิจารณา จัดตั้ง ยุบ รวม และเลิกล้ม คณะ วิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย ภาควิชา และหรือส่วนงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นในมหาวิทยาลัย และข้อ ๗ ความว่า "ถ้าเป็นการสมควร มหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้งสองแห่งจะร่วมกันจัดการศึกษาชั้นบัณฑิตวิทยาลัยอีกส่วนหนึ่ง โดยอนุมัติของสภามหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ก็ได้" ด้วยเหตุนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงมีประกาศที่ ๖๕/๒๕๒๙ ลงวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๒๙ แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้น เพื่อดำเนินการยกร่างโครงการบัณฑิตวิทยาลัย และหลักสูตรปริญญาโทต่อมามหาวิทยาลัยได้ประกาศใช้ข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ ว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาโท พุทธศักราช ๒๕๓๐ เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๓๐ เมื่อพร้อมแล้ว มหาวิทยาลัยจึงออกประกาศตั้งบัณฑิตวิทยาลัยตามประกาศมหาวิทยาลัยที่ ๔/๒๕๓๑ ลงวันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๑

บัณฑิตวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีพันธกิจ ๔ ด้าน ได้แก่

๑. ด้านผลิตบัณฑิต : ผลิตบัณฑิต และพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่คิด เป็นผู้นำจิตใจ และปัญญา มีโลกทัศน์กว้างไกล มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา และพัฒนาสังคม

๒. ด้านวิจัย และพัฒนา : จัดการศึกษา และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยบูรณาการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา เข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ ผ่านกระบวนการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อก้าวไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ และเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนามนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล และสันติสุข

๓. ด้านการส่งเสริมพระพุทธศาสนา และบริการวิชาการแก่สังคม : มุ่งมั่นในการให้บริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่คณะสงฆ์ และสังคม รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ และความ

^{๕๘}ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, “กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒ (Thai Qualifications Framework for Higher Education: TQF)” การประชุมวิชาการกองบริการการศึกษาวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ณ หอประชุมพ่อขุนรามคำแหงมหาราช, ๒๕๕๒), (อีดสำเนา).

^{๕๙}ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล, “การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการสอนอาจารย์ในวิทยาลัยครู”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒).

^{๖๐}อดุลย์ วิริยเวชกุล, ดัชนีบ่งชี้คุณภาพบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑).

ร่วมมืออันดีระหว่างพุทธศาสนิกชนในระดับชาติ และนานาชาติ เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรม อันเนื่องด้วยพระพุทธศาสนา

๔. ด้านการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรม : มุ่งส่งเสริม อนุรักษ์ และทํานุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม อันเป็นภารกิจหลักที่สำคัญของมหาวิทยาลัย โดยการบริหารจัดการบูรณาการเข้ากับ โครงการ และกิจกรรมการเรียนการสอน และสอดคล้องกับพันธกิจ และอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย^{๒๑}

ซึ่งมีผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโดยคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา ภายใน (สกอ.) ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๗ สรุปว่า

รายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โดยคณะกรรมการประกันคุณภาพ การศึกษาภายใน (สกอ.) ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๗ สรุปว่า มหาวิทยาลัยจัดการศึกษา ๕ คณะ ๑๐ วิทยาเขต ๑๔ วิทยาลัย ๕ โครงการขยายห้องเรียน และ ๑๖ หน่วยวิทยบริการ นอกจากนี้ ยังมี สถาบันสมทบในประเทศไทย ๑ แห่ง และสถาบันสมทบในต่างประเทศ ๖ แห่ง เปิดสอนในระดับ ปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา จำนวนทั้งหมด ๔๗ หลักสูตร โดยจำแนกเป็น ปริญญาตรี ๒๑ หลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิต ๑ หลักสูตร ปริญญาโท ๑๗ หลักสูตร ปริญญาเอก ๘ หลักสูตร

นิสิตทั้งสิ้น ๒๓,๗๓๕ รูป/คน แยกเป็นปริญญาตรี ๑๙,๖๘๙ รูป/คน ปริญญาโท ๓,๔๐๐ รูป/คน ปริญญาเอก ๖๔๖ รูป/คน ในจำนวนนิสิตทั้งสิ้นมีนิสิตชาวต่างประเทศ ๑,๓๙๕ รูป/คน จาก ๑๗ ประเทศ นิสิตสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา ๒๕๕๗ ทั้งสิ้น ๕,๒๔๒ รูป/คน จำแนก เป็นปริญญาตรี ๓,๙๔๗ รูป/คน ปริญญาโท ๑,๐๗๙ รูป/คน และปริญญาเอก ๒๑๖ รูป/คน

อาจารย์ทั้งหมด ๑,๐๗๑ รูป/คน จำแนกเป็นปริญญาตรี ๗ รูป/คน ปริญญาโท ๖๙๘ รูป/คน ปริญญาเอก ๓๖๖ รูป/คน และมีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน ๑๖๐ รูป/คน จำแนกเป็นผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ๑๒๖.๕ รูป/คน รองศาสตราจารย์ ๒๙.๕ รูป/คน และศาสตราจารย์ ๔ รูป/คน

บุคลากรประเภทตำแหน่งสายปฏิบัติการ และบริหารทั่วไป (นับรวมอัตราจ้างที่มีสัญญา จ้าง และค่าตอบแทน) จากทุกส่วนงาน รวมทั้งหมด ๑,๑๘๑ รูป/คน อัตราประจำ ๔๙๓ รูป/คน อัตราจ้าง ๖๘๘ รูป/คน โดยจำแนกเป็นคุณวุฒิระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๔๒ รูป/คน ปริญญาตรี จำนวน ๔๘๓ รูป/คน ปริญญาโท จำนวน ๓๔๓ รูป/คน ปริญญาเอก จำนวน ๑๓ รูป/คน มีงบประมาณทั้งสิ้น ๒,๐๐๔.๑๕ ล้านบาท จำแนกเป็นงบประมาณจากรัฐบาล ๑,๓๗๖.๑๙ ล้านบาท งบประมาณรายได้จากแหล่งอื่น ๖๒๗.๙๖ ล้านบาท รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสุทธิ ๑๔๗.๒๔ ล้านบาท

ผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ในภาพรวมอยู่ในระดับดี (๓.๕๓ จากระดับ คะแนน ๕) โดยองค์ประกอบที่มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก ๒ องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ ๓ การบริการวิชาการ (๕.๐๐ คะแนน) องค์ประกอบที่ ๔ การทํานุบำรุงศิลปะ และ วัฒนธรรม (๕.๐๐ คะแนน) องค์ประกอบที่มีผลการดำเนินการในระดับพอใช้ มี ๓ องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ ๑ การผลิตบัณฑิต (๓.๒๐ คะแนน) องค์ประกอบที่ ๒ การวิจัย (๓.๕๐ คะแนน) และองค์ประกอบที่ ๕ การบริหารจัดการ (๓.๑๓ คะแนน)

^{๒๑} รายงานการประเมินตนเอง (Self Assessment Report), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), (อัคราณา).

ก. จุดเด่นของมหาวิทยาลัย

๑. ผู้บริหารระดับสูงมีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำ มีความสามารถ ดำเนินงานตามแผน และมีผลงานเด่นด้านศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะพระไตรปิฎกสากลที่บูรณาการ ๓ นิกาย ๔ ภาษา จนได้รับการยอมรับในระดับชาติ และระดับนานาชาติ

๒. มหาวิทยาลัยมีต้นทุนศรัทธาของประชาชน จึงมีงบประมาณจากภายนอกส่วนหนึ่งมาสนับสนุนการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย

๓. หลักสูตรของมหาวิทยาลัยทุกระดับมีการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของสถาบัน ทำให้นิสิตมีคุณลักษณะที่เป็นมูลค่าเพิ่มในการใช้ชีวิต

ข้อเสนอแนะที่เป็นนโยบายเร่งด่วน

๑. ควรจัดระบบ และกลไกในการกำกับติดตามให้ทุกหลักสูตรมีคุณภาพ โดยเฉพาะการสร้าง ความเข้าใจให้ชัดเจนเกี่ยวกับเกณฑ์ประเมินคุณภาพหลักสูตร ผ่านคู่มือการบริหาร และประกันคุณภาพหลักสูตร ทั้งนี้ ควรมีการตรวจติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ให้เป็นไปตามเกณฑ์ โดยเฉพาะด้านอาจารย์ประจำหลักสูตรให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน

๒. จัดระบบกลไกการทำให้เชื่อมโยงจากแผนกลยุทธ์สู่แผนปฏิบัติการประจำปี และแผนต่างๆ ซึ่งเป็นแผนภาพรวมของทั้งมหาวิทยาลัย (ครอบคลุมถึงวิทยาลัยเขต และวิทยาลัย) อีกทั้งเชื่อมโยงสู่การกำกับติดตาม ประเมินผล และนำผลสู่การปรับปรุงในโอกาสต่อไป

๓. ควรจัดทำแผนพัฒนาความก้าวหน้าในตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ประจำเชิงรุก เช่น กำหนดให้อาจารย์ประจำต้องมีงานวิจัยอย่างน้อย ๑ เรื่องต่อคนต่อปี และให้มีการจัดทำเอกสารประกอบการสอน/ตำราอย่างน้อย ๒ ปี ๑ เรื่อง/วิชา

การผลิตบัณฑิต (องค์ประกอบที่ ๑)

จุดเด่น

๑. หลักสูตรของมหาวิทยาลัยทุกระดับมีการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของสถาบัน โดยกำหนดให้มีการศึกษาวิชาแกนพระพุทธศาสนา ๓๐ หน่วยกิต และวิชาพระพุทธศาสนาประยุกต์ ๑๐ หน่วยกิต และนิสิตทุกรูป/คนต้องปฏิบัติตามกฎ ๑๐ วัน ในแต่ละปีการศึกษาสำหรับปริญญาตรี ๓๐ วันสำหรับปริญญาโท และ ๔๕ วันสำหรับปริญญาเอก ในส่วนของสาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา กำหนดให้มีการฝึกวิปัสสนากรรมฐาน ๗ เดือน โดยในขั้นการรับเข้าศึกษาให้มีการสอบภาคปฏิบัติคือเข้าปฏิบัติตามกฎเป็นเวลา ๑ เดือน

๒. มหาวิทยาลัยส่งเสริมให้นิสิตมีความเสียสละเพื่อส่วนร่วม โดยนิสิตที่เป็นบรรพชิตต้องผ่านการปฏิบัติศาสนกิจ เป็นเวลา ๑ ปี และนิสิตคฤหัสถ์ต้องทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม จำนวน ๒๐๐ ชั่วโมง จึงจะสำเร็จการศึกษา นอกจากนี้ในระหว่างศึกษาก็ส่งเสริมให้นิสิตได้ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเอง และสังคมอย่างต่อเนื่อง

จุดที่ควรพัฒนา

๑. ควรจัดทำคู่มือการบริหาร และประกันคุณภาพหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติ และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร พ.ศ.๒๕๕๘ เพื่อให้อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นข้อมูล และแนวทางประกอบการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ควรมีการสำรวจอาจารย์ประจำหลักสูตรทุกภาคการศึกษาเพื่อให้มั่นใจได้ว่า หลักสูตรทุกหลักสูตรที่เปิดการเรียนการสอนยังคงมีการดำเนินงานได้ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ ตลอดจนหากพบว่า หลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลงอาจารย์ประจำหลักสูตร/อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรควรมีการเสนอสมามหาวิทยาลัยเพื่อพิจารณา และแจ้งไปยัง สกอ.ต่อไป ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยอาจจะทำเป็นฐานข้อมูลหลักสูตรที่สามารถตรวจสอบเรื่องอาจารย์ประจำหลักสูตรที่เป็นปัจจุบัน

๓. ควรมีการพิจารณาการจัดอัตรากำลังเพื่อรองรับเกณฑ์มาตรฐานของ สกอ. ด้าน คุณวุฒิ และสัดส่วนอาจารย์ต่อนิสิต โดยพิจารณาบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ทั้งด้านคุณวุฒิ และคุณสมบัติอื่นๆ ที่อยู่ในสายสนับสนุนให้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำหลักสูตรทำหน้าที่ในการสอน และทำหน้าที่ในสายสนับสนุนอีกตำแหน่งหนึ่ง

๔. ควรมีการจัดทำแผนเชิงรุกในด้านพัฒนาบุคลากรในด้านการศึกษาระดับปริญญาเอก เช่น การพิจารณาหาบุคลากรที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปริญญาเอก การรับบุคคลที่มีคุณวุฒิปริญญาเอกตรงสาขาหรือสัมพันธ์ ที่มีตำแหน่งทางวิชาการมา เป็นอาจารย์ประจำหลักสูตร เป็นต้น

๕. ควรจัดทำแผนพัฒนาความก้าวหน้าในตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ประจำเชิงรุก เช่น กำหนดให้อาจารย์ประจำต้องมีงานวิจัยอย่างน้อย ๑ เรื่องต่อคนต่อปี และให้มีการจัดทำเอกสารประกอบการสอน/ตำราอย่างน้อย ๒ ปี ๑ เรื่อง/วิชา

การวิจัย (องค์ประกอบที่ ๒)

จุดเด่น

๑. มีการจัดสรรงบประมาณในการวิจัยให้กับทุกคณะ/วิทยาเขต/วิทยาลัยสงฆ์ อย่างทั่วถึง เป็นเงิน ๑๗,๘๑๕,๐๐๐ บาท

๒. คณาจารย์/นักวิจัย จำนวนหนึ่งมีศักยภาพในการวิจัยที่สามารถขอทุนจากภายนอกได้จำนวนถึง ๒๖,๒๕๗,๑๘๓ บาท

จุดที่ควรพัฒนา

๑. ควรมีมาตรการส่งเสริม และพัฒนาคณาจารย์ในการสร้างผลงานวิชาการเพื่อเผยแพร่ โดยให้กระจายไปทุกคณะ/วิทยาเขต/วิทยาลัยสงฆ์ ทั้งนี้พบว่าผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ที่พิมพ์เผยแพร่ มี ๖ ส่วนงาน อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๔๓ อยู่ในระดับน้อย ๑๘ ส่วนงาน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๒๘ และมีจำนวนอาจารย์ทำวิจัยเพียง ๑๗๓ รูป/คน จากจำนวนอาจารย์ และนักวิจัย ๑,๐๗๗ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๐๖ อาจส่งเสริมการวิจัยในลักษณะสหวิทยาการ หรือทำทีมวิจัยเพื่อสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่

๒. การสร้างขวัญ และกำลังใจ ให้การยกย่องอาจารย์ และนักวิจัยที่มีการสร้างผลงานอย่างต่อเนื่อง หรือเป็นผลงานดีเด่น

๓. ควรสนับสนุนให้มีการวิจัยในลักษณะสหวิทยาการ ซึ่งเป็นการร่วมกันในหลายคณะ ซึ่งนอกจากจะได้ผลงานที่สร้างองค์ความรู้ที่มีผลกระทบ (Impact) ทางวิชาการ และสังคมสูงแล้ว อาจารย์ที่ร่วมวิจัยทุกคนจะสามารถนับเป็นผลงานได้ด้วย

การบริการวิชาการ (องค์ประกอบที่ ๓)

จุดเด่น

๑. มหาวิทยาลัยมีโครงการบริการวิชาการ ที่หลากหลายมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือกับหน่วยงาน และองค์กรต่างๆ และได้รับการยอมรับ/ชื่นชมจากผู้รับบริการ

๒. บุคลากรในมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในโครงการบริการวิชาการสู่ชุมชน ทั้งในเชิงการวางแผน ปฏิบัติงาน และประเมินผล ตลอดจนมีเครือข่ายความร่วมมือในการทำงานหลากหลาย ลักษณะ/องค์กร

จุดที่ควรพัฒนา

ควรพัฒนาแผนบริการวิชาการในภาพรวมของมหาวิทยาลัยที่ชัดเจน มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย/ชุมชน ที่จะรับบริการ และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จให้ชัดเจนมากขึ้น และร่วมกันทำแผนบริการวิชาการที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย/ชุมชน โดยใช้ข้อมูลผลการดำเนินงานที่ชัดเจน และวางระบบการติดตามประเมินผลตามตัวชี้วัดความสำเร็จ และสร้างความเข้มแข็งยั่งยืนของการทำงานให้แก่กลุ่มเป้าหมาย/ชุมชน

การทํานุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรม (องค์ประกอบที่ ๔)

จุดเด่น

๑. มหาวิทยาลัยดำเนินกิจกรรม/โครงการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรมหลากหลายทั้งในระดับชาติ และนานาชาติ เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการในฐานะตัวแทนของประเทศไทย และพุทธศาสนิกชน ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจ

๒. มหาวิทยาลัยได้พัฒนาพระไตรปิฎกสากล ซึ่งบูรณาการ ๓ นิภาย โดยสื่อสารผ่านภาษาสำคัญ ๔ ภาษา ที่เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ และพจนานุกรม พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นการสร้างมาตรฐานคุณภาพด้านศิลปวัฒนธรรม

๓. มหาวิทยาลัยมีช่องทาง/สื่อ หลากหลายรูปแบบในการเผยแพร่กิจกรรม/บริการด้านการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรมต่อสาธารณชน

จุดที่ควรพัฒนา

ควรจัดระบบการจัดทำแผนด้านทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ในภาพรวมของมหาวิทยาลัยที่เชื่อมโยงกับแผนกลยุทธ์มีตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน และมีการจัดระบบ การกำกับติดตาม และประเมินผลสำเร็จที่ชัดเจนเป็นระยะ อีกทั้งนำผลการประเมินในมิติต่างๆ มาใช้ในการปรับปรุงโครงการ

การบริหารจัดการ (องค์ประกอบที่ ๕)

จุดแข็ง

๑. ผู้บริหารระดับสูงมีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำ มีความสามารถ ดำเนินงานตามแผน และมีผลงานเด่น มุ่งมั่นในการดำเนินงานไปสู่เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ของสถาบัน รวมทั้งได้รับการยอมรับในระดับชาติ และระดับนานาชาติ

๒. มหาวิทยาลัยมีต้นทุนศรัทธาของประชาชน จึงมีงบประมาณจากภายนอกส่วนหนึ่งมาสนับสนุนการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย

๓. มีภูมิทัศน์ และอาคารที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีปัจจัยด้านโครงสร้าง ระบบสภาพแวดล้อมที่พร้อมรองรับการพัฒนา และการขยายตัวในอนาคต

๔. มหาวิทยาลัยมีเครือข่ายความร่วมมือทั้งในประเทศ และต่างประเทศ มีสถาบันสมทบในต่างประเทศ และมีสถาบันภาษา จัดตั้งวิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ สมาคมพุทธศาสนานานาชาติ จัดตั้งสภาผู้นำศาสนาแห่งโลก เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

จุดที่ควรพัฒนา

๑. ควรจัดระบบ และกลไกการทำให้เชื่อมโยงจากแผนกลยุทธ์สู่แผนปฏิบัติการประจำปี และแผนต่างๆ ซึ่งเป็นแผนภาพรวมของทั้งมหาวิทยาลัย อีกทั้งเชื่อมโยงสู่การกำกับติดตาม ประเมินผล และนำผลสู่การปรับปรุงในโอกาสต่อไป

๒. ควรกำกับ ติดตาม ส่งเสริม สนับสนุนให้คณะ วิทยาเขต และวิทยาลัยทุกแห่ง ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินที่ประกอบด้วยต้นทุนต่อหน่วยในแต่ละหลักสูตร สัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อพัฒนานิสิต อาจารย์ บุคลากร และการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการบริหารหลักสูตร ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการผลิตบัณฑิต และโอกาสในการแข่งขัน

๓. มหาวิทยาลัยควรกำกับ ติดตาม ส่งเสริม สนับสนุนให้ทุกส่วนงาน (ตามโครงสร้าง) ในสถาบันดำเนินการด้านการจัดการความรู้ ดำเนินงานตามแผนบริหารความเสี่ยง และผลการดำเนินงานตามแผนการบริหาร และพัฒนาบุคลากรตามแนวทาง สกอ.เพิ่มขึ้นจนมีผลการปฏิบัติที่ชัดเจน

๔. ควรปรับปรุงแผนพัฒนาบุคลากรโดยแยกเป็นแผนบริหารบุคลากร และแผนพัฒนาบุคลากรให้ชัดเจนทั้งสายวิชาการ และสายสนับสนุน และกำหนดเส้นทางการเข้าสู่ตำแหน่งของสายสนับสนุน โดยมีการสื่อสารให้ชัดเจนมากขึ้น

๕. ควรพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นระบบที่เหมาะสมเฉพาะกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ และเป็นระบบมาตรฐานสากล โดยใช้ตัวบ่งชี้กลางบางส่วน (ปรับเกณฑ์ประเมินบางตัวบ่งชี้) เสนอสภามหาวิทยาลัย และคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของ สกอ. ให้ความเห็นชอบโดยในระยะแรกใช้ระบบของ สกอ. ในปัจจุบันไปพลางก่อน

๖. ควรพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และฐานข้อมูลให้ทันสมัย ให้เชื่อมโยงกับส่วนงานต่างๆ ทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค เพื่อรองรับการสื่อสารสร้างความเข้าใจในองค์กร ตลอดจนรองรับระบบบริหาร ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และภายนอก การจัดการเรียนการสอนรวมทั้งประชาสัมพันธ์กับศิษย์เก่า และให้ส่วนงานต่างๆ นำไปใช้

๗. นำผลการประเมินคุณภาพหลักสูตร คณะ วิทยาเขต และวิทยาลัยที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการระดับสถาบัน เสนอสภาสถาบันพิจารณา และนำผลการประเมิน และข้อเสนอแนะจากสภาสถาบันมาปรับปรุงหลักสูตร และการดำเนินงานของคณะ วิทยาเขต และวิทยาลัยให้มีคุณภาพดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ตามระบบกำกับการประกันคุณภาพการศึกษาของหลักสูตร และคณะ)

จุดเด่น ภาพรวมของมหาวิทยาลัย

๑. การจัดการศึกษาของ มจร.เป็นการจัดการศึกษาที่ไม่มีที่อื่นกล้าจัด
 - สาขาวิชาวิปัสสนากรรมฐาน เดิมการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาเป็นการสอบเข้าปกติทั่วไป เมื่อเข้าศึกษาในหลักสูตรกำหนดให้มีการฝึกวิปัสสนากรรมฐาน ๗ เดือน (ปรินญาเอกสาขาอื่น เพียง ๔๕ วัน) มีผลทำให้มีนิสิตออกกลางคันจำนวนมาก จึงมีการปรับวิธีการสอบคัดเลือก โดยเป็นการสอบข้อเขียนปกติ และมีการสอบปฏิบัติคือการสอบนั่งวิปัสสนากรรมฐาน ๑ เดือน เป็นการวัดความรู้ (Knowledge) และทัศนคติ (Attitude) ของนิสิตก่อนเข้าเรียน
 - สาขาวิชาชีวิต และความตาย
 - สาขาวิชาพุทธศิลปกรรม
๒. งบประมาณการพัฒนามหาวิทยาลัยมาจากทุนทางสังคม (จากคณะสงฆ์, การระดมทุนจากประชาชนที่มีจิตศรัทธา) และมากกว่างบประมาณแผ่นดิน
๓. การบริการวิชาการแก่สังคม มีการจัดทำโครงการที่สำคัญต่างๆ มากมาย เช่น โครงการอบรมวิปัสสนากรรมฐานให้กับประชาชนทั่วไป ที่มีหน่วยงานต่างๆ มารับบริการ
๔. การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาศิลปวัฒนธรรม
 - การจัดทำหลักสูตรที่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา
 - การจัดทำกิจกรรมที่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

จุดที่ควรพัฒนาในภาพรวมของมหาวิทยาลัย

๑. จำนวน สัตว์ส่วน พระนิสิตบรรพชิตต่อนิสิตคฤหัสถ์ ที่ไม่เป็นไปตามสัดส่วนที่กำหนดไว้ในสภามหาวิทยาลัย
 ๒. จำนวนส่วนงานภายในที่กระจาย ทำให้ยากต่อการสื่อสารภายในองค์กรให้เกิดการเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นเอกภาพ
 ๓. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนางานบริหาร และการจัดการเรียนการสอน มีการพัฒนา และจัดทำโครงสร้างระบบสารสนเทศ (Hardware) แต่ขาดข้อมูลสารสนเทศ (Software) ขาดการใช้งาน ต้องพัฒนาผู้ใช้โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอนระบบ Teleconference
- ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร
- คณะกรรมการฯ สัมภาษณ์พระราชวรเมธี,ดร.รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร และพระศรีคัมภีร์ญาณ,รศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ผลการสัมภาษณ์โดยสรุป ดังนี้
- การผลิตบัณฑิต (องค์ประกอบที่ ๑) ปัญหาเกิดจาก ๒ ส่วน คือ
๑. อาจารย์ประจำหลักสูตรช่วงที่ขอเปิดหลักสูตรของแต่ละที่ ถูกปรับเปลี่ยนออกไป ไม่มีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัย (Update)
 ๒. ในจำนวนอาจารย์ประจำหลักสูตรที่ครบ ๕ ท่าน แต่มีคุณวุฒิไม่ตรง หรือสัมพันธ์เป็นอาจารย์อัตราจ้างที่ไม่มีสัญญาจ้างชัดเจน โดยจะมีวิธีแก้ไข คือ จัดทำแผนปรับปรุง โดยพิจารณาจากข้อมูลอาจารย์ประจำหลักสูตรของแต่ละส่วนงาน ในทุกระดับ ทั้งปริญญาตรี โท เอก โดยปัญหาสำคัญที่สุดคือ อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา มีปัญหา ๓ ด้าน คือ
 - อาจารย์ที่สอนในระดับบัณฑิตศึกษา ไม่มีผลงานวิจัย
 - อาจารย์ที่คุ่มวิทยานิพนธ์ ขาดผลงานวิจัย

- อาจารย์ที่เป็นผู้สอบวิทยานิพนธ์ ชาติผลงานวิจัย

- อาจารย์คณาจารย์นิพนธ์ให้แก่บัณฑิตเกิน ๕ รูป/คน

ส่วนปัญหาอาจารย์คณาจารย์นิพนธ์เกิน จะมีแนวทางแก้ไข คือ นำหลักสูตรบัณฑิตศึกษาแต่ละส่วนงานมาพิจารณาว่า มีจำนวน นิสิต ต่อ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เกินอยู่จำนวนเท่าไร และทำหนังสือขออนุมัติต่อสภามหาวิทยาลัย ให้อาจารย์คณาจารย์นิพนธ์รับเป็นที่ปรึกษาให้แก่บัณฑิตเกินเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้บัณฑิตสามารถจบได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด และจัดทำแผนระยะยาว การรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา ในจำนวนตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งตามเกณฑ์ใหม่ของ สกอ. ควรจะส่งเสริมให้อาจารย์มีตำแหน่งทางวิชาการ เช่น เป็น ผศ.ดร. คุณได้ ๑๐ คน, รศ.ดร. คุณได้ ๑๕ คน

ทิศทางการพัฒนาใน ๑๐ ปีข้างหน้า ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งเป้าจะเป็นศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนาของโลก เพราะบริบทต่างๆ เอื้อให้แล้ว สามารถพัฒนาไปให้ถึงจุดนั้นได้ โดยปัจจุบันเป็นสถานที่ตั้งมหาวิทยาลัยพุทธโลก มีอธิการบดีเป็นประธานสมาคม อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานที่ประสานงานการจัดงานวิสาขบูชาโลก ในขณะเดียวกันก็ได้ตั้งหน่วยงานขึ้นมารองรับคือวิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ ซึ่งมีแผนแม่บทที่จะพัฒนาด้านวิชาการ และกายภาพอย่างเต็มที่

๒. ปัจจุบัน มีนิสิตต่างประเทศมาเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นจำนวนมาก เป็นศูนย์กลางที่นิสิตจากต่างประเทศ ต่างนิยาย มาศึกษาได้สะดวก ไม่มีข้อจำกัดใดๆ

๓. การบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาล เนื่องจากผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นพระสงฆ์ ควรเป็นแบบอย่างที่ดี โปร่งใส ทำให้ประชาคมพึงพอใจ มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน อันจะส่งเสริมด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยด้วย

๔. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะเป็นแกนหลักในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในประเทศไทย เช่น โดยการจัดหลักสูตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ปบส. และเปิดหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ ทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอก ซึ่งบัณฑิตที่จบไปจะเป็นผู้ที่มิบเทบาทอย่างมากใน ๕-๑๐ ปี ข้างหน้า

๕. เป็นแหล่งการศึกษาของประชาคมโลก โดยการเตรียมความพร้อมของอาจารย์ที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้เป็นภาษาอังกฤษ

๖. เป็นศูนย์รวบรวมองค์ความรู้ด้านพุทธศาสนา ศาสนธรรม ศาสนวัตถุ ศาสนพิธี จากงานวิจัยต่างๆ ที่สามารถนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ และเริ่มมีการแปลเป็นตำราภาษาอังกฤษ

๗. เป็นมหาวิทยาลัยวิถีพุทธแห่งเดียวในประเทศไทย และมีจำนวนผู้เรียนมากกว่าหลายๆ ประเทศในเอเชีย รวมถึงอาคารสถานที่ที่พร้อม สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย

ผลการสัมภาษณ์รองอธิการบดี เกี่ยวกับการบริหารจัดการ และทิศทางการพัฒนา

คณะกรรมการฯ ได้สัมภาษณ์ พระสุวรรณเมธากรณ์ รองอธิการบดีฝ่ายวางแผน และพัฒนา พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น ผศ.ดร.สุพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป การสัมภาษณ์มี ๒ ประเด็น โดยสรุป ดังนี้

๑. จุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนา ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จุดเด่น

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีหลักสูตรที่มีการบูรณาการของพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยได้อย่างชัดเจน
- มุ่งเน้นการพัฒนาด้านจิตใจ สู่ทางกายภาพ ยกย่องจิตใจโดยใช้พระพุทธรูปเป็นเครื่องมือในขับเคลื่อนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
- เป็นการจัดการศึกษา เพื่อให้ไม่หวังผลกำไร/ไม่ใช้การศึกษาเพื่อธุรกิจ
- ระบบการจัดการศึกษามีความเข้มข้นในการเรียนรู้เนื้อหาสาระ และปฏิบัติ โดยเฉพาะ กำหนดให้มีการปฏิบัติธรรม ในระดับปริญญาตรี ปีละ ๑๐ วัน ระดับปริญญาโท ๓๐ วัน และระดับปริญญาเอก ๔๕ วัน และมีข้อสอบกลางวัดความรู้

จุดที่ควรพัฒนา

- ควรพัฒนาการสื่อสารภายในองค์กร ซึ่งรวมทั้งส่วนกลาง และหน่วยงานภูมิภาคให้ทั่วถึง
- ควรจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศเป็นศูนย์รวมในที่เดียวกัน ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ภายในมหาวิทยาลัย ซึ่งมีระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร (Management System : MIS) แต่ขาดกลไกที่จะขับเคลื่อนให้มีข้อมูลสารสนเทศที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริหารได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว เพื่อให้ผู้บริหารสามารถวางกลยุทธ์ หรือทำงานด้านบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. แนวทางการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม/บริการวิชาการ ของมหาวิทยาลัยฯ

๑) การบริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็นจุดเน้นในการทำงานของมหาวิทยาลัย เนื่องจากมีปัจจัยเอื้อ คือ มีทรัพยากรมากมายเพียงพอทั้งองค์ความรู้ และบุคลากรกิจกรรมที่จัด จึงมีทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ

๒) ในการทำงานให้บริการวิชาการในโอกาสต่อไปนั้น นอกจาก สพฐ. แล้วมหาวิทยาลัยอาจจะทำงานร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อแก้ปัญหา/พัฒนาสังคม โดยมีเครือข่ายความร่วมมือ ดังนี้

- ร่วมมือกับ อาชีวศึกษาเพื่อแก้ปัญหานักศึกษาตึกกัน และปัญหาการพิพาท
- ร่วมมือกับ อบจ. อบต. ท้องถิ่น ในการอบรมคุณธรรม จริยธรรม แก่บุคลากรในหน่วยงาน ตลอดจนประชาชนต่างๆ
- ร่วมมือกับบริษัท หน่วยงานเอกชน ในการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน ให้มีคุณธรรมจริยธรรม จิตสำนึกในการทำงาน และมีความสุขในการทำงาน
- ร่วมมือกับ พัฒนาการ หรือหน่วยงานที่ดำเนินการด้านพัฒนาชุมชน ในการจัดทำโครงการพัฒนาประชาชน ให้มีคุณธรรม จริยธรรม และใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

ผลการสัมภาษณ์คณาจารย์ และนักวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะกรรมการฯ ได้สัมภาษณ์ แม่ชีกฤษณา รักษาโณ, ผศ.ดร. บัณฑิตวิทยาลัย ผศ.ดร. ประพันธ์ ศุภสร บัณฑิตวิทยาลัย พระมหาสุรศักดิ์ ปจฺจนตเสโน,ดร. คณะพุทธศาสตร์ ผศ.ดร.ณัฏฐ์ ศรีดี คณะพุทธศาสตร์ พระครูสังฆรักษ์กิตติพงศ์ สิริวิฑฒโน คณะครุศาสตร์ รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู้ คณะครุศาสตร์ พระครูปฐมวรวัฒน์, ผศ.ดร. คณะมนุษยศาสตร์ ดร.วีระกาญจน์ กนกกมลเลิศ

คณะมนุษยศาสตร์ พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ,รศ. คณะสังคมศาสตร์ ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
คณะสังคมศาสตร์ โดยสัมภาษณ์ ๒ ประเด็น ผลโดยสรุป ดังนี้

ด้านการเรียนการสอน

๑. เน้นการปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมระหว่างอาจารย์ที่สอน กับนิสิต เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถ่ายทอดเนื้อหาสาระของวิชาที่สอน เพื่อสอบทานความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากยิ่งขึ้น

๒. งบประมาณในการจัดสรรครุภัณฑ์เกี่ยวกับอุปกรณ์การเรียนการสอน เช่น โปรเจคเตอร์ คอมพิวเตอร์ ไม่เพียงพอ

๓. ขาดการสนับสนุน ด้านการพัฒนาอาจารย์ เช่น เทคนิคการสอน การวิจัย และบริการวิชาการ โดยเฉพาะด้านบริการวิชาการ พบว่า อาจารย์ที่ทำหน้าที่บริการวิชาการที่ได้ผลจริง ๆ นั้นมีน้อย ส่วนใหญ่ในมหาวิทยาลัยบทบาทหน้าที่ด้านการบริการวิชาการ จะเป็นภาระงานของสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนา และบริการสังคม และสำนักงานอธิการบดี

๔. การเรียนการสอน ควรเพิ่มให้มีการมุ่งเน้น และตอบสนองทั้ง ๔ พันธกิจของมหาวิทยาลัย คือ ผลิตบัณฑิต/ส่งเสริมการวิจัย/บริการวิชาการ/ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

๕. มีระบบการจัดการเรียนการสอนที่ดี แต่ยังขาดกลไกที่จะขับเคลื่อนการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การผลักดันให้ก้าวสู่ตำแหน่งทางวิชาการ

ด้านการวิจัย

๑. มีงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการวิจัย แต่ควรเพิ่มระบบการดูแลนักวิจัยเพิ่มขึ้น

๒. ขาดการมีส่วนร่วมด้านกิจกรรมเพื่อส่งเสริม กระตุ้น ให้อาจารย์ นิสิต ทำการวิจัยร่วมกัน

๓. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาโดยตรงนั้น มีจำนวนน้อยลง ซึ่งในปัจจุบันจะเน้นไปที่การประยุกต์ใช้กับศาสตร์อื่นๆ เช่น สังคม เศรษฐกิจ การบริหาร

๔. ต้องพัฒนาอาจารย์ และนักวิจัย ให้สามารถตีพิมพ์เผยแผ่เพื่อสร้างเป็นผลงานวิจัยให้มากขึ้น

จุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนา ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จุดเด่น

- มีความสมานฉันท์ ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ของบุคลากรมหาวิทยาลัย

- มีการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่

- มีอัตลักษณ์ที่เข้มแข็งในการเป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนา

- เป็นที่พึงพอใจ ในด้านพระพุทธศาสนา กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

- มีหลักสูตรที่รองรับการเรียนการสอน สำหรับพระสงฆ์ และคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียนเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ

- ด้านการบริการวิชาการ มีพื้นฐานที่ดีด้านพระพุทธศาสนา ทั้งระดับปัจเจกชนและสังคม

- มีการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรภาษาอังกฤษ เพื่รองรับประชาคมอาเซียน

- มีเอกภาพ ระบบการศึกษาชัดเจน
 - มีนโยบายให้อาจารย์ และนิสิต ในภาควิชาภาษาต่างประเทศ เป็นจิตอาสา ในงานระดับ นานาชาติของมหาวิทยาลัย เช่น วันวิสาขบูชาโลก เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ต่อมหาวิทยาลัย
 - นำร่องการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เปิดรับนิสิตที่อยู่ภายใต้กลุ่มประชาคมอาเซียน เพื่อเข้ามาเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งด้านภาษา และวัฒนธรรม มีเพียง ๒ ประเทศของกลุ่มประชาคมอาเซียน คือ บรูไน และฟิลิปปินส์ ที่ไม่ได้เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัย
 - มีการนำหลักสูตรไปสู่นานาชาติ ในรูปแบบสถาบันสมทบ โดยไม่จำกัดเฉพาะ ศาสนาพุทธ นับถือศาสนาอื่น สามารถเข้าเรียนได้ มุ่งเน้นวิปัสสนากรรมฐาน
 - สร้างเครือข่ายระหว่างนิสิตที่เข้ามาศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในด้าน พระพุทธศาสนา สังคม และวัฒนธรรม มุ่งเน้นความเป็นพี่เป็นน้อง รุ่นพี่รุ่นน้อง เป็นชุมชนเชิงพุทธ
- จุดที่ควรพัฒนา
- ควรพัฒนาอบรมนิสิต เรื่อง การมีสัมมาคารวะ มารยาทไทยที่ดี เช่น การไหว้ การอ่อนน้อมถ่อมตน
 - ควรสร้างเวทีให้มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ระหว่างผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่
 - ควรมีการปรับเปลี่ยน หรือจัดสรรการใช้ห้องเรียนที่อาคารเรียนรวม ให้สามารถรองรับนิสิตได้อย่างเพียงพอ
 - ควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานภายนอกได้รู้จักมหาวิทยาลัย มากขึ้น
 - การรับรู้บทบาทหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ของหน่วยงานภายนอกไม่เพียงพอ ส่งผลกระทบต่อการรับรู้ข่าวสารเชิงลบ ทำให้ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเสียหาย
 - ด้านการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานต่างๆ ไม่เพียงพอ ต่อการพัฒนา อาจารย์ให้มีศักยภาพที่ดีในการจัดการเรียนการสอน
 - ควรพัฒนาด้านบุคลากร ให้มีสมรรถนะที่ดี เพื่อสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
 - ควรปรับเปลี่ยนนโยบายให้ปฏิบัติงานตามสายงานที่ได้บรรจุ เช่น ถ้าเป็น ตำแหน่งอาจารย์ ไม่ควรมีตำแหน่งบริหารร่วมด้วย เพราะจะส่งผลกระทบต่อการสอน ไม่สามารถสอน ได้อย่างเต็มที่
 - ควรพัฒนาการสื่อสารภายในองค์กร ให้ถูกต้อง รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ ภายในมหาวิทยาลัยมากขึ้น
 - ควรสร้างมาตรฐานการสอน ในแต่ละที่ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งส่วนกลาง และภูมิภาค ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน
- ผลการสัมภาษณ์นิสิต
- คณะกรรมการฯ ได้สัมภาษณ์นิสิตระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ผลการสัมภาษณ์โดยสรุป ดังนี้

จุดเด่นของ มจร.

- เป็นสถาบันที่จัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับศาสนาปรัชญา ตลอดถึงพุทธปรัชญา โดยเฉพาะการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนา เกิดความซาบซึ้ง ตลอดถึงมีการประพฤติที่ดีงาม และก่อให้เกิดความซื่อสัตย์

- ได้รับวิชาความรู้ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ในการจัดกิจกรรมทางสงฆ์ในวัดได้

- เป็นสถาบันที่มีปณิธาน คือ ศึกษาพระไตรปิฎกชั้นสูง

- เป็นสถาบันที่มีนิสิตต่างประเทศเข้ามาศึกษาจำนวนมาก

- เป็นสถาบันที่มีภาคปฏิบัติ (วิชาธรรมภาคปฏิบัติ) และได้ปฏิบัติธรรม (วิปัสสนา กัมมัฏฐาน) ประจำปีทุกปีการศึกษา

- เป็นสถาบันที่มีการเรียนร่วมกันระหว่างบรรพชิต และคฤหัสถ์ สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้

- ได้รับการเรียนรู้ที่มากกว่าวิชาชีพ มีวิชาที่ช่วยให้เกิดความสุขในชีวิต

จุดที่ควรพัฒนาของ มจร.

- ต้องการให้ห้องสมุด จัดสรรให้มีหนังสือเพียงพอต่อการศึกษาค้นคว้าในรายวิชา ในสาขาวิชาที่จัดการเรียนการสอน ควรจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นิสิตรักการอ่าน

- ต้องการเวทีที่เปิดกว้างสำหรับนักคิด นักปรัชญา ที่ต่างความคิดต่างศาสนา ตลอดจนการเข้าถึงหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสร้างความเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และควรมีเวทีที่นิสิตเข้าถึง สามารถได้รับประสบการณ์ และองค์ความรู้เพิ่มขึ้น

- หลักสูตรที่เปิดสอน ควรมีวิชาการที่หลากหลาย ปัจจุบันมี ๔ คณะ ทำให้ขาดความน่าสนใจ

- การเป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคม เช่น ครูที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาควรจบจากมหาวิทยาลัยสงฆ์

- การบริการ WIFI มีความเร็วไม่เพียงพอต่อการใช้งานของนิสิต และไม่ครอบคลุมพื้นที่ในบางบริเวณของส่วนงานภายในมหาวิทยาลัย

- การให้ความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

- ห้องสมุด และการค้นคว้า มีสถานที่ตั้งอยู่ในสถานที่ไกลต่อสถานที่เรียน จึงยากลำบากต่อการเดินทางเข้าไปศึกษาค้นคว้าในห้องสมุดดังกล่าว

- ความเป็นระเบียบภายในมหาวิทยาลัย ตลอดถึงการนอน พักผ่อนในห้องเรียน ทำให้ห้องเรียนดูไม่เหมาะสม และก่อให้เกิดความสกปรก ตลอดถึงการแยกห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ

- บางห้องเรียนยังขาดแคลนโต๊ะ เก้าอี้ และอุปกรณ์การเรียนการสอน

- ภาพลักษณ์ที่คนภายนอกมองเห็น ควรปรับปรุงเรื่องความสะอาด ขยะส่งกลิ่นเหม็น การแต่งกายของนิสิตคฤหัสถ์จะส่งผลถึงความเสื่อมศรัทธา ควรมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ควรมีผู้ดูแล

- ห้องพักที่เรียนของปริญญาเอก ไม่มีห้องเรียน/บางห้องมีที่นั่งเรียนไม่เพียงพอ

แนวทางการพัฒนา มจร.

- ควรพัฒนาให้สถาบันสามารถเป็นที่พึ่งของสังคมได้ สนับสนุนให้นิสิตเขียนบทความเผยแพร่ทางวิชาการ เพื่อพัฒนาทักษะ องค์ความรู้ด้านวิชาการ เช่น การให้ข้อมูลทางพุทธศาสนาที่ถูกต้องแก่สังคมเมื่อเกิดภาวะที่จำเป็น
- ให้นิสิตมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยเน้นตัวนิสิตให้ได้แสดงศักยภาพ เปิดโอกาสให้นิสิต องค์กรนิสิตสร้างโครงการดีๆ กองกิจการนิสิต พัฒนาภายนอก ภูมิทัศน์ มีโครงการให้นิสิต
- ควรมีความเป็นกลาง ไม่แตกแยกทางการเมือง ความคิดเห็นทางการเมือง
- ทำโครงการแนะแนวให้สังคมรับทราบ
- การศึกษาดูงานภายนอก/งบประมาณ ระดับบัณฑิต การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับมหาวิทยาลัยอื่น เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น
- สถานที่จอดรถ ที่เป็นระเบียบ/ระบบจราจรภายในมหาวิทยาลัย ป้ายบอกสัญญาณจราจร
- การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทำให้เกิดความเสียหายของห้องเรียน^{๖๒}

๒.๔.๒ การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะครุศาสตร์ เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๔ เป็นต้นมา นับเป็นคณะที่ ๒ ต่อจากคณะพุทธศาสตร์ ในระยะแรกจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น ๔ ภาควิชา คือ ภาควิชาการศึกษา ภาควิชาจิตวิทยา ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ และภาควิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้ปรับปรุงใหม่โดยแบ่ง ๓ ภาควิชา คือ ภาควิชาบริหารการศึกษา ภาควิชาหลักสูตร และวิธีสอนสังคมศึกษา และภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน ในปัจจุบัน คณะครุศาสตร์ แบ่งส่วนงานตามประกาศ พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็น ๖ ส่วน ประกอบด้วย สำนักงานคณบดี ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา และการแนะแนว ภาควิชาบริหารการศึกษา ภาควิชาหลักสูตร และการสอน โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา และมีกลุ่มงานหรือโครงการพิเศษอีกหลายโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์ของคณะครุศาสตร์ ดังนี้

๑. เพื่อจัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร บุคคลทั่วไป ให้มีความรู้ความสามารถ ในศาสตร์ความเป็นครู การจัดการศึกษา การสอน และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
๒. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจ และปัญญา รู้จักเสียสละเพื่อพระพุทธศาสนา และสังคม
๓. เพื่อประยุกต์ และพัฒนานวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวิจัย และบริการ

^{๖๒}รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในระดับสถาบัน (สกอ.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยประจำปีการศึกษา ๒๕๕๗ (๑ มิถุนายน ๒๕๕๗-๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๘) (คณะกรรมการตรวจ และประเมินคุณภาพการศึกษาภายในระดับสถาบัน (สกอ.), (อัตสำเนา).

๔. เพื่อส่งเสริม และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการศึกษา และพุทธธรรมสู่สังคม ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม อารักษ์าเอกลักษณ์ และภูมิปัญญาไทย^{๖๓}

ภาควิชาบริหารการศึกษาดอนเริ่มเปิดเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๐๔ ได้ใช้ชื่อตอนเริ่มแรกว่า ภาควิชาการศึกษา ในปี พ.ศ.๒๕๒๖ มีปรับปรุงส่วนงานภายใน ได้เปลี่ยนชื่อเป็น ภาควิชาบริหารการศึกษา โดยมีการพัฒนาตามลำดับดังนี้

พ.ศ.๒๕๓๕ คณะครุศาสตร์ ขยายห้องเรียนจากวัดมหาธาตุ มาที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม สธ. วัดศรีสุธาราม แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เมื่อ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยความอนุเคราะห์ของพระวชิรราชมานิต ต่อมาได้มีการสร้างอาคารเรียน ๓ หลังๆ ละ ๔ ชั้นขึ้น และได้เปิดใช้ในปี พ.ศ.๒๕๓๖ ซึ่งเป็นสถานที่ศึกษาของนิสิตคณะครุศาสตร์ด้วย

พ.ศ.๒๕๓๘ ได้ปรับปรุงหลักสูตรปริญญาตรี ภาควิชาบริหารการศึกษา จัดการศึกษา ๑ สาขาวิชา คือ สาขาวิชาบริหารการศึกษา

พ.ศ.๒๕๔๑ ได้ปรับปรุงส่วนงานตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ ภาควิชาบริหารการศึกษา เปลี่ยนชื่อเป็น ภาควิชาบริหารการศึกษา และกิจการคณะสงฆ์ จัดการศึกษา ๒ สาขาวิชา คือ การบริหารการศึกษา และการศึกษานอกระบบโรงเรียน

พ.ศ.๒๕๔๘ ได้ปรับปรุงหลักสูตรปริญญาตรีให้เป็นไปตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เป็นหลักสูตร ๕ ปี จัดการศึกษา ๒ สาขาวิชาเช่นเดิม และได้เปิดระดับปริญญาโท ๑ สาขาวิชา คือ การบริหารการศึกษา

พ.ศ.๒๕๕๒ คณะครุศาสตร์ย้ายสำนักงานมาอยู่ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ถนนพหลโยธิน (กม.๕๕) ตำบลลำไทร อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

พ.ศ.๒๕๕๔ ได้สนับสนุนเปิดหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา ที่วิทยาลัยเขตขอนแก่น วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ และวิทยาเขตนครศรีธรรมราช ตามลำดับ พร้อมได้พัฒนาสำนักงานบัณฑิตศึกษาขึ้นที่ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม เพื่อรองรับการพัฒนาของโครงการซึ่งมีผู้สนใจเข้ามาศึกษาเป็นจำนวนมาก และได้เปิดการจัดการศึกษาระดับปริญญาเอก ๑ สาขาวิชา คือ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา รับสมัครนิสิตรุ่นแรก ในภาคการศึกษาที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๔ และได้รับความเห็นชอบหลักสูตรฯ จากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เมื่อวันที่ ๗ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๕

พ.ศ.๒๕๕๗ ได้เปลี่ยนชื่อภาควิชาบริหารการศึกษา และกิจการคณะสงฆ์ เป็น ภาควิชาบริหารการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู เป็นหัวหน้าภาควิชา^{๖๔}

^{๖๓} ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, คู่มือระดับบัณฑิตศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๕.

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

วัตถุประสงค์ของภาควิชาบริหารการศึกษานั้นมี ดังนี้

๑. ผลิตบัณฑิตที่มีความรอบรู้ และเชี่ยวชาญในสาขาการบริหารการศึกษา และกิจการคณะสงฆ์ในระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา
๒. ส่งเสริม และพัฒนาบุคลากร และนิสิตให้มีทักษะในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนานวัตกรรมทางการบริหารการศึกษา และกิจการคณะสงฆ์
๓. ส่งเสริมบุคลากร และนิสิตให้มีจิตอาสา สร้างศรัทธา และเสียสละ ให้บริการวิชาการ และนวัตกรรมการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาอย่างบูรณาการสู่สังคม
๔. มุ่งทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม สืบสานประเพณีอันดีงามของชาติ ส่งเสริมภูมิปัญญาไทย และสร้างอัตลักษณ์ของส่วนงาน
๕. ประสานงาน และสร้างเครือข่ายทางการศึกษากับคณะ วิद्याเขต วิद्याลัยสงฆ์ และสถาบันการศึกษาต่างๆ ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง^{๖๕}

๒.๔.๓ แนวคิดการบูรณาการพุทธธรรมกับการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. การบูรณาการพุทธธรรมกับการจัดการศึกษาระดับปริญญาโท

เป็นระดับการศึกษาที่เน้นองค์ความรู้ระดับสูง และมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นๆ เป็นอย่างดี จึงกำหนดแนวทางพัฒนานิสิตต่อเนื่องจากปริญญาตรี โดยใช้หลักปฏิสัมพันธ์ ๔ คือ ความเชี่ยวชาญรอบรู้ ธรรมะ นิรุตติ ปฏิภาณ เป็นกรอบแนวคิด สรุปเป็นคำคล้องจองว่า “รอบรู้วิชาการ ชำนาญวิชาชีพ เชี่ยวชาญสื่อศึกษา บริการประชาชน” มีคำอธิบายดังนี้

๑) รอบรู้วิชาการ หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในวิชาการที่เป็นพื้นฐาน และวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึงรอบด้าน รู้เท่าทันสถานการณ์ รู้หลักการ และทฤษฎีที่ชัดเจนในสาขาวิชาที่ศึกษา รวมถึงศึกษาดูงาน การเสริมสร้างวิสัยทัศน์ในด้านต่างๆ สอดคล้องกับ อัตถปฏิสัมพันธ์ หรือ Conceptual Skill และสอดคล้องกับจุดสมดุลการศึกษาข้อที่ ๑ เรียนเพื่อให้เกิดความรู้ หรือ Learning to know

๒) ชำนาญวิชาชีพ หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติได้ถูกต้อง จนถึงมีความชำนาญในวิชาเฉพาะสาขา หรือวิชาเอก รวมถึงมีการวิจัย และพัฒนาความรู้ และนวัตกรรมการใหม่ๆ ได้ สอดคล้องกับ ธรรมปฏิสัมพันธ์ หรือ Technical skill และสอดคล้องกับจุดสมดุลการศึกษาข้อที่ ๒ เรียนเพื่อให้เกิดทักษะ สามารถประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี ฝีมือคุณภาพ หรือ Learning to do

๓) เชี่ยวชาญสื่อศึกษา หมายถึง มีความสามารถในการใช้ภาษา และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร การนำเสนอ หรือการแสดงออกต่อสังคมได้อย่างเชี่ยวชาญ รวมถึงมีความสามารถในการพัฒนานวัตกรรม และสื่อการศึกษาใหม่ๆ เพื่อการศึกษา และการสื่อสารที่ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สอดคล้องกับ นิรุตติปฏิสัมพันธ์ หรือ

^{๖๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗-๘.

Presentation skill และสอดคล้องกับจุดศุภมภ์การศึกษาข้อ ๓ เรียนเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ หรือ Learning to live together

๔) บริการประชาชน หมายถึง มีความรู้คู่คุณธรรม รู้จักเสียสละ มีจิตบริการ ฉลาด สามารถประยุกต์ความรู้ ทฤษฎี ภาษา และเทคโนโลยีต่างๆ ให้สอดคล้องกลมกลืนกัน เพื่อการบริหาร หรือบริการที่มีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์ต่อสังคม สอดคล้องกับ ปฏิภาณปฏิสัมพันธ์ หรือ Human relation skill และสอดคล้องกับจุดศุภมภ์การศึกษาข้อที่ ๔ เรียนเพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ หรือ Learning to be^{๖๖}

๒. การบูรณาการพุทธธรรมกับการจัดการศึกษาระดับปริญญาเอก

เป็นระดับสูงสุดของการศึกษา ที่จะต้องมีทั้งความรู้ วิทยทัศน์ ความเชี่ยวชาญ และมนุษยสัมพันธ์ มีหลักธรรมที่เหมาะสมจากทศุติยาปณิกสูตร^{๖๗} คือ พ่อค้า (นักธุรกิจ หรือนักบริหารทั่วไป) ที่จะประสบความสำเร็จต้องมีคุณธรรม ๓ ประการ คือ มีตาดี หรือมีวิสัยทัศน์ (จักขุมา) มีความสามารถจัดการธุระได้ดี (วิรุโ) และมีบุคคลที่จะพึ่งพิงอาศัยได้ (นิสสยสัมปันโน) สรุปเป็นคำคล้องจองว่า “มีวิสัยทัศน์ เชี่ยวชาญปฏิบัติ ฉลาดมนุษยสัมพันธ์” มีคำอธิบายดังนี้

๑) มีวิสัยทัศน์ หมายถึง มีความรอบรู้ในหลักการ และทฤษฎีต่างๆ มีความสามารถสร้างทฤษฎีใหม่ และมีวิสัยทัศน์กว้างไกลสู่สากล สอดคล้องกับบาลีข้อ จักขุมา หรือ Pro-vision และสอดคล้องกับ Conceptual skills

๒) เชี่ยวชาญปฏิบัติ หมายถึง มีความเชี่ยวชาญในเชิงปฏิบัติ ปฏิบัติดี ปฏิบัติถูกต้องตามหลักทฤษฎีที่เรียนมา รวมถึงสามารถสร้าง และพัฒนาสิ่งใหม่ๆ และการใช้ภาษา และเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการสื่อสารได้ดี สอดคล้องกับบาลีข้อ วิรุโ หรือ Professional และสอดคล้องกับ Technical skills

๓) ฉลาดมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง มีความสามารถในการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสามารถสร้างปัจจัยในการบริหารขึ้นมาได้ โดยมีความเหมาะสมกับสภาพชุมชน สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับบาลีข้อ นิสสยสัมปันโน หรือ Public Relation และสอดคล้องกับ Human skills^{๖๘}

นอกจากนี้ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต) ได้กล่าวถึงหลักทศุติยาปณิกสูตรกับการบริหารไว้ว่า นักบริหารจะทำหน้าที่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ถ้ามีคุณลักษณะ ๓ ประการ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในทศุติยาปณิกสูตร ดังนี้

๑. จักขุมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล เช่น ถ้าเป็นพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจ ต้องรู้ว่าสินค้าไหนได้ราคาถูก แล้วนำไปขายที่ไหนจึงจะได้ราคาแพง ในสมัยนี้ต้องรู้ว่าหุ้นจะขึ้นหรือ

^{๖๖} ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **คู่มือระดับบัณฑิตศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๑๗-๑๘.

^{๖๗} อ.เอก. ๒๐/๒๐/๑๖๓.

^{๖๘} ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **คู่มือระดับบัณฑิตศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๑๘-๑๙.

จะตก ถ้าเป็นนักบริหารทั่วไปต้องสามารถวางแผน และฉลาดในการใช้คน คุณลักษณะข้อแรกนี้ตรงกับ คำภาษาอังกฤษว่า Conceptual Skill คือ ความชำนาญในการใช้ความคิด

๒. วิรุโรร หมายถึง การจัดธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น พ่อค้าเพชรต้องดูออกกว่าเป็นเพชรแท้หรือเพชรเทียม แพทย์หัวหน้าคณะผ่าตัดต้องเชี่ยวชาญการผ่าตัด คุณลักษณะที่สองนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Technical Skill คือ ความชำนาญด้านเทคนิค

๓. นิสสยสัมปันโน หมายถึง พึงพาอาศัยคนอื่นได้ เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ ที่ดี เช่น พ่อค้าเดินทางไปค้าขายต่างเมืองก็มีเพื่อนพ่อค้าในเมืองนั้นๆ ให้ที่พักอาศัยหรือให้กู้ยืมเงิน เพราะมีเครดิตดี นักบริหารที่ดีต้องมีผู้ที่ไว้วางใจได้ คุณลักษณะที่สามนี้สำคัญมาก “นกไม่มีขน คนไม่มีเพื่อน ขึ้นสู่ที่สูงไม่ได้” ข้อนี้ตรงกับคำว่า Human Relation Skill คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์^{๖๙}

๒.๕ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒ สำหรับนำไปกำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้บัณฑิตมีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติในทุกระดับคุณวุฒิ และสาขา/สาขาวิชา เพื่อเป็นกรอบมาตรฐานให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ และเพื่อประโยชน์ต่อการรับรองมาตรฐานคุณวุฒิในระดับอุดมศึกษาดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยจึงมีความเกี่ยวข้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

๒.๕.๑ ความหมายของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF : HEEd) หมายถึง กรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ระดับคุณวุฒิ ความเชื่อมโยงต่อเนื่องจากคุณวุฒิระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่สูงขึ้น การแบ่งสายวิชา มาตรฐานผลการเรียนรู้ของแต่ละระดับคุณวุฒิซึ่งเพิ่มสูงขึ้นตามระดับของคุณวุฒิ ปริมาณการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเวลาที่ต้องใช้ ลักษณะของหลักสูตรในแต่ละระดับคุณวุฒิ การเปิดโอกาสให้เทียบโอนผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งระบบ และกลไกที่ให้ความมั่นใจในประสิทธิภาพการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของสถาบันอุดมศึกษาว่าสามารถผลิตบัณฑิตให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา มุ่งเน้นเป้าหมายการจัดการศึกษาที่ผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) ของนักศึกษา ซึ่งเป็นการประกันคุณภาพบัณฑิตที่ได้รับคุณวุฒิแต่ละคุณวุฒิ และสื่อสารให้สังคม ชุมชน รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาทั้งใน และต่างประเทศเข้าใจได้ตรงกัน และ

^{๖๙} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *พุทธวิธีบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๘-๓๙.

เชื่อมั่นถึงผลการเรียนรู้ที่บัณฑิตได้รับการพัฒนาว่ามีมาตรฐานที่สามารถเทียบเคียงกันได้กับสถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งใน และต่างประเทศ

๒.๕.๒ หลักการสำคัญของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

๑. ยึดหลักความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ตลอดจนมาตรฐานการศึกษาของชาติ และมาตรฐานการอุดมศึกษาโดยมุ่งให้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการนำแนวนโยบายในการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาของชาติ และมาตรฐานการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษามีแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาหลักสูตร การปรับเปลี่ยนกลวิธีการสอนของอาจารย์ การเรียนรู้ของนักศึกษา ตลอดจนการวัด และประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้มั่นใจว่าบัณฑิตจะบรรลุมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามที่มุ่งหวังได้จริง

๒. มุ่งเน้นที่มาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต (Learning Outcomes) ซึ่งเป็นมาตรฐาน ขั้นต่ำเชิงคุณภาพ เพื่อประกันคุณภาพบัณฑิต และสื่อสารให้หน่วยงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจ และมั่นใจถึงกระบวนการผลิตบัณฑิต โดยเริ่มที่ผลผลิต และผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา คือ กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิตที่คาดหวังไว้ก่อน หลังจากนั้นจึงพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จะส่งเสริมให้บัณฑิตบรรลุถึงมาตรฐานผลการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้อง และส่งเสริมกันอย่างเป็นระบบ

๓. มุ่งที่จะประมวลกฎเกณฑ์ และประกาศต่างๆ ที่ได้ดำเนินการไว้แล้วเข้าด้วยกัน และเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งจะสามารถอธิบายให้ผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับความหมาย และความมีมาตรฐานในการจัดการศึกษาของคุณวุฒิหรือปริญญาในระดับต่างๆ

๔. มุ่งให้คุณวุฒิหรือปริญญาของสถาบันอุดมศึกษาใดๆ ของประเทศไทยเป็นที่ยอมรับ และเทียบเคียงกันได้กับสถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งใน และต่างประเทศ เนื่องจากกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาจะช่วยกำหนดความมีมาตรฐานในการจัดการศึกษาในทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดหลักสูตร ตลอดจนกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย โดยมั่นใจถึงผลผลิตสุดท้ายของการจัดการศึกษา คือ คุณภาพของบัณฑิตซึ่งจะมีมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามที่มุ่งหวัง สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข และภาคภูมิใจ เป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต และเป็นคนดีของสังคม ช่วยเพิ่มความเข้มแข็ง และขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศไทย

๒.๕.๓ องค์ประกอบของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

องค์ประกอบของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิกรอบมาตรฐานคุณวุฒิจะเริ่มต้น และมีจุดเน้นต่างจากกระบวนการผลิตอื่นๆ โดยเริ่มที่ผลผลิต และผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา คือ กำหนดกลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ (Domains of Learning) ของบัณฑิตที่คาดหวังไว้ก่อน หลังจากนั้นจึงพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จะส่งเสริมให้บรรลุถึงกลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้อง และส่งเสริมกันอย่างเป็นระบบ Input Process Output และOutcomes กรอบมาตรฐานคุณวุฒิ จะประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ คือ

๑. ระดับ และจุดเน้นทางการศึกษา แบ่งตามระดับการศึกษาได้ ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับอนุปริญา ระดับปริญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา และแบ่งตามระดับคุณวุฒิได้ ๖ ระดับ ได้แก่อนุปริญา ปริญาตรี ประกาศนียบัตรบัณฑิต ปริญาโท ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง และปริญาเอกตามลำดับ ทั้งนี้ มีจุดเน้น ๒ ส่วนสำคัญ คือ สายวิชาการ ซึ่งเน้นการวิจัยเป็นหลัก และสายวิชาชีพซึ่ง เน้นความเชี่ยวชาญเชิงอาชีพด้านต่างๆ

๒. หน่วยกิต และระยะเวลา เป็นการกำหนดปริมาณการเรียนรู้ และระยะเวลาที่คาดหวังจะให้บัณฑิตบรรลุกลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ของคุณวุฒิแต่ละระดับ โดยให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

๓. กลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ที่คาดหวังที่จะให้บัณฑิตเรียนรู้ และสามารถทำได้หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว ซึ่งต้องมีกลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างน้อย ๕ ด้านได้แก่

ด้านที่ ๑ การพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม

ด้านที่ ๒ ความรู้

ด้านที่ ๓ ทักษะทางเชาวน์ปัญญา

ด้านที่ ๔ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ

ด้านที่ ๕ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และการสื่อสาร

กรอบแนวคิดผลการเรียนรู้ทั้ง ๕ ด้าน จะเพิ่มขึ้นของระดับชั้นหรือความซับซ้อนของการเรียนรู้ที่คาดหวังในคุณวุฒิแต่ละระดับ ทั้งนี้ต้องมุ่งให้มีการสะสมความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะตามข้อ กำหนดในแต่ละกลุ่มมาตรฐานฯ ที่เป็นการสะสม รายละเอียดปรากฏในคู่มือการนำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิสู่การปฏิบัติ

๔. การกำหนดชื่อปริญญา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การกำหนดชื่อปริญญาของกระทรวงศึกษาธิการ

๕. การรับรองผลการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่มีมาก่อน และการเทียบโอนผลการเรียน ในกรณีที่นักศึกษามีการพัฒนาความรู้ และทักษะมาแล้วจากการศึกษาตามอัธยาศัย จากการทำงานจากการเรียนในระดับอาชีวศึกษา หรือจากสถาบันอุดมศึกษาอื่น โดยมีผลการประเมินเป็นที่น่าพอใจ นักศึกษาสามารถยื่นความจำนงในการขอเทียบโอนผลการเรียนรู้ที่มีมาก่อนว่ามีความรู้ และทักษะเพียงพอ สามารถเทียบเคียงกับผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ และได้รับอนุญาตให้เรียนต่อได้ ทั้งนี้โดยอาศัยหลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียนระดับปริญญาเข้าสู่วการศึกษาในระบบตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

๖. ปัจจัยสู่ความสำเร็จ เป็นการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุถึงกลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ข้างต้น ซึ่งต้องเริ่มจากการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรแบบใหม่ คือ การจัดทำข้อกำหนดจำเพาะของหลักสูตร และรายวิชา(Program and Course Specifications) ซึ่งเป็น การจัดทำแผนการเรียนการสอนที่ผู้สอนแต่ละรายวิชาของหลักสูตรจะต้องร่วมกันกำหนด กลวิธีการสอนให้ส่งเสริม และสอดคล้องกัน โดยมุ่งเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนไปที่กลุ่มมาตรฐานการเรียนรู้ของบัณฑิตที่กำหนดไว้ และจะต้องมีการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษา รวมทั้งการประเมินหลักสูตรเพื่อให้มั่นใจว่าบัณฑิตบรรลุผลการเรียนรู้ตามกลุ่มมาตรฐานผล

การเรียนรู้ที่กำหนด ดังนั้น คณาจารย์ทุกคนในหลักสูตรจึงต้องปรับกลวิธีการสอนในแต่ละรายวิชาให้มีการบูรณาการให้สัมพันธ์สอดคล้องกัน ตลอดจนส่งเสริมซึ่งกัน และกันในภาพรวมของหลักสูตร

๒.๕.๔ การนำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิไม่ใช่เป็นของใหม่ แต่สิ่งใหม่คือกรอบนี้ได้กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้สำหรับคุณวุฒิในแต่ละระดับ (เป้าหมายผลผลิต) และปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ (คุณภาพของบัณฑิตตามเป้าหมายที่กำหนด) ให้มีความชัดเจน โดยมีข้อเสนอแนะในการนำกรอบมาตรฐานไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

๑. ความชัดเจนของการกำหนดกรอบนโยบาย

การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ทำความเข้าใจให้ถูกต้องตรงกันเกี่ยวกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิการกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ทั้ง ๕ กลุ่มของแต่ละระดับปริญญาในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิเป็นการกำหนดแบบกว้างๆ ซึ่งอาจทำให้แปลความหมายแตกต่างกันทั้งในสถาบัน และระหว่างสถาบันจึงควรที่จะจัดให้มีประชุมเชิงปฏิบัติการ สำหรับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง หลังจากนั้นสถาบันอุดมศึกษาควรจะได้รับ การสนับสนุนให้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นการภายในต่อไป เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าบุคลากรมีความเข้าใจตรงกัน ซึ่งอาจเชิญบุคลากรจากสถาบันอื่นมาเข้าประชุมด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจถูกต้องตรงกันในสถาบันที่จัดการศึกษาในกลุ่มสาขาเดียวกัน

๑) การดำเนินการที่ผ่านมา

(๑) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ และจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการ รวม ๓ ครั้ง เพื่อเผยแพร่แนวความคิดของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิฯ และร่วมกันวิพากษ์ (ร่าง) ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

(๒) คณะกรรมการการอุดมศึกษาในการประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๐ ได้ให้ความเห็นชอบในหลักการ (ร่าง) ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย และให้ข้อเสนอแนะให้จัดทำคู่มือ/แนวทางการนำไปสู่การปฏิบัติประกอบ (ร่าง) ประกาศดังกล่าว

๒) แผนการดำเนินการต่อไป

(๑) ปรับปรุง (ร่าง) ประกาศฯ และคู่มือ/แนวทางการนำไปสู่การปฏิบัติ เสนอคณะกรรมการการอุดมศึกษา ให้ความเห็นชอบเสนอแนะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการลงนามใน (ร่าง) ประกาศดังกล่าว

(๒) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจอย่างสม่ำเสมอ

๒. การประยุกต์กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับชาติกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิสาขาวิชา

คณาจารย์ในสาขาวิชาต่างๆ ควรรวมตัวกันศึกษากลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิตที่กำหนดไว้ในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับชาติ และนำไปประยุกต์จัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ในสาขาวิชาของตนเอง ซึ่งจะมีลักษณะคล้ายๆ กับข้อกำหนดระดับมาตรฐานของสาขาวิชาต่างๆ ในสหราชอาณาจักร โดยกรอบมาตรฐานคุณวุฒิสาขาวิชาจะกำหนดกลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้การนำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิไปสู่การปฏิบัติของบัณฑิตที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ

ระดับชาติ แต่ขณะเดียวกันก็อาจจะมีจุดเด่นที่เป็นลักษณะเฉพาะของสาขาวิชาหรือของสถาบันอุดมศึกษาของตนได้ นอกจากนี้ควรได้ร่วมกันกำหนดกรอบองค์ความรู้หลัก และองค์ความรู้รองที่ควรมีในสาขาวิชานั้นๆ เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาได้ มีความรู้ที่เป็นแก่นองค์ความรู้ตรงตามเนื้อหาที่บัณฑิตทุกคนของสาขาวิชาต้องรู้ ส่วนที่เหลือแล้วแต่สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งจะจัดตามความเหมาะสมกับปรัชญา และสภาพแวดล้อมของตน ดังนั้น ถึงแม้หลักสูตรจะมีความหลากหลาย แต่จะคงความมีมาตรฐานขั้นต่ำของผลการเรียนรู้ (คุณภาพขั้นต่ำของบัณฑิต) เนื่องจากคณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างมีส่วนร่วมในการกำหนดกรอบมาตรฐานกลางขององค์ความรู้หลักในสาขาวิชานั้นๆ สำหรับสาขาวิชาที่มีข้อกำหนดของสมาคมวิชาชีพ ควรมีการร่วมกันจัดทำแนวทางสำหรับการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับเงื่อนไขการเข้าสู่วิชาชีพ และข้อกำหนดในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิเพื่อให้เกิดการ ส่งเสริมซึ่งกัน และกัน และหลีกเลี่ยงปัญหาความขัดแย้ง

๑) การดำเนินการที่ผ่านมา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ริเริ่มโครงการนำร่อง โดยนำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับชาติไปประยุกต์จัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิสาขาวิชาต่างๆ ได้แก่

- กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ (แล้วเสร็จ)

- กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ (แล้วเสร็จ)
- กรอบมาตรฐานคุณวุฒิสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ (กำลังดำเนินการ)
- กรอบมาตรฐานคุณวุฒิสาขาวิชาอุตสาหกรรมเกษตร (กำลังดำเนินการ)

๒) แผนการดำเนินการต่อไป

(๑) ส่งเสริมสาขาวิชาที่คณาจารย์สถาบันต่างๆ มีการรวมตัวกัน เพื่อพัฒนาหลักสูตรอยู่แล้วให้ ร่วมกันจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิสาขาวิชา

(๒) สนับสนุนให้คณาจารย์ในสาขาวิชาที่ยังไม่มีการรวมตัวกันได้เข้ามาร่วมกันพัฒนากลอบมาตรฐานคุณวุฒิสาขาวิชาของตน โดยเลือกสาขาวิชาที่มีความพร้อม และมีความเป็นไปได้เป็นลำดับแรกๆ

๓. การพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดทำข้อกำหนดจำเพาะของหลักสูตรของรายวิชา และประสบการณ์ภาคสนาม

เมื่อมีกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแล้วยุทธศาสตร์หลักของการนำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิสาขาวิชาไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม คือ แต่ละสถาบันจะต้องนำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิสาขาวิชานั้นๆ ไปจัดทำข้อกำหนดจำเพาะของหลักสูตร ข้อกำหนดจำเพาะของรายวิชา และข้อกำหนดจำเพาะของประสบการณ์ภาคสนาม (ถ้ามี) ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่สถาบันอุดมศึกษาจะสามารถอธิบายได้ถึงผลการเรียนรู้(ความรู้ความสามารถ และทักษะต่างๆ ฯลฯ) ที่นักศึกษาจะได้รับในสาขาวิชานั้นๆ โดยมีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนที่แสดงความสัมพันธ์กันของกลวิธีการสอนของอาจารย์ วิธีการเรียนรู้ของนักศึกษา ตลอดจนแนวทางการประเมินผลเพื่อให้มั่นใจว่า บัณฑิตได้บรรลุมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิสาขาวิชา นอกจากนี้ยังระบุแนวทางการนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งจะทำให้นักศึกษาผู้ปกครอง เข้าใจ

และสามารถเลือกเรียนในสาขาวิชาที่เหมาะสมกับรูปแบบวิธีการเรียนรู้ของตนเอง และตรงกับความต้องการในการประกอบอาชีพ

ข้อกำหนดจำเพาะของหลักสูตร และข้อกำหนดจำเพาะของรายวิชาจะเป็นแหล่งข้อมูลในการสื่อสารที่ดีสำหรับนักศึกษา คณาจารย์ ผู้ปกครอง นายจ้าง หน่วยงานที่รับรองมาตรฐานหลักสูตร นักวิชาการ และผู้ประเมินภายนอก ตลอดจนบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา ถึงกลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ (คุณธรรมจริยธรรมความรู้ ความสามารถ และทักษะต่างๆ ที่บัณฑิตในสาขาวิชานั้นๆ จะได้รับการปลูกฝัง

๑) การดำเนินการที่ผ่านมา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นโครงการนำร่อง โดยมีผู้เชี่ยวชาญออสเตรเลียฝึกอบรมการจัดทำข้อกำหนดจำเพาะของหลักสูตร ให้แก่คณาจารย์ในสาขาวิชาจากสถาบันต่างๆ ที่รวมกลุ่มกัน เพื่อพัฒนาหลักสูตรใน ๙ สาขาวิชา ได้แก่ ศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ ภาษาอังกฤษ พยาบาลศาสตร์ คอมพิวเตอร์ วิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรมเกษตร เทคโนโลยีชีวภาพการท่องเที่ยว และการบริการ และสถาปัตยกรรมศาสตร์ ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจ (ร่าง) ข้อกำหนดจำเพาะของสาขาวิชาดังกล่าว และได้มีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การฝึกอบรม ประกอบด้วย

- การจัดทำข้อกำหนดจำเพาะของหลักสูตร (Program Specifications)
- การจัดทำข้อกำหนดจำเพาะของรายวิชา (Course Specifications)
- การจัดทำข้อกำหนดจำเพาะของประสบการณ์ภาคสนาม (Field Experience Specifications)
- การจัดทำรายงานผล
- การประเมินหลักสูตร

๒) แผนการดำเนินการต่อไป

(๑) ส่งเสริม และพัฒนาคณาจารย์ผู้เข้าร่วมโครงการเป็นผู้ฝึกอบรมนำร่องของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และจัดทำคู่มือผู้ฝึกอบรมของโครงการNQF

(๒) สร้างผู้ฝึกอบรมของสถาบันเป็นการขยายผลโดยการสร้างผู้ฝึกอบรมของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง และผลักดันให้มีหน่วยงาน และบุคลากรที่รับผิดชอบให้ชัดเจน โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการตามภูมิภาคต่างๆ มีผู้ฝึกอบรมนำร่องเป็นวิทยากร โดยมีผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศร่วมด้วยในระยะแรก และเมื่อสร้างผู้ฝึกอบรมในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งได้แล้วควรสนับสนุนให้มีการขยายผลไปยังคณะต่างๆ ภายในสถาบันนั้นๆ ต่อไปเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาได้มีการทบทวนหรือปรับปรุงหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรทุก ๕ ปี โดยให้นำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรดังกล่าว

(๓) ให้คำปรึกษาช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกให้กับผู้ฝึกอบรมนำร่องของสถาบันอุดมศึกษา และจัดประชุมผู้ฝึกอบรมของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินการที่ผ่านมา

๔. การนำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิไปใช้ในการพัฒนากลวิธีการสอนที่เหมาะสม

ปัจจัยสู่ความสำเร็จของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ คือ การปรับเปลี่ยนกลวิธีการสอนของอาจารย์ให้เหมาะสมกับกลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ เพื่อให้นักศึกษาเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้แบบท่องจำไปสู่การพัฒนาทักษะเชาวน์ปัญญา ทักษะการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์รวมทั้งการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

๑) การดำเนินการที่ผ่านมา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ดำเนินการโครงการคู่ขนานกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอีกโครงการหนึ่ง ได้แก่ โครงการพัฒนา และปรับปรุงการเรียนการสอนของอาจารย์ระดับอุดมศึกษาในลักษณะของเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์ และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (Professional and Organizational Development Network of Thailand Higher Education เรียกโดยย่อว่า คพอท: POD Network Thailand) เพื่อเชื่อมโยง และส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ไปสู่แผนการพัฒนาคุณภาพการอุดมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาวิชาชีพอาจารย์ตลอดจนการเรียนการสอน และการวิจัย

๒) แผนการดำเนินการต่อไป

จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นชุดๆ ติดต่อกันเพื่อให้คณาจารย์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับกลวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพหลายรูปแบบซึ่งจะมีผลต่อมาตรฐานการเรียนรู้ประเภทต่างๆ และคณาจารย์ควรได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการแบบข้ามสถาบัน ด้วยการฝึกอบรมแบบเดียวกันกับคณาจารย์ในสถาบันของตน

๕. การใช้วิธีการที่เหมาะสมในการประเมินการเรียนรู้ของนักศึกษา และการประเมินหลักสูตร

การประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษา และ/หรือการประเมินหลักสูตรการศึกษาจะต้องครอบคลุมกลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ทุกด้าน ไม่ใช่แต่เพียงความรู้ และทักษะที่เคยประเมินมาแบบเดิมเพื่อให้ทราบพัฒนาการของนักศึกษาว่าได้บรรลุถึงมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้จริง ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจะได้จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องต่อไป

๑) การดำเนินการที่ผ่านมา

(๑) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาหาแนวทางเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการที่เหมาะสมในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาตามกลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะวิธีการที่ดีที่สุด และเหมาะสมที่สุดที่จะประเมินคุณลักษณะส่วนบุคคล และมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา

(๒) ร่วมกันกำหนดตัวบ่งชี้สำหรับใช้ในการประเมินหลักสูตร

(๓) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะของอาจารย์ในการวัด และการประเมินผล

๖. การสร้างกลไกเชื่อมโยงระหว่างกรอบมาตรฐานคุณวุฒิกับระบบการประกันคุณภาพภายใน และภายนอก รวมทั้งหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน

เนื่องจากกรอบมาตรฐานคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานอุดมศึกษา ดังนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงควรได้

ศึกษาหน้าที่ และความต้องการของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจนำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิไปใช้ประโยชน์ได้ และสร้างกลไกความร่วมมือเชื่อมโยงการดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยการร่วมประชุมปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และหาแนวทางในการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานของบัณฑิต

๑) การดำเนินการที่ผ่านมา

ข้อมูลจากคู่มือการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา กำหนดให้ NQF เป็นมาตรฐานหนึ่งที่เกี่ยวข้องอยู่ใน องค์ประกอบคุณภาพที่ ๒ การเรียนการสอน มีการกำหนดตัวบ่งชี้เกี่ยวกับ Program Specifications กล่าวคือ หลักสูตรมีการกำหนดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งให้บัณฑิตมีมาตรฐานการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ และองค์ประกอบคุณภาพที่ ๔ การวิจัยเนื่องจาก NQF เป็นกระบวนการที่ส่งเสริม และพัฒนาให้คณาจารย์มีผลงานวิจัย โดยเฉพาะการวิจัยในห้องเรียนหรือการวิจัยในการเรียนการสอน เป็นต้น

๒) แผนการดำเนินการต่อไป

(๑) ในอนาคตสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติสามารถนำกลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ของแต่ละกรอบมาตรฐานคุณวุฒิสาขาวิชาเป็นแนวทางในการประเมินสัมฤทธิ์ผลของการจัดการเรียนการสอน

(๒) สมศ.สามารถใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิทั้งระดับชาติ และระดับสาขาวิชา รวมทั้งข้อกำหนดจำเพาะของหลักสูตรกำหนดเป็นตัวบ่งชี้มาตรฐานด้านหลักสูตร และการเรียนการสอน

(๓) ผู้ประกอบการสามารถใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิ และข้อกำหนดจำเพาะของหลักสูตรเป็น แนวทางในการพิจารณาคุณสมบัติของบัณฑิตที่ผู้ประกอบการจะรับเข้าทำงานได้ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการควรได้ร่วมพัฒนามาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิตที่ต้องการต่อไปโดยการให้ข้อมูลถึงความพึงพอใจในคุณภาพของบัณฑิต

(๔) ประสานกับหน่วยงานภายในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการ post audit หลักสูตรที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษา โดยการจัดระบบการขึ้นทะเบียนหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ เพื่อผลักดันให้คณาจารย์ในสาขาวิชาต่างๆ ได้ร่วมกันกำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิสาขาวิชาเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรให้ได้มาตรฐาน บุคลากร และหน่วยงานภายในสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง (ซึ่งได้ร่วมเป็นผู้ฝึกอบรมมาแล้ว) สามารถทำหน้าที่วิเคราะห์ และกลั่นกรองหลักสูตรให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ และเกณฑ์มาตรฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องก่อนเสนอสภาสถาบันอุดมศึกษาอนุมัติต่อ จากนั้นจึงส่งหลักสูตรดังกล่าวให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาขึ้นทะเบียนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิต่อไป

(๕) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนว่ากรอบมาตรฐานคุณวุฒิจะเป็นประโยชน์ต่อการโอนย้ายหน่วยกิตระหว่างสถานศึกษาทั้งในประเทศ และต่างประเทศการรับรองคุณวุฒิในประเทศของสำนักงาน ก.พ. รวมทั้งการรับรองคุณวุฒิซึ่งกัน และกันของประเทศต่างๆ

๗. ขยายผล และติดตามผลการดำเนินการประเมินผลตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ และการพัฒนา

๑) กำหนดการจัดประชุมสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และหาแนวทาง แก้ไข ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการของหน่วยงานที่รับผิดชอบ NQF เป็นระยะๆ มีการประชาสัมพันธ์ อย่างสม่ำเสมอ

๒) อบรมให้ความรู้ เป็นพี่เลี้ยง และช่วยแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหาให้กับ หน่วยงานที่รับผิดชอบในสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง

๓) สุ่มตรวจหลักสูตรที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นระยะๆ และให้การรับรอง คุณภาพหน่วยงานที่รับผิดชอบในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งทำหน้าที่ได้ดี

๔) จัดให้สถาบันอุดมศึกษาได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และดูงานใน สถาบันอุดมศึกษาที่มีการนำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิสาขาวิชาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาได้ช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน

๕) จัดให้มีการสำรวจความพึงพอใจของนายจ้าง ผู้ประกอบการ และผู้ใช้บัณฑิต เกี่ยวกับมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต และนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุง และพัฒนา

๖) จัดให้มีการให้รางวัลสำหรับการดำเนินการที่ประสบความสำเร็จ (หรือจัดให้ สถาบันอุดมศึกษาได้นำเสนอผลงาน และขยายผลสู่สาขาวิชาอื่นๆ หรือสถาบันอื่นๆ ในลักษณะเพื่อน ช่วยเพื่อน) ซึ่งอาจจะเป็นในระดับภูมิภาคหรือในระดับชาติ โดยอาจแบ่งรางวัลเป็นประเภทรางวัล ดีเด่นทางด้านการสอน และรางวัลดีเด่นทางด้านหลักสูตร ต่อจากนั้นจะมีการถ่ายโอนหน้าที่ไปให้ สถาบันการสอนแห่งชาติในระดับอุดมศึกษาซึ่งจะมีการจัดตั้งเพื่อสนับสนุนให้สถาบันมีการพัฒนา การเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

๘. จัดตั้ง “สถาบันการสอนแห่งชาติในระดับอุดมศึกษา” (National Institute for University Teaching) เพื่อดำเนินการ และพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการจัดการเรียนการสอน อย่างยั่งยืน ควรมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

จัดทำข้อเสนอเพื่อจัดตั้ง “สถาบันการสอนแห่งชาติในระดับอุดมศึกษา” ซึ่งควร ทำหน้าที่ต่อจากการริเริ่มของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ดังนี้

๑) เสาะแสวงหา และเผยแพร่ยุทธศาสตร์การสอน และการวัด และประเมินผล แบบต่างๆ

๒) ส่งเสริมให้คณาจารย์จัดทำผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

๓) จัดการประชุมสัมมนาทางวิชาการ และให้การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อ เผยแพร่ผลงานการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนการจัดทำแผนการสอนแบบ Program Specifications ตลอดจนการประเมินผลการสอน และการประเมินหลักสูตร

๔) ให้คำแนะนำแก่ผู้ฝึกอบรมในระดับภาค และในระดับสถาบันอุดมศึกษา

๕) ให้การส่งเสริม และปรึกษาหารือร่วมกับ POD Network ในการดำเนินการ ให้สอดคล้อง และส่งเสริมซึ่งกัน และกันเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน

๖) บริหารจัดการในการให้ รางวัลแห่งชาติ การสอนดีเด่น หรือ รางวัลหลักสูตร ดีเด่น รางวัล เหล่านี้อาจให้เป็นกลุ่มสาขาวิชา เช่น สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ บริหารธุรกิจ

วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การแพทย์ ฯลฯ หรือให้รางวัลในภาพรวมทั้งหมด กระบวนการอาจประกอบไปด้วยการให้สถาบันอุดมศึกษาเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลคณาจารย์ดีเด่นหรือหลักสูตรดีเด่น ทั้งนี้ โดยต้องมีหลักฐานประกอบ การพิจารณา และดำเนินการสรรหาผู้สมควรได้รับรางวัลทั้งในระดับภูมิภาค และระดับชาติ ซึ่งอาจเป็นรางวัล“อาจารย์ดีเด่นแห่งปี” หรือ“หลักสูตรแห่งปี” โดยรางวัลอาจเป็นสิ่งของหรือเป็นเงินรางวัล

สรุปได้ว่า มาตรฐานอุดมศึกษา หมายถึง มาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่คาดหวังที่จะให้บัณฑิตเรียนรู้ และสามารถทำได้หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว ซึ่งต้องมีกลุ่ม มาตรฐานผลการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างน้อย ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านที่ ๑ การพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมด้านที่ ๒ ความรู้ ด้านที่ ๓ ทักษะทางเชาวน์ปัญญา ด้านที่ ๔ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ ด้านที่ ๕ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และการสื่อสาร

๒.๖ แนวคิดการบริหารคุณภาพด้วยวงจรเดมมิง (PDCA)

๒.๖.๑ หลักการของวงจรคุณภาพ (PDCA)

เดมมิง (Deming in Mycoted) กล่าวว่า การจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิต และบริการที่มีคุณภาพขึ้น โดยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือวงจรเดมมิง ซึ่งประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

Plan คือ กำหนดสาเหตุของปัญหา จากนั้นวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือทดสอบเพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น

Do คือ การปฏิบัติตามแผนหรือทดลองปฏิบัติเป็นการนำร่องในส่วนย่อย

Check คือ ตรวจสอบเพื่อทราบว่าบรรลุผลตามแผนหรือหากมีสิ่งใดที่ทำผิดพลาดหรือได้เรียนรู้อะไรมาแล้วบ้าง

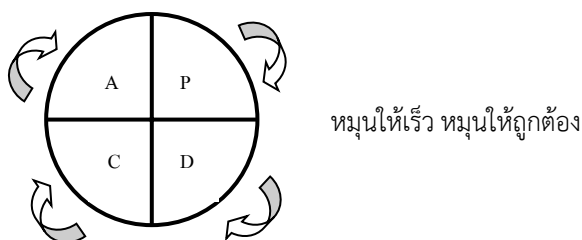
Act คือ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง หากบรรลุผลเป็นที่น่าพอใจหรือหากผลการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน ให้ทำซ้ำวงจรโดยใช้การเรียนรู้จากการกระทำในวงจรที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

แม้ว่าวงจรคุณภาพจะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องแต่สามารถเริ่มต้นจากขั้นตอนใดก็ได้ ขึ้นอยู่กับปัญหา และขั้นตอนการทำงานหรือจะเริ่มจากการตรวจสอบสภาพความต้องการเปรียบเทียบกับสภาพที่เป็นจริงจะทำให้ได้ข้อสรุปว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปตามเป้าหมายที่วางไว้^{๗๐}

ปริทธรณ์ พันธบุรุษย์ กล่าวว่า วงจรคุณภาพ (PDCA : plan do check act) คือ องค์ประกอบหลักของวงจรการจัดการ^{๗๑} ดังแสดงในภาพที่ ๒.๑

^{๗๐} อ่างใน สมศักดิ์ สินธุระเวชย์, มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๔๕ .

^{๗๑} ปริทธรณ์ พันธบุรุษย์, TQM ภาคปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), ๒๕๔๕), หน้า ๕๓-๕๔.

ภาพที่ ๒.๑ วงจรการจัดการ PDCA^{๗๒}

คำว่า หมุนให้เร็ว หมุนให้ถูกต้อง ที่อยู่ทางด้านขวาของวงจรการจัดการนั้น คือ การหมุนวงจรอย่างถูกต้องตามขั้นตอน ๑ รอบ จะส่งผลให้เกิดการปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาได้ ๑ ระดับ การหมุนให้เร็วจะทำให้เกิดการปรับปรุงอย่างรวดเร็ว

P (Plan) คือ จะเริ่มนับจากการแสวงหาจุดที่เป็นปัญหา ระหว่างระดับความแตกต่างจุดที่มุ่งหวัง และสภาพที่เป็นจริง เมื่อจับจุดที่เป็นปัญหาได้แล้ว จัดทำแผนมาตรการในการแก้ไข แล้วจึงเข้าสู่ขั้น D หรือ do ต่อไป

D (Do) คือ การปฏิบัติตามแผนมาตรการแก้ไขแผนใหม่ล่าสุด เพราะแผนคือสิ่งที่ปรับปรุงแก้ไขได้อยู่เสมอ ต้องแน่ใจว่าแผนที่ลงมือปฏิบัติเป็นแผนที่ใหม่ล่าสุดจริงๆ

C (Check) คือ การเปรียบเทียบระหว่างผลลัพธ์กับค่าเป้าหมายเสมอ

A (Act) คือ การปฏิบัติหลังการตรวจสอบ ซึ่งเป็นไปได้หลายประการ ดังนี้

๑) ในกรณีที่ผลลัพธ์ต่ำกว่าเป้าหมายจะต้องมีการทบทวนแผนของมาตรการแก้ไขแล้วดูว่าสิ่งที่ยังคงเป็นปัญหายู่นั้นมีสิ่งใดที่ปฏิบัติได้ทันทีให้ลงมือปฏิบัติเลย ส่วนสิ่งที่ปฏิบัติไม่ได้ทันที ให้สะท้อนสู่แผนการแก้ไขปัญหารอบต่อไป

๒) ในกรณีที่ผลลัพธ์ดีกว่าเป้าหมาย จะต้องมีการทบทวนการกำหนดเป้าหมายว่าต่ำเกินไปหรือไม่ ควรมีการปรับเป้าหมายให้ดีกว่าเดิมหรือไม่ ผลลัพธ์เหนือกว่าความคาดหวังโดยปัจจัยภายนอกอื่นๆ หรือไม่

๓) ในกรณีที่ผลลัพธ์ได้ตรงตามเป้าหมายให้ทบทวนดูว่าได้มีการปฏิบัติตามแผนมาตรการแก้ไขครบถ้วนหรือไม่ ถ้าใช่ แสดงว่าแผนนี้ถูกต้อง และควรกำหนดเป็นวิธีการปฏิบัติงานมาตรฐานเพื่อรักษาให้ผลลัพธ์คงอยู่ในระดับที่ต้องการต่อไป

ฮิโตชิ (Hitoshi) กล่าวถึง การบริหารงานด้วยระบบวงจรคุณภาพ จัดเป็นกิจกรรมการปรับปรุง และการควบคุมที่ประกอบด้วย การวางแผน การนำไปปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปฏิบัติการแก้ไข โดยการวางแผน การนำแผนที่วางไว้มาปฏิบัติ ตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ และถ้าผลลัพธ์ไม่ได้ตามที่คาดหวังไว้ จะมีการทบทวนแผนการเริ่มต้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น การควบคุม และการปรับปรุงสามารถอธิบายได้อีกแบบหนึ่งก็คือ การทำการวางแผน การกระทำ การตรวจสอบ และการแก้ไขซ้ำอีก การทำตามวงจรคุณภาพอย่างตั้งใจ และถูกต้องจะช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงาน เมื่อวงจรคุณภาพหมุนซ้ำจะทำให้เกิดการปรับปรุง และระดับของผลลัพธ์สูงขึ้นเรื่อยๆ และงานส่วน

^{๗๒}ปริทรรศน์ พันธุบรรยงก์, TQM ภาคปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), ๒๕๔๕), หน้า ๗๓.

ใหญ่จะกระทำซ้ำในสิ่งที่เคยทำมาก่อน ถึงแม้ว่างานนั้นจะดูเหมือนว่าเป็นงานใหม่ทั้งหมดก็ยังคงมีส่วนประกอบหลายส่วนที่เหมือนหรือคล้ายกับสิ่งที่เคยทำมาก่อน การปรับปรุงคุณภาพส่วนใหญ่จะเป็นการพิจารณาวิธีการของงานที่กระทำซ้ำอย่างระมัดระวัง และเป็นระบบ ตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ตลอดจนมีการแก้ไขความไร้ประสิทธิภาพที่ค้นพบ ดังนี้

๑. การวางแผน (Plan) ในบรรดาส่วนประกอบทั้งสี่ส่วนของวงจรคุณภาพนั้น ควรพิจารณาการวางแผนเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าส่วนอื่นไม่มีความสำคัญ เพียงแต่ว่าส่วนการวางแผนจะเป็นส่วนที่ทำให้ส่วนอื่นสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าแผนการไม่เหมาะสมจะมีผลทำให้ส่วนอื่นไร้ประสิทธิภาพตามไปด้วย แต่ถ้ามีการเริ่มต้นวางแผนที่ดี จะทำให้มีการแก้ไขน้อย และกิจกรรมจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ระเบียบวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผน ในการปรับปรุงเป็นการลดช่องว่างระหว่างสิ่งที่ต้องการให้เป็นกับสิ่งที่เป็นอย่างจริง และกิจกรรมการปรับปรุงที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีมุมมองที่แม่นยำในทั้งสองสิ่ง เปรียบเสมือนการสร้างบ้านบนพื้นทราย ไม่ว่าจะออกความพยายามเพียงใดก็ตาม ถ้าภาพในมุมมองของสถานการณ์ที่ต้องการ และสถานการณ์จริงไม่ชัดแล้ว ก็จะได้ผลลัพธ์กลับมา ดังนั้น จึงควรสร้างวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนประกอบด้วย การวิเคราะห์สถานการณ์ และการจำแนกปัญหา การตั้งเป้าหมาย เข้าใจถึงข้อจำกัด และขอบเขต รวมถึงการนำมาพิจารณา มองถึงวิธีการปรับปรุงที่เป็นไปได้ ตัดสินใจถึงแผนปฏิบัติการ กำหนดวิธีสำหรับตรวจสอบ และประเมินผลลัพธ์ที่ได้

การพัฒนาแผน โดยปกติปัญหาที่ถูกนำมาแก้ไขเพื่อปรับปรุงนั้นจะประกอบด้วยสาเหตุหลายประการ ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ผู้นำขององค์กรต้องทำการจัดทำ และพัฒนาแผนการปรับปรุง และการพัฒนาแผนประกอบด้วย การกำหนดกิจกรรมพื้นฐานที่ต้องการปรับปรุงอย่างชัดเจน แยกกิจกรรมออกตามโครงสร้างองค์กร กระจายส่วนย่อยของกิจกรรมพื้นฐานไปตามฝ่ายต่างๆ ในองค์กร กำหนดวิธีการประเมินความสำเร็จในการบรรลุวัตถุประสงค์ของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน บุคคลที่มีตำแหน่งสูงสุดในองค์กรควรเป็นผู้ตัดสินใจในการมอบหมายงาน และวิธีการประเมินผลโดยผ่านการพบปะสนทนากับแต่ละฝ่ายในองค์กร

ในทำนองเดียวกัน หัวหน้าฝ่ายงานแต่ละฝ่ายต้องออกแบบ และพัฒนาแผนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้รับมอบหมาย โดยแผนการจะได้รับการกระจายออกเป็นลำดับลงมาทั่วทั้งองค์กรด้วยวิธีนี้ และจะถูกพัฒนาอย่างเหมาะสมในแต่ละระดับในโครงสร้างองค์กรจนกระทั่งถึงระดับที่ไม่จำเป็นต้องกระจายลงอีกต่อไป ขั้นตอนสุดท้ายคือการตัดสินใจของบุคลากรที่ต้องทำงานทรัพยากรที่ต้องการ และตารางเวลาที่ต้องปฏิบัติตาม และทำแผนการพัฒนาให้อยู่ในรูปของเอกสารทั้งหมดอย่างละเอียด ทั้งนี้ เพื่อให้มั่นใจว่าจะมีการสื่อสารแผนการได้อย่างแม่นยำที่สุด

ขณะที่สร้างแผนการควรมีความระมัดระวังในแนวทางที่มีส่วนช่วยในการสร้างแผนการอย่างถูกต้อง ประกอบด้วย ขณะที่สร้างแผนการจะต้องมีการชี้แจงให้ชัดเจนถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากร และเวลาที่มี รวมทั้งต้องหาวิธีการทั้งหมดที่เป็นไปได้ภายใต้ข้อจำกัดเหล่านี้ อาจมีการผ่อนปรนข้อจำกัดเหล่านี้บ้าง หลังจากมีการพิจารณาข้อเสนอแนะทั้งหมดแล้ว ต้องทำการเลือกวิธีการที่ดีที่สุดเป็นแผนการปฏิบัติ ต้องมีการพัฒนาระเบียบวิธีการในการตรวจสอบ และประเมินผลลัพธ์เพื่อดูว่าแผนการมีประสิทธิภาพ และมีการกระทำตามแผน และประสานกันกับแผนการเริ่มแรกหรือไม่ ต้อง

มีการรวบรวมสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอ และจัดอย่างเป็นระบบตลอดจนมีการนำมาใช้งานอย่างเต็มที่ในการวางแผนงาน ต้องมีการพิจารณาถึงสิ่งที่ต้องกระทำกับสิ่งที่น่ากระทำ ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด และเป็นไปไม่ได้ที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างในเวลาเดียวกัน ต้องพองความสมดุลระหว่างเป้าหมายกับทรัพยากร การตั้งเป้าหมายที่สูงเกินไปเป็นการสวนทางกับการเพิ่มผลผลิต จะต้องมีการสร้างระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพเพื่อสื่อสารเป้าหมายของแผนการไปสู่ทุกส่วนขององค์กร ทรัพยากรทางด้านวัสดุอาจมีจำกัดแต่ความสามารถของมนุษย์มีไม่จำกัด ดังนั้น จึงมีทางเป็นไปได้เสมอในการปรับปรุง ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาความสามารถของมนุษย์อย่างสม่ำเสมอ

๒. การลงมือปฏิบัติ (Do) เพื่อให้มั่นใจว่ามีการนำแผนการมาปฏิบัติอย่างถูกต้องจึงจำเป็นต้องมีขั้นตอนในการสร้างความมั่นใจว่าฝ่ายที่รับผิดชอบในการนำแผนการไปปฏิบัติได้รับทราบถึงความสำคัญ และความจำเป็นในแผนการนั้นๆ การสร้างความมั่นใจว่ามีการติดต่อสื่อสารไปยังฝ่ายที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม การจัดให้มีการศึกษา และการอบรมที่ต้องการเพื่อการนำแผนการนั้นๆ มาปฏิบัติ และการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นในเวลาที่เหมาะสม

๓. การตรวจสอบ (Check) เมื่อทำการตรวจสอบ และประเมินผลลัพธ์ของการปฏิบัติตามแผน ต้องมีการประเมินการปฏิบัติตามแผนหรือไม่ และตัวแผนการเองมีความเหมาะสมหรือไม่

การที่ไม่ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้เป็นเพราะไม่ปฏิบัติตามแผนการ ความไม่เหมาะสมของแผนการ หรือจากทั้งสองประการรวมกัน เป็นเรื่องที่จะต้องหาว่าสาเหตุมาจากประการไหน เนื่องจากการปฏิบัติการแก้ไขจะแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ถ้าความล้มเหลวมาจากแผนการไม่เหมาะสม อาจเป็นผลมาจากสาเหตุความผิดพลาดในการทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ การเลือกเทคนิคที่ใช้ผิด เนื่องจากมีข้อมูลข่าวสารไม่เพียงพอ และมีความรู้ในขั้นตอนการวางแผนไม่เพียงพอ การประเมินผลกระทบจากการปฏิบัติตามแผนผิดพลาด หรือประเมินความสามารถของบุคลากรที่ต้องนำแผนมาใช้ผิดพลาด

ถ้าความล้มเหลวจากการไม่ปฏิบัติตามแผน อาจเป็นผลมาจากสาเหตุขาดความตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับปรุง การติดต่อสื่อสารที่ไม่เหมาะสม และมีความเข้าใจในแผนไม่เพียงพอ การให้การศึกษา และการฝึกอบรมไม่เพียงพอ ปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้นำ และการประสานงานระหว่างการปฏิบัติ หรือการประเมินทรัพยากรที่ต้องใช้น้อยเกินไป

๔. การปฏิบัติการแก้ไข (Act) ขณะเมื่อทำการปฏิบัติการแก้ไขมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องแยกแยะให้ชัดเจนระหว่างการกำจัดการปรากฏการณ์หรืออาการของปัญหา และการกำจัดสาเหตุ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า มีงานจำนวนมากมายที่ทำเป็นประจำในงานชนิดนี้ การกำจัดแค่อาการไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาที่มีอยู่ เป็นเพียงแค่การเลื่อนการแก้ปัญหาออกไปเท่านั้น ดังนั้น ถ้าความล้มเหลวจากการวางแผนที่ไม่เหมาะสม การทบทวนแผนการเท่านั้นไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา ต้องมีการปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการวางแผนโดยการหาปัจจัยที่ไม่เหมาะสม สาเหตุของการวางแผน และทำการปฏิบัติการแก้ไข ความก้าวหน้าของการปรับปรุงจะเกิดขึ้นได้โดยการกำจัดสาเหตุมิใช่กำจัดอาการ และเมื่อไม่สามารถบรรลุถึงเป้าที่วางไว้ ควรมีการวิเคราะห์หาเหตุ และมีการทบทวนแผนการ ดังเช่นที่กล่าวมาในหัวข้อการตรวจสอบ สาเหตุอาจมาจากตัวแผนการที่ไม่เหมาะสมหรือมีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้น เพื่อทำการปรับปรุง ต้องมีการชี้แจงสาเหตุแห่งความล้มเหลวอย่างถูกต้อง และมี

การเปลี่ยนแปลงแผนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ควรมีการวางแผนการปรับปรุงคุณภาพเป็นรายปี และมีการทบทวนทุกปี เพื่อให้มั่นใจว่าแผนการดังกล่าวมีความไว้วางใจ และเหมาะสม^{๗๓}

โทซาวะ (Tozava, 2544,) กล่าวว่า วงจรคุณภาพ คือ กระบวนการทำงานที่เปรียบกับวงล้อที่เต็มไปด้วยขั้นตอน ๔ ขั้นตอน คือ การวางแผน การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบ การปรับปรุงแก้ไข เมื่อวงล้อหมุนไป ๑ รอบ จะทำให้งานบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และหากการดำเนินงานนั้นเกิดการสะดุด แสดงว่ามีบางขั้นตอนหายไป เช่น ส่วนของการวางแผนหายไป เรียกว่าประเภทไม่มีแผนการ ถ้าในส่วนของการตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขหายไป จะเรียกว่า พวกทำแล้วทิ้ง ซึ่งในกระบวนการทำงานของวงจรคุณภาพนั้นประกอบด้วย

๑. การวางแผน (Plan) การวางแผน คือ การตั้งเป้าหมาย วางวัตถุประสงค์ เพราะการควบคุมดูแล คือ กระบวนการที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย ดังนั้น หากไม่มีวัตถุประสงค์เสียแล้ว ไม่ว่าจะป่าวร้องว่าต้องควบคุมวงจรคุณภาพ ก็ไม่รู้จะทำไปเพื่ออะไร หรือจะเริ่มอย่างไร

เมื่อตั้งเป้าหมายเสร็จแล้ว ก็ต้องมากำหนดแผนการว่าอะไรจะต้องทำเมื่อไร เป็นตารางเทียบระหว่างงานกับเวลาที่หลายคนนึกภาพกันออก แต่จริงๆ แล้วการวางแผนไม่ใช่จบแค่นั้น การวางแผนต้องครอบคลุมว่า ใครจะทำ ทำอะไร ต้องให้เสร็จเมื่อไร จะทำอย่างไร อะไรต่างๆ ที่ครอบคลุมถึงการแบ่งหน้าที่ วิธีการ และอื่นๆ ให้ครบถ้วนด้วย

๒. ลองทำ (Do) การลองทำ คือ ก่อนจะลงมือทำได้นั้น แท้จริงแล้วต้องเตรียมวัตถุดิบ เตรียมขั้นตอนต่างๆ เสียก่อน หากจะลงมือทำเรื่องใหม่ๆ ก็ต้องเตรียมไปรับการฝึกหรืออบรมเสียก่อน ขั้นตอนการเตรียมเหล่านี้รวมอยู่ในการลองทำนี้ด้วย ซึ่งต้องมีการตระเตรียมเสียก่อนให้พร้อม จึงจะสามารถลองทำตามแผนได้

๓. ตรวจสอบ (Check)

การตรวจสอบ คือ การพิจารณาว่า ผลจากการลองทำนั้น ก่อให้เกิดสิ่งที่วางแผนว่าจะได้รับหรือไม่ ดังนั้น หากการวางแผนไม่มีการกำหนดว่าจะต้องได้อะไรเมื่อไร ตัวเลขของอะไรที่ควรจะเป็นเป้าหมายไว้เสียตั้งแต่ต้นก็จะมีอะไรมาเป็นตัวเทียบได้ว่าผลจากการลองทำนั้นได้ตามจริงตามแผนหรือไม่ จะได้ก็เพียงแต่ว่ามันก็เป็นไปตามแผนหรือไม่ค่อยจะได้ผลสักเท่าไร

๔. ปรับใช้ (Act) จากผลของการตรวจสอบ ก็ไม่ควรวางใจในทันทีหากผลที่ได้เป็นไปตามแผน เพราะอาจบังเอิญดีครั้งนี้เพียงครั้งเดียว พอทำครั้งต่อ ๆ ไปอาจใช้ไม่ได้ก็ได้ หากไม่มีการนำกระบวนการที่ได้ลองทำไปมากำหนดให้เป็นรูปแบบใหม่ของการทำงานปัจจุบัน หากผลของการตรวจสอบพบว่าสิ่งที่ลองทำไปไม่ก่อให้เกิดผลที่ตั้งไว้ตามแผน ก็ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการที่คิดไว้แล้วลองทำใหม่

นอกจากการเปลี่ยนแปลงกระบวนการของการลองทำแล้ว การพิจารณาว่าทำไมกระบวนการเดิมจึงไม่ได้ผลตามแผน การหาสาเหตุที่แท้จริงเพื่อหากระบวนการแก้ปัญหาจนถึงรากก็

^{๗๓} Oguru Hitoshi, เขียน, สมชัย อัครทิวา , เรียบเรียง, Why-Why Analysis เทคนิคการวิเคราะห์อย่างถึงแก่นเพื่อปรับปรุงสถานประกอบการ, (พะเยา: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๐), หน้า ๕๗-๖๔.

เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะจะนำไปถึงการวางแผนใหม่ แล้วลองทำใหม่ ลองตรวจสอบดูใหม่ หรือ
 วงจรคุณภาพรอบใหม่ เพื่อหาเป้าหมาย และกระบวนการอันถูกต้องแท้จริง

วิฑูรย์ สิมะโชคดี กล่าวถึง วงจรคุณภาพ (PDCA) เป็นกิจกรรมที่จะนำไปสู่การปรับปรุง
 งาน และการควบคุมอย่างเป็นระบบอันประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การนำไปปฏิบัติ (Do)
 การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) กล่าวคือ จะเริ่มจากการวางแผน การนำแผน
 ที่วางไว้มาปฏิบัติ การตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ และหากไม่ได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหมายไว้ จะต้องทำการ
 ทบทวนแผนการโดยเริ่มต้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง และทำตามวงจรคุณภาพซ้ำอีก เมื่อวงจรคุณภาพหมุนซ้ำ
 ไปเรื่อย ๆ จะทำให้เกิดการปรับปรุงงาน และทำให้ระดับผลลัพธ์สูงขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้น การกระทำตาม
 วงจรคุณภาพ จึงเท่ากับการสร้างคุณภาพที่น่าเชื่อถือมากขึ้นโดยจุดเริ่มต้นของวงจรคุณภาพอยู่ที่การ
 พยายามตอบคำถามให้ได้ว่า ทำอย่างไรจึงจะดีขึ้น

ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผน (Plan)

ในบรรดาองค์ประกอบทั้ง ๔ ประการของวงจรคุณภาพนั้น ต้องถือว่าการวางแผนเป็น
 เรื่องที่สำคัญที่สุด การวางแผนจะเป็นเรื่องที่ทำให้กิจกรรมอื่นๆ ที่ตามมาสามารถทำงานได้อย่างมี
 ประสิทธิภาพ เพราะถ้าแผนการไม่เหมาะสมแล้ว จะมีผลทำให้กิจกรรมอื่นไร้ประสิทธิภาพตามไปด้วย แต่
 ถ้ามีการเริ่มต้นวางแผนที่ดี จะทำให้มีการแก้ไขน้อย และกิจกรรมจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ การนำแผนไปปฏิบัติให้เกิดผล (Do)

เพื่อให้มั่นใจว่ามีการนำแผนการไปปฏิบัติอย่างถูกต้องนั้น เราจะต้องสร้างความมั่นใจว่า
 ฝ่ายที่รับผิดชอบในการนำแผนไปปฏิบัติได้รับทราบถึงความสำคัญ และความจำเป็นในแผนการนั้นๆ
 มีการติดต่อสื่อสารไปยังฝ่ายที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม มีการจัดให้มีการศึกษา และการ
 อบรมที่ต้องการเพื่อการนำแผนการนั้นๆ มาปฏิบัติ และมีการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นในเวลา
 จำเป็นด้วย

ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบ (Check)

การตรวจสอบ และประเมินผลลัพธ์ของการปฏิบัติตามแผน ควรจะต้องมีการประเมินใน
 ๒ ประการ คือ มีการปฏิบัติตามแผนหรือไม่ หรือตัวแผนการเองมีความเหมาะสมหรือไม่

การที่ไม่ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้เป็นเพราะไม่ปฏิบัติตามแผนการ หรือ
 ความไม่เหมาะสมของแผนการ หรือจากทั้งสองประการรวมกัน เราจำเป็นต้องหาว่าสาเหตุมาจาก
 ประการไหน ทั้งนี้ เนื่องจากการนำไปปฏิบัติการปรับปรุงแก้ไขจะแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

ถ้าความล้มเหลวมาจากแผนการที่จัดทำขึ้นไม่เหมาะสม อาจเป็นผลมาจากสาเหตุ
 ดังต่อไปนี้

๑. ความผิดพลาดในการทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่

๒. เลือกเทคนิคที่ใช้ผิดเนื่องจากมีข้อมูลข่าวสารไม่เพียงพอ และมีความรู้ในขั้นตอน
 การวางแผนไม่เพียงพอ

๓. ประเมินผลกระทบจากการปฏิบัติตามแผนผิดพลาด

๔. ประเมินความสามารถของบุคลากรที่ต้องนำแผนมาใช้ผิดพลาด

ถ้าความล้มเหลวจากการไม่ปฏิบัติตามแผน อาจเป็นผลมาจากสาเหตุต่อไปนี้

๑. ขาดความตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับปรุง

๒. การติดต่อสื่อสารที่ไม่เหมาะสม และมีความเข้าใจในแผนไม่เพียงพอ

๓. การให้การศึกษา และการฝึกอบรมไม่เพียงพอ

๔. ปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้นำ และการประสานงานระหว่างการปฏิบัติ

๕. ประเมินทรัพยากรที่ต้องใช้น้อยเกินไป

ขั้นตอนที่ ๔ ปฏิบัติการปรับปรุงแก้ไข (Act)

ถ้าความล้มเหลวมาจากการวางแผนที่ไม่เหมาะสม การทบทวนแผนการเท่านั้นไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา ต้องมีการปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการวางแผนโดยการหาปัจจัยที่ไม่เหมาะสมสาเหตุของการวางแผน และทำการปฏิบัติการแก้ไข ความก้าวหน้าของการปรับปรุงจะเกิดขึ้นได้โดยการกำจัดสาเหตุ และขั้นตอนที่สำคัญ ก็คือ การทบทวนแผนการที่ต้องมีการชี้แจงถึงสาเหตุแห่งความล้มเหลวอย่างถูกต้อง และมีการเปลี่ยนแปลงแผนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ควรมีการวางแผนการปรับปรุงคุณภาพเป็นรายปี และมีการทบทวนทุกปีเพื่อให้มั่นใจว่าแผนการดังกล่าวมีความเชื่อถือได้ และเหมาะสม การนำวงจรคุณภาพไปปฏิบัติอย่างจริงจัง และต่อเนื่องในทุกระดับขององค์กร จะทำให้เราสามารถปรับปรุง และเพิ่มคุณภาพงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจน เมื่อปัญหาเดิมหมดไปเราก็สามารถแก้ปัญหาใหม่ๆ ได้ด้วยวงจรคุณภาพต่อไป^{๗๔}

Melnyk & Denzler กล่าวถึงแนวคิดของเดมมิ่งว่า ผู้บริหารระดับสูงต้องมีบทบาทหลายด้าน และการจัดการคุณภาพที่ประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) แบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผน (Plan) หมายถึง วางแผนโดยใช้ข้อมูลที่มีอยู่หรืออาจเก็บรวบรวมขึ้นมาใหม่ นอกนั้นอาจทดสอบเพื่อเป็นการนำร่องก่อนก็ได้

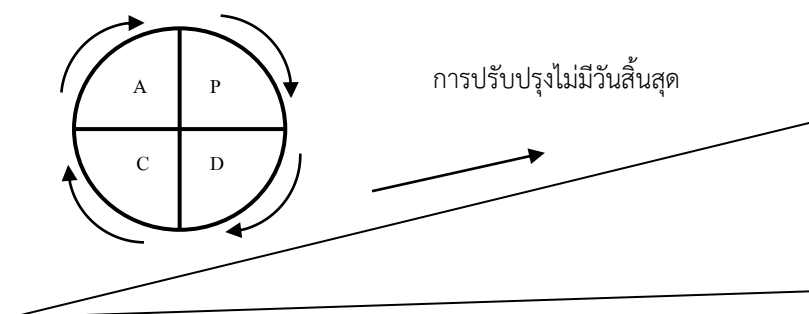
ขั้นตอนที่ ๒ การทำ (Do) หรือลงมือทำ หมายถึง ลงมือเอาแผนไปทำ ซึ่งอาจทำในขอบข่ายเล็กๆ เพื่อทดลองดูก่อน

ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบ (Check) หมายถึง การตรวจสอบ หรือสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นว่ามี การเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด และเป็นไปในทางใด

ขั้นตอนที่ ๔ การแก้ไข (Act) หรือลงมือแก้ไข (corrective action) หมายถึง หลังจากที่ได้ศึกษาผลลัพธ์ดูแล้ว อาจไม่เป็นไปตามที่ต้องการหรือมีปัญหาที่ต้องแก้ไข ก็ต้องดำเนินการแก้ไขตามที่จำเป็น หลังจากนั้นสรุปเป็นบทเรียน และพยากรณ์เพื่อเป็นพื้นฐานในการคิดหาวิธีการใหม่ๆ ต่อไป การลงมือปฏิบัติดังกล่าวนี้แสดงได้^{๗๕} ดังแสดงในภาพที่ ๒.๒

^{๗๔}วิฑูรย์ ลิ้มโชคดี, TQM วิธีองค์กรคุณภาพยุค ๒๐๐๐. พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: TPA PUBLISHING. ๒๕๔๒), หน้า ๔๓-๔๗.

^{๗๕}อ้างอิงใน เรื่องวิทย เกษสุวรรณ, การจัดการคุณภาพ: จาก TQC ถึง TQM, ISO 9000 และการประกันคุณภาพ, (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๘๘ – ๘๙.

ภาพที่ ๒.๒ วงล้อเดมมิง^{๗๖}

การทำตามวงจรคุณภาพต้องทำซ้ำไปเรื่อยๆ เพื่อสรุปเป็นบทเรียนอยู่ตลอด ยิ่งกว่านั้นต้องเข้าใจด้วยว่าการจัดการคุณภาพไม่ใช่สงครามที่ผู้บริหารจะรบชนะด้วยตัวคนเดียว การจัดการคุณภาพจะประสบความสำเร็จได้ ต้องเป็นการกระทำทั่วทั้งองค์กร เพราะการจัดการคุณภาพเป็นปรัชญาสำหรับองค์กร และคนทุกคนในนั้น

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ กล่าวถึง จุดหมายที่แท้ของวงจรคุณภาพ (PDCA) ว่าเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการบริหารคุณภาพนั้นมิใช่เพียงแค่การปรับแก้ผลลัพธ์ที่เบี่ยงเบนออกไปจากเกณฑ์มาตรฐานให้กลับมาอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องการเท่านั้น แต่เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงในแต่ละรอบของ PDCA อย่างต่อเนื่องเป็นระบบ และมีการวางแผน PDCA ที่ม้วนได้สูงขึ้นเรื่อยๆ

วงจรควบคุมคุณภาพ PDCA มีการกิจหลัก ๔ ขั้นตอน

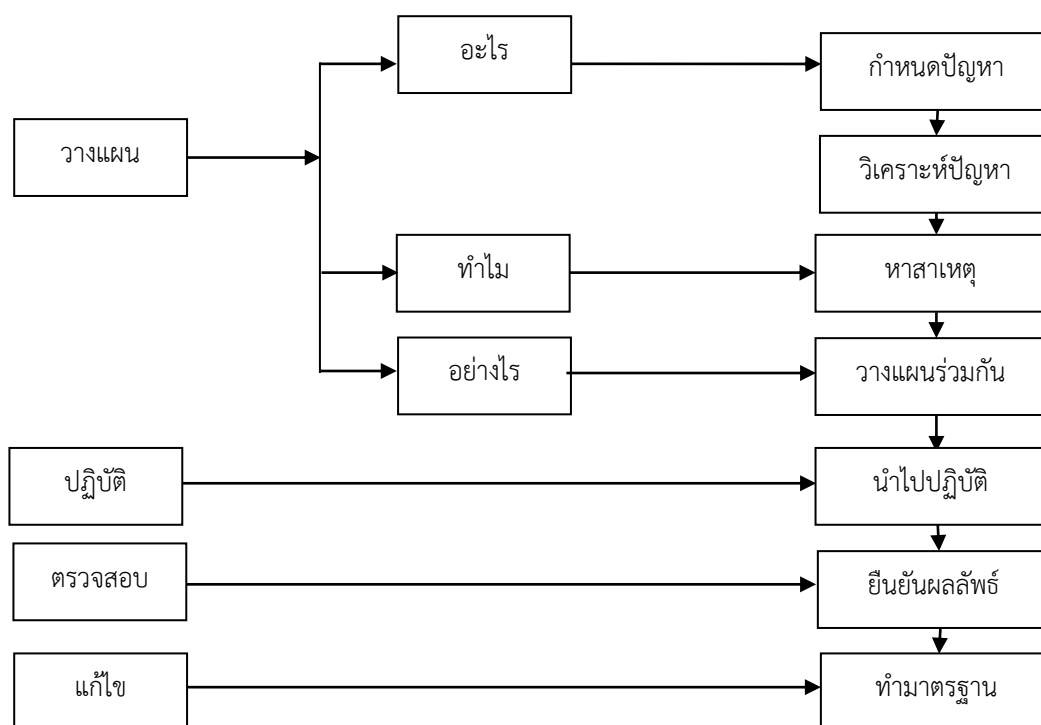
ขั้นที่ ๑ การวางแผน (Plan-P)

ขั้นที่ ๒ การดำเนินการตามแผน (Do-D)

ขั้นที่ ๓ การตรวจสอบ (Check-C)

ขั้นที่ ๔ การแก้ไขปัญหา (Act-A)

^{๗๖} Melnyk & Denzler อ้างใน เรื่องวิทยุ เกษสุวรรณ, การจัดการคุณภาพ: จาก TQC ถึง TQM, ISO 9000 และการประกันคุณภาพ, (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๙๙.

ภาพที่ ๒.๓ กระบวนการ PDCA^{๗๗}

ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผน (Plan) การวางแผนงานจะช่วยพัฒนาความคิดต่างๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมาในรายละเอียดให้พร้อมในการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติ แผนที่ดีควรมีลักษณะ ๕ ประการ ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

๑. อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง (realistic)
๒. สามารถเข้าใจได้ (understandable)
๓. สามารถวัดได้ (measurable)
๔. สามารถปฏิบัติได้ (behavioral)
๕. สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ (achievable)

วางแผนที่ดีควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

๑. กำหนดขอบเขตปัญหาให้ชัดเจน
๒. กำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย
๓. กำหนดวิธีการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ และเป้าหมายให้ชัดเจน และถูกต้อง

แม่นยำที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

ขั้นตอนที่ ๒ ปฏิบัติ (Do) ประกอบด้วยการทำงาน ๓ ระยะ

๑. การวางแผนกำหนดการ
 - ๑) การแยกกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องการกระทำ

^{๗๗} สมศักดิ์ สันธะเวชญ์, มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิชย์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๘๘.

๒) กำหนดเวลาที่คาดว่าจะต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง

๓) การจัดสรรทรัพยากรต่างๆ

๒. การจัดการแบบแมทริกซ์ (matrix management) การจัดการแบบนี้สามารถช่วยดึงเอาผู้เชี่ยวชาญหลายแขนงจากแหล่งต่างๆ มาได้ และเป็นวิธีช่วยประสานระหว่างฝ่ายต่างๆ

๓. การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน

๑) ให้ผู้ร่วมงานเข้าใจถึงงานทั้งหมด และทราบเหตุผลที่ต้องกระทำ

๒) ให้ผู้ร่วมงานพร้อมในการใช้ดุลพินิจที่เหมาะสม

๓) พัฒนาจิตใจให้รักการร่วมมือ

ขั้นตอนที่ ๓ การตรวจสอบ (Check) การตรวจสอบทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

๑. กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ

๒. รวบรวมข้อมูล

๓. การทำงานเป็นตอน ๆ เพื่อแสดงจำนวน และคุณภาพของผลงานที่ได้รับในแต่ละขั้นตอนเปรียบเทียบกับที่ได้วางแผนไว้

๔. การรายงานจะเสนอผลการประเมิน รวมทั้งมาตรการป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลว

๑) รายงานเป็นทางการอย่างสมบูรณ์

๒) รายงานแบบอย่างไม่เป็นทางการ

ขั้นตอนที่ ๔ การแก้ไขปัญหา (Act) ผลของการตรวจสอบหากพบว่าเกิดข้อบกพร่องขึ้นทำให้งานที่ได้ไม่ตรงตามเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาลักษณะปัญหาที่ค้นพบ

๑. ถ้าผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ

๒. ถ้าพบความผิดปกติใดๆ ให้สอบสวนค้นหาสาเหตุแล้วทำการป้องกัน เพื่อมิให้ความผิดปกตินั้นเกิดขึ้นซ้ำอีก

ในการแก้ไขเพื่อให้ผลงานได้มาตรฐานอาจใช้มาตรการดังต่อไปนี้

๑. การย้ายนโยบาย

๒. การปรับปรุงระบบหรือวิธีการทำงาน

๓. การประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน^{๗๘}

จากหลักการวงจรคุณภาพที่กล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การดำเนินการตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) โดยการวางแผน การลงมือปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ และหากไม่ได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหมายไว้ จะต้องทำการทบทวนแผนการโดยเริ่มต้นใหม่ และทำตามวงจรคุณภาพซ้ำอีก เมื่อวงจรคุณภาพหมุนซ้ำไปเรื่อยๆ จะทำให้เกิดการปรับปรุงงาน และระดับผลลัพธ์ที่

^{๗๘} สมศักดิ์ สันธะเวช, มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิชย์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๘๘-๑๙๐.

สูงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งหลักการดังกล่าวหากนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาจะช่วยพัฒนาบุคลากร และผู้เรียนให้มีคุณภาพ

๒.๔.๒ วงจรคุณภาพกับการประยุกต์ใช้เพื่อบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา

การบริหารระบบคุณภาพขององค์กรทางการศึกษาที่ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยเสมอมา โดยอาศัยแนวคิด และหลักการของการพัฒนาองค์กรโดยทั่วไป เช่น แนวคิดการบริหารคุณภาพหรือวงจรคุณภาพ (PDCA) ที่เน้นขั้นตอนการทำงาน ๔ ขั้นตอนหลัก ได้แก่

ขั้นที่ ๑ การวางแผน (Plan-P)

ขั้นที่ ๒ การปฏิบัติตามแผน (Do-D)

ขั้นที่ ๓ การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (Check-C)

ขั้นที่ ๔ การแก้ไขปัญหา (Act-A)

ซึ่งขั้นตอนทั้ง ๔ นั้น ต้องปฏิบัติต่อเนื่องไปไม่สิ้นสุด เป็นเหมือนวงจรที่มีลักษณะ

P = กำหนดแผน

A = หากบรรลุแผนให้รักษามาตรฐานไว้

D = ทำตามแผนที่กำหนด

P = วางแผนใหม่ ตั้งเป้าหมายให้สูงขึ้น

C = ตรวจสอบผลกับแผน

D = ทำตามแผนที่กำหนด

A = หากไม่บรรลุแผนให้หา

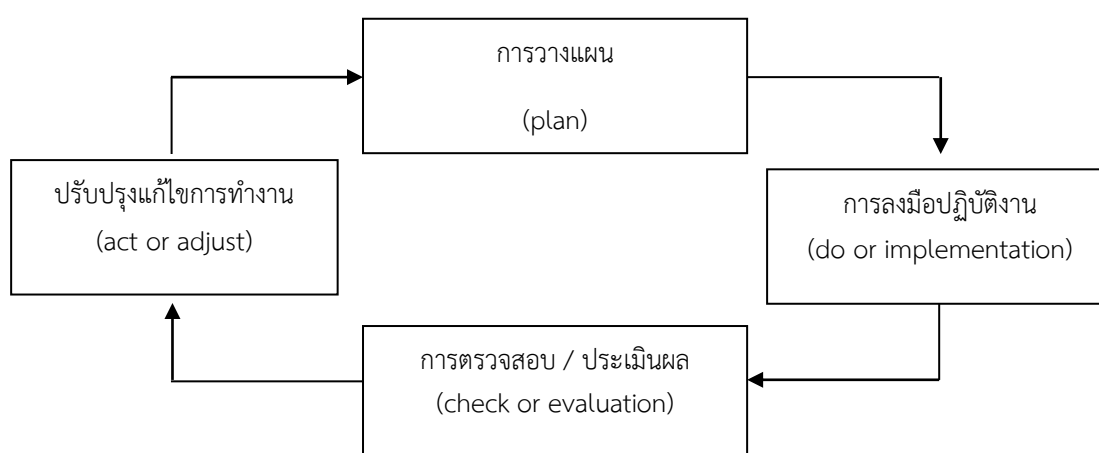
C = ตรวจสอบผลกับแผน

สาเหตุ และวางแผนแก้ไขใหม่

A = หากไม่บรรลุแผนให้วางแผนแก้ไขใหม่

การบริหารระบบคุณภาพตามแนวคิดข้างต้น คือการทำงานที่เป็นระบบ มีเป้าหมายชัดเจน มีการดำเนินการหรือปฏิบัติงาน มีการตรวจสอบประเมินผล และมีการปรับปรุงแก้ไข เป็นวงจรต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จที่คาดหวัง และเพื่อแสวงหาสภาพที่ดีกว่า ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสามารถอาศัยแนวคิดการบริหารระบบคุณภาพมาประสมประสาน และเลือกสรรกระบวนการ ขั้นตอน วิธีการหรือกิจกรรมที่เหมาะสมกับนโยบาย และเป้าหมายของการจัดการศึกษาของชาติ และความเหมาะสมกับสถานศึกษา ตลอดจนสภาพ และความต้องการของสังคม

สมคิด พรหมจ้อย และสุพัตร์ พิบูลย์ กล่าวว่า การบริหารงานเป็นกระบวนการดำเนินงานให้สถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการประกอบด้วยการดำเนินงาน ๔ ขั้นตอน คือ การวางแผน (plan) การลงมือปฏิบัติ (do or implementation) และการตรวจสอบผลปฏิบัติงานหรือประเมิน (check or evaluation) และการปรับปรุงแก้ไขการทำงาน (act or adjust) เรียกว่า วงจรการบริหารงานแบบวงจรคุณภาพ (PDCA) ดังแสดงในภาพที่ ๒.๔

ภาพที่ ๒.๔ วงจรการบริหารงาน^{๗๙}

จากภาพแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของวงจรการดำเนินงานว่าเริ่มจากการวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จากนั้นจึงนำไปปฏิบัติในระหว่างที่ปฏิบัติตามแผนจำเป็นต้องมีการตรวจสอบ ประเมินผลอยู่ตลอดเวลาว่าได้ผลตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง หากพบปัญหาควรปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ จะเห็นได้ว่าการบริหารงานที่เป็นระบบ การประเมินผลภายในจะเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงาน ซึ่งการประเมินผลการดำเนินงานเข้ามามีส่วนช่วยในการทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย ของการปฏิบัติงานรวมทั้งปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน ดังนั้น ผู้ปฏิบัติงานจึงต้องมีความจำเป็นในการที่จะต้องมีความรู้ และความสามารถในการประเมินผลการปฏิบัติของตนเองเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น^{๘๐}

การดำเนินการโดยใช้วงจรคุณภาพ (PDCA : plan do check act) เริ่มจากกำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานของสถานศึกษา แล้ววางแผน (P) เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนด จากนั้นจึงดำเนินการตามแผน (D) ในขณะที่ดำเนินการก็ทำการตรวจสอบ (C) ว่าดำเนินการไปแล้วนำไปสู่เป้าหมายหรือไม่เพียงใด แล้วนำผลการตรวจสอบมาใช้แก้ไข ปรับปรุง (A) แล้ววางแผนให้การดำเนินงานในข้อต่อไปดีขึ้น ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะต้องทำให้เป็นวงจรตลอดเวลา^{๘๑}

^{๗๙} สมคิด พรหมจ้อย และสุพัตร์ พิบูลย์, การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า ๗.

^{๘๐} สมคิด พรหมจ้อย และสุพัตร์ พิบูลย์, การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า ๗ – ๘.

^{๘๑} กรมวิชาการ, แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษา, ๒๕๔๕), หน้า ๒๐-๒๑.

จาร์ส นองมาก กล่าวถึง การนำวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้ในสถานศึกษาด้านประกันคุณภาพในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ก. การวางแผนเพื่อเตรียมการปฏิบัติ (Plan-P) การวางแผนหรือการจัดทำแผนเป็นการเตรียมการอย่างฉลาดรอบคอบในการปฏิบัติงาน เป็นการเตรียมการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคน เกี่ยวข้องกับงาน และเกี่ยวข้องกับทรัพยากรต่างๆ ของหน่วยงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งผู้ปฏิบัติงานทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นงานใหญ่หรืองานเล็กมากน้อยแค่ไหน ต้องอาศัยการวางแผนหรือการเตรียมการเพื่ออนาคต เพื่อช่วยให้สามารถทำงานได้ดี มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การวางแผนปฏิบัติงานจึงเป็นการกำหนดรายละเอียด เพื่อการทำงานในอนาคตของสถานศึกษาโดยรวม และระบบการวางแผนในการทำงานจะก่อให้เกิดประโยชน์มากมาย โดยเฉพาะในประเด็นต่อไปนี้

๑. การทำงานมีจุดหมาย เพราะได้เตรียมการแก้ปัญหาล่วงหน้าไว้แล้ว
๒. สามารถตรวจวัดความสำเร็จ และประเมินผลการดำเนินงานได้เป็นระยะๆ และหากพบปัญหาหรืออุปสรรคก็สามารถปรับแก้ได้ทันที่
๓. ใช้ทรัพยากรได้อย่างประหยัด และคุ้มค่า
๔. ทำให้เกิดการประสานงานภายในหน่วยงาน
๕. ช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจ และทำให้เกิดการกระจายอำนาจรับผิดชอบ

ข. การปฏิบัติตามแผน (Do-D) การปฏิบัติตามแผนเป็นการบริหารแผน แผนงาน หรือโครงการของแต่ละคนตามลักษณะงานที่ได้รับมอบหมาย บุคลากรในหน่วยงานต่างปฏิบัติตามที่ได้เตรียมการ หรือวางแผนล่วงหน้าไว้แล้วในงานของตนเองที่ต่างก็มุ่งเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา ฝ่ายบริหารสถานศึกษาจะทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งการกำกับติดตามเพื่อให้บุคลากรฝ่ายปฏิบัติทั้งที่รับผิดชอบงานเฉพาะตัวหรืองานเป็นกลุ่มได้ปฏิบัติงานโดยราบรื่นมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน หากจำเป็นต้องมีผู้นิเทศ แนะนำ เพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น ก็เป็นหน้าที่ ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องคอยสอดส่อง ดูแล และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนอยู่ตลอดเวลา

จุดบกพร่องของการดำเนินงานของสถานศึกษาในขั้นตอนนี้ คือ เมื่อได้มีการวางแผนการดำเนินงานไว้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นไปในรูปของแผน แผนงาน หรือโครงการต่างๆ ที่จัดเป็นรูปเล่มสวยหรู แต่ไม่ได้นำไปปฏิบัติอย่างจริงจังสมกับที่ได้ทุ่มเททรัพยากรอย่างมากมายเพื่อการนี้ บางแห่งวางแผนไว้อย่าง แต่ปฏิบัติจริงเป็นอีกอย่าง หรือบางแห่งมีการนำไปใช้เหมือนกัน แต่เป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการกำกับติดตาม หรือประสานงานการทำงานให้ไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ในการปฏิบัติตามแผน ถ้าเป็นสถานศึกษาที่มีปริมาณงานมาก มีบุคลากรมาก จำเป็นจะต้องมีระบบงานที่ตรวจสอบได้ว่าในห้วงเวลาหนึ่ง ๆ ใครกำลังทำโครงการอะไรอยู่ และในขณะเดียวกัน จะต้องมีการนิเทศเพื่อช่วยเหลือแนะนำในการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานในเรื่องไหน ขั้นตอนใดยังล่าช้าหรือทำไม่ถูกต้องก็สามารถช่วยเหลือในการปรับปรุง แก้ไข หรือปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานได้ทันที่

ค. การตรวจสอบ และประเมินผล (Check-C) การตรวจสอบ และประเมินผล เป็นขั้นตอนต่อเนื่องจากการปฏิบัติในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ทราบว่าการดำเนินงานประสบผลสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใด เพื่อเป็น

ประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขวิธีการทำงานหรือปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของงานที่กำลังปฏิบัติอยู่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ในหน่วยงาน

การตรวจสอบ และประเมินผล เป็นการหาข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนา งาน กิจกรรมนี้จึงถือเป็นพื้นฐานของการพัฒนางาน ถ้าทำงานโดยไม่มุ่งหวังที่จะทำให้ดีขึ้นต่อไปก็คงไม่ต้องตรวจสอบ และประเมินผลให้เสียเวลา แต่ในวัฏจักรของการทำงานเราต้องการปรับเปลี่ยน และพัฒนาให้งานดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา จึงต้องใช้ผลจากการตรวจสอบ และประเมินเป็นข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานต่อ ๆ ไป ซึ่งในการดำเนินงานในการตรวจสอบ และประเมินผลมีกิจกรรม ที่ควรปฏิบัติมี ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การระบุสภาพความสำเร็จของงานในช่วงเวลาที่จะตรวจสอบ โดยปกติแล้วในการ ปฏิบัติงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า จะมีข้อมูลที่บอกให้เรารู้งานนั้นมี วัตถุประสงค์ และเป้าหมายอะไรบ้าง มากน้อยแค่ไหน ภายในระยะเวลาตามที่วางแผนไว้ ในการระบุ ความสำเร็จของงานในขั้นตอนนี้ก็ต้องดูช่วงเวลาที่จะทำการตรวจสอบ

๒. การตรวจสอบวัดผลการดำเนินงาน เป็นการตรวจวัดผลการปฏิบัติงานจริงๆ ณ วันที่ทำการตรวจสอบว่าสำเร็จมากน้อยแค่ไหน ในการตรวจวัดก็อาศัยเครื่องมือ และวิธีการในการ ตรวจวัดที่แตกต่างกัน เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การทดสอบเป็นลายลักษณ์ อักษร การดูแลการปฏิบัติงานจริง เป็นต้น

๓. การประเมินผลการดำเนินงาน เป็นการเปรียบเทียบ เพื่อตีค่าการดำเนินงานว่าดี มีความเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด โดยการเปรียบเทียบผลจากการวัด (measurement) กับเกณฑ์ (criteria) ก็คือหลักของการประเมิน (evaluation) โดยทั่วไป การประเมินกรณีนี้อาจกล่าวได้ว่า สภาพความสำเร็จของงานถือเป็นเกณฑ์ ผลการดำเนินงานถือเป็นการวัด ดังนั้น เมื่อจะทำการ ประเมินเรื่องใดก็ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทั้งสองอย่างของการประเมิน คือ เกณฑ์ และผลจากการ ตรวจวัด ถ้าองค์ประกอบทั้งสองอย่างไม่ครบถ้วนก็ไม่สามารถจะประเมินได้

๔. การเสนอแนะ เป็นการเสนอข้อคิดเห็นของผู้ตรวจสอบ และประเมินจากผลการ ประเมินในข้อ ๓ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ปรับปรุงแก้ไข ทำให้การดำเนินงานในเรื่องนั้นเป็นผลดีมี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กล่าวคือ ถ้าผลการประเมินว่าดี มีความเหมาะสมอยู่แล้ว ก็อาจจะยกย่องชมเชย หรือให้กำลังใจผู้ปฏิบัติหรือปรับเป้าหมายการดำเนินงานให้สูงขึ้น ให้อยากขึ้น ถ้าผลการประเมินยังไม่มี ดียังไม่เหมาะสม ก็อาจจะเสนอแนะให้ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน เพิ่มคน เพิ่มอุปกรณ์ หรือแนะนำวิธี ปฏิบัติที่คิดว่าเหมาะสม ซึ่งข้อมูลจากการชี้แนะของผู้ประเมิน จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้เกี่ยวข้องใน การปฏิบัติเพื่อปรับปรุงพัฒนางานต่อไป

๕. การปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงาน (Act-A) การปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงาน เป็นการ ปรับแก้ตามผลการตรวจสอบ และประเมินในขั้นตอนก่อนหน้านี้ ถ้าผลการประเมินพบว่างานยังไม่ สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ก็ต้องเร่งรัด ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน หรือใช้เวลาในการทำงานให้มาก ขึ้น เพื่อจะสามารถทำงานที่คาดหวังไว้แล้วให้สำเร็จ แต่ถ้าผลการประเมินพบว่างานสำเร็จตาม เป้าหมายแล้ว ในการดำเนินงานต่อไปก็จะได้ปรับเปลี่ยนตั้งเป้าหมายให้สูงขึ้น จะได้เป็นการท้าทายผู้ ปฏิบัติ จึงเห็นได้ว่าการปรับปรุงการปฏิบัติงานสามารถทำได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นงานที่ทำมาแล้วประสบ

ผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ ผลจากการปฏิบัติในลักษณะนี้ก็จะเกิดผลดีต่อสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษาได้เปลี่ยนแปลงพัฒนาไปในทางที่ดี ที่พึงประสงค์มากยิ่งขึ้นอยู่ตลอดเวลา

ปัญหาที่พบเห็นอยู่ในสถานศึกษาขณะนี้ก็คือ ไม่ได้มีการปรับปรุงการดำเนินงานจากผลของการตรวจสอบกันอย่างจริงจัง หลายเรื่องที่ได้มีการประเมินผลการดำเนินงานพบข้อบกพร่องเรียบร้อยแล้วแต่ก็ยังทำใหม่อยู่เช่นเดิม ผู้มีอำนาจที่พอจะผลักดันให้มีการปรับปรุงแก้ไขก็ไม่เห็นความสำคัญของข้อเท็จจริงที่ได้จากการประเมิน หรือเมื่อมีการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงตำแหน่งผู้บริหาร การดำเนินงานของสถานศึกษาก็มีการกำหนดงานใหม่ บางเรื่องก็แตกต่างไปจากที่เคยปฏิบัติเดิม กระบวนการที่จะปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานให้เกิดความต่อเนื่องจึงไม่ประสบผลสำเร็จ^{๔๒}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๕ ข, หน้า ๑๒-๔๙) กล่าวว่า กระบวนการบริหารงานอย่างมีคุณภาพหรือวงจรคุณภาพ (PDCA) กับระบบการประกันคุณภาพภายในจัดเป็นเรื่องเดียวที่ผู้บริหารทราบกันดีอยู่แล้วไม่ใช่เรื่องใหม่ หรือแปลกแยกจากการทำงานตามปกติของสถานศึกษา แต่จะเป็นระบบที่ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหาร และการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันนั่นเอง

การบริหารงานให้ประสบความสำเร็จนั้น ผู้บริหารจะต้องมีความตระหนักเข้ามามีส่วนส่งเสริม สนับสนุน และร่วมคิดร่วมทำ รวมทั้งจะต้องมีการทำงานเป็นทีม และในการดำเนินการควรมีการเตรียมการเพื่อสร้างความพร้อมให้แก่บุคลากร และจัดให้มีกลไกในการดำเนินงาน หลังจากนั้นบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องต้องร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันตรวจสอบ และร่วมกันปรับปรุง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด

ขั้นตอนตามแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

ก. การเตรียมการเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งควรมีการเตรียมการในเรื่องต่างๆ โดยการเตรียมการที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ

๑. การเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยสร้างความตระหนัก และพัฒนาความรู้ ทักษะ

๒. การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อร่วมมือกับผู้บริหารสถานศึกษาในการประสาน กระตุ้น กำกับ ดูแลให้บุคลากรภายในสถานศึกษา และบุคลากรภายนอกที่เกี่ยวข้อง เข้ามาร่วมกันดำเนินการ

ข. การดำเนินการ ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ๔ ขั้นตอน คือ การวางแผน การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบประเมินผล และการพัฒนาปรับปรุง ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องดำเนินการร่วมกันในทุกขั้นตอน โดยมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังนี้

๑. การวางแผน (P) การวางแผนเป็นการเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ในการวางแผนจะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบงาน ระยะเวลา และทรัพยากรที่จะต้องใช้ เพื่อทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ

^{๔๒} จำรัส นองมาก, การประกันคุณภาพการศึกษาอย่างถูกต้อง และมีความสุข, (กรุงเทพมหานคร: พิสิกส์การพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑๕ - ๑๒๗.

และควรวางแผนการประเมินผลไปพร้อมกันด้วยเพื่อใช้กำกับตรวจสอบการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนเพียงใด โดยมีการตั้งเป้าหมายว่าจะประเมินเรื่องใด ใช้วิธีการ รูปแบบอย่างไรในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล แผนการประเมินผลที่ดีควรสอดคล้องเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานตามปกติในชีวิตประจำวันของผู้บริหาร ครู และผู้เรียน ซึ่งมีขั้นตอนการวางแผน ดังนี้

๑) การกำหนดเป้าหมาย การวางแผนควรจะเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายที่แสดงถึงคุณลักษณะหรือคุณภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ซึ่งควรระบุให้ชัดเจนในธรรมนูญสถานศึกษา และใช้เป็นหลักหรือทิศทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา หลังจากนั้นก็จัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการ ให้เป็นไปตามเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษา ซึ่งควรครอบคลุมคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของผู้เรียนที่พึงประสงค์ การบริหารจัดการ หลักสูตร และการเรียนการสอน ทรัพยากร สภาพแวดล้อม การประเมินผล การกำกับตรวจสอบ และการรายงาน

๒) การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมายจะช่วยให้การวางแผนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะสถานศึกษาจะได้ทราบว่าเป้าหมายต่างๆ ที่ต้องการนั้น เป้าหมายใดสำคัญมากน้อยกว่ากันเพียงใด เพื่อกำหนดกิจกรรม บุคลากร ทรัพยากร และช่วงระยะเวลาที่จะดำเนินการในการพัฒนาเป้าหมายนั้นๆ ให้เหมาะสม

๓) กำหนดแนวทางการดำเนินงานหรือวิธีปฏิบัติงาน การกำหนดแนวทางหรือวิธีปฏิบัติงาน คือการนำเป้าหมายที่มีลักษณะเป็นความคิดเชิงนามธรรม มาทำให้เป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ โดยคิดโครงการหรือกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ รวมทั้งกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จหรือตัวบ่งชี้ให้มีความชัดเจนด้วย

๔) การกำหนดระยะเวลา ในการทำแผนควรมีการกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินงานของโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ในแผนด้วยการกำหนดระยะเวลาจะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ เพราะผู้ปฏิบัติจะได้ทราบว่างานใดควรจะต้องดำเนินการให้เสร็จเมื่อไร ต้องเร่งดำเนินการก่อน หรืออาจรอได้ และยังเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร หรือผู้ที่ทำหน้าที่กำกับดูแลจะได้ติดตามงานได้ว่า มีความก้าวหน้าตามแผนเพียงใด

๕) การกำหนดงบประมาณ ควรคิดงบประมาณที่จะต้องใช้ในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ตามแผนอย่างรอบคอบ และให้เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด โดยคำนึงถึงความพอเพียง และความเหมาะสมระหว่างรายรับรายจ่าย เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าหมาย โดยมีการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า

๖) การกำหนดผู้รับผิดชอบ การกำหนดผู้รับผิดชอบที่เหมาะสมในการดำเนินการแต่ละขั้นตอนหรือในกิจกรรม และโครงการต่างๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้แผนดังกล่าวสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรกำหนดไว้ในแผนให้ชัดเจนว่าเรื่องใดจะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบใครบ้าง

๒. การปฏิบัติตามแผน (D) เมื่อสถานศึกษาได้วางแผนการปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว บุคคลก็ร่วมกันดำเนินการตามแผนที่จัดทำไว้ โดยในระหว่างการทำงานต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา และควรมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะ

๑) ส่งเสริม และสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข

๒) จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๓) กำกับ ติดตาม (Monitoring) ทั้งระดับรายบุคคล รายกลุ่ม รายหมวด ฝ่าย เพื่อกระตุ้น และส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามแผน

๔) ให้การนิเทศ

ในระหว่างปฏิบัติงานผู้บริหารต้องกำกับ และติดตามว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือแผนที่กำหนดไว้ หรือมีปัญหาหรือไม่ หากไม่เป็นไปตามแผนหรือมีปัญหาจะได้ให้การนิเทศเพื่อปรับปรุงแก้ไข ผู้บริหารควรให้การนิเทศเพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในเรื่องการจัดการเรียนการสอน การประเมินตนเอง และทักษะในด้านต่างๆ โดยผู้บริหารอาจให้การนิเทศเอง หรือเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญแต่ละด้านมาทำงานนิเทศ หรือส่งบุคลากรไปฝึกอบรม

๓. การตรวจสอบประเมินผล (C) การประเมินผล เป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด ต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง ผู้บริหาร และครูที่เข้าใจระบบการประกันคุณภาพอย่างถูกต้อง จะตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินผล ไม่กลัวการประเมินผล โดยเฉพาะการประเมินตนเองซึ่งเป็นการประเมินที่มุ่งเพื่อการพัฒนา ไม่ใช่การตัดสินถูก-ผิด ไม่ใช่การประเมินเพื่อประเมิน และไม่ใช่เรื่องที่ทำยาก ไม่ต้องคิดเครื่องมือหรือแบบประเมินมากมาย แต่เป็นการประเมินในงานที่ทำอยู่เป็นประจำเครื่องมือที่ใช้อยู่เป็นสิ่งที่มียอยู่แล้วโดยไม่ต้องสร้างขึ้นใหม่ และในระหว่างที่สถานศึกษาดำเนินการตามแผนปฏิบัติการควรมีการตรวจสอบประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อพิจารณาว่า การดำเนินการเป็นไปในทิศทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายหรือมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ที่กำหนดในแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการหรือไม่ เพียงใด มีจุดอ่อน จุดแข็งประการใด มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ที่กำหนดมากที่สุด และเมื่อสิ้นภาคเรียนหรือสิ้นปีการศึกษาจะต้องมีการประเมินสรุปรวม เพื่อนำผลมาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงการดำเนินการในระยะต่อไป

๑) การวางกรอบการประเมิน คณะกรรมการควรประชุมร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้องในการวางกรอบการประเมิน เพื่อกำหนดแนวทางในการประเมินว่าจะประเมินอะไร ใครเป็นผู้ประเมิน และมีรูปแบบในการประเมินเป็นอย่างไร กรอบการประเมินควรจะต้องเชื่อมโยงกับเป้าหมายคุณภาพหรือมาตรฐานการศึกษา ที่ระบุในแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการ เพื่อกำหนดว่าควรประเมินอะไร เรื่องใด มีอะไรเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการดำเนินงานตามเป้าหมาย ต่อจากนั้นจึงพิจารณาต่อไปว่าตัวบ่งชี้เหล่านั้นจะต้องใช้ข้อมูลอะไร แล้วสำรวจดูว่าสถานศึกษามีข้อมูลนั้นแล้วหรือยัง จะนำมาใช้ได้หรือไม่ ถ้ามีข้อมูลอยู่แล้วก็ไม่ต้องเก็บข้อมูลใหม่ ถ้ายังไม่มีข้อมูลหรือมีแต่เป็นข้อมูลที่ล้าสมัย ก็ต้องเก็บใหม่ โดยพิจารณาว่าข้อมูลที่ต้องการนั้นจะใช้เครื่องมือชนิดใด จะเก็บข้อมูลจากใคร จะวิเคราะห์ข้อมูลอย่างไร รวมทั้งกำหนดเกณฑ์การประเมิน ช่วงเวลา และผู้รับผิดชอบในการประเมินเพื่อสะดวกในการกำกับ ติดตามงานของคณะกรรมการ และผู้บริหาร

๒) การจัดหา/จัดทำเครื่องมือ คณะกรรมการควรประชุมร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลว่า จะใช้เครื่องมือชนิดใด หลังจากนั้นก็จะหา/จัดทำเครื่องมือ การประเมินผลภายในอาจใช้เครื่องมือได้หลากหลาย การกำหนดเครื่องมือที่จะใช้ต้องให้เหมาะสมกับลักษณะของตัวบ่งชี้ที่จะวัด เครื่องมือที่กำหนดสำหรับใช้ในการเก็บข้อมูลนั้น ไม่จำเป็นต้องจัดทำใหม่ทั้งหมด ให้สำรวจดูว่ามีเครื่องมือดังกล่าวแล้วหรือยัง ถ้ามีอยู่แล้ว และเป็นเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน ก็สามารถนำไปใช้ได้เลย แต่ถ้ายังไม่ได้มาตรฐานก็ต้องพัฒนา และปรับปรุงให้มีคุณภาพ โดยการนำไปทดลอง และปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง ในกรณีที่สถานศึกษาสำรวจแล้วพบว่า ยังไม่มีเครื่องมือ จำเป็นต้องสร้างเครื่องมือใหม่ แล้วจึงนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้แล้วนำผลมาปรับปรุงก่อนใช้จริง การสร้าง และปรับปรุงเครื่องมือ จะต้องคำนึงถึงความสามารถในการวัดได้ตรงกับสิ่งที่ต้องการวัด โดยอาจนำเครื่องมือไปทดลองใช้ แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ว่าได้ผลตรงกับความเป็นจริงตามการสังเกตของครูหรือไม่

๓) การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บข้อมูลนั้น หากข้อมูลใดมีอยู่แล้วในสถานศึกษาไม่ควรจัดเก็บใหม่ ให้นำข้อมูลที่มีอยู่แล้วมาประมวลผล วิเคราะห์ แล้วนำไปใช้ได้เลย หรือจัดเก็บข้อมูลให้สอดคล้องกับการทำงานปกติของสถานศึกษาให้มากที่สุด

๔) การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลของสถานศึกษานั้น ผู้รับผิดชอบควรร่วมมือกันพิจารณากรอบการวิเคราะห์ว่าข้อมูลแต่ละประเด็นจะวิเคราะห์ในระดับใด ระดับบุคคล ระดับห้องเรียน หรือระดับภาพรวมของสถานศึกษา ใครเป็นผู้วิเคราะห์ วิเคราะห์ในช่วงเวลาใดเพื่อจะได้นำผลมาใช้

๕) การแปลความหมาย ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จะนำมาใช้ประโยชน์ได้ก็ต่อเมื่อสถานศึกษาได้แปลความหมายของข้อมูล โดยมีการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด และก่อนที่คณะกรรมการจะแปลความหมายผลการประเมิน จะต้องกำหนดเกณฑ์ในการตัดสิน โดยคณะกรรมการจะต้องร่วมกันกำหนดให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษา ด้วยการพิจารณาข้อมูลผลการดำเนินการที่ผ่านมาของสถานศึกษา ประกอบกับเกณฑ์ของที่อื่นว่าเป็นอย่างไร เพื่อกำหนดเกณฑ์ในการตัดสิน และเนื่องจากการประเมินตนเองเป็นการประเมินเพื่อพัฒนา ดังนั้น เกณฑ์การประเมินควรจะดูพัฒนาการของสถานศึกษาด้วยในช่วงแรกอาจจะกำหนดเกณฑ์ที่คิดว่าสถานศึกษาทำได้ไปก่อนเพื่อให้มีกำลังใจในการทำงานแล้วค่อย ๆ ปรับให้สูงขึ้น เมื่อสถานศึกษาได้กำหนดเกณฑ์การตัดสินผลการประเมินแล้ว สถานศึกษาก็สามารถแปลความหมายของข้อมูลได้ว่าเรื่องใดมีผลการประเมินเป็นอย่างไร

๖) การตรวจสอบ และปรับปรุงคุณภาพการประเมิน เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการประเมินตามแผนที่กำหนดไว้แล้ว ก็จะต้องมีการตรวจสอบกระบวนการ และผลการประเมินว่า มีความเหมาะสม ถูกต้อง และน่าเชื่อถือเพียงใด ซึ่งผู้เกี่ยวข้องควรมีการประชุมร่วมกันเป็นระยะ ๆ โดยผู้บริหารควรมีการติดตามตรวจสอบในระหว่างการนิเทศ และประชุมร่วมกับคณะกรรมการเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการปรับปรุง และพัฒนากระบวนการประเมินคุณภาพให้มีประสิทธิภาพ มีความถูกต้อง และเชื่อถือได้

๔. การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (A) เมื่อบุคลากรแต่ละคน แต่ละฝ่ายมีการประเมินผลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ส่งผลให้กับคณะกรรมการที่รับผิดชอบ ซึ่งจะต้องรวบรวมผลการ

ประเมินมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แปลผลในภาพรวมทั้งหมด แล้วนำเสนอผลการประเมินต่อผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา หัวหน้าหมวด ผู้บริหาร เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนางานของตนเองต่อไป สำหรับการเผยแพร่ผลการประเมิน อาจใช้วิธีจัดประชุมครูภายในสถานศึกษา จัดบอร์ด หรือจัดทำรายงานผลการประเมินฉบับย่อแจกบุคลากร และผลการประเมินสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหาร และบุคลากร และใช้ในการวางแผนต่อไป รวมทั้งจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ

๑) การปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหาร และบุคลากร ในระหว่างการทำงาน และมีการตรวจสอบประเมินผลทั้งในระดับรายบุคคล หรือระดับชั้น/หมวดวิชา ผู้บริหาร และบุคลากรสามารถนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงการทำงานของตนเอง และปรับปรุงแผนการดำเนินงานได้เลย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผน และเป้าหมายที่กำหนดไว้

๒) การวางแผนในระยะต่อไป การนำผลการประเมินไปใช้จัดทำแผนในภาคเรียนหรือปีการศึกษาต่อไป ควรมีการวิเคราะห์จุดเด่น และจุดที่ต้องปรับปรุงของสถานศึกษา หาสาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป และวิธีการวิเคราะห์จุดเด่น และจุดที่ต้องปรับปรุงสามารถทำได้ง่าย ๆ โดยเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผลต่างที่เกิดขึ้นจะสะท้อนสิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุง เมื่อทราบจุดที่ต้องปรับปรุงของสถานศึกษาแล้ว จะต้องนำมาร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุเพื่อป้องกัน และปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นจึงระดมความคิดจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องมาช่วยกันหาวิธีแก้ปัญห และผลการประเมินอาจชี้จุดที่สถานศึกษาต้องทำการปรับปรุงหลายประการ ซึ่งสถานศึกษาไม่สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้พร้อมกัน ต้องกำหนดลำดับความสำคัญว่าปัญหาอะไรจำเป็นต้องพัฒนาก่อน เพื่อนำมาวางแผนปรับปรุงแก้ไขแผนปฏิบัติงาน และจัดทำโครงการหรือกิจกรรมในภาคเรียนหรือปีการศึกษาต่อไป

๓) การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ถ้าสถานศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาพัฒนาเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สามารถใช้ได้สะดวก รวดเร็ว และเป็นปัจจุบัน ก็จะเป็นประโยชน์ในการบริหารงาน และประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้งเมื่อหน่วยงานภายนอกเข้ามาประเมินสถานศึกษาก็พร้อมที่จะนำเสนอข้อมูล และสารสนเทศที่ผู้ประเมินต้องการได้ง่ายขึ้นในทุก ๆ ด้าน และการดำเนินงานประเมินผลของสถานศึกษาไม่ได้สิ้นสุดเพียงแค่ทำการประเมินตนเองเพียงครั้งเดียวแล้วหยุดเลย แต่ต้องทำตลอดเวลา ผลการประเมินที่จัดทำเสร็จแล้วถือเป็นข้อมูลที่แสดงถึงสภาพการดำเนินงานในขณะนั้นซึ่งต้องมีการตรวจสอบใหม่ว่าการดำเนินงานในช่วงต่อไปสอดคล้องกับเป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาของสถานศึกษาอย่างไร การพัฒนาปรับปรุงตนเองจึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่มีที่สิ้นสุด^{๘๓}

สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา กล่าวว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้พัฒนามาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพภายนอก และเป็นแนวทางให้หน่วยงาน และสถานศึกษามุ่งพัฒนาการ

^{๘๓} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓ - ๑๕.

จัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานต่างๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการ ให้มีมาตรฐานการศึกษาทั้งหมด ๒๗ มาตรฐาน ๙๑ ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น ๓ ด้าน คือ ด้านผู้เรียน มี ๑๒ มาตรฐาน ๓๘ ตัวบ่งชี้ ด้านกระบวนการ มี ๖ มาตรฐาน ๒๙ ตัวบ่งชี้ และด้านปัจจัย มี ๙ มาตรฐาน ๒๔ ตัวบ่งชี้ และในมาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานที่ ๑๓ กำหนดไว้อย่างชัดเจนให้สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา อันประกอบด้วย การจัดองค์กร/โครงสร้าง การบริหารชัดเจน มีปรัชญา แผนพัฒนา/ธรรมนูญสถานศึกษา แผนการดำเนินงานของสถานศึกษา และตัวชี้วัดความสำเร็จ มีการปฏิบัติตามแผน การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลเปรียบเทียบกับเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง มีระบบข้อมูลสารสนเทศครบถ้วน ถูกต้อง ตรงกับความต้องการ และทันต่อการใช้งาน การบันทึก และรายงานผลการประเมิน และการนำข้อมูล และผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจ และปรับปรุงงาน

จากวงจรคุณภาพกับการประยุกต์ใช้เพื่อบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การบริหารงานโดยใช้วงจรคุณภาพ (PDCA) เป็นการทำงานที่เป็นระบบ มีเป้าหมายชัดเจน มีการดำเนินตามแผน มีการตรวจสอบประเมินผล และมีการปรับปรุงแก้ไข เป็นวงจรต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จที่คาดหวัง และเพื่อแสวงหาสภาพที่ดีกว่า และในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้นำแนวคิดการบริหารอย่างมีคุณภาพมาประสมประสาน และเลือกสรรกระบวนการขั้นตอน วิธีการหรือกิจกรรมที่เหมาะสมกับนโยบาย และเป้าหมายของการจัดการศึกษาของชาติ และเหมาะสมกับสถานศึกษา ตลอดจนสภาพ และความต้องการของสังคม^{๘๔}

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗.๑ งานวิจัยในประเทศ

ทัศนีย์ ประธาน และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ศึกษาคุณลักษณะมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) ของนักศึกษาชั้นปีที่ ๔ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ผลการศึกษาว่า^{๘๕} นักศึกษาชั้นปีที่ ๔ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ประเมินคุณลักษณะผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีที่ได้รับจากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ในระดับดีทุกด้าน และประเด็นคุณลักษณะรายชื่ออยู่ในระดับดีทุกประเด็น ยกเว้นประเด็นคุณลักษณะทักษะในการสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศที่ประเมินในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกนักศึกษาตามคณะที่ศึกษาพบว่า นักศึกษาในทุกคณะประกอบด้วยคณะบริหารธุรกิจ คณะรัฐศาสตร์

^{๘๔}สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา, ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๕๑-๕๕.

^{๘๕}ทัศนีย์ ประธาน และคณะ, “ศึกษาคุณลักษณะมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่”, รายงานวิจัย, (เอกสารประกอบการประชุมหามติหาวิชาการ ครั้งที่ ๔ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๖), หน้า ๔๕๙.

คณะนิติศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี และวิทยาลัยนานาชาติดิษะศริน มีผลการประเมินคุณลักษณะผลการเรียนรู้ตามกรอบ มาตรฐานคุณภาพระดับปริญญาตรีที่ได้รับจากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่อยู่ในระดับดีทุกด้าน และทุกประเด็นย่อย ยกเว้นคุณลักษณะทักษะการสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศที่นักศึกษาทุกคณะประเมินในระดับปานกลาง มีเพียงวิทยาลัยนานาชาติดิษะศรินที่ประเมินในระดับดี นอกจากนี้ นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ และคณะนิเทศศาสตร์ประเมินคุณลักษณะประเด็นความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และความสามารถในการคิดคำนวณ และสถิติอย่างง่าย เพื่อการวิเคราะห์ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง คณะวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีประเมินคุณลักษณะประเด็นการประหยัด และอดออมในระดับปานกลาง

มหาวิทยาลัยพายัพ ได้ทำรายงานวิจัยเรื่อง คุณลักษณะบัณฑิตของมหาวิทยาลัยพายัพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของมหาวิทยาลัยพายัพ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๖ ผลการศึกษาพบว่า^{๑๖} ค่าเฉลี่ยคุณลักษณะบัณฑิตด้านวิชาชีพ ของคณะนิติศาสตร์ (ระดับปริญญาตรี และโท) มีระดับมีความพึงพอใจในพฤติกรรมที่แสดงออกในระดับมาก โดยพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุดได้แก่ ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความเป็นบุคคล และสอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรม และ มีทักษะในการบริหารจัดการตามบริบททางสังคม และวิชาชีพ เท่ากัน รองลงมาได้แก่ ปฏิบัติงานด้วยความศรัทธาในวิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ กฎหมายวิชาชีพ และสิทธิของบุคคล และ เป็นผู้ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามลำดับ

ค่าเฉลี่ยคุณลักษณะบัณฑิตด้านวิชาชีพของคณะบัญชี การเงิน และการธนาคาร (ระดับปริญญาตรี และโท) มีระดับมีความพึงพอใจในพฤติกรรมที่แสดงออกในระดับมาก โดยพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุดได้แก่ เป็นผู้ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพต่ำสุดได้แก่ มีทักษะในการบริหารจัดการตามบริบททางสังคม และวิชาชีพ

ค่าเฉลี่ยคุณลักษณะบัณฑิตด้านวิชาชีพ ของคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มีระดับความพึงพอใจในพฤติกรรมที่แสดงออกในระดับมาก โดยพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุดได้แก่ เป็นผู้ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ รองลงมาได้แก่ ปฏิบัติงานด้วยความศรัทธาในวิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ กฎหมายวิชาชีพ และสิทธิของบุคคล และ ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความเป็นบุคคล และสอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรมตามลำดับ

คุณลักษณะบัณฑิตด้านวิชาชีพ ของคณะเภสัชศาสตร์ มีระดับมีความพึงพอใจในพฤติกรรมที่แสดงออกในระดับมาก โดยพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุดได้แก่ เป็นผู้ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ รองลงมาได้แก่ สามารถปฏิบัติทักษะวิชาชีพอย่างเป็นองค์รวม มีน้ำใจแก่ผู้รับบริการ โดยใช้ศาสตร์ และศิลป์วิชาชีพ และ ปฏิบัติงานด้วยความศรัทธาในวิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ กฎหมายวิชาชีพ และสิทธิของบุคคล และ ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความเป็นบุคคล และสอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรมเท่ากันตามลำดับ

^{๑๖}มหาวิทยาลัยพายัพ, “คุณลักษณะบัณฑิตของมหาวิทยาลัยพายัพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของมหาวิทยาลัยพายัพ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๖”, รายงานวิจัย, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ, ๒๕๕๖), หน้า ๑๘๓ – ๑๙๑.

วิมานพร รูปใหญ่ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า^{๘๗} ผลการวิจัยคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์จากกลุ่มของบัณฑิต ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ ด้านการพัฒนาตามอัตลักษณ์ (Identity) และด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา และด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์จากกลุ่มของผู้ใช้บัณฑิต ให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับมากที่สุด คือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ รองลงมาคือ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านการพัฒนาตามอัตลักษณ์ (Identity) ด้านความรู้ และด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ จุดเด่นของบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ จากบัณฑิต และผู้ใช้นักบัณฑิตคือ ความรู้ที่ได้จากการเรียนสามารถนำมาบูรณาการในการทำงานต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย มีความรักในวิชาชีพ และมีจิตสาธารณะในการให้บริการแก่ผู้ใช้ ส่วนจุดที่ควรปรับปรุงคือ ทักษะการสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อเสนอแนะอื่นๆ คือ เนื่องจากเป็นสาขาที่ขาดแคลน จึงควรมีการประชาสัมพันธ์ และปรับปรุงหลักสูตรให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยเปรียบเทียบความคิดเห็นของบัณฑิต และผู้ใช้นักบัณฑิตตามคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ พบว่า บัณฑิต และผู้ใช้นักบัณฑิตมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยรวมด้านความรู้ ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ส่วนด้านที่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ คือด้านคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ในเรื่องมีวินัย และความรับผิดชอบต่อตนเอง ด้านทักษะทางปัญญา ในเรื่องมีความสามารถในการริเริ่ม สร้างสรรค์งานใหม่ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ ในเรื่องสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีม และด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ ในเรื่องทักษะในการพูดภาษาอังกฤษ และความสามารถในการแก้ปัญหาการทำงาน และด้านการพัฒนาตามอัตลักษณ์ (Identity) ในเรื่องการมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม และชุมชนท้องถิ่น และมีจิตสำนึก และความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

^{๘๗}วิมานพร รูปใหญ่, “การศึกษาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์”, รายงานวิจัย, (คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๕), หน้า บทคัดย่อ.

กฤตพร ชูแสง, สุวดี ประดับ, พรรณี วิศิษฐ์วงศ์กร และศิริภรณ์ ขวเลขยางกูร ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติของสาขาวิชาออกแบบแฟชั่นผ้า และเครื่องแต่งกาย พบว่า^{๘๘} คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติของสาขาวิชาออกแบบแฟชั่นผ้า และเครื่องแต่งกาย คณะเทคโนโลยี คหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลพระนคร นักศึกษา และบัณฑิตให้ความสำคัญกับคุณลักษณะ ด้านทักษะความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ เป็นอันดับ ๑ โดยมีความคิดเห็นในระดับมาก รองลงมาด้าน คุณธรรมจริยธรรม และด้าน ทักษะพิสัย สถานประกอบการ/ผู้ใช้บัณฑิต ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะ ด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นอันดับ ๑ โดยมีความคิดเห็นในระดับมาก รองลงมา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ และด้านทักษะเชาว์ปัญญา ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับคุณลักษณะด้านทักษะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบเป็นอันดับ ๑ โดยมีความคิดเห็นในระดับมาก รองลงมาด้านทักษะเชาว์ปัญญา และด้านความรู้ อาจารย์ผู้สอน/ผู้บริหารให้ความสำคัญกับ คุณลักษณะด้านทักษะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ เป็นอันดับ ๑ โดยมีความ คิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ด้านทักษะพิสัย และด้านคุณธรรมจริยธรรม

โรจน์รวี พจน์พัฒนาพล ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ในทรรณะของนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า^{๘๙} คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในด้านการเรียนรู้ ความมีคุณธรรมจริยธรรม ความมีวินัยในตัวเอง และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน นักศึกษาคณะ เทคโนโลยีสื่อสารมวลชนมีความคิดเห็นทุกด้านอยู่ในระดับสูง คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ และ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมมีความคิดเห็นทุกด้านอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณารายด้านในภาพรวม พบว่า ด้านการเรียนรู้ นักศึกษามีความรู้ด้านปฏิบัติอยู่ในระดับสูง คือ สามารถนำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน สามารถเชื่อมโยงวิธีการเรียนรู้เข้ากับสภาพปัญหา และประสบการณ์ในชีวิตจริง และสามารถถ่ายโอนความรู้ที่ได้รู้ไปสู่ผู้อื่นได้ ด้านความมีคุณธรรมจริยธรรม มีความสามัคคีมีน้ำ ใจอยู่ใน ระดับสูง คือมีความจริงใจ และเป็นกันเองกับทุกๆ คน ช่วยเหลือเพื่อน ๆ ไม่ดูดาย เห็นอกเห็นใจ เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีน้ำ ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และร่วมมือกับเพื่อน ๆ เพื่อให้งานสำเร็จร่วมกัน ด้าน ความมีวินัยในตัวเอง นักศึกษาปฏิบัติตามระเบียบวินัยอยู่ในระดับสูง คือ เคารพสิทธิของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ รักษาความสามัคคีในหมู่คณะ เคารพกฎกติกาของสังคม เคารพ และปฏิบัติตาม กฎระเบียบวินัยของมหาวิทยาลัยด้านลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน มีความสามารถด้านอดได้รอได้ใน ระดับสูง คือ ไม่ทำกิจกรรมใดที่ล่วงเกินหรือขัดต่อศีลธรรม มีความอดทนรู้จักอดได้รอได้ รู้จักห้ามใจ

^{๘๘} กฤตพร ชูแสง, สุวดี ประดับ, พรรณี วิศิษฐ์วงศ์กร และศิริภรณ์ ขวเลขยางกูร, “คุณลักษณะของ บัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของสาขาวิชาออกแบบแฟชั่นผ้า และเครื่อง แต่งกาย”, รายงานวิจัย, (คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

^{๘๙} โรจน์รวี พจน์พัฒนาพล, “คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในทรรณะของนักศึกษามหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลพระนคร”, รายงานวิจัย, (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี: ราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๒), หน้า บทคัดย่อ.

ตนเองหากการรอคอยนั้นจะทำให้เกิดผลดี แล้วก็น่ายินดีจะรอโดยไม่กระวนกระวายใจ และการเลือกซื้อของจะใช้วิจารณ์ญาณ กลั่นกรอง และรู้จักห้ามใจถ้าของสิ่งนั้นเกินความจำเป็น

อนุสรณ์ ยกให้ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การนำเสนอรูปแบบการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” สรุปผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ๓ องค์ประกอบ^{๙๐} ได้แก่

๑. การบริหารตน คือ การเป็นต้นแบบที่ดี องค์ประกอบที่เป็นกิจกรรมการบริหารในด้านนี้ ได้แก่ การเรียนรู้จากการทำงานเพื่อสร้างทักษะการบริหาร การเรียนรู้จากความผิดพลาดเพื่อสร้างความรับผิดชอบ การเรียนรู้จากคนอื่นเพื่อสร้างบุคลิกภาพ และการเรียนรู้จากการฝึกอบรมเพื่อสร้างวิสัยทัศน์

๒. การบริหารคน คือ การใช้คนอย่างเหมาะสม และเต็มศักยภาพ องค์ประกอบที่เป็นกิจกรรมการบริหารในด้านนี้ ได้แก่ การเสริมสร้างขวัญกำลังใจ ด้วยการจัดสวัสดิการ จัดของขวัญ และจัดทัศนศึกษา การเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ พรหมวิหาร ๔ และสังคหวัตถุ ๔ การเสริมสร้างทีมงาน ด้วยหลักการ ความไว้วางใจกัน เห็นอกเห็นใจกัน ตกลงร่วมกัน และผลประโยชน์ร่วมกัน และจัดการเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้ง ด้วยการเข้าถึงเข้าใจ ป้องกัน แก้ไข และพัฒนา

๓. การบริหารงาน คือ การบริหารงาน โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน องค์ประกอบที่เป็นกิจกรรมการบริหารในด้านนี้ ได้แก่ การกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วม โดยการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจ และร่วมแก้ไข ผ่านคณะกรรมการชุดต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลการตัดสินใจ ได้แก่ คณะกรรมการนักเรียน คณะกรรมการช่วงชั้น/สายชั้น คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการสมาคม คณะกรรมการมูลนิธิ คณะกรรมการการจัดกิจกรรมหารายได้ คณะกรรมการงานวิชาการ คณะกรรมการงานบุคลากร คณะกรรมการงานการเงิน และคณะกรรมการงานบริหารทั่วไป

นภเกตุ สุขสมเพียร ได้ทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาหลังเกษียณอายุสำหรับข้าราชการพลเรือนไทย” สรุปผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาหลังเกษียณอายุสำหรับข้าราชการพลเรือนไทย มีองค์ประกอบสำคัญด้วยกัน ๕ ส่วน^{๙๑} ได้แก่

องค์ประกอบที่ ๑ หลักการ/แนวคิดของรูปแบบการจัดการศึกษาหลังเกษียณอายุสำหรับข้าราชการพลเรือนไทย โดยหลักก็คือ การศึกษามีความจำเป็น เป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ และช่วยเพิ่มพูนศักยภาพ และพัฒนาการตามวัย

องค์ประกอบที่ ๒ เป้าหมายในการจัดการศึกษาหลังเกษียณอายุสำหรับข้าราชการพลเรือนไทย โดยหลักก็คือ เพื่อช่วยให้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ และ

^{๙๐} อนุสรณ์ ยกให้, “การนำเสนอรูปแบบการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”, *วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๙), บทคัดย่อ.

^{๙๑} ประทีป พิษทองกลาง, “รูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ขณะเดียวกันจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า สามารถช่วยเหลือสังคม และใช้เวลาหลังเกษียณได้อย่างมีความสุข

องค์ประกอบที่ ๓ เนื้อหาสาระสำคัญในการจัดการศึกษาหลังเกษียณอายุสำหรับข้าราชการพลเรือนไทย ควรเป็นองค์ประกอบเพื่อส่งเสริมด้านร่างกาย จิตใจ ช่วยในการปรับตัวเชิงเศรษฐกิจ และสังคม และตามทันการเปลี่ยนแปลงได้

องค์ประกอบที่ ๔ แนวทาง และวิธีการจัดการศึกษาหลังเกษียณอายุสำหรับข้าราชการพลเรือนไทย ควรเป็นการศึกษาในรูปแบบของการศึกษานอกระบบ และตามอัธยาศัย โดยมีการจัดการเรียนการสอนในหลากหลายรูปแบบ โดยร่วมกันระหว่างองค์กร หน่วยงานต่าง ๆ

องค์ประกอบที่ ๕ การติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาหลังเกษียณอายุสำหรับข้าราชการพลเรือนไทย ควรมีการติดตามผลอย่างเป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย มีความครอบคลุมเนื้อหาที่สำคัญ มีการประเมินก่อน-หลังเรียน และควรมีความต่อเนื่องในการติดตามผลด้วย

วีรพล รัตนภาสกร ได้ทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาตามกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันกวดวิชาในประเทศไทย” สรุปผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาตามกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันกวดวิชาในประเทศไทยครอบคลุม ๕ องค์ประกอบหลัก^{๙๒} ได้แก่

๑. ปรัชญาในการบริหารจัดการตามกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันกวดวิชา ต้องคำนึงถึงการประสบความสำเร็จในทางธุรกิจ คำนึงถึงความพึงพอใจของบุคลากรในองค์กร ผู้เรียน และผู้ปกครอง ในขณะเดียวกันจะต้องมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้ คู่คุณธรรม และจริยธรรม

๒. วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันกวดวิชา ต้องมีความสอดคล้องกับปรัชญาในการบริหารจัดการที่ต้องคำนึงถึงปัจจัย ๒ ประการ คือ วัตถุประสงค์ที่มีต่อผู้เรียนที่ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะทางวิชาการ ควบคู่กับการมีพฤติกรรมที่สังคมพึงประสงค์ ส่วนวัตถุประสงค์ทางธุรกิจการศึกษา คือ องค์กรจะต้องมีการเติบโตที่มั่นคงของรายได้ และผลกำไร ความสำเร็จ ทางธุรกิจต้องมาพร้อมกับประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา และความพึงพอใจของทุกฝ่าย

๓. พื้นฐานแนวคิดการบริหารจัดการตามกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันกวดวิชา ผู้บริหารสถาบันกวดวิชาจะต้องใช้หลักกระบวนการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องตระหนักถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีผลกับองค์กร เพื่อนำมาพิจารณาวางแผนการดำเนินงานที่จะนำไปสู่การจัดองค์กรที่เหมาะสม ใช้ภาวะผู้นำในการนำ และการควบคุมองค์กรให้ดำเนินงานไปสู่เป้าหมาย สุดท้ายต้องมีการประเมินผลกิจกรรมต่างๆ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาองค์กรของสถาบันกวดวิชาต่อไป

๔. องค์ประกอบในการจัดการศึกษาตามกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันกวดวิชา ต้องพิจารณาให้มีความสำคัญในทุกขั้นตอนตั้งแต่ ๑) การรับสมัครผู้เรียน ๒) การเลือกสรรบุคลากร ๓) สถานที่ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ๔) การจัดการทางด้านการเงิน และงบประมาณ ๕) กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

^{๙๒}วีรพล รัตนภาสกร, “รูปแบบการจัดการศึกษาตามกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันกวดวิชาในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

๕. กระบวนการจัดการตามกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันกวตวิชา ต้องมีการจัดหลักสูตรให้ต่อเนื่องเชื่อมโยงบูรณาการเนื้อหาสาระเชิงวิชาการที่ทันสมัย และสอดแทรกเนื้อหาความเป็นพลเมืองดี สร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ฝึกนิสัยรักการอ่านส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และเพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของผู้เรียน สถาบันกวตวิชา จะต้องมีการประเมินผลผู้เรียนเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒” สรุปผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ประกอบด้วย ๓ ส่วน^{๙๓} ได้แก่

ส่วนที่ ๑ ความนำ ประกอบด้วย แนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ และอำนาจหน้าที่

ส่วนที่ ๒ องค์ประกอบของรูปแบบ และสาระสำคัญของแบบกระจายอำนาจ ประกอบด้วยมิติด้านหน้าที่การจัดการสถานศึกษา ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม และ มิติด้านภารกิจการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

ส่วนที่ ๓ ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน และเงื่อนไขความสำเร็จ

สุรินทร์ ภูสิงห์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี” สรุปผลการศึกษาพบว่า รูปแบบที่จะนำไปสู่ประสิทธิผลในการจัดการศึกษามีลักษณะ^{๙๔} ดังนี้

๑. หลักการจัดตั้งยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มียุทธศาสตร์ที่อยู่บนพื้นฐานการรู้จักตนเอง การช่วยเหลือตนเองการช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน และการสร้างเครือข่าย หลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ภายใต้เงื่อนไขการมีความรู้ และคุณธรรม สอดคล้องกับภูมิสังคม และโรงเรียนต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)

๒. จุดมุ่งหมาย เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีมาตรฐานมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ส่งผลสู่การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

๓. การจัดองค์การ ยึดหลัก การมีส่วนร่วม และเน้นการทำงานเป็นทีม

๔. การดำเนินการ มีดังนี้ การบริหาร และจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล และการประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่าย

^{๙๓}วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์, “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

^{๙๔}สุรินทร์ ภูสิงห์, “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี”, *วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒), หน้า บทคัดย่อ.

๕. ตัวชี้วัดความสำเร็จ ได้แก่ โครงสร้างการบริหาร แผนปฏิบัติการ หลักสูตรสถานศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวนแหล่งเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และรายงานการประเมินตนเอง

๖. การนำรูปแบบไปใช้โรงเรียนมีพุทธศาสตร์ ขั้นตอนวิธีการอย่างเป็นระบบ ดำเนินการตามขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการ ขั้นติดตาม แนะนำ และขั้นประเมินผล รายงานผล และขยายผล

๗. เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนต้องมีความรู้ตระหนัก และเห็นความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณธรรม จริยธรรมประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความรู้ ความสามารถในการบริหาร และจัดการศึกษา โดยมุ่งประโยชน์สูงสุดที่นักเรียน และให้ความสำคัญกับชุมชน

ประมวล สารพันธ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า^{๙๕} ๑) หน่วยกิจของวิชาพื้นฐานทั่วไป ๓๐ หน่วยกิต มีความเหมาะสมมาก และรายวิชาต่างๆ ในแต่ละกลุ่มวิชา ก็มีความเหมาะสมเหมือนกัน แต่จำนวนหน่วยกิตวิชาเอกของคณะพุทธศาสตร์ และวิชาชีพรุคคณะครุศาสตร์ และวิชาโทของทั้งสองคณะนี้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่จำนวนหน่วยกิตของวิชาเฉพาะด้านของคณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ๒) อาจารย์ประจำมีคุณลักษณะด้านความสามารถในการสอนดีเกือบทุกด้าน ยกเว้นความสามารถในการใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน และเอกสารประกอบการสอน อาจารย์มีความสัมพันธ์อันดีกับนิสิตมีลักษณะการสอนที่น่าสนใจ บรรยายชัดเจน และเข้าใจง่าย มีความชำนาญในวิชาที่สอน มีความรู้ในรายวิชาที่สอนดี ใช้เสียง และท่าทางการพูดเหมาะสม และนิสิตมีความพอใจกับความรู้ที่ได้รับจากการเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๓) การวัดผลและประเมินผลมีเกณฑ์มาตรฐานชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และเนื้อหาวิชาที่สอน มุ่งส่งเสริมความเข้าใจ และความคิด และการประเมินผลการเรียนเป็นไปด้วยความยุติธรรม ๔) ในการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตร์บัณฑิตพบว่า มีการวางแผนบริหารอย่างมีระบบการบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมทั้งในด้านการจัดการตารางเรียน และตารางสอนมีนโยบายชัดเจนในการให้บริหารวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่สังคมมีแนวทางในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของมหาวิทยาลัยสงฆ์ตามสายตาของบุคคลภายนอก มีนโยบายชัดเจนในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพมีการบริหารจัดการห้องสมุดที่ดี การคัดเลือกนิสิตเหมาะสม ๕) สำหรับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงานของอาจารย์ พบว่า อาจารย์มีปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานไม่ค่อยประสานงานในการทำงาน กฎระเบียบขาดความเด็ดขาดในการลงโทษผู้ไม่ปฏิบัติตาม ห้องพักรู้ไม่เป็นสัดส่วนไม่ถูกสุขลักษณะ เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารตลอดจนวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้ในสำนักงานไม่เพียงพอ และใช้งานไม่สะดวก ไม่ค่อยมีโอกาสเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการ ไม่มีโอกาสเลื่อนตำแหน่งระดับความรู้ความสามารถ

^{๙๕} ประมวล สารพันธ์, “การศึกษาสภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐบาล: ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๕๖-๕๘.

ขาดขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงาน รายได้ไม่เพียงพอสำหรับการใช้จ่าย ทั้งยังไม่มีสวัสดิการช่วยเหลือผู้ปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ ๖) สำหรับปัญหาของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารประสบปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์มีคุณวุฒิทางการศึกษาไม่ตรงกับรายวิชาที่เปิดสอน มหาวิทยาลัยมีขั้นตอนในการปฏิบัติงานมากเกินไปยากแก่การปฏิบัติ และได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยการกระจายอำนาจให้วิทยาเขต และหน่วยงานต่างมากขึ้น มีปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมให้อาจารย์ได้เลื่อนตำแหน่งทางวิชาการเช่น ผศ. รศ. และ ศ. บุคลากรไม่กระตือรือร้นในการปฏิบัติงานรายได้ประจำของอาจารย์ และบุคลากรไม่เพียงพอความไม่เป็นอิสระในการบริหารงบประมาณ งบประมาณไม่เพียงพอ และไม่สามารถจัดสวัสดิการช่วยเหลือบุคลากรได้อย่างเพียงพอ เพราะมีงบประมาณจำกัด และได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยการกระจายงบประมาณให้แต่ละคณะรับผิดชอบตามโครงการในแผนงาน และมีระบบการอนุมัติการใช้จ่ายที่คล่องตัว เครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ และใช้งานไม่สะดวก สภาพแวดล้อมไม่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานซึ่งปัญหาส่วนมากมีคล้ายกับปัญหาของอาจารย์

เกียรติศักดิ์ พันธล้าเจียก สรุปลไว้ในงานวิจัย เรื่อง การจัดการความรู้ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาสู่สังคมในประเด็นข้ออ่อนด้อยของการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาบางประการ^{๙๖} ดังนี้

๑. การเรียนรู้ที่ยังไม่สร้างความรู้ขึ้นใหม่ในสังคมไทยการอนุรักษ์ และดำรงรักษาความเป็นไทยต้องเชื่อมโยงได้กับความเป็นสากล แต่จากการศึกษาพบว่าสถาบันอุดมศึกษามีการสร้างความรู้ใหม่ขึ้นน้อย และเป็นองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการชี้้นำการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมได้น้อย หากเราไม่สามารถวิจัย ไม่สามารถเรียนรู้การสร้างองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย บัณฑิตไทยจะสามารถพัฒนาชาติไทยให้มีความโดดเด่นหรือจะสามารถแสวงหาทางออกหรือทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาของชาติไทยได้ไม่เต็มที่

๒. การเรียนรู้ที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคมไทย บัณฑิตแก้ปัญหาของชีวิตของตนเองไม่ได้ แก้ปัญหาของสังคมไม่ได้ แก้ปัญหาของชาติไม่ได้ ย่อมแสดงถึงความล้มเหลวของระบบการศึกษา และการเรียนการสอนที่ไม่อาจผลิตบัณฑิตให้รู้เท่าทันปรับตัว และอยู่กับความเป็นจริงในสังคมได้จึงทำให้ขาดวิจาร์ณญาณว่าอะไรจริงไม่จริง และไม่สามารถนำประสบการณ์ที่มีอยู่มาสังเคราะห์เป็นปัญหาที่สูงขึ้นซึ่งจากการศึกษาพบว่า บัณฑิตปัจจุบันขาดความสามารถในการประยุกต์วิชาการสู่สภาพความเป็นจริงของสังคมแสดงให้เห็นว่าเรียนไปแล้วยังนำมาใช้ในสังคมไม่ได้มากเท่าที่ควร

๓. ผู้สอนเป็นผู้แสวงหาความรู้ และเตรียมความรู้ให้กับผู้เรียนคุณลักษณะหนึ่งของบัณฑิตไทยทั้งในระดับปริญญาตรีโท และเอกที่พบตรงกันคือบัณฑิตขาดนิสัยในการใฝ่รู้ และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองไม่มากนัก ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าบัณฑิตไทยขาดการปลูกฝังอุปนิสัยใฝ่เรียนขาดการฝึกฝนความสามารถด้านการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเนื่องด้วยการเรียนการสอนของบัณฑิตศึกษาของไทยนั้นไม่ฝึกให้นักศึกษาสามารถเรียนหรือ

^{๙๖}เกียรติศักดิ์ พันธล้าเจียก, “การจัดการความรู้ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาสู่สังคม”, รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๒).

ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองส่วนใหญ่ครูเป็นผู้เตรียมความรู้ให้นักศึกษาจึงไม่มีความกระตือรือร้น และ ไม่มีความสนใจที่จะติดตามวิทยาการที่ก้าวหน้าไปตลอดเวลาอย่างเต็มที่

๔. การสอนที่เน้นการบรรยายเป็นส่วนใหญ่คือการถ่ายทอดความรู้แต่ไม่ถ่ายทอด ความคิดเป็นทำให้งงหาบัณฑิต และดุขบัญญัติของไทยนั้นไม่มีความสามารถในการสื่อความหมายให้ ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรกล่าวคือ ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นบรรยายหรือพูดให้ เกิดความเข้าใจได้หรืออาจทำได้แต่ไม่ดีโดยเฉพาะการพูดเพื่อให้ผู้ฟังที่มีพื้นฐานความรู้ และวัฒนธรรม ที่แตกต่างกันเกิดความเข้าใจ ไม่สามารถเขียนความเรียงให้อ่านได้ดีทั้งที่เป็นภาษาของตนเองตลอดจน ไม่สามารถเสนอเรื่องราววิชาการหรือเสนอบทความต่อหน้าที่ประชุมได้ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้เพราะ ผู้เรียนไม่ได้มีการฝึกฝนเท่าที่ควร

๕. ปัญหาอื่นๆ นอกจากปัญหาในการจัดการเรียนการสอนโดยตรงแล้วปัจจัย คุณภาพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของไทยยังพบว่ามีปัญหาวิกฤต เช่นกัน คือ ๑) อาจารย์ที่มีคุณภาพทั้งในด้านการสอน และผลงานวิจัยมีจำนวนน้อยมากทั้งนี้ดูได้จาก สัดส่วนของผู้ได้ตำแหน่งศาสตราจารย์กับจำนวนอาจารย์ทั้งหมดในแต่ละสาขา ๒) ตำราอันเป็นสื่อ การสอนหลักในปัจจุบันจำนวนมากนั้นมีคุณภาพต่ำทั้งนี้ดูได้จากตำราที่ระบุใช้ในการเรียนการสอน และจำนวนผู้ขอตำแหน่งศาสตราจารย์ซึ่งกว่าครึ่งหนึ่งไม่ผ่านเกณฑ์คุณภาพเนื่องจากความลำสมัย ไม่ ถูกต้องทางวิชาการ และไม่นำความรู้ และประสบการณ์อันเป็นส่วนของไทยเข้าไป ๓) องค์ความรู้ ของไทยน้อยมีผลกระทบต่อคุณภาพอาจารย์ และบัณฑิตทำให้ไม่สามารถ และแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ได้ในสังคมวัฒนธรรมไทย และ ๔) ห้องสมุดไม่ทันสมัยไม่สามารถเป็นคลังแห่งความรู้เพียงพอที่จะหา ความรู้เพิ่มเติมได้

ทวีวรรณ อินคา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบที่มีประสิทธิภาพของการนำกล ยุทธ์ไปปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ” ผลการวิจัยพบว่า^{๙๗} องค์ประกอบการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประกอบด้วย ๘ องค์ประกอบ คือ ๑) ความสามารถขององค์กร ๒) การ จัดการความขัดแย้ง ๓) การบริหารการเปลี่ยนแปลง ๔) การมอบหมายกลยุทธ์ให้ผู้รับผิดชอบ ๕) การ จัดทำแผนปฏิบัติการรายปี ๖) วัฒนธรรมองค์กร ๗) การกำหนดวัตถุประสงค์ระยะสั้น และ ๘) การจูง ใจ ส่วนรูปแบบที่มีประสิทธิภาพของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประกอบด้วย พหุองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันซึ่งมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ เป็นประโยชน์ และถูกต้อง ครอบคลุม สอดคล้องกับทฤษฎี หลักการ และแนวคิดตามกรอบการวิจัย

สมภาร ศิโล ได้ทำการศึกษา “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาวิชาการใน สถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” ผลการวิจัย^{๙๘} ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อ การพัฒนาวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิที่ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ ๘ ด้านคือ ด้านการ เรียนการสอน ด้านการวิจัย ด้านนักศึกษา ด้านคณาจารย์ ด้านการบริหารจัดการ ด้านแหล่งเรียนรู้

^{๙๗} ทวีวรรณ อินคา, “การพัฒนารูปแบบที่มีประสิทธิภาพของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติใน สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ”, *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒).

^{๙๘} สมภาร ศิโล “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษามหาวิทยาลัย ราชภัฏชัยภูมิ”, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๒).

ด้านหลักสูตร และด้านสื่อวัฒนธรรม มีเป้าหมายรวม ๔๒ รายการ และแผนการดำเนินงานรวม ๘๔ รายการโดยผ่านเกณฑ์การประเมินความเหมาะสมทุกรายการส่วนผลการประเมินความเป็นไปได้มีเป้าหมายผ่านเกณฑ์ ๓๔ รายการ และแผนการดำเนินงานผ่านเกณฑ์ ๘๑ รายการ

ศาสตราจารย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวโน้มในการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า” พบว่า^{๙๙} แนวโน้มในการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า ด้านการจัดการศึกษามุ่งส่งเสริมการจัดการศึกษา มีการส่งเสริมให้อาจารย์ บุคลากรควรทำการวิจัยด้านพระพุทธศาสนากับนานาชาติอย่างกว้างขวาง ด้านการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่มุ่งผลิตบัณฑิตให้ทำกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคมที่มุ่งจัดกิจกรรมการสัมมนาด้านพระพุทธศาสนา จัดฝึกอบรมให้มากยิ่งขึ้น และเน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามากที่สุด

นางลักษณ์ เรือนทอง ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๐๐} องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล มี ๘ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) การมีวิสัยทัศน์ และวัตถุประสงค์ร่วมกัน ๒) การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ๓) การประกันคุณภาพ การตรวจสอบได้ และความน่าเชื่อถือ ๔) ผู้บริหาร และครู ๕) มีความคาดหวังต่อนักเรียนสูง ๖) การสอนอย่างมีวัตถุประสงค์ ๗) เน้นการเรียนการสอน ๘) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ ๘ องค์ประกอบ ซึ่งมีความเหมาะสม ถูกต้อง เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

เกษม แสงนนท์ ได้ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนามาตรฐานความรู้สำหรับผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามมาตรฐานความรู้ของคุรุสภา ซึ่งการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาสภาพความรู้ของผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามมาตรฐานความรู้ของคุรุสภา ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนามาตรฐานความรู้สำหรับผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามมาตรฐานความรู้ของคุรุสภา และ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนามาตรฐานความรู้สำหรับผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามมาตรฐานความรู้ของคุรุสภา ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้คือ การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๙ รูป/คน การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ๙ รูป/คน และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ๑๐ รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ ๑) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ๒) แบบคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม ๓) แบบตรวจสอบร่าง

^{๙๙} ศาสตราจารย์, แนวโน้มในการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า, *รายงานวิจัย*, (กองวิเทศสัมพันธ์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๘๘-๘๙.

^{๑๐๐} นางลักษณ์ เรือนทอง. “รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล” *คุณนิตินพนธ์ปรัชญาคุณนิตินพนธ์*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

รูปแบบการพัฒนามาตรฐานความรู้สำหรับผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามมาตรฐานของคุรุสภา และการวิเคราะห์เอกสาร ผลการวิจัยพบว่า^{๑๐๑}

๑. ผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามมาตรฐานความรู้ของคุรุสภา ควรมี (ก) มาตรฐานความรู้ที่เหมาะสมกับตำแหน่ง ได้แก่ การพัฒนาวิชาชีพ ความเป็นผู้นำทางวิชาการ การบริหารการศึกษา การส่งเสริมคุณภาพการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา รวมถึงความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม และวิธีการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ และสามารถบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารได้ (ข) มาตรฐานการปฏิบัติตน ได้แก่ การเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ และ (ค) มาตรฐานการปฏิบัติงาน ได้แก่ มีประสบการณ์ในการสอน หรือเป็นผู้บริหารสถานศึกษา หรือทั้งสองอย่างรวมกันเป็น ๕-๘ ปี และมีทักษะของผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ มีวิสัยทัศน์ สามารถสร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์ มุ่งมั่นพัฒนาวิชาชีพบริหารการศึกษาโดยคำนึงถึงบุคลากร และชุมชน พัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ พัฒนาแผนงานองค์กรให้มีคุณภาพสูง พัฒนา และใช้นวัตกรรมการบริหารให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพสูง และมีผลถาวรต่อองค์กร รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ มีความเป็นผู้นำ และสร้างผู้นำทางวิชาการได้ร่วมมือกับชุมชน และหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์

๒. รูปแบบการพัฒนามาตรฐานความรู้สำหรับผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามมาตรฐานความรู้ของคุรุสภา มีองค์ประกอบ ๓ ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ ๑ หลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ส่วนที่ ๒ กระบวนการพัฒนา มี ๔ ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานความรู้ การเตรียมการพัฒนา การดำเนินการพัฒนา และการประเมินผลการพัฒนา ส่วนที่ ๓ การนำไปใช้ เงื่อนไขความสำเร็จ และเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรค

๓. รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม สามารถนำไปปรับปรุง และพัฒนาเพื่อประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และผู้บริหารการศึกษาทั่วไปได้

จากผลการวิจัย สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้เป็นรูปแบบ (Model) ที่เข้าใจง่าย เพื่อแสดงว่า ผู้บริหารการศึกษาควรมีคุณลักษณะ ๓ อย่าง คือมีมาตรฐานความรู้ที่เหมาะสมกับตำแหน่ง หรือการครองคน มีมาตรฐานการปฏิบัติตนหรือการครองตน และมีมาตรฐานการปฏิบัติงานหรือการครองงาน คุณลักษณะทั้ง ๓ อย่างนั้น เป็นกรอบในการพัฒนามาตรฐานผู้บริหารการศึกษา ๑๐ ด้าน และมีกระบวนการพัฒนา ๔ ขั้นตอน คือ การกำหนดมาตรฐานความรู้ (Specification) การเตรียมการพัฒนา (Arrangement) การดำเนินการพัฒนา (Management) และการประเมินผลการพัฒนา (Evaluation) ผู้วิจัยจึงสรุปเป็น SAME Model วงล้อการพัฒนาสำหรับผู้บริหารการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

^{๑๐๑} เกษม แสงนนท์. “รูปแบบการพัฒนามาตรฐานความรู้สำหรับผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามมาตรฐานความรู้ของคุรุสภา”. *ปริญญาพุทธศาสตร์ฉบับจิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๑๘๐-๑๘๖.

๒.๗.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

Ashworth, Allan and Harvey, Roger C. ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินคุณภาพในการส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษา” โดยได้นำเสนอแนวคิดซึ่งได้จากการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบด้านปัจจัยตัวป้อน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และด้านผลผลิต ได้แก่ ๑) คณาจารย์ ๒) สิ่งเอื้ออำนวยความสะดวก ๓) วัสดุอุปกรณ์ ๔) การสอน ๕) ผลสัมฤทธิ์ ๖) การจัดการ และการควบคุมคุณภาพ ๗) นิสิต นักศึกษา ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา^{๑๐๒} ดังนี้

๑. อาจารย์ คุณภาพของอาจารย์นับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อคุณภาพการศึกษาสำหรับตัวบ่งชี้ความมีคุณภาพของคณาจารย์ได้แก่ ๑) จำนวนอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา ๒) ประสบการณ์ด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพ และด้านการสอน ๓) การพัฒนาอาจารย์ ๔) สัดส่วนระหว่างอาจารย์ต่อนิสิต/นักศึกษาสำหรับการสอนภาคทฤษฎีในชั้นเรียน ๕) สัดส่วนระหว่างอาจารย์ต่อนิสิตนักศึกษาสำหรับการสอนภาคปฏิบัติบนคลินิก ๖) ผลงานวิจัย ๗) ผลงานทางวิชาการ ๘) อาจารย์ที่มีความรู้ที่ทันสมัย ๙) อาจารย์ได้รับเสรีภาพตามสิทธิ และเสรีภาพทางวิชาการ

๒. สิ่งเอื้ออำนวยความสะดวกการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต ให้มีคุณภาพจำเป็นต้องอาศัยสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งครอบคลุมทั้งสิ่งเอื้ออำนวยด้านทรัพยากรบุคคล อาคารสถานที่สำหรับการเรียนการสอนสำหรับการสำหรับตัวบ่งชี้ความมีคุณภาพของสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวก ได้แก่ ๑) จำนวน และประเภทของสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวก ๒) ลักษณะห้องเรียนที่นักรเรียน และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ๓) สภาพแวดล้อม และสถานที่เพื่อการออกกำลังกาย และพักผ่อนหย่อนใจ ๔) ความปลอดภัย ๕) ความสะอาด และความเป็นระเบียบ ๖) การบริการด้านวิชาการ ๗) บรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้ ๘) ห้องสมุด และการบริการ จำนวนหนังสือวารสาร ขนาดห้องสมุด และจำนวนที่นั่งเพื่อการศึกษาค้นคว้า ๙) ห้องปฏิบัติการ ๑๐) บุคคลสนับสนุนการทำงานของคณาจารย์ ได้แก่ เลขานุการ และนักเทคนิค

๓. วัสดุอุปกรณ์ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องอาศัยวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาที่มีจำนวนเพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนนักศึกษารวมทั้งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้สำหรับตัวบ่งชี้คุณภาพของวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา ได้แก่ ๑) ความเหมาะสมของจำนวน และประเภทวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา ๒) วัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาอยู่ในสภาพที่ดีใช้งานได้หรือไม่ ๓) ระบบการให้บริการ การแนะนำเกี่ยวกับวิธีการใช้ ๔) ความทันสมัยของวัสดุอุปกรณ์ ๕) ความปลอดภัยในการใช้ ๖) สัดส่วนระหว่างจำนวนนักศึกษาต่ออุปกรณ์

๔. การสอน และการเรียนรู้ คุณภาพการสอนนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา และคุณภาพของบัณฑิต สำหรับตัวบ่งชี้คุณภาพการสอน ได้แก่ ๑) รายละเอียดของเนื้อหา ๒) ความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน ๓) การแนะนำหนังสืออ้างอิงที่ทันสมัยให้นักศึกษาอ่านเพิ่มเติม ๔) เนื้อหาที่นำมาสอนมีความทันสมัย และตรงตามความเป็นจริงของหลักทฤษฎี ๕) ท่าทาง อิริยาบถเหมาะสม กระตุ้นความสนใจ ๖) นำเสนอหรืออธิบายได้เข้าใจแจ่มแจ้ง ๗) กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด

^{๑๐๒} Ashworth, Allan and Harvey, Roger C. “Assessing Quality in Further and Higher Education”, (London: Jessica Kingsley Publishers, 1994), p. 7-14.

และท้าทายการเรียนรู้ ๘) คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล ๙) มีทักษะในการใช้สื่อการสอน ๑๐) เตรียมการสอนมาอย่างดี ๑๑) มีเอกสารประกอบการสอน ๑๒) ผู้เรียนได้แสดงให้ทราบว่าเข้าใจบทเรียนอย่างแจ่มแจ้ง

๕. มาตรฐานผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้ของนักศึกษามีความเป็นมาตรฐานหรือไม่ สามารถวัดได้จากตัวบ่งชี้ ๑) มาตรฐานของกลไกหรือกระบวนการจัดการเรียนการสอน ๒) ระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ๓) การจ้างงานบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา

๖. การจัดการ และควบคุมคุณภาพสถาบัน การศึกษาจะต้องมีระบบการจัดการ และระบบการควบคุมคุณภาพการศึกษาเพื่อให้จัดการศึกษาของสถาบันตรงตามจุดประสงค์ของสถาบันได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสังคม และมีความคุ้มค่าของเงินลงทุน สำหรับตัวบ่งชี้ความมีคุณภาพของระบบการจัดการ และควบคุมคุณภาพ ได้แก่ ๑) มีแผนการดำเนินงานระดับสถาบันคณะ และภาควิชา ๒) วางแผนโดยอาศัยมุมมองแนวคิดทั้งจากผู้บริหาร และคณาจารย์ ๓) โปรแกรมการศึกษาตรงตามวัตถุประสงค์ ๔) คณาจารย์ได้ตระหนักถึงความสำคัญของแผน ๕) ผู้บริหารมีมุมมองเชิงอนาคตที่ตรงกับความเป็นจริง ๖) บุคลากรของสถาบันบรรลุซึ่งความต้องการ ๗) ผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ๘) คณาจารย์ได้รับการงานที่เหมาะสม ๙) คณาจารย์มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ๑๐) คณาจารย์ได้พบปะสังสรรค์กันเป็นระยะๆ ๑๑) ช่องทางการติดต่อสื่อสาร มีความชัดเจน และสะดวกรวดเร็ว

๗. นักศึกษา จัดเป็นปัจจัยตัวป้อนที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลการเรียน และคุณภาพของบัณฑิต สำหรับปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมฤทธิ์ผลการเรียนของนักศึกษาซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดความมีคุณภาพของบัณฑิตพยาบาลประกอบด้วย ๑) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่สัมพันธภาพระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา สัมพันธภาพภายในครอบครัว สภาพทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัว และความเป็นผู้ใฝ่รู้ ๒) ปัจจัยของโปรแกรมการศึกษา ได้แก่ ลำดับที่เลือกตารางเวลาเรียน เนื้อหาหลักสูตร รายงาน และกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย ความยากง่าย และความท้าทายของหลักสูตร ๓) ปัจจัยด้านสถาบัน ได้แก่ ประเภทของสถาบัน ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์สภาพแวดล้อมของอาคารสิ่งอื้ออำนวยความสะดวก และบริเวณเพื่อการสนทนาการ

Padmavathi Koatha ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “Objectives and Outcomes in Risk Management Education” พบว่า การศึกษาในยุคของการมีคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลก่อให้เกิดการปฏิวัติข้อมูลข่าวสารขึ้น ทั้งนี้ ยังพบว่า^{๑๐๓} การขาดความรู้ในการจัดการความเสี่ยง รวมถึงการปฏิบัติการต่อการจัดการความเสี่ยงนั้นเป็นกุญแจอันสำคัญที่ทำให้โครงการการศึกษาทั้งหลายไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ การศึกษาวิจัยได้ชี้ให้เห็นการจัดการความเสี่ยงต่อการจัดการศึกษา การจัดการหลักสูตร รวมถึงการจัดการระบบคอมพิวเตอร์ และข้อมูลข่าวสารเพื่อจัดการกับความเสี่ยงต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการศึกษา รวมทั้งการสร้างหลักสูตรการบรรยายใหม่ๆ หรือรายวิชาใหม่ๆด้วยการใช้เครื่องมือในการจัดการความเสี่ยงสำหรับการสร้างรายวิชาใหม่ๆขึ้นมาด้วย

^{๑๐๓}Koatha, P, **Objectives and Outcomes in Risk Management Education**, Master Thesis of Science in Technology, (Purdue University, July 2010), pp: 29-30.

Patin J. L. ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานของอาจารย์ใหญ่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า^{๑๐๔} ๑) การบริหารที่ช่วยให้อาจารย์ใหญ่ประสบผลสำเร็จเรียงลำดับความสำคัญได้ ดังนี้ เป็นผู้ผู้นำในการริเริ่มให้การสนับสนุน ครู และนักเรียนให้เจริญก้าวหน้า และให้สมาชิกในหน่วยงาน ได้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการวางแผน และตัดสินใจในการจัดกิจกรรม ๒) การบริหารที่ไม่ช่วยให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ การขาดเหตุผล ขาดความรอบคอบในการปฏิบัติงาน การขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และการขาดการติดต่อ ๓) การปรับปรุงการบริหารของผู้บริหารเรียงลำดับความสำคัญ ได้ ดังนี้ ผู้บริหารควรมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการตัดสินใจที่รวดเร็วถูกต้อง มีการปรับปรุงตนเองให้มีความรู้ความชำนาญในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ และเปิดโอกาสให้บุคลากรในหน่วยงานได้ติดต่อกับฝ่ายบริหารให้มากขึ้น

Hersh Richard ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสำคัญขององค์ประกอบที่มีบทบาททางด้านประสิทธิผลของโรงเรียน ได้แก่”^{๑๐๕} ๑) ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองที่ต่างยอมรับเป้าหมายของโรงเรียน ๒) เป้าหมายของโรงเรียนต้องชัดเจนสอดคล้องกับหลักสูตร และนำมาปฏิบัติได้ ๓) นักเรียนมีผลการเรียนก้าวหน้า ๔) กฎระเบียบต่างๆ ได้รับการยอมรับ และปฏิบัติ ๕) ครูมีความคาดหวังสูง ๖) นักเรียนมีความสำเร็จทั้งด้านการเรียนการสอน และจริยธรรม ๗) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำสูง ๘) ผู้บริหาร และบุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติงานด้วยกันฉันท์มิตร ๙) ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน

Campbell R. F. ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสำเร็จขององค์การ พบว่า ผู้บริหารจะต้องมีภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงานอยู่ ๕ ขั้นตอน^{๑๐๖} ได้แก่

๑. การวินิจฉัยตัดสินใจเกี่ยวกับงานหรือปัญหาของหน่วยงาน (Decision making)
๒. การจัดทำโปรแกรมของงานต่างๆ (Programming)
๓. ทำการกระตุ้นจูงใจผู้ร่วมงาน (Stimulating)
๔. ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างผู้ร่วมงาน และกลุ่มต่างๆ (Co-ordinating)
๕. ทำการประเมินผล (Evaluating)

Stogdill Ralph M. ได้รวบรวมผลการวิจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของผู้บริหาร โดยจำแนกออกเป็นกลุ่มตามผลการวิจัย สรุปได้^{๑๐๗} ดังนี้

๑. บุคลิกภาพ และพฤติกรรมของผู้บริหาร จากผลการวิจัยมากกว่า ๑๕ เรื่อง พบว่าผู้บริหารควรมีบุคลิกภาพ และพฤติกรรมเหนือกว่าบุคคลอื่นๆ ในเรื่องต่อไปนี้ คือ มีไหวพริบดี

^{๑๐๔} Patin, J. L., *The administrative behavior of the junior high school principal dissertation abstracts international*, Vol.30 (No.4), (1969): 1373-A,

^{๑๐๕} Hersh Richard. “How Effective is Your School?”, *Education XCII*, (October 1982): 34-35.

^{๑๐๖} Campbell, R. F., *Administrative behavior in education*, (New York: McGraw Hill, Co ; Inc, 1976).

^{๑๐๗} Stogdill, Ralph M., *Handbook of leadership; A survey of theory and research*, (New York: Free press, 1977).

มีนิสัยรักการศึกษาค้นคว้า ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ มีความรู้ทันสมัย และกว้างขวาง ชอบกิจกรรม และงานสังคม มีมารยาทสังคมดี มีฐานะทางเศรษฐกิจดี

๒. บุคลิกลักษณะผู้บริหารที่ดี จากผลการวิจัยมากกว่า ๑๐ เรื่อง พบว่า ผู้บริหารควรมีบุคลิกลักษณะ ดังนี้ คือ มีความสามารถในการเข้าสังคม มีจิตวิทยาในการเจรจา มีมารยาทสังคมดี มีความริเริ่มทำสิ่งใหม่ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม มีความอดทนต่อความยากลำบาก อดทนต่อปัญหารอบด้านโดยไม่เสียกำลังใจ รู้หลัก และวิธีทำงาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ มีความเชื่อมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ มีความสามารถในการคาดการณ์ข้างหน้าได้ ให้ความร่วมมือกับหมู่คณะเป็นผู้ที่รู้จักของคนทั่วไป มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลง และคิดสิ่งใหม่ๆ มีความสามารถในการพูด และเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. คุณสมบัติที่มีความสัมพันธ์สูงกับการเป็นผู้บริหาร คือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นที่นิยมของปวงชน มีความสามารถในการเข้าสังคม มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความปรารถนาที่จะทำดีที่สุด มีอารมณ์ขัน มีความร่วมมือกับผู้อื่น และมีความสามารถในทางกีฬา

๔. องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้บริหาร แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท ได้แก่ ๑) ความสามารถ หมายความว่า ความรวมถึง ความสามารถ สติปัญญา ความกระตือรือร้น ความสามารถในการพูด ความคิดริเริ่ม และการตัดสินใจ ๒) ความสำเร็จ ได้แก่ การศึกษา ความรู้ การงาน และการกีฬา ๓) ความรับผิดชอบ ได้แก่ การเป็นที่พึ่งของคนอื่น ความเพียรพยายามความเชื่อมั่นในตนเอง ความปรารถนาที่จะทำดีที่สุด ๔) สถานะ ได้แก่ สถานะทางสังคม การสมรส และการเป็นที่นิยมของคนอื่น ๕) สถานการณ์ ได้แก่ ทักษะ ความต้องการ และความสนใจตามจุดประสงค์ที่ต้องการบรรลุถึงความสำเร็จ

Marquardt & Reynolds ได้ศึกษาการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (The Global Learning Organization) พบว่ามีปัจจัยที่ทำให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ๑๑ ปัจจัย^{๑๐๘} ได้แก่ ๑) โครงสร้างที่เหมาะสม (Appropriate Structure) ๒) วัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร (Corporate Learning Culture) ๓) การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ๔) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental Scanning) ๕) การสร้าง และถ่ายโอนความรู้ (Knowledge Creation and Transfer) ๖) เทคโนโลยีการเรียนรู้ (Learning Technology) ๗) คุณภาพ (Quality) ๘) ยุทธศาสตร์ (Strategy) ๙) บรรยากาศสนับสนุน (Supportive Atmosphere) ๑๐) การทำงานเป็นทีม และการทำงานแบบเครือข่าย (Teamwork and Networking) และ ๑๑) วิสัยทัศน์ (Vision)

Bennett & O'Brien ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ (The Building of the Learning Organization) พบว่า^{๑๐๙} มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ มีทั้งสิ้น ๑๒ ปัจจัย ได้แก่ ๑) ยุทธศาสตร์หรือวิสัยทัศน์ (Strategy or Vision) ๒) การปฏิบัติเชิงบริหาร (Executive Practices) ๓) การปฏิบัติเชิงการจัดการ (Managerial Practices) ๔) บรรยากาศ

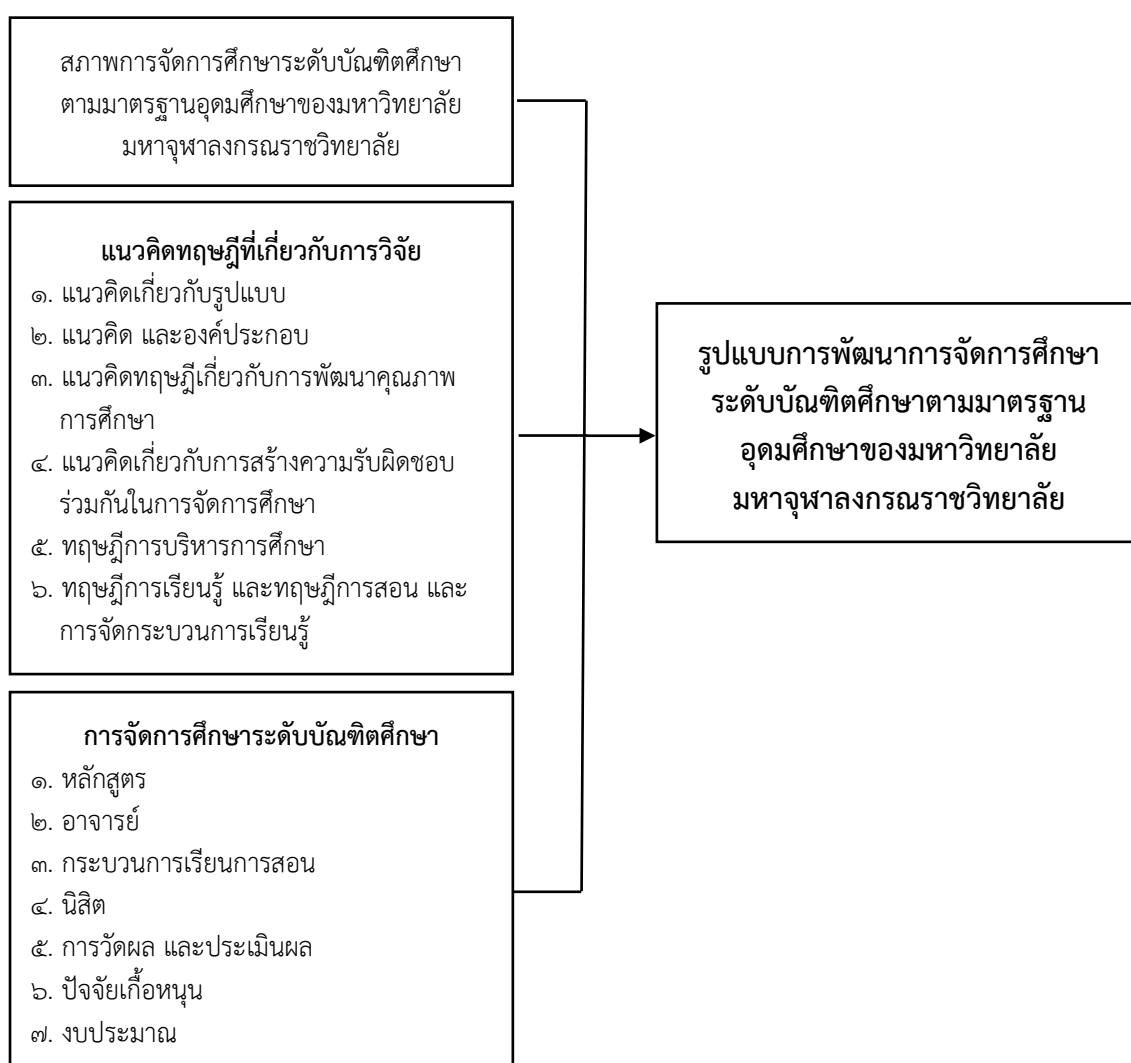
^{๑๐๘} Marquardt & Reynolds. *Building the learning organization: A system approach to quantum improvement and global success.* (U.S.A.: McGraw-Hill, 1994)

^{๑๐๙} Bennett & O'Brien. *The building blocks of the learning Organization.* (Training, 1994) p.41-49.

(Climate) ๕) องค์การหรือโครงสร้างงาน (Organization or Job Structure) ๖) การไหลของข้อมูลสารสนเทศ (Information flow) ๗) การปฏิบัติของบุคคล และทีมงาน (Individual and Team Practices) ๘) กระบวนการทำงาน (Process) ๙) เป้าหมายหรือข้อมูลย้อนกลับการปฏิบัติงาน (Performance Goals or Feedback) ๑๐) การฝึกอบรมหรือการศึกษา (Training or Education) ๑๑) การพัฒนาของบุคคลหรือทีมงาน (Individual or Team Development) และ ๑๒) การให้รางวัลหรือการยอมรับ (Rewards or Recognition)

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยได้ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ ๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับหัวข้อ ดังนี้ รูปแบบการวิจัย ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยมีขั้นตอนการวิจัย ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดย ๑) การวิเคราะห์เอกสาร หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๒) ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๕๑ คน

ขั้นตอนที่ ๒ พัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดย ๑) การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ ๒) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา จำนวน ๑๐ รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection)

ขั้นตอนที่ ๓ รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา จำนวน ๘ รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) ดังแสดงในตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน	วิธีการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการวิจัย
ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๕๑ คน	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ขั้นตอนที่ ๒ พัฒนารูปแบบการพัฒนา การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตาม	การสัมภาษณ์ ข้อมูลสำคัญ ๑๐ รูป/คน	การวิเคราะห์เนื้อหา	รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา ของ

ขั้นตอน	วิธีการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการวิจัย
มาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย			มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับร่าง)
ขั้นตอนที่ ๓ เสนอรูปแบบการพัฒนา การจัดการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	สนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ ๘ รูป/คน	การวิเคราะห์เนื้อหา	รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับสมบูรณ์)

๓.๒ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

๑. ประชากร ได้แก่ อาจารย์ และนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง จำนวน ๓,๙๔๒ รูป/คน ดังนี้

๑) อาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช จำนวน ๒๗๑ รูป/คน^๑

๒) นิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๓,๖๗๑ รูป/คน ได้แก่ ระดับปริญญาตรี ๑,๙๗๖ รูป/คน ปริญญาโท ๑,๐๖๘ รูป/คน และปริญญาเอก ๖๒๗ รูป/คน^๒

๒. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์ และนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W.^๓ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ๓๕๑ รูป/คน จากนั้นดำเนินการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน ดังแสดงในตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๒ จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	ประชากร (รูป/คน)	กลุ่มตัวอย่าง (รูป/คน)
อาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๒๗๑	๒๔
นิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๓,๖๗๑	๓๒๗
รวม	๓,๙๔๒	๓๕๑

^๑ดูรายละเอียดใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, รายงานประจำปี ๒๕๕๘, เอกสารอัดสำเนา, หน้า ๑๕.

^๒ดูรายละเอียดใน สำนักทะเบียน และวัดผล, ข้อมูลสถิติ นิสิต ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๕๘, เอกสารอัดสำเนา, หน้า ๑๕ - ๒๐.

^๓Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3). (1970). pp. 607 - 610.

๓.๒.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๑. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๑๐ รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection)

๒. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๘ รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection)

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบสอบถามเพื่อสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแปดค่าเป็น ๕ ระดับ (Rating Scale) ของลิเกิร์ต (Likert)^๕ ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณาความหมายระดับความคิดเห็น ดังนี้

- ๕ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
- ๔ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
- ๓ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
- ๒ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
- ๑ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสร้าง และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังมีรายละเอียด ดังนี้

แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีขั้นตอนการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

๑. สร้างแบบสอบถาม โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใช้สอบถามประมาณค่า ๕ ระดับ จำนวน ๓๖ ข้อ แบ่งเป็น ๗ ได้แก่ ด้านที่ ๑ หลักสูตร จำนวน ๕ ข้อ ด้านที่ ๒ อาจารย์ จำนวน ๕ ข้อ ด้านที่ ๓ กระบวนการเรียนการสอน จำนวน ๕ ข้อ ด้านที่ ๔ นิสิต จำนวน ๔ ข้อ ด้านที่ ๕ การวัด และประเมินผล จำนวน ๕ ข้อ ด้านที่ ๖ ปัจจัยเกื้อหนุน จำนวน ๔ ข้อ และด้านที่ ๗ งบประมาณ จำนวน ๓ ข้อ

๒. นำแบบสอบถามที่สร้างแล้วมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาฯ อนุมัติ เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามในเบื้องต้น

^๕Likert, Rensis, "The Method of Constructing and Attitude Scale", in Reading in Attitude Theory and Measurement. Fishbein, Martin, Ed, (New York : Wiley & Son, 1967) : 90 - 95.

๓. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาคุณินพนธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ คน (รายละเอียดในภาคผนวก) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และความชัดเจนของภาษา ด้วยการตรวจ และประเมินดัชนีความสอดคล้อง ใน ๓ ระดับ คือ มีความเหมาะสม ไม่แน่ใจ ไม่เหมาะสม โดยใช้สูตรในการคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) ซึ่งถือเกณฑ์ IOC มากกว่า ๐.๗ จึงยอมรับว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสม ซึ่งได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๗ – ๑.๐๐ ถือได้ว่าแบบสอบถามได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญ

๔. นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่านมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างทดสอบในการวิจัย จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา หรือวิธีของ Cronbach^๕ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .๘๖๘

๕. ปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ก่อนนำไปแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๑. **แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์** เป็นแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. **แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม** เป็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การสร้าง และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่เป็นแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ และแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัย ได้ดำเนินการดังมีรายละเอียด ดังนี้

๑. **แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์** เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีขั้นตอนการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

๑) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์

๒) นำแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ ที่สร้างแล้วมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาคุณินพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา และความชัดเจนของภาษา

๓) นำความคิดเห็นมาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปจัดการสัมภาษณ์

๒. **แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม** เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีขั้นตอนการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

^๕Cronbach, Lee J, *Essentials of psychological testing*, 4th ed., (New York : Harper & Row, 1971), p. 123.

๑) สร้างแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม โดยศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสรุปผลการสัมมนา

๒) นำแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนำมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาฯ อนุมัติ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา และความชัดเจนของภาษา

๓) นำแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาฯ อนุมัติมาแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปสนทนากลุ่ม

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑. ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

๒. นำหนังสือขอความร่วมมือไปยังกลุ่มกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการนัดหมาย วัน เวลา ที่จะขอความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการเก็บเครื่องมือวิจัย ใช้แบบสอบถามทดสอบเครื่องมือวิจัย ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และทำการเก็บคืน

๓.๔.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๑. การสัมมนา เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑) ขั้นตอนการเตรียมการ ประกอบด้วย การกำหนดวันสัมมนา การจัดทำกำหนดการสัมมนา การจัดทำหนังสือเชิญประธานพร้อมคำกล่าวเปิด และคำกล่าวรายงาน ต่อประธาน การประสานงานเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ การขออนุมัติใช้สถานที่พร้อมโสตทัศนูปกรณ์ในการจัดสัมมนา และการจัดทำเอกสารประกอบการสัมมนา

๒) ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย การนำเสนอคุณวุฒิ การดำเนินการอภิปราย และจดบันทึกข้อเสนอแนะพร้อมทั้งทำการบันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง

๒. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑) ขั้นตอนการเตรียมการ ประกอบด้วย การกำหนดวันสนทนากลุ่ม การจัดทำกำหนดการสนทนากลุ่ม การจัดทำหนังสือเชิญประธานพร้อมคำกล่าวเปิด และคำกล่าวรายงาน ต่อประธาน การประสานงานเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ การขออนุมัติใช้สถานที่พร้อมโสตทัศนูปกรณ์ในการจัด

สนทนากลุ่ม และการจัดทำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยแบบคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

๒) ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย การนำเสนอข้อมูลพื้นฐานการดำเนินการอภิปราย และจัดบันทึกข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งทำการบันทึกภาพเคลื่อนไหว และภาพนิ่ง

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) มีการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ดังนี้

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งเป็นข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยระบบคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์ระดับการให้คะแนนของบุญชม ศรีสะอาด^๒ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๔.๒๑-๕.๐๐ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๓.๔๑-๔.๒๐ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ๒.๖๑-๓.๔๐ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๑.๘๑-๒.๖๐ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐-๑.๘๐ หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ๑) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ๒) การสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และ ๓) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

^๒บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๐.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน คือ การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย ๑) ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๕๑ รูป/คน เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้วยการใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ๒) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๑๐ รูป/คน เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้วยแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และ ๓) สอนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูป/คน เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยเสนอผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

๔.๑ ผลการศึกษาศภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔.๒ ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔.๓ ผลการเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

คำอธิบายสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

S.D.= ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง

๔.๑ ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๓๕๑ ฉบับ ได้รับกลับมา ๓๕๑ ฉบับ คิดเป็น ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๒ ตอน ได้แก่ ตอนที่ ๑ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ ๒ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยสรุปผลการศึกษาดังนี้

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใช้สอบถามประมาณค่า ๕ ระดับ จำนวน ๓๖ ข้อ แบ่งเป็น ๗ ได้แก่ ด้านที่ ๑ หลักสูตร จำนวน ๕ ข้อ ด้านที่ ๒ อาจารย์ จำนวน ๕ ข้อ ด้านที่ ๓ กระบวนการเรียนการสอน จำนวน ๕ ข้อ ด้านที่ ๔ นิสิต จำนวน ๔ ข้อ ด้านที่ ๕ การวัดและประเมินผล จำนวน ๕ ข้อ ด้านที่ ๖ ปัจจัยเกื้อหนุน จำนวน ๙ ข้อ และด้านที่ ๗ งบประมาณ จำนวน ๓ ข้อ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม

(n = ๓๕๑)

ด้านที่	สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม	ระดับความคิดเห็น			ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
๑	หลักสูตร	๔.๑๘	๐.๓๓	มาก	๑
๒	อาจารย์	๔.๑๓	๐.๔๗	มาก	๒
๓	กระบวนการเรียนการสอน	๔.๐๘	๐.๕๐	มาก	๓
๔	นิสิต	๓.๔๘	๐.๓๒	มาก	๗
๕	การวัดและประเมินผล	๓.๖๓	๐.๓๖	มาก	๖
๖	ปัจจัยเกื้อหนุน	๓.๘๒	๐.๗๖	มาก	๕
๗	งบประมาณ	๔.๐๕	๐.๙๖	มาก	๔
ภาพรวม		๔.๑๒	๐.๒๕	มาก	

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๑๒, S.D.= ๐.๒๕)

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ หลักสูตร ($\bar{X}$ = ๔.๑๘, S.D.= ๐.๓๓) อาจารย์ ($\bar{X}$ = ๔.๑๓,

S.D.= ๐.๔๓) กระบวนการเรียนการสอน ($\bar{x}$ = ๔.๐๘, S.D.= ๐.๕๐) งบประมาณ ($\bar{x}$ = ๔.๐๕, S.D.= ๐.๙๖) ปัจจัยเกื้อหนุน ($\bar{x}$ = ๓.๘๒, S.D.= ๐.๓๖) การวัดและประเมินผล ($\bar{x}$ = ๓.๖๓, S.D.= ๐.๓๖) และนิสิต ($\bar{x}$ = ๓.๔๘, S.D.= ๐.๓๒)

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๑ หลักสูตร (n = ๓๕๑)

ข้อที่	แนวคำถาม	ระดับความคิดเห็น			ลำดับที่
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	
๑	การชี้แจงรายละเอียดของหลักสูตร	๔.๓๑	๐.๔๑	มาก	๑
๒	การเผยแพร่เอกสารแนวปฏิบัติการใช้หลักสูตร	๔.๒๖	๐.๓๑	มาก	๒
๓	ความเหมาะสมของการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ	๔.๑๕	๐.๓๗	มาก	๔
๔	ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตรของสถาบันสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างเต็มที่	๔.๑๓	๐.๔๗	มาก	๕
๕	ความสอดคล้องของหลักสูตรที่ศึกษาตอบสนองความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานในปัจจุบัน	๔.๒๒	๐.๒๕	มาก	๓
ภาพรวม		๔.๑๘	๐.๓๓	มาก	

จากตารางที่ ๔.๒ สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๑ หลักสูตร พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๔.๑๘, S.D.= ๐.๓๓)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีระดับความคิดเห็นมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ การชี้แจงรายละเอียดของหลักสูตร ($\bar{x}$ = ๔.๓๑, S.D.= ๐.๔๑) การเผยแพร่เอกสารแนวปฏิบัติการใช้หลักสูตร ($\bar{x}$ = ๔.๒๖, S.D.= ๐.๓๑) ความสอดคล้องของหลักสูตรที่ศึกษาตอบสนองความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานในปัจจุบัน ($\bar{x}$ = ๔.๒๒, S.D.= ๐.๒๕) ความเหมาะสมของการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ($\bar{x}$ = ๔.๑๕, S.D.= ๐.๓๗) และความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตรของสถาบัน สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างเต็มที่ ($\bar{x}$ = ๔.๑๓, S.D.= ๐.๔๗)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
ตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๒
อาจารย์ (n = ๓๕๑)

ข้อที่	แนวคำถาม	ระดับความคิดเห็น			ลำดับ ที่
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
๑	การมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์	๓.๘๘	๐.๖๒	มาก	๑
๒	ความเหมาะสมของสัดส่วนจำนวนอาจารย์กับจำนวนนิสิต	๓.๖๐	๐.๖๔	มาก	๔
๓	โอกาสการทำงานร่วมกันของอาจารย์และนิสิตมีเพื่อประโยชน์ของสถาบัน	๓.๗๐	๐.๖๔	มาก	๓
๔	การจัดแบ่งเวลาของอาจารย์เพื่อให้คำปรึกษาแก่นิสิต	๓.๕๙	๐.๗๑	มาก	๕
๕	การจัดอาจารย์ผู้สอนให้แก่นิสิตตรงตามความรู้ความสามารถ	๓.๗๖	๐.๖๑	มาก	๒
ภาพรวม		๔.๑๓	๐.๔๗	มาก	

จากตารางที่ ๔.๓ สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๒ อาจารย์ พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๓$, S.D.= ๐.๔๗)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีระดับการปฏิบัติมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ($\bar{X} = ๓.๘๘$, S.D.= ๐.๖๒) การจัดอาจารย์ผู้สอนให้แก่นิสิตตรงตามความรู้ความสามารถ ($\bar{X} = ๓.๗๖$, S.D.= ๐.๖๑) โอกาสการทำงานร่วมกันของอาจารย์และนิสิตมีเพื่อประโยชน์ของสถาบัน ($\bar{X} = ๓.๗๐$, S.D.= ๐.๖๔) ความเหมาะสมของสัดส่วนจำนวนอาจารย์กับจำนวนนิสิต ($\bar{X} = ๓.๖๐$, S.D.= ๐.๖๔) และการจัดแบ่งเวลาของอาจารย์เพื่อให้คำปรึกษาแก่นิสิต ($\bar{X} = ๓.๕๙$, S.D.= ๐.๗๑)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
ตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๓
กระบวนการเรียนการสอน (n = ๓๕๑)

ข้อที่	แนวคำถาม	ระดับความคิดเห็น			ลำดับ ที่
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
๑	เทคนิควิธีการเรียนการสอนที่ท่านได้รับ จากอาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญแก่นิสิต เช่น ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	๓.๖๓	๐.๗๒	มาก	๓
๒	การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ของอาจารย์กับนิสิต	๓.๖๗	๐.๗๐	มาก	๒
๓	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน ที่กระตุ้นความสนใจในการเรียนแก่นิสิต	๓.๗๗	๐.๙๕	มาก	๑
๔	ความเหมาะสมของสื่อการสอนที่อาจารย์ นำมาใช้ในการเรียนการสอน	๓.๐๔	๐.๗๒	ปาน กลาง	๕
๕	การมีส่วนร่วมในการสรุปแนวคิดสำคัญของวิชานั้นๆ เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนแต่ละวิชา	๓.๕๒	๐.๗๔	มาก	๔
ภาพรวม		๔.๐๘	๐.๕๐	มาก	

จากตารางที่ ๔.๔ สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา
ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๓ กระบวนการเรียนการสอน พบว่า มีระดับ
ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๐๘, S.D.= ๐.๕๐)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่กระตุ้นความสนใจในการเรียนแก่นิสิต ($\bar{X}$ = ๓.๗๗,
S.D.= ๐.๙๕) การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์กับนิสิต ($\bar{X}$ = ๓.๖๗, S.D.=
๐.๗๐) เทคนิควิธีการเรียนการสอนที่ท่านได้รับจากอาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญแก่นิสิต เช่น
ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}$ = ๓.๖๓, S.D.= ๐.๗๒) การมีส่วนร่วมในการสรุปแนวคิดสำคัญ
ของวิชานั้นๆ เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนแต่ละวิชา ($\bar{X}$ = ๓.๕๒, S.D.= ๐.๗๔) และความเหมาะสม
ของสื่อการสอนที่อาจารย์นำมาใช้ในการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = ๓.๐๔, S.D.= ๐.๗๒)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
ตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ด้านที่ ๔ นิสิต (n = ๓๕๑)

ข้อที่	แนวคำถาม	ระดับความคิดเห็น			ลำดับ ที่
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
๑	การมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน ด้านกิจกรรมของนิสิต	๓.๘๕	๐.๖๘	มาก	๑
๒	การชี้แจงหรือประชาสัมพันธ์แผนงาน ด้านกิจกรรมให้นิสิตได้รับทราบ	๓.๕๙	๐.๖๐	มาก	๒
๓	นิสิตเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน เช่น การแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น	๓.๒๙	๐.๕๘	ปาน	๔
๔	การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเปิดรับนิสิต เข้ามาศึกษาในสถาบัน	๓.๓๕	๐.๖๐	ปาน	๓
ภาพรวม		๓.๔๘	๐.๓๒	มาก	

จากตารางที่ ๔.๕ สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา
ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๔ นิสิต พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ใน
ระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๔๘, S.D.= ๐.๓๒)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่
การมีส่วนร่วมในการวางแผนงานด้านกิจกรรมของนิสิต ($\bar{X}$ = ๓.๘๕, S.D.= ๐.๖๘) การชี้แจงหรือ
ประชาสัมพันธ์แผนงานด้านกิจกรรมให้นิสิตได้รับทราบ ($\bar{X}$ = ๓.๕๙, S.D.= ๐.๖๐) การ
ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเปิดรับนิสิตเข้ามาศึกษาในสถาบัน ($\bar{X}$ = ๓.๓๕, S.D.= ๐.๖๐) และนิสิต
เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น
($\bar{X}$ = ๓.๒๙, S.D.= ๐.๕๘)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
ตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ด้านที่ ๕ การวัดและประเมินผล (n = ๓๕๑)

ข้อที่	แนวคำถาม	ระดับความคิดเห็น			ลำดับ ที่
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
๑	นิสิตได้รับคำชี้แจงเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผล แต่ละรายวิชาจากอาจารย์ผู้สอน	๓.๕๒	๐.๖๑	มาก	๕
๒	การใช้วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนของนิสิตในแต่ละรายวิชา	๓.๖๕	๐.๗๐	มาก	๒
๓	ข้อสอบที่ใช้วัดและประเมินผลการเรียนการสอนแต่ละรายวิชามีความเหมาะสม	๓.๗๒	๐.๗๓	มาก	๑
๔	ความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลของแต่ละวิชากับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน	๓.๕๘	๐.๗๒	มาก	๔
๕	การแจ้งผลให้นิสิตรับทราบจุดอ่อน จุดแข็งของตนเอง จากการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของแต่ละรายวิชา	๓.๖๐	๐.๗๓	มาก	๓
ภาพรวม		๓.๖๓	๐.๓๖	มาก	

จากตารางที่ ๔.๖ สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๕ การวัดและประเมินผล พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๖๓, S.D.= ๐.๓๖)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีระดับความคิดเห็นมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีระดับการปฏิบัติมากไปน้อย ได้แก่ ข้อสอบที่ใช้วัดและประเมินผลการเรียนการสอนแต่ละรายวิชา มีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = ๓.๗๒, S.D.= ๐.๗๓) การใช้วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนของนิสิตในแต่ละรายวิชา ($\bar{X}$ = ๓.๖๕, S.D.= ๐.๗๐) การแจ้งผลให้นิสิตรับทราบจุดอ่อน จุดแข็งของตนเองจากการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของแต่ละรายวิชา ($\bar{X}$ = ๓.๖๐, S.D.= ๐.๗๓) ความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลของแต่ละวิชากับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = ๓.๕๘, S.D.= ๐.๗๒) และนิสิตได้รับคำชี้แจงเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผล แต่ละรายวิชาจากอาจารย์ผู้สอน ($\bar{X}$ = ๓.๕๒, S.D.= ๐.๖๑)

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
ตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ด้านที่ ๖ ปัจจัยเกื้อหนุน (n = ๓๕๑)

ข้อที่	แนวคำถาม	ระดับความคิดเห็น			ลำดับ ที่
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
๑	ความพอเพียงของอาคารและสถานที่ในสถาบัน กับการจัดการเรียนการสอนให้แก่บัณฑิต	๓.๒๑	๐.๕๘	ปาน กลาง	๙
๒	การจัดบรรยากาศของห้องเรียนที่กระตุ้นให้นัก มีความสนใจในการเรียนรู้ เช่น แสงสว่างที่เพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	๓.๒๕	๐.๕๘	ปาน กลาง	๘
๓	ความทันสมัยของสื่อดิจิทัลที่ใช้ในการจัดการ เรียนการสอนให้แก่บัณฑิต	๓.๕๐	๐.๖๖	มาก	๓
๔	บรรยากาศของห้องสมุดที่เอื้อต่อการค้นคว้า ของนิสิต	๓.๓๑	๐.๖๕	ปาน กลาง	๕
๕	ความเพียงพอของจำนวนหนังสือในห้องสมุด มีต่อความต้องการของนิสิต	๓.๓๐	๐.๕๖	ปาน กลาง	๖
๖	ความเพียงพอของจำนวนวารสารทางวิชาการ ในห้องสมุดต่อนิสิต	๓.๗๒	๐.๗๖	มาก	๒
๗	ความมีประสิทธิภาพในการบริการห้องสมุดแก่นิสิต	๓.๗๖	๐.๗๘	มาก	๑
๘	การจัดบริการด้าน Information Technology ของห้องสมุดแก่นิสิต	๓.๒๘	๐.๕๘	ปาน กลาง	๗
๙	การมีแหล่งฝึกปฏิบัติที่เอื้อต่อการให้นิสิต ได้ปฏิบัติ งานทางวิชาชีพ	๓.๔๙	๐.๗๑	มาก	๔
ภาพรวม		๓.๘๒	๐.๗๖	มาก	

จากตารางที่ ๔.๗ สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา
ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๖ ปัจจัยเกื้อหนุน พบว่า มีระดับความคิดเห็น
อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๘๒, S.D.= ๐.๗๖) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า โดยเรียงลำดับจากข้อที่มี
ระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ ความมีประสิทธิภาพในการบริการห้องสมุดแก่นิสิต ($\bar{X}$ = ๓.๗๖,
S.D.= ๐.๗๘) ความเพียงพอของจำนวนวารสารทางวิชาการในห้องสมุดต่อนิสิต ($\bar{X}$ = ๓.๗๒, S.D.=
๐.๗๖) ความทันสมัยของสื่อดิจิทัลที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่บัณฑิต ($\bar{X}$ = ๓.๕๐, S.D.=
๐.๖๖) การมีแหล่งฝึกปฏิบัติที่เอื้อต่อการให้นิสิตได้ปฏิบัติงานทางวิชาชีพ ($\bar{X}$ = ๓.๔๙, S.D.= ๐.๗๑)
บรรยากาศของห้องสมุดที่เอื้อต่อการค้นคว้าของนิสิต ($\bar{X}$ = ๓.๓๑, S.D.= ๐.๖๕) ความเพียงพอของ
จำนวนหนังสือในห้องสมุดมีต่อความต้องการของนิสิต ($\bar{X}$ = ๓.๓๐, S.D.= ๐.๕๖) และอันดับสุดท้ายคือ
ความพอเพียงของอาคารและสถานที่ในสถาบันกับการจัดการเรียนการสอนให้แก่บัณฑิต
($\bar{X}$ = ๓.๒๑, S.D.= ๐.๕๕)

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
ตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ด้านที่ ๗ งบประมาณ (n = ๓๕๑)

ข้อที่	แนวคำถาม	ระดับความคิดเห็น			ลำดับ ที่
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
๑	งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนมีความเพียงพอ	๓.๓๓	๐.๕๙	ปานกลาง	๒
๒	มหาวิทยาลัยมีการวางแผนการใช้งบประมาณอย่างมีระบบ	๓.๓๑	๐.๕๖	ปานกลาง	๓
๓	มีการติดตามและการประเมินผลการใช้งบประมาณของมหาวิทยาลัย	๓.๕๙	๐.๖๑	มาก	๑
ภาพรวม		๔.๐๕	๐.๙๖	มาก	

จากตารางที่ ๔.๘ สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๗ งบประมาณพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๕$, S.D.= ๐.๙๖)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ มีการติดตามและการประเมินผลการใช้งบประมาณของมหาวิทยาลัย ($\bar{X} = ๓.๕๙$, S.D.= ๐.๖๑) งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนมีความเพียงพอ ($\bar{X} = ๓.๓๓$, S.D.= ๐.๕๙) และมหาวิทยาลัยมีการวางแผนการใช้งบประมาณอย่างมีระบบ ($\bar{X} = ๓.๓๑$, S.D.= ๐.๕๖)

๔.๒ ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนากิจการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔.๒.๑ ผลการสัมมนาเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนากิจการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการจัดสัมมนาผู้ให้ข้อมูลหลัก ด้วยการเลือกเจาะจง จำนวน ๑๐ รูป/คน (รายละเอียดในภาคผนวก) สรุปผลการสัมมนา ดังนี้

๑. แนวทางการพัฒนากิจการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑) แนวทางการพัฒนาด้านหลักสูตร

- ต้องได้มาตรฐานตามเกณฑ์ สกอ. สอดคล้องกับนโยบายวัตถุประสงค์ของ มจร และมหาวิทยาลัยอื่นๆ ทันทสมัย ทันเหตุการณ์
- นำนโยบายและแผนพัฒนาประเทศมาเป็นแนวทางและให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถาบัน
- มีหน่วยกิตไม่น้อยกว่าที่ สกอ. กำหนด ทั้ง ป.โท และ ป.เอก เพิ่มเติมส่วนที่เป็นอัตลักษณ์และต้องการเน้นให้เกิดในตัวของผู้เรียน
- ควรให้ความสำคัญตามยุคต่างๆ แต่เนื้อหาหลักยังเป็นไปตามมาตรฐาน

- ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
 - มุ่งสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ปรัชญาของการอุดมศึกษาและมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ เน้นวิชาการและวิชาชีพมีความรู้ความสามารถระดับสูง
 - ควรมีการศึกษาวิจัย คือความต้องการของผู้ให้บัณฑิต
 - ควรคำนึงถึงปรัชญาของทางหลักสูตร/หัวใจหลักสูตร/เอกลักษณ์ของหลักสูตร
 - การออกแบบวิจัยหลักสูตร (การปรับปรุงตามกรอบ มคอ.๒)
 - อบรมเทคโนโลยี, สื่อ, เทคนิคการสอน
 - ศึกษาดูงาน, วิจัย และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
 - หลักสูตรวิชาการ
 - หลักสูตรวิชาชีพ
 - การวิจัยหลักสูตร/ปรับปรุงหลักสูตร/บริหารหลักสูตร/ประเมินหลักสูตร
- รายปี/Sarหลักสูตร/รายงานเปิดหลักสูตรทบทวนผลสัมฤทธิ์ ฯลฯ
- ทำหลักสูตรที่ตอบโจทย์สังคมในยุทธศาสตร์ ๒๐ ปี
 - ควรตอบโจทย์สังคมและประเทศไทย
 - ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยต่อเหตุการณ์สังคมโลก
 - พัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย
 - หลักสูตรทุกหลักสูตรก่อนเปิดต้องเป็นไปตามเกณฑ์ของ สกอ. แต่บางหลักสูตรขาดการเตรียมการที่สมบูรณ์ เนื้อหา สาระภายใน

๒) แนวทางการพัฒนาด้านอาจารย์

- มีความรู้รอบทั้งวิชาการด้านพุทธศาสนา และศาสตร์สมัยใหม่ มีศีลธรรมและจรรยา เป็นแม่แบบในการพัฒนาศิษย์
- พัฒนาศักยภาพให้มีความรู้เสมอและเป็นมืออาชีพตรงตามสาขานั้นๆ
- อาจารย์ต้องมีคุณสมบัติขั้นต่ำตาม สกอ. กำหนด ตามเกณฑ์ สกอ. ๒๕๕๘
- เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ปรับปรุงความสามารถเสมอ
- มุ่งพัฒนาอาจารย์ที่มีความทันสมัย ๔.๐ หรืออาจารย์ศตวรรษที่ ๒๑
- สนับสนุนให้ทำวิจัย, เขียนเสนอผลงานวิชาการ
- ควรศึกษาส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนมีการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง
- คุณวุฒิของอาจารย์ผู้สอน
- อาจารย์ประจำ
- อาจารย์ผู้รับผิดชอบ
- อาจารย์พิเศษ
- อาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไป/ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/อาจารย์สอภวิทยานิพนธ์
- อาจารย์ประจำหลักสูตรมีคุณวุฒิตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชา
- อาจารย์ผู้รับผิดชอบมีภาวะหน้าที่ในการบริหารพัฒนา
- ให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่ สกอ.กำหนดไว้

- อาจารย์ต้องปรับปรุงเปลี่ยนให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ ๒๑ Thailand 4.0
ยุคดิจิทัล (Digital)

- การเรียนออนไลน์
- เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ นำพานิสิต
ให้เห็นสภาพความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก

- ให้มีประสิทธิภาพด้านการเรียนการสอน
- ตามมาตรฐานอาจารย์ ด้านคุณวุฒิ ประสบการณ์ ผลงาน
- ขาดการวิเคราะห์คุณสมบัติอาจารย์ประจำหลักสูตร บางแห่งทำให้ต้องหยุดรับนิสิต
- สอนทันสมัย, สอนน้อยแต่ให้ผู้เรียนรู้นัก
- สอนเน้นปฏิบัติ ให้ทำได้จริง
- สอนหลากหลาย แขนงแหล่งเรียนรู้ต่างๆให้

๓) แนวทางการพัฒนาด้านกระบวนการเรียนการสอน

- ต้องวางระบบผู้สอน ผู้เรียน สิ่งสนับสนุนให้สามารถผลิตบัณฑิตตามเป้าหมาย
- เน้นปฏิบัติ ฝึกฝน ทดลอง ทดสอบ วิจัยให้มาก
- ส่งเสริมให้อาจารย์ได้เรียนรู้กระบวนการเรียนการสอนใหม่ ที่ทำให้ผู้เรียน
ได้เรียนรู้และเข้าใจองค์ความรู้ในสิ่งใหม่เพิ่มเติมไม่ขาดสาย

- ควรมีการส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ
- กระบวนการเตรียมความพร้อม
- การพัฒนานิสิต
- การพัฒนาทักษะเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑
- การเปิดช่อง/ช่องทางทางให้นิสิตได้สะท้อนปัญหาข้อร้องเรียน
- การเรียนในชั้นเรียน
- การเรียนนอกห้องเรียน
- เป็นทวิภาค แผน ก.? ทำเฉพาะวิทยานิพนธ์
- เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านนี้โดยเฉพาะใช้คำแนะนำ
- ผู้เชี่ยวชาญให้แนวคิดการพัฒนาให้ได้มาตรฐานผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้
- ต้องดูกรอบแนวคิด ศตวรรษที่ ๒๑ ของ Thailand 4.0 ควรทำอย่างไร

การเรียนไม่ได้อยู่ในห้องเรียนแล้ว ควรหาประสบการณ์

- ให้มีจิตอาสาให้มาก
- จัดกระบวนการเรียนการสอนตามลำดับ ตามมาตรฐานอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ
- การสอนต้องให้ทันกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว
- ให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ใน มคอ. ๓
- การเน้นการเรียนที่เน้นการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้
- สอนทันสมัย, สอนน้อยแต่ให้ผู้เรียนรู้นัก
- สอนเน้นปฏิบัติ ให้ทำได้จริง
- สอนหลากหลาย แขนงแหล่งเรียนรู้ต่างๆให้

- พัฒนาผู้เรียนตามแนวไตรสิกขา
- ประเมินผลตามแนวไตรสิกขาในระหว่างเรียน และหลังจากเรียนจบ
- ศึกษาตามศักยภาพรายบุคคล เน้นความถนัดตามแนวเอตทัคคะ

๔) แนวทางการพัฒนาด้านนิสิต

- มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจมีศรัทธาต่อสถาบันที่จะศึกษา และอธิปไตย ๔
- มีคุณสมบัติเบื้องต้นตามเกณฑ์ และพัฒนาให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น
- ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้านทฤษฎีหลักการ และมีความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง
- ควรมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มุ่งเน้นการปฏิบัติในการสถานที่จริงให้มากขึ้น
- ประเมินในด้านต่างๆ ให้เห็นเป็นส่วน หรือให้ฝึกและประเมินผลจากงาน
- การรับสมัครนักศึกษา
- จำนวนนักศึกษา
- ปฐมนิเทศ/ปัจฉิมนิเทศ
- ประเมินนิสิต/นักศึกษา/บัณฑิต ๕ ด้าน
- การรับสมัครนิสิต/นักศึกษา
- การเตรียมความพร้อม
- การจัดกิจกรรม/โครงการ(ปฐมนิเทศ/ปัจฉิมนิเทศ)
- ควรจัดการข้อร้องเรียน/ความพึงพอใจ
- เป็นผู้ที่มีความสนใจ
- ให้ได้มาตรฐานการผลิตบัณฑิต
- ต้องมีความรู้ + ประสบการณ์
- ควรให้เหมาะสมแต่ละบุคคล
- ปฏิบัติตามนโยบายในการนำตนไปสู่บัณฑิตที่ดี
- พัฒนานักศึกษาให้มีความรับผิดชอบในการศึกษา ในตนเอง ในหน้าที่ของตน
- การจัดการเรียนการสอน
- การติดตามประเมินผล
- เน้นปฏิบัติให้ได้ความรู้ตาม มคอ. ๓
- สอนให้มีวิชาและจรณะ
- พัฒนาตามแนวภavana ๔ คือพฤติกรรมทางกาย ทางศีล ทางจิต และทางปัญญา

๕) แนวทางการพัฒนาด้านการวัดและประเมินผล

- นำแนวทางการวัดผล ประเมินผล โดยใช้กรอบภavana ๔ คือวัดผลทางกายภาพ ทางศีล ทางจิต และทางปัญญา
- วัดผลหลายๆ แบบ ไม่จำเป็นต้องแบบเดียวจากการปฏิบัติ หรือการใช้วิธีการอื่นๆ
- ควรประเมินตามมาตรฐานหลักสูตร และประเมินตามอัตลักษณ์ของส่วนงาน
- ประเมิน ๕ ด้าน
- ประเมินการบริหารด้วย ๓ ขั้นตอน ๑.หาโครงสร้าง/หัวข้อ ๒.รายงานความก้าวหน้า ๓.ประเมินสอบ

- ประเมินผลตามขอบ ๕ Domains (๕ ด้าน)
- ประกันคุณภาพการศึกษา
- ตามหลักการประกันคุณภาพ ได้แก่ ๑) การกำกับมาตรฐาน ๒) บัณฑิต

๓) นักศึกษา ๔) คณาจารย์ ๕) หลักสูตร, การเรียนการสอน, ประเมินผู้เรียน ๖) สิ่งสนับสนุน

- ควรเป็นไปตามประกันคุณภาพการศึกษา
- วัดตามความถนัดของแต่ละบุคคล
- ต้องเน้นการทำวิจัยบริการสังคม
- การวัดประเมินผลให้ประเมินไปตามแบบมาตรฐาน
- ทำให้มีประสิทธิภาพเป็นธรรม ยุติธรรม โปร่งใส
- ให้ผู้เกณฑ์ประเมินตามระเบียบ, ประกาศ, เกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง
- ประเมินในด้านต่างๆ ให้เห็นเป็นส่วน หรือให้ฝึกและประเมินผลจากงาน
- ต้องวัดผลตามคุณลักษณะ ๔ ด้าน คือ พฤติกรรมทางกาย - วาจา จิตใจ

ปัญญา สังคม

๖) แนวทางการพัฒนาด้านปัจจัยเกื้อหนุน

- สร้างชุมชนกัลยาณมิตร สร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมแบบพุทธวิธี และ
สนับสนุนการเรียนรู้แบบพอเพียง

- จัดหาปัจจัยสนับสนุนให้เพียงพอและทันสมัย เรียนได้ทุกที่ทุกเวลา
- ควรจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอกับ

การจัดการเรียนการสอน

- สิ่งสนับสนุน
- ห้องสมุด/ห้องเรียน/ห้องกิจกรรม
- สิ่งสนับสนุนให้เป็นไปตามเกณฑ์
- ยุค Digital และ นวัตกรรม
- ให้เกื้อหนุนกันและกัน
- คนเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษา
- จัดวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ ให้เพียงพอกับการจัดการเรียนการสอน
- จัดให้เพียงพอต่อการใช้งาน
- ใช้งานให้เหมาะสมกับชั้น
- ใช้ให้ครบถ้วน มีห้องปฏิบัติการครบถ้วน
- กัลยาณมิตร ครูบาอาจารย์ สิ่งสนับสนุน

๗) แนวทางการพัฒนาด้านงบประมาณ

- ควรแสวงหาแหล่งทุน จัดทำกองทุนการศึกษาแบบให้เปล่า แต่มีเงื่อนไขว่า

ผู้รับทุนคืนสู่สังคม

- จัดให้เพียงพอและมีจุดเน้นให้ตรงประเด็นและให้วัดผลมีความชัดเจน
- ควรวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้มีความเพียงพอทุกด้าน
- รัฐควรสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

- ให้สอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
- ให้สอดคล้องกับแผนงบประมาณชาติ
- ใช้งบประมาณพัฒนาการเรียนการสอนให้คุ้มค่าจริงๆ
- จัดให้เป็นธรรมให้เหมาะสม
- มีงบประมาณเพียงพอเพียง ใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ
- การจัดการเรียนการสอนไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ ต้องหา

งบประมาณเพื่อการบริหารเอง

- จัดหาและจัดการให้เพียงพอ
- ควรมีงบประมาณเพียงพอ และกองทุนสนับสนุนจากรัฐ

๒. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา

- หลักอริยสัจ ๔ เพราะ หลักอริยสัจ ๔ จะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานมีความสำเร็จ

- หลักกัลยาณมิตร อริยสัจ ๔ ภาวนา ๔
- ปัญญา ๓
- อริยสัจ ๔ อริยสัจ ๔ ผัสสมาธิ จิตอาสา กระทรวงศึกษาธิการ ภาวนา ๔
- อริยสัจ ๔ สังคหวัตถุ ๔ เพราะ ทาน โอบอ้อมอารี ปิยวาจา วจีไพเราะ อุตถ

จริยา สงเคราะห์ประชา สมานัตตตา วางตนพอดี

- หลักกัลยาณมิตร, หลักสัปปุริสธรรม
- ภาวนา ๔ , ปฏิสัมภิทา ๔ เพราะ ภาวนา ๔ (กาย, คีล, สมาธิ, ปัญญา) เป็นพื้นฐานของการพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งด้านสังคม จิตใจ และปัญญา เพื่อให้มีสติครองตน ครองคน ครองงาน ได้หลังการเรียนจบ

- ปฏิสัมภิทา ๔ เป็นการเน้นให้สติมีความเก่ง ทั้งด้านความรู้ (อรรถะ, ธรรมะ) ด้านการปฏิบัติและการติดต่อสื่อสารหรือ (นิรุติ) สามารถเผยแผ่ความรู้ได้อย่างรอบด้าน

- ไตรสิกขา เพราะเป็นหลักธรรมที่ใช้พัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์

๔.๒.๒ ผลการศึกษาเอกสาร เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการศึกษาเอกสาร เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปผลได้ดังนี้

ก. การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการประเมินคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ผู้บริหารระดับสูงมีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำ มีความสามารถ ดำเนินงานตามแผน และมีผลงานเด่นด้านศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะพระไตรปิฎกสากลที่บูรณาการ ๓ นิกาย ๔ ภาษา จนได้รับการยอมรับในระดับชาติและระดับนานาชาติ

๒. มหาวิทยาลัยมีต้นทุนศรัทธาของประชาชน จึงมีงบประมาณจากภายนอกส่วนหนึ่งมาสนับสนุนการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย

๓. หลักสูตรของมหาวิทยาลัยทุกระดับมีการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของสถาบัน ทำให้บัณฑิตมีคุณลักษณะที่เป็นมูลค่าเพิ่มในการใช้ชีวิต

ข้อเสนอแนะที่เป็นนโยบายเร่งด่วน

๑. ควรจัดระบบและกลไกในการกำกับติดตามให้ทุกหลักสูตรมีคุณภาพ โดยเฉพาะการสร้างความสำเร็จให้ชัดเจนเกี่ยวกับเกณฑ์ประเมินคุณภาพหลักสูตร ผ่านคู่มือการบริหารและประกันคุณภาพหลักสูตร ทั้งนี้ ควรมีการตรวจติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ให้เป็นไปตามเกณฑ์โดยเฉพาะด้านอาจารย์ประจำหลักสูตรให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน

๒. จัดระบบกลไกการทำให้เชื่อมโยงจากแผนกลยุทธ์สู่แผนปฏิบัติการประจำปี และแผนต่างๆ ซึ่งเป็นแผนภาพรวมของทั้งมหาวิทยาลัย (ครอบคลุมถึงวิทยาลัยเขตและวิทยาลัย) อีกทั้งเชื่อมโยงสู่การกำกับติดตาม ประเมินผลและนำผลสู่การปรับปรุงในโอกาสต่อไป

๓. ควรจัดทำแผนพัฒนาความก้าวหน้าในตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ประจำเชิงรุก เช่น กำหนดให้อาจารย์ประจำต้องมีงานวิจัยอย่างน้อย ๑ เรื่องต่อคนต่อปี และให้มีการจัดทำเอกสารประกอบการสอน/ตำราอย่างน้อย ๒ ปี ๑ เรื่อง/วิชา

การผลิตบัณฑิต (องค์ประกอบที่ ๑)

จุดเด่น

๑. หลักสูตรของมหาวิทยาลัยทุกระดับมีการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของสถาบัน โดยกำหนดให้มีการศึกษาวิชาแกนพระพุทธศาสนา ๓๐ หน่วยกิตและวิชาพระพุทธศาสนาประยุกต์ ๑๐ หน่วยกิต และนิสิตทุกรูป/คนต้องปฏิบัติตามกฎ ๑๐ วัน ในแต่ละปีการศึกษาสำหรับปริญญาตรี ๓๐ วันสำหรับปริญญาโทและ ๔๕ วันสำหรับปริญญาเอก ในส่วนของสาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา กำหนดให้มีการฝึกวิปัสสนากรรมฐาน ๗ เดือน โดยในขั้นการรับเข้าศึกษาให้มีการสอบภาคปฏิบัติคือเข้าปฏิบัติตามกฎเป็นเวลา ๑ เดือน

๒. มหาวิทยาลัยส่งเสริมให้นิสิตมีความเสียสละเพื่อส่วนร่วม โดยนิสิตที่เป็นบรรพชิตต้องผ่านการปฏิบัติศาสนกิจ เป็นเวลา ๑ ปี และนิสิตคฤหัสถ์ต้องทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม จำนวน ๒๐๐ ชั่วโมง จึงจะสำเร็จการศึกษา นอกจากนี้ในระหว่างศึกษาก็ส่งเสริมให้นิสิตได้ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมอย่างต่อเนื่อง

จุดที่ควรพัฒนา

๑. ควรจัดทำคู่มือการบริหารและประกันคุณภาพหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติและเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร พ.ศ.๒๕๕๘ เพื่อให้อาจารย์และผู้เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นข้อมูลและแนวทางประกอบการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ควรมีการสำรวจอาจารย์ประจำหลักสูตรทุกภาคการศึกษาเพื่อให้มั่นใจได้ว่าหลักสูตรทุกหลักสูตรที่เปิดการเรียนการสอนยังคงมีการดำเนินงานได้ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ ตลอดจนหากพบว่า หลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลงอาจารย์ประจำหลักสูตร/อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรควรมีการเสนอสมามหาวิทยาลัยเพื่อพิจารณาและแจ้งไปยัง สกอ.ต่อไป ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยอาจจะทำเป็นฐานข้อมูลหลักสูตรที่สามารถตรวจสอบเรื่องอาจารย์ประจำหลักสูตรที่เป็นปัจจุบัน

๓. ควรมีการพิจารณาการจัดอัตราค่าจ้างเพื่อรองรับเกณฑ์มาตรฐานของ สกอ. ด้าน คุณวุฒิและสัดส่วนอาจารย์ต่อนิสิต โดยพิจารณาบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ทั้งด้านคุณวุฒิและ คุณสมบัติอื่นๆ ที่อยู่ในสายสนับสนุนให้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำหลักสูตรทำหน้าที่ในการสอน และทำหน้าที่ในสายสนับสนุนอีกตำแหน่งหนึ่ง

๔. ควรมีการจัดทำแผนเชิงรุกในด้านพัฒนาบุคลากรในด้านการศึกษาระดับปริญญาเอก เช่น การพิจารณาหาบุคลากรที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปริญญาเอก การรับบุคคลที่มีคุณวุฒิปริญญาเอกตรงสาขาหรือสัมพันธ์ ที่มีตำแหน่งทางวิชาการมา เป็นอาจารย์ประจำหลักสูตร เป็นต้น

๕. ควรจัดทำแผนพัฒนาความก้าวหน้าในตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ประจำเชิงรุก เช่น กำหนดให้อาจารย์ประจำต้องมีงานวิจัยอย่างน้อย ๑ เรื่องต่อคนต่อปี และให้มีการจัดทำ เอกสารประกอบการสอน/ตำราอย่างน้อย ๒ ปี ๑ เรื่อง/วิชา

การวิจัย (องค์ประกอบที่ ๒)

จุดเด่น

๑. มีการจัดสรรงบประมาณในการวิจัยให้กับทุกคณะ/วิทยาเขต/วิทยาลัยสงฆ์ อย่างทั่วถึง เป็นเงิน ๑๗,๘๑๕,๐๐๐ บาท

๒. คณาจารย์/นักวิจัย จำนวนหนึ่งมีศักยภาพในการวิจัยที่สามารถขอทุนจากภายนอกได้จำนวนถึง ๒๖,๒๕๗,๑๘๓ บาท

จุดที่ควรพัฒนา

๑. ควรมีมาตรการส่งเสริม และพัฒนาอาจารย์ในการสร้างผลงานวิชาการเพื่อเผยแพร่ โดยให้กระจายไปทุกคณะ/วิทยาเขต/วิทยาลัยสงฆ์ ทั้งนี้พบว่าผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ที่พิมพ์เผยแพร่ มี ๖ ส่วนงาน อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๔๓ อยู่ในระดับน้อย ๑๘ ส่วนงาน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๒๘ และมีจำนวนอาจารย์ทำวิจัยเพียง ๑๗๓ รูป/คน จากจำนวนอาจารย์และนักวิจัย ๑,๐๗๗ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๐๖ อาจส่งเสริมการวิจัยในลักษณะสหวิทยาการ หรือทำทีมวิจัยเพื่อสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่

๒. การสร้างขวัญและกำลังใจ ให้การยกย่องอาจารย์ และนักวิจัยที่มีการสร้างผลงานอย่างต่อเนื่อง หรือเป็นผลงานดีเด่น

๓. ควรสนับสนุนให้มีการวิจัยในลักษณะสหวิทยาการ ซึ่งเป็นการร่วมกันในหลายคณะ ซึ่งนอกจากจะได้ผลงานที่สร้างองค์ความรู้ที่มีผลกระทบ (Impact) ทางวิชาการและสังคมสูงแล้ว อาจารย์ที่ร่วมวิจัยทุกคนจะสามารถนับเป็นผลงานได้ด้วย

การบริการวิชาการ (องค์ประกอบที่ ๓)

จุดเด่น

๑. มหาวิทยาลัยมีโครงการบริการวิชาการ ที่หลากหลายมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือกับหน่วยงาน และองค์กรต่างๆ และได้รับการยอมรับ/ชื่นชมจากผู้รับบริการ

๒. บุคลากรในมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในโครงการบริการวิชาการสู่ชุมชน ทั้งในเชิงการวางแผน ปฏิบัติงาน และประเมินผล ตลอดจนมีเครือข่ายความร่วมมือในการทำงานหลากหลายลักษณะ/องค์กร

จุดที่ควรพัฒนา

ควรพัฒนาแผนบริการวิชาการในภาพรวมของมหาวิทยาลัยที่ชัดเจน มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย/ชุมชน ที่จะรับบริการและกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จให้ชัดเจนมากขึ้น และร่วมกันทำแผนบริการวิชาการที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย/ชุมชน โดยใช้ข้อมูลผลการดำเนินงานที่ชัดเจน และวางระบบการติดตามประเมินผลตามตัวชี้วัดความสำเร็จ และสร้างความเข้มแข็งยั่งยืนของการทำงานให้แก่กลุ่มเป้าหมาย/ชุมชน

การทํานุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม (องค์ประกอบที่ ๔)

จุดเด่น

๑. มหาวิทยาลัยดำเนินกิจกรรม/โครงการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรมหลากหลายทั้งในระดับชาติ และนานาชาติ เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการในฐานะตัวแทนของประเทศไทย และพุทธศาสนิกชน ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจยิ่ง

๒. มหาวิทยาลัยได้พัฒนาพระไตรปิฎกสากล ซึ่งบูรณาการ ๓ นิกาย โดยสื่อสารผ่านภาษาสำคัญ ๔ ภาษา ที่เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ และพจนานุกรม พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นการสร้างมาตรฐานคุณภาพด้านศิลปวัฒนธรรม

๓. มหาวิทยาลัยมีช่องทาง/สื่อ หลากหลายรูปแบบในการเผยแพร่กิจกรรม/บริการด้านการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรมต่อสาธารณชน

จุดที่ควรพัฒนา

ควรจัดระบบการจัดทำแผนด้านทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ในภาพรวมของมหาวิทยาลัยที่เชื่อมโยงกับแผนกลยุทธ์มีตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน และมีการจัดระบบ การกำกับติดตามและประเมินผลสำเร็จที่ชัดเจนเป็นระยะ อีกทั้งนำผลการประเมินในมิติต่างๆ มาใช้ในการปรับปรุงโครงการ

การบริหารจัดการ (องค์ประกอบที่ ๕)

จุดแข็ง

๑. ผู้บริหารระดับสูงมีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำ มีความสามารถ ดำเนินงานตามแผน และมีผลงานเด่น มุ่งมั่นในการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายและวิสัยทัศน์ของสถาบัน รวมทั้งได้รับการยอมรับในระดับชาติและระดับนานาชาติ

๒. มหาวิทยาลัยมีต้นทุนศรัทธาของประชาชน จึงมีงบประมาณจากภายนอกส่วนหนึ่งมาสนับสนุนการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย

๓. มีภูมิทัศน์และอาคารที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีปัจจัยด้านโครงสร้าง ระบบสภาพแวดล้อมที่พร้อมรองรับการพัฒนาและการขยายตัวในอนาคต

๔. มหาวิทยาลัยมีเครือข่ายความร่วมมือทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีสถาบันสมทบในต่างประเทศและมีสถาบันภาษา จัดตั้งวิทยาลัยพุทธศาสน์นานาชาติ สมาคมพุทธศาสนา นานาชาติ จัดตั้งสภาผู้นำศาสนาแห่งโลก เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

จุดที่ควรพัฒนา

๑. ควรจัดระบบและกลไกการทำให้เชื่อมโยงจากแผนกลยุทธ์สู่แผนปฏิบัติการประจำปีและแผนต่างๆ ซึ่งเป็นแผนภาพรวมของทั้งมหาวิทยาลัย อีกทั้งเชื่อมโยงสู่การกำกับติดตามประเมินผลและนำผลสู่การปรับปรุงในโอกาสต่อไป

๒. ควรกำกับ ติดตาม ส่งเสริม สนับสนุนให้คณะ วิทยาเขต และวิทยาลัยทุกแห่งดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินที่ประกอบด้วยต้นทุนต่อหน่วยในแต่ละหลักสูตร สัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อพัฒนานิสิต อาจารย์ บุคลากร และการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการบริหารหลักสูตร ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการผลิตบัณฑิตและโอกาสในการแข่งขัน

๓. มหาวิทยาลัยควรกำกับ ติดตาม ส่งเสริม สนับสนุนให้ทุกส่วนงาน (ตามโครงสร้าง) ในสถาบันดำเนินการด้านการจัดการความรู้ ดำเนินงานตามแผนบริหารความเสี่ยง และผลการดำเนินงานตามแผนการบริหารและพัฒนาบุคลากรตามแนวทาง สกอ.เพิ่มขึ้นจนมีผลการปฏิบัติที่ชัดเจน

๔. ควรปรับปรุงแผนพัฒนาบุคลากรโดยแยกเป็นแผนบริหารบุคลากรและแผนพัฒนาบุคลากรให้ชัดเจนทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุน และกำหนดเส้นทางการเข้าสู่ตำแหน่งของสายสนับสนุน โดยมีการสื่อสารให้ชัดเจนมากขึ้น

๕. ควรพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นระบบที่เหมาะสมเฉพาะกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ และเป็นระบบมาตรฐานสากล โดยใช้ตัวบ่งชี้กลางบางส่วน (ปรับเกณฑ์ประเมินบางตัวบ่งชี้) เสนอสมาคมวิทยาลัย และคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของ สกอ. ให้ความเห็นชอบโดยในระยะแรกใช้ระบบของ สกอ. ในปัจจุบันไปพลางก่อน

๖. ควรพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและฐานข้อมูลให้ทันสมัย ให้เชื่อมโยงกับส่วนงานต่างๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อรองรับการสื่อสารสร้างความเข้าใจในองค์กร ตลอดจนรองรับระบบบริหาร ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในและภายนอก การจัดการเรียนการสอนรวมทั้งประชาสัมพันธ์กับศิษย์เก่า และให้ส่วนงานต่างๆ นำไปใช้

๗. นำผลการประเมินคุณภาพหลักสูตร คณะ วิทยาเขต และวิทยาลัยที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการระดับสถาบัน เสนอสภาสถาบันพิจารณา และนำผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากสภาสถาบันมาปรับปรุงหลักสูตรและการดำเนินงานของคณะ วิทยาเขต และวิทยาลัยให้มีคุณภาพดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ตามระบบกำกับประกันคุณภาพการศึกษาของหลักสูตรและคณะ)

จุดเด่น ภาพรวมของมหาวิทยาลัย

๑. การจัดการศึกษาของ มจร.เป็นการจัดการศึกษาที่ไม่มีที่อื่นกล้าจัด

- สาขาวิชาวิปัสสนากรรมฐาน เดิมการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาเป็นการสอบเข้าปกติทั่วไป เมื่อเข้าศึกษาในหลักสูตรกำหนดให้มีการฝึกวิปัสสนากรรมฐาน ๗ เดือน (ปริญญาเอก สาขาอื่น เพียง ๔๕ วัน) มีผลทำให้มีนิสิตออกกลางคันจำนวนมาก จึงมีการปรับวิธีการสอบคัดเลือก โดยเป็นการสอบข้อเขียนปกติและมีการสอบปฏิบัติคือการสอบนั่งวิปัสสนากรรมฐาน ๑ เดือน เป็นการวัดความรู้ (Knowledge) และทัศนคติ (Attitude) ของนิสิตก่อนเข้าเรียน

- สาขาวิชาชีวิตและความตาย

- สาขาวิชาพุทธศิลปกรรม

๒. งบประมาณการพัฒนามหาวิทยาลัยมาจากทุนทางสังคม (จากคณะสงฆ์, การระดมทุนจากประชาชนที่มีจิตศรัทธา) และมากกว่างบประมาณแผ่นดิน

๓. การบริการวิชาการแก่สังคม มีการจัดทำโครงการที่สำคัญต่างๆ มากมาย เช่น โครงการอบรมวิปัสสนากรรมฐานให้กับประชาชนทั่วไป ที่มีหน่วยงานต่างๆ มารับบริการ

๔. การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาศิลปวัฒนธรรม

- การจัดทำหลักสูตรที่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

- การจัดทำกิจกรรมที่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

จุดที่ควรพัฒนาในภาพรวมของมหาวิทยาลัย

๑. จำนวน สัดส่วน พระนิสิตบรรพชิตต่อนิสิตคฤหัสถ์ ที่ไม่เป็นไปตามสัดส่วนที่กำหนดไว้ในสภามหาวิทยาลัย

๒. จำนวนส่วนงานภายในที่กระจาย ทำให้ยากต่อการสื่อสารภายในองค์กรให้เกิดการเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นเอกภาพ

๓. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนางานบริหารและการจัดการเรียนการสอน มีการพัฒนาและจัดทำโครงสร้างระบบสารสนเทศ (Hardware) แต่ขาดข้อมูลสารสนเทศ (Software) ขาดการใช้งาน ต้องพัฒนาผู้ใช้โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอนระบบ Teleconference

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร

คณะกรรมการฯ สัมภาษณ์พระราชวรเมธี,ดร.รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร และพระศรีคัมภีรญาณ,รศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ผลการสัมภาษณ์โดยสรุป ดังนี้

การผลิตบัณฑิต (องค์ประกอบที่ ๑) ปัญหาเกิดจาก ๒ ส่วน คือ

๑. อาจารย์ประจำหลักสูตรช่วงที่ขอเปิดหลักสูตรของแต่ละที่ ถูกปรับเปลี่ยนออกไป ไม่มีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัย (Update)

๒. ในจำนวนอาจารย์ประจำหลักสูตรที่ครบ ๕ ท่าน แต่มีคุณสมบัติไม่ตรง หรือสัมพันธ์เป็นอาจารย์อัตราจ้างที่ไม่มีสัญญาจ้างชัดเจน โดยจะมีวิธีแก้ไข คือ จัดทำแผนปรับปรุง โดยพิจารณาจากข้อมูลอาจารย์ประจำหลักสูตรของแต่ละส่วนงาน ในทุกระดับ ทั้งปริญญาตรี โท เอก โดยปัญหาสำคัญที่สุดคือ อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา มีปัญหา ๓ ด้าน คือ

- อาจารย์ที่สอนในระดับบัณฑิตศึกษา ไม่มีผลงานวิจัย

- อาจารย์ที่คุมวิทยานิพนธ์ ขาดผลงานวิจัย

- อาจารย์ที่เป็นผู้สอบวิทยานิพนธ์ ขาดผลงานวิจัย

- อาจารย์คุมวิทยานิพนธ์ให้แก่นิสิตเกิน ๕ รูป/คน

ส่วนปัญหาอาจารย์คุมวิทยานิพนธ์เกิน จะมีแนวทางแก้ไข คือ นำหลักสูตรบัณฑิตศึกษาแต่ละส่วนงานมาพิจารณาว่า มีจำนวน นิสิต ต่อ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เกินอยู่จำนวนเท่าไร และทำหนังสือขออนุมัติต่อสภามหาวิทยาลัย ให้อาจารย์คุมวิทยานิพนธ์รับเป็นที่ปรึกษาให้แก่นิสิตเกินเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้ นิสิตสามารถจบได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด และจัดทำแผนระยะยาว การรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา ในจำนวนตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งตามเกณฑ์ใหม่ของ สกอ. ควรจะส่งเสริมให้อาจารย์มีตำแหน่งทางวิชาการ เช่น เป็น ผศ.ดร. คุมได้ ๑๐ คน, รศ.ดร. คุมได้ ๑๕ คน

ทิศทางการพัฒนาใน ๑๐ ปีข้างหน้า ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งเป้าจะเป็นศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนาของโลก เพราะบริบทต่างๆ เอื้อให้แล้ว สามารถพัฒนาไปให้ถึงจุดนั้นได้ โดยปัจจุบันเป็นสถานที่ตั้งมหาวิทยาลัยพุทธโลก มีอธิการบดีเป็นประธานสมาคม อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานที่ประสานงานการจัดงานวิสาขบูชาโลก ในขณะเดียวกันก็ได้ตั้งหน่วยงานขึ้นมารองรับคือวิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ ซึ่งมีแผนแม่บทที่จะพัฒนาด้านวิชาการ และกายภาพอย่างเต็มที่

๒. ปัจจุบัน มีนิสิตต่างประเทศมาเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นจำนวนมาก เป็นศูนย์กลางที่นิสิตจากต่างประเทศ ต่างนิยาย มาศึกษาได้สะดวก ไม่มีข้อจำกัดใดๆ

๓. การบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาล เนื่องจากผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นพระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดี โปร่งใส ทำให้ประชาคมพึงพอใจ มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน อันจะส่งเสริมด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยด้วย

๔. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะเป็นแกนหลักในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในประเทศไทย เช่น โดยการจัดหลักสูตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ปบส. และเปิดหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ ทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอก ซึ่งบัณฑิตที่จบไปจะเป็นผู้ที่มิบเทาหลายอย่างมากใน ๕- ๑๐ ปี ข้างหน้า

๕. เป็นแหล่งการศึกษาของประชาคมโลก โดยการเตรียมความพร้อมของอาจารย์ที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้เป็นภาษาอังกฤษ

๖. เป็นศูนย์รวบรวมองค์ความรู้ด้านพุทธศาสนา ศาสนธรรม ศาสนวัตถุ ศาสนพิธี จากงานวิจัยต่างๆ ที่สามารถนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ และเริ่มมีการแปลเป็นตำราภาษาอังกฤษ

๗. เป็นมหาวิทยาลัยวิถีพุทธแห่งเดียวในประเทศไทย และมีจำนวนผู้เรียนมากกว่าหลายๆ ประเทศในเอเชีย รวมถึงอาคารสถานที่ที่พร้อม สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย

ผลการสัมภาษณ์รองอธิการบดี เกี่ยวกับการบริหารจัดการและทิศทางการพัฒนา

คณะกรรมการฯ ได้สัมภาษณ์ พระสุวรรณเมธากรณ์ รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น ผศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป การสัมภาษณ์มี ๒ ประเด็น โดยสรุป ดังนี้

๑. จุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนา ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จุดเด่น

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีหลักสูตรที่มีการบูรณาการของพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยได้อย่างชัดเจน

- มุ่งเน้นการพัฒนาด้านจิตใจ สู่ทางกายภาพ ยกกระดับจิตใจโดยใช้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในขับเคลื่อนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

- เป็นการจัดการศึกษา เพื่อการให้ ไม่หวังผลกำไร/ไม่ใช้การศึกษาเพื่อธุรกิจ

- ระบบการจัดการศึกษามีความเข้มข้นในการเรียนรู้เนื้อหาสาระ และปฏิบัติ โดยเฉพาะ กำหนดให้มีการปฏิบัติธรรม ในระดับปริญญาตรี ปีละ ๑๐ วัน ระดับปริญญาโท ๓๐ วัน และระดับปริญญาเอก ๔๕ วัน และมีข้อสอบกลางวัดความรู้

จุดที่ควรพัฒนา

- ควรพัฒนาการสื่อสารภายในองค์กร ซึ่งรวมทั้งส่วนกลาง และหน่วยงานภูมิภาคให้ทั่วถึง

- ควรจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศเป็นศูนย์รวมในที่เดียวกัน ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ภายในมหาวิทยาลัย ซึ่งมีระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร (Management System : MIS) แต่ขาดกลไกที่จะขับเคลื่อนให้มีข้อมูลสารสนเทศที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริหารได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว เพื่อให้ผู้บริหารสามารถวางกลยุทธ์ หรือทำงานด้านบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. แนวทางการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม/บริการวิชาการ ของมหาวิทยาลัยฯ

๑) การบริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็นจุดเน้นในการทำงานของมหาวิทยาลัย เนื่องจากมีปัจจัยเอื้อ คือ มีทรัพยากรมากมายเพียงพอทั้งองค์ความรู้ และบุคลากรกิจกรรมที่จัด จึงมีทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ

๒) ในการทำงานให้บริการวิชาการในโอกาสต่อไปนั้น นอกจาก สพฐ. แล้วมหาวิทยาลัยอาจจะทำงานร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อแก้ปัญหา/พัฒนาสังคม โดยมีเครือข่ายความร่วมมือ ดังนี้

- ร่วมมือกับ อาชีวศึกษาเพื่อแก้ปัญหานักศึกษาค้น และปัญหาการพิพาท
- ร่วมมือกับ อบจ. อบต. ท้องถิ่น ในการอบรมคุณธรรม จริยธรรม แก่บุคลากร

ในหน่วยงาน ตลอดจนประชาชนต่างๆ

- ร่วมมือกับบริษัท หน่วยงานเอกชน ในการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน ให้มีคุณธรรมจริยธรรม จิตสำนึกในการทำงาน และมีความสุขในการทำงาน

- ร่วมมือกับ พัฒนาการ หรือหน่วยงานที่ดำเนินการด้านพัฒนาชุมชน ในการจัดทำโครงการพัฒนาประชาชน ให้มีคุณธรรม จริยธรรม และใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

ผลการสัมภาษณ์คณาจารย์ และนักวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสรุป ดังนี้

ด้านการเรียนการสอน

๑. เน้นการปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมระหว่างอาจารย์ที่สอน กับนิสิต เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถ่ายทอดเนื้อหาสาระของวิชาที่สอน เพื่อสอบทานความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากยิ่งขึ้น

๒. งบประมาณในการจัดสรรครุภัณฑ์เกี่ยวกับอุปกรณ์การเรียนการสอน เช่น โปรเจคเตอร์ คอมพิวเตอร์ ไม่เพียงพอ

๓. ขาดการสนับสนุน ด้านการพัฒนาอาจารย์ เช่น เทคนิคการสอน การวิจัย และบริการวิชาการ โดยเฉพาะด้านบริการวิชาการ พบว่า อาจารย์ที่ทำหน้าที่บริการวิชาการที่ได้ผลจริง ๆ นั้นมีน้อย ส่วนใหญ่ในมหาวิทยาลัยบทบาทหน้าที่ด้านการบริการวิชาการ จะเป็นภาระงานของสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม และสำนักงานอธิการบดี

๔. การเรียนการสอน ควรเพิ่มให้มีการมุ่งเน้นและตอบสนองทั้ง ๔ พันธกิจของมหาวิทยาลัย คือ ผลิตบัณฑิต/ส่งเสริมการวิจัย/บริการวิชาการ/ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

๕. มีระบบการจัดการเรียนการสอนที่ดี แต่ยังขาดกลไกที่จะขับเคลื่อนการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การผลักดันให้ก้าวสู่ตำแหน่งทางวิชาการ

ด้านการวิจัย

๑. มีงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการวิจัย แต่ควรเพิ่มระบบการดูแลนักวิจัยเพิ่มขึ้น
๒. ขาดการมีส่วนร่วมด้านกิจกรรมเพื่อส่งเสริม กระตุ้น ให้อาจารย์ นิสิต ทำการวิจัยร่วมกัน

๓. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาโดยตรงนั้น มีจำนวนน้อยลง ซึ่งในปัจจุบันจะเน้นไปที่การประยุกต์ใช้กับศาสตร์อื่นๆ เช่น สังคม เศรษฐกิจ การบริหาร

๔. ต้องพัฒนาอาจารย์ และนักวิจัย ให้สามารถตีพิมพ์เผยแพร่ เพื่อสร้างเป็นผลงานวิจัยให้ มากขึ้น

จุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จุดเด่น

- มีความสมานฉันท์ ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ของบุคลากรมหาวิทยาลัย
- มีการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นการบูรณาการพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่
- มีอัตลักษณ์ที่เข้มแข็งในการเป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนา
- เป็นที่พึงพอใจ ในด้านพระพุทธศาสนา กับชุมชนได้เป็นอย่างดี
- มีหลักสูตรที่รองรับการเรียนการสอน สำหรับพระสงฆ์ และคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียนเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ

- ด้านการบริการวิชาการ มีพื้นฐานที่ดีด้านพระพุทธศาสนา ทั้งระดับปัจเจกชนและสังคม
- มีการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรภาษาอังกฤษ เพื่รองรับประชาคมอาเซียน
- มีเอกภาพ ระบบการศึกษาชัดเจน
- มีนโยบายให้อาจารย์ และนิสิต ในภาควิชาภาษาต่างประเทศ เป็นจิตอาสาในงานระดับนานาชาติของมหาวิทยาลัย เช่น วันวิสาขบูชาโลก เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อมหาวิทยาลัย

- นำร่องการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เปิดรับนิสิตที่อยู่ภายใต้กลุ่มประชาคมอาเซียน เพื่อเข้ามาเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งด้านภาษา และวัฒนธรรม มีเพียง ๒ ประเทศของกลุ่มประชาคมอาเซียน คือ บรูไน และฟิลิปปินส์ ที่ไม่ได้เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัย

- มีการนำหลักสูตรไปสู่นานาชาติ ในรูปแบบสถาบันสมทบ โดยไม่จำกัดเฉพาะศาสนาพุทธ นับถือศาสนาอื่น สามารถเข้าเรียนได้ มุ่งเน้นวิปัสสนากรรมฐาน

- สร้างเครือข่ายระหว่างนิสิตที่เข้ามาศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในด้านพระพุทธศาสนา สังคม และวัฒนธรรม มุ่งเน้นความเป็นพี่เป็นน้อง รุ่นพี่รุ่นน้อง เป็นชุมชนเชิงพุทธ

จุดที่ควรพัฒนา

- ควรพัฒนาอบรมนิสิต เรื่อง การมีสัมมาคารวะ มารยาทไทยที่ดี เช่น การไหว้ การอ่อนน้อมถ่อมตน

- ควรสร้างเวทีให้มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ระหว่างผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่

- ควรมีการปรับเปลี่ยน หรือจัดสรรการใช้ห้องเรียนที่อาคารเรียนรวม ให้สามารถรองรับนิสิตได้อย่างเพียงพอ

- ควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานภายนอกได้รู้จักมหาวิทยาลัยมากขึ้น
- การรับรู้บทบาทหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ของหน่วยงานภายนอกไม่เพียงพอ ส่งผลกระทบต่อการรับรู้ข่าวสารเชิงลบ ทำให้ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเสียหาย

- ด้านการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานต่างๆ ไม่เพียงพอ ต่อการพัฒนาอาจารย์ให้มีศักยภาพที่ดีในการจัดการเรียนการสอน

- ควรพัฒนาด้านบุคลากร ให้มีสมรรถนะที่ดี เพื่อสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

- ควรปรับเปลี่ยนนโยบายให้ปฏิบัติงานตามสายงานที่ได้บรรจุ เช่น ถ้าเป็นตำแหน่งอาจารย์ ไม่ควรมีตำแหน่งบริหารร่วมด้วย เพราะจะส่งผลกระทบต่อการสอน ไม่สามารถสอนได้อย่างเต็มที่

- ควรพัฒนาการสื่อสารภายในองค์กร ให้ถูกต้อง รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ภายในมหาวิทยาลัยมากขึ้น

- ควรสร้างมาตรฐานการสอน ในแต่ละที่ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งส่วนกลาง และภูมิภาค ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ผลการสัมภาษณ์นิสิต

คณะกรรมการฯ ได้สัมภาษณ์นิสิตระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ผลการสัมภาษณ์โดยสรุป ดังนี้

จุดเด่นของ มจร.

- เป็นสถาบันที่จัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับศาสนาปรัชญา ตลอดถึงพุทธปรัชญา โดยเฉพาะการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนา เกิดความซาบซึ้ง ตลอดถึงมีการประพฤติที่ดีงาม และก่อให้เกิดความซื่อสัตย์

- ได้รับวิชาความรู้ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ในการจัดกิจกรรมทางสงฆ์ในวัดได้

- เป็นสถาบันที่มีปณิธาน คือ ศึกษาพระไตรปิฎกชั้นสูง

- เป็นสถาบันที่มีนิสิตต่างประเทศเข้ามาศึกษาจำนวนมาก

- เป็นสถาบันที่มีภาคปฏิบัติ (วิชาธรรมภาคปฏิบัติ) และได้ปฏิบัติธรรม (วิปัสสนากรรมฐาน) ประจำปีทุกปีการศึกษา

- เป็นสถาบันที่มีการเรียนร่วมกันระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์ สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้

- ได้รับการเรียนรู้ที่มากกว่าวิชาชีพ มีวิชาที่ช่วยให้เกิดความสุขในชีวิต

จุดที่ควรพัฒนาของ มจร.

- ต้องการให้ห้องสมุด จัดสรรให้มีหนังสือเพียงพอต่อการศึกษาค้นคว้าในรายวิชา ในสาขาวิชาที่จัดการเรียนการสอน ควรจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นิสิตรักการอ่าน

- ต้องการเวทีที่เปิดกว้างสำหรับนักคิด นักปรัชญา ที่ต่างความคิดต่างศาสนา ตลอดจนการเข้าถึงหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสร้างความเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และควรมีเวทีที่นิสิตเข้าถึง สามารถได้รับประสบการณ์และองค์ความรู้เพิ่มขึ้น

- หลักสูตรที่เปิดสอน ควรมีวิชาการที่หลากหลาย ปัจจุบันมี ๔ คณะ ทำให้ขาดความน่าสนใจ

- การเป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคม เช่น ครูที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาควรจบจากมหาวิทยาลัยสงฆ์

- การบริการ WIFI มีความเร็วไม่เพียงพอต่อการใช้งานของนิสิต และไม่ครอบคลุมพื้นที่ในบางบริเวณของส่วนงานภายในมหาวิทยาลัย

- การให้ความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

- ห้องสมุดและการค้นคว้า มีสถานที่ตั้งอยู่ในสถานที่ไกลต่อสถานที่เรียน จึงยากลำบากต่อการเดินทางเข้าไปศึกษาค้นคว้าในห้องสมุดดังกล่าว

- ความเป็นระเบียบภายในมหาวิทยาลัย ตลอดถึงการนอน พักผ่อนในห้องเรียน ทำให้ห้องเรียนดูไม่เหมาะสมและก่อให้เกิดความสกปรก ตลอดถึงการแยกห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ

- บางห้องเรียนยังขาดแคลนโต๊ะ เก้าอี้ และอุปกรณ์การเรียนการสอน

- ภาพลักษณ์ที่คนภายนอกมองเห็น ควรปรับปรุงเรื่องความสะอาด ขยะส่งกลิ่นเหม็น การแต่งกายของนิสิตควรให้ส่งผลถึงความสะอาด ควรมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ควรมีผู้ดูแล

- ห้องพักที่เรียนของปริญญาเอก ไม่มีห้องเรียน/บางห้องมีที่นั่งเรียนไม่เพียงพอ
แนวทางการพัฒนา มจร.

- ควรพัฒนาให้สถาบันสามารถเป็นที่พึ่งของสังคมได้ สนับสนุนให้นิสิตเขียนบทความเผยแพร่ทางวิชาการ เพื่อพัฒนาทักษะ องค์ความรู้ด้านวิชาการ เช่น การให้ข้อมูลทางพุทธศาสนาที่ถูกต้องแก่สังคมเมื่อเกิดภาวะที่จำเป็น

- ให้นิสิตมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยเน้นตัวนิสิตให้ได้แสดงศักยภาพ เปิดโอกาสให้นิสิต องค์กรนิสิตสร้างโครงการดีๆ กองกิจการนิสิต พัฒนาภายนอก ภูมิทัศน์ มีโครงการให้นิสิต

- ควรมีความเป็นกลาง ไม่แตกแยกทางการเมือง ความคิดเห็นทางการเมือง

- ทำโครงการแนะแนวให้สังคมรับทราบ

- การศึกษาดูงานภายนอก/งบประมาณ ระดับบัณฑิต การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับมหาวิทยาลัยอื่น เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น

- สถานที่จอดรถ ที่เป็นระเบียบ/ระบบจราจรภายในมหาวิทยาลัย ป้ายบอกสัญญาณจราจร

- การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทำให้เกิดความเสียหายของห้องเรียน

ข. องค์ประกอบของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

องค์ประกอบของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาจะเริ่มต้นและมีจุดเน้นต่างจากกระบวนการผลิตอื่นๆ โดยเริ่มที่ผลผลิตและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา คือ กำหนดกลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ (Domains of Learning) ของบัณฑิตที่คาดหวังไว้ก่อน หลังจากนั้นจึง

พิจารณาถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จะส่งเสริมให้บรรลุถึงกลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องและส่งเสริมกันอย่างเป็นระบบ Input Process Output และOutcomes กรอบมาตรฐานคุณวุฒิ จะประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ คือ

๑. ระดับและจุดเน้นทางการศึกษา แบ่งตามระดับการศึกษาได้ ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับอนุปริญญา ระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา และแบ่งตามระดับคุณวุฒิได้ ๖ ระดับ ได้แก่ อนุปริญญา ปริญญาตรี ประกาศนียบัตรบัณฑิต ปริญญาโท ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง และปริญญาเอกตามลำดับ ทั้งนี้ มีจุดเน้น ๒ ส่วนสำคัญ คือ สายวิชาการ ซึ่งเน้นการวิจัยเป็นหลัก และสายวิชาชีพซึ่ง เน้นความเชี่ยวชาญเชิงอาชีพด้านต่างๆ

๒. หน่วยกิตและระยะเวลา เป็นการกำหนดปริมาณการเรียนรู้และระยะเวลาที่คาดหวังจะให้บัณฑิตบรรลุกลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ของคุณวุฒิแต่ละระดับ โดยให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

๓. กลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่คาดหวังที่จะให้บัณฑิตเรียนรู้ และสามารถทำได้หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว ซึ่งต้องมีกลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างน้อย ๕ ด้านได้แก่

ด้านที่ ๑ การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม

ด้านที่ ๒ ความรู้

ด้านที่ ๓ ทักษะทางเชาวน์ปัญญา

ด้านที่ ๔ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

ด้านที่ ๕ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร

กรอบแนวคิดผลการเรียนรู้ทั้ง ๕ ด้าน จะเพิ่มขึ้นของระดับชั้นหรือความซับซ้อนของการเรียนรู้ที่คาดหวังในคุณวุฒิแต่ละระดับ ทั้งนี้ต้องมุ่งให้มีการสะสมความรู้ ทักษะและคุณลักษณะตามข้อกำหนดในแต่ละกลุ่มมาตรฐานฯ ที่เป็นการสะสม รายละเอียดปรากฏในคู่มือการนำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิสู่การปฏิบัติ

๔. การกำหนดชื่อปริญญา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การกำหนดชื่อปริญญาของกระทรวงศึกษาธิการ

๕. การรับรองผลการเรียนรู้และประสบการณ์ที่มีมาก่อนและการเทียบโอนผลการเรียน ในกรณีที่นักศึกษาได้มีการพัฒนาความรู้และทักษะมาแล้วจากการศึกษาตามอัธยาศัย จากการทำงานจากการเรียนในระดับอาชีวศึกษา หรือจากสถาบันอุดมศึกษาอื่น โดยมีผลการประเมินเป็นที่น่าพอใจ นักศึกษาสามารถยื่นความจำนงในการขอเทียบโอนผลการเรียนรู้ที่มีมาก่อนว่ามีความรู้และทักษะเพียงพอ สามารถเทียบเคียงกับผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ และได้รับอนุญาตให้เรียนต่อได้ ทั้งนี้โดยอาศัยหลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียนระดับปริญญาเข้าสู่วการศึกษาในระบบตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

๖. ปัจจัยสู่ความสำเร็จ เป็นการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุถึงกลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ข้างต้น ซึ่งต้องเริ่มจากการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรแบบใหม่ คือ การจัดทำข้อกำหนดจำเพาะของหลักสูตรและรายวิชา(Program and Course Specifications. ซึ่งเป็นการจัดทำแผนการเรียนการสอนที่ผู้สอนแต่ละรายวิชาของหลักสูตรจะต้องร่วมกันกำหนดกลวิธี

การสอนให้ส่งเสริมและสอดคล้องกัน โดยมุ่งเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนไปที่กลุ่ม มาตรฐานการเรียนรู้ของบัณฑิตที่กำหนดไว้และจะต้องมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษา รวมทั้งการประเมินหลักสูตรเพื่อให้มั่นใจว่าบัณฑิตบรรลุผลการเรียนรู้ตามกลุ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่กำหนด ดังนั้น คณาจารย์ทุกคนในหลักสูตรจึงต้องปรับกลวิธีการสอนในแต่ละรายวิชาให้มีการบูรณาการให้สัมพันธ์สอดคล้องกัน ตลอดจนส่งเสริมซึ่งกันและกันในภาพรวมของหลักสูตร

ค. หลักการของวงจรคุณภาพ (PDCA)

เดมมิง (Deming in Mycoted) กล่าวว่า การจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพขึ้น โดยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือวงจรเดมมิง ซึ่งประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

Plan คือ กำหนดสาเหตุของปัญหา จากนั้นวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือทดสอบเพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น

Do คือ การปฏิบัติตามแผนหรือทดลองปฏิบัติเป็นการนำร่องในส่วย่อย

Check คือ ตรวจสอบเพื่อทราบว่าบรรลุผลตามแผนหรือหากมีสิ่งใดที่ทำผิดพลาดหรือได้เรียนรู้อะไรมาแล้วบ้าง

Act คือ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง หากบรรลุผลเป็นที่น่าพอใจหรือหากผลการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน ให้ทำซ้ำวงจรโดยใช้การเรียนรู้จากการกระทำในวงจรที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

แม้ว่าวงจรคุณภาพจะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องแต่สามารถเริ่มต้นจากขั้นตอนใดก็ได้ขึ้นอยู่กับปัญหาและขั้นตอนการทำงานหรือจะเริ่มจากการตรวจสอบสภาพความต้องการเปรียบเทียบกับสภาพที่เป็นจริงจะทำให้ได้ข้อสรุปว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปตามเป้าหมายที่วางไว้

ข. หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา

การบูรณาการพุทธธรรมกับการจัดการศึกษาระดับปริญญาโท เป็นระดับการศึกษาที่เน้นองค์ความรู้ระดับสูง และมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นๆ เป็นอย่างดี จึงกำหนดแนวทางพัฒนานิสิตต่อเนื่องจากปริญญาตรี โดยใช้หลักปฏิสัมพันธ์ ๔ คือ ความเชี่ยวชาญรรถ ธรรมะ นิรุตติ ปฏิภาณ เป็นกรอบแนวคิด สรุปเป็นคำคล้องจองว่า “รอบรู้วิชาการ ชำนาญวิชาชีพ เชี่ยวชาญสื่อศึกษา บริการประชาชน” มีคำอธิบายดังนี้

๑. รอบรู้วิชาการ หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจในวิชาการที่เป็นพื้นฐานและวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึงรอบด้าน รู้เท่าทันสถานการณ์ รู้หลักการและทฤษฎีที่ชัดเจนในสาขาวิชาที่ศึกษารวมถึงศึกษาดูงาน การเสริมสร้างวิสัยทัศน์ในด้านต่างๆ สอดคล้องกับ อัตถปฏิสัมพันธ์ หรือ Conceptual Skill และสอดคล้องกับจุดประสงค์การศึกษาข้อที่ ๑ เรียนเพื่อให้เกิดความรู้ หรือ Learning to know

๒. ชำนาญวิชาชีพ หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้อง จนถึงมีความชำนาญในวิชาเฉพาะสาขา หรือวิชาเอก รวมถึงมีการวิจัยและพัฒนาความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ ได้

สอดคล้องกับ อัมมปฏิสัมภิตา หรือ Technical skill และสอดคล้องกับจุดศตมภ์การศึกษาข้อที่ ๒ เรียนเพื่อให้เกิดทักษะ สามารถประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี ฝีมือคุณภาพ หรือ Learning to do

๓. เชี่ยวชาญสื่อศึกษา หมายถึง มีความสามารถในการใช้ภาษาและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร การนำเสนอ หรือการแสดงออกต่อสังคมได้อย่างเชี่ยวชาญ รวมถึงมีความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมและสื่อการศึกษาใหม่ๆ เพื่อการศึกษาและการสื่อสารที่ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สอดคล้องกับ นิรุติปฏิสัมภิตา หรือ Presentation skill และสอดคล้องกับจุดศตมภ์การศึกษาข้อ ๓ เรียนเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ หรือ Learning to live together

๔. บริการประชาชน หมายถึง มีความรู้คู่คุณธรรม รู้จักเสียสละ มีจิตบริการ ฉลาดสามารถประยุกต์ความรู้ ทฤษฎี ภาษา และเทคโนโลยีต่างๆ ให้สอดคล้องกลมกลืนกัน เพื่อการบริหารหรือบริการที่มีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์ต่อสังคม สอดคล้องกับ ปฏิภาณปฏิสัมภิตา หรือ Human relation skill และสอดคล้องกับจุดศตมภ์การศึกษาข้อที่ ๔ เรียนเพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ หรือ Learning to be

การบูรณาการพุทธธรรมกับการจัดการศึกษาระดับปริญญาเอก เป็นระดับสูงสุดของการศึกษา ที่จะต้องมีทั้งความรู้ วิทยาศาสตร์ ความเชี่ยวชาญ และมนุษย์สัมพันธ์ มีหลักธรรมที่เหมาะสมจากพุทธปาปณิกสูตร คือ พ้อคำ (นักธุรกิจ หรือนักบริหารทั่วไป) ที่จะประสบความสำเร็จต้องมีคุณธรรม ๓ ประการ คือ มีตาดี หรือมีวิสัยทัศน์ (จักขุมา) มีความสามารถจัดการธุระได้ดี (วิรุโ) และมีบุคคลที่จะพึ่งพิงอาศัยได้ (นิสสัยสัมปันโน) สรุปเป็นคำคล้องจองว่า “มีวิสัยทัศน์ เชี่ยวชาญปฏิบัติ ฉลาดมนุษย์สัมพันธ์” มีคำอธิบายดังนี้

๑. มีวิสัยทัศน์ หมายถึง มีความรอบรู้ในหลักการและทฤษฎีต่างๆ มีความสามารถสร้างทฤษฎีใหม่ และมีวิสัยทัศน์กว้างไกลสู่สากล สอดคล้องกับบาลีข้อ จักขุมา หรือ Pro- vision และสอดคล้องกับ Conceptual skills

มีปัญหาของการณโกล เช่น ถ้าเป็นพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจ ต้องรู้ว่าสินค้าไหนได้ราคาถูก แล้วนำไปขายที่ไหนจึงจะได้ราคาแพง ในสมัยนี้ต้องรู้ว่าหุ้นจะขึ้นหรือจะตก ถ้าเป็นนักบริหารทั่วไปต้องสามารถวางแผนและฉลาดในการใช้คน คุณลักษณะข้อแรกนี้ตรงกับ คำภาษาอังกฤษว่า Conceptual Skill คือ ความชำนาญในการใช้ความคิด

๒. เชี่ยวชาญปฏิบัติ หมายถึง มีความเชี่ยวชาญในเชิงปฏิบัติ ปฏิบัติดี ปฏิบัติถูกต้องตามหลักทฤษฎีที่เรียนมา รวมถึงสามารถสร้างและพัฒนาสิ่งใหม่ๆ และการใช้ภาษาและเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการสื่อสารได้ดี สอดคล้องกับบาลีข้อ วิรุโ หรือ Professional และสอดคล้องกับ Technical skills

การจัดธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่นพ่อค้าเพชรต้องดูออกกว่าเป็นเพชรแท้หรือเพชรเทียม แพทย์หัวหน้าคณะผ่าตัดต้องเชี่ยวชาญการผ่าตัด คุณลักษณะที่สองนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Technical Skill คือ ความชำนาญด้านเทคนิค

๓. ฉลาดมนุษย์สัมพันธ์ หมายถึง มีความสามารถในการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสามารถสร้างปัจจัยในการบริหารขึ้นมาได้ โดยมีความเหมาะสมกับสภาพชุมชน สังคม

วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับบาลีข้อ นิสสยสัมปันโน หรือ Public Relation และ สอดคล้องกับ Human skills

พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้ เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ ที่ดี เช่น พ่อค้าเดินทางไปค้าขาย ต่างเมืองก็มีเพื่อนพ่อค้าในเมืองนั้นๆ ให้ที่พักอาศัยหรือให้กู้ยืมเงิน เพราะมีเครดิตดี นักบริหารที่ดีต้องมีผู้ที่ไว้วางใจได้ คุณลักษณะที่สามนี้สำคัญมาก “นกไม่มีขน คนไม่มีเพื่อน ขึ้นสู่ที่สูงไม่ได้” ข้อนี้ตรงกับคำว่า Human Relation Skill คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์

๔.๒.๓ ยกย่องรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สรุปผลการวิเคราะห์เอกสารและผลการสัมมนาเพื่อยกร่างรูปแบบฯ ได้ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับร่าง) มีองค์ประกอบหลัก ๔ ประการ ได้แก่ ๑) หลักการ ๒) วัตถุประสงค์ ๓) จุดมุ่งหมาย ๔) องค์ประกอบ และ ๕) กระบวนการพัฒนา

๑. หลักการ

- ๑) เป็นศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนาของโลก
- ๒) เป็นแกนหลักในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในประเทศไทย
- ๓) เป็นแหล่งศึกษาบนฐานการบริหารด้วยอาจารย์ที่เป็นเลิศสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรม และภูมิปัญญาประดิษฐ์เพื่อผลิตบัณฑิตผู้เป็นเลิศ

๒. วัตถุประสงค์

- ๑) พัฒนาอาจารย์บุคลากรและนิสิต
- ๒) พัฒนาระบบการเรียนรู้
- ๓) พัฒนาระบบงานวิจัยและสร้างสรรค์นวัตกรรม

๓. จุดมุ่งหมาย

- ๑) สร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา
- ๒) นำรูปแบบไปใช้
- ๓) ติดตามประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบ

๔. องค์ประกอบ

- ๑) การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ๗ ด้านได้แก่ ๑) หลักสูตร ๒) อาจารย์ ๓) กระบวนการเรียนการสอน ๔) นักศึกษา ๕) การวัดผลและประเมินผล ๖) ปัจจัยเกื้อหนุน และ ๗) งบประมาณ

๒) หลักการของวงจรคุณภาพ (PDCA) เป็นการจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพขึ้น โดยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือวงจรเดมมิง ซึ่งประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

Plan คือ กำหนดสาเหตุของปัญหา จากนั้นวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือทดสอบเพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น

Do คือ การปฏิบัติตามแผนหรือทดลองปฏิบัติเป็นการนำร่องในส่วนย่อย

Check คือ ตรวจสอบเพื่อทราบว่าบรรลุผลตามแผนหรือหากมีสิ่งใดที่ทำให้ผิดพลาดหรือได้เรียนรู้อะไรมาแล้วบ้าง

Act คือ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง หากบรรลุผลเป็นที่น่าพอใจหรือหากผลการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน ให้ทำซ้ำวงจรโดยใช้การเรียนรู้จากการกระทำในวงจรที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

๓) มาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ที่คาดหวังที่จะให้บัณฑิตเรียนรู้และสามารถทำได้หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว ซึ่งต้องมีกลุ่ม มาตรฐานผลการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างน้อย ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านที่ ๑ การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ด้านที่ ๒ ความรู้ ด้านที่ ๓ ทักษะทางเชาวน์ปัญญา ด้านที่ ๔ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านที่ ๕ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร

๔) หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตามมาตรฐานอุดมศึกษา ๒ หลักธรรม คือ ๑) หลักปฏิสัมภิทา ๔ คือ ความเชี่ยวชาญอรุณ ธรรมะ นิรุติ ปฏิภาณ เป็นกรอบแนวคิด สรุปเป็นคำคล้องจองว่า “รอบรู้วิชาการ ชำนาญวิชาชีพ เชี่ยวชาญ สื่อศึกษา บริการประชาชน” และ ๒) หลักธรรมในทศิปปาปนิกสูตร คือ พ่อค้า (นักธุรกิจ หรือนักบริหารทั่วไป) ที่จะประสบความสำเร็จต้องมีคุณธรรม ๓ ประการ คือ มีตาดี หรือมีวิสัยทัศน์ (จักขุมา) มีความสามารถจัดการธุระได้ดี (วิธูโร) และมีบุคคลที่จะพึ่งพิงอาศัยได้ (นิสสยสัมปันโน) สรุปเป็นคำคล้องจองว่า “มีวิสัยทัศน์ เชี่ยวชาญปฏิบัติ ฉลาดมนุษยสัมพันธ์”

๕. กระบวนการพัฒนา

๑) การพัฒนาด้านหลักสูตร

- จัดทำคู่มือการบริหารและประกันคุณภาพหลักสูตรตามกรอบมาตรฐาน คุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติและเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร พ.ศ.๒๕๕๘

- หลักสูตรควรมีมาตรฐานตามเกณฑ์ สกอ. สอดคล้องกับนโยบาย วัตถุประสงค์ของ มจร และมหาวิทยาลัยอื่นๆ ทันสมัย ทันเหตุการณ์

- นโยบายและแผนพัฒนาประเทศมาเป็นแนวทางและให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของสถาบัน

- หน่วยกิตไม่น้อยกว่าที่สกอ.กำหนด ทั้ง ป.โท และ ป.เอก เพิ่มเติมส่วนที่เป็นอัตลักษณ์และต้องการเน้นให้เกิดในตัวของผู้เรียน

- มุ่งสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ปรัชญาของการอุดมศึกษาและมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ เน้นวิชาการและวิชาชีพมีความรู้ความสามารถระดับสูง

- หลักสูตรของมหาวิทยาลัยทุกระดับมีการบูรณาการพระพุทธศาสนา กับ ศาสตร์สมัยใหม่ ทำให้บัณฑิตมีคุณลักษณะที่เป็นมูลค่าเพิ่มในการใช้ชีวิต

- พัฒนาระบบบริหาร ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในและภายนอก

๒) การพัฒนาด้านอาจารย์

- พัฒนาอาจารย์ให้มีคุณสมบัติขั้นต่ำตาม สกอ. กำหนด ตามเกณฑ์สกอ. ๒๕๕๘

- จัดทำแผนพัฒนาความก้าวหน้าในตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ประจำเชิงรุก

- จัดทำแผนเชิงรุกในด้านพัฒนาบุคลากรในด้านการศึกษาระดับปริญญาเอก

- สร้างขวัญและกำลังใจ ให้การยกย่องอาจารย์ และนักวิจัยที่มีการสร้างผลงานอย่างต่อเนื่อง หรือเป็นผลงานดีเด่น

- มีมาตรการส่งเสริม และพัฒนาคณาจารย์ในการสร้างผลงานวิชาการเพื่อเผยแพร่

- ทำแผนพัฒนาบุคลากรโดยแยกเป็นแผนบริหารบุคลากรและแผนพัฒนาบุคลากรให้ชัดเจนทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุน และกำหนดเส้นทางการเข้าสู่ตำแหน่งของสายสนับสนุน โดยมีการสื่อสารให้ชัดเจนมากขึ้น

- พัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นระบบที่เหมาะสมเฉพาะกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ และเป็นระบบมาตรฐานสากล

- ศักยภาพให้มีความรู้เสมอและเป็นมืออาชีพตรงตามสาขานั้นๆ
- เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ปรับปรุงความสามารถเสมอ
- มุ่งพัฒนาอาจารย์ที่มีความทันสมัย ๔.๐ หรืออาจารย์ศตวรรษที่ ๒๑
- สนับสนุนให้ทำวิจัย, เขียนเสนอผลงานวิชาการ
- ควรศึกษาส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนมีการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง
- อาจารย์ประจำหลักสูตรมีคุณวุฒิตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชา
- อาจารย์ผู้รับผิดชอบมีภาวะหน้าที่ในการบริหารพัฒนา
- อาจารย์ต้องปรับปรุงเปลี่ยนให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ ๒๑ Thailand 4.0

ยุคดิจิทัล (Digital)

- ความรู้ ความสามารถในการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ นำพานิสิตให้เห็นสภาพความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก

๓) การพัฒนาด้านกระบวนการเรียนการสอน

- ระบบผู้สอน ผู้เรียน สิ่งสนับสนุนให้สามารถผลิตบัณฑิตตามเป้าหมาย

- เน้นปฏิบัติ ฝึกฝน ทดลอง ทดสอบ วิจัยให้มาก

- ส่งเสริมให้อาจารย์ได้เรียนรู้กระบวนการเรียนการสอนใหม่ ที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจองค์ความรู้ในสิ่งใหม่เพิ่มเติมไม่ขาดสาย

- การพัฒนาทักษะเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑
- การเปิดช่อง/ช่องทางทางให้นิสิตได้สะท้อนปัญหาข้อร้องเรียน
- การเรียนในชั้นเรียน
- การเรียนนอกห้องเรียน
- เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านนี้โดยเฉพาะใช้คำแนะนำ
- พัฒนาจิตอาสา
- กระบวนการเรียนการสอนตามมาตรฐานอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ
- การสอนต้องให้ทันกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว
- การเน้นการเรียนที่เน้นการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้
- สอนทันสมัย, สอนน้อยแต่ให้ผู้เรียนรู้มาก
- สอนเน้นปฏิบัติ ให้ทำได้จริง
- ประเมินผลตามแนวไตรสิกขาในระหว่างเรียน และหลังจากเรียนจบ

- ศึกษาตามศักยภาพรายบุคคล เน้นความถนัดตามแนวเอตทัคคะ

๔) การพัฒนาด้านนิสิต

- ส่งเสริมให้นิสิตมีความเสียสละเพื่อส่วนร่วมและมีจิตอาสา
- ส่งเสริมให้นิสิตได้ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมอย่างต่อเนื่อง
- ความรู้รอบทั้งวิชาการด้านพุทธศาสนา และศาสตร์สมัยใหม่ มีศีลธรรมและ

จรรยา เป็นแม่แบบในการพัฒนาศิษย์

- มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจมีศรัทธาต่อสถาบันที่จะศึกษา และอธิบาท ๔
- มีคุณสมบัติเบื้องต้นตามเกณฑ์ และพัฒนาให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น
- ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้านทฤษฎีหลักการ และมีความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง
- พัฒนานักศึกษาให้มีความรับผิดชอบในการศึกษาในตนเอง ในหน้าที่ของตน
- สอนให้มีวิชาและจรณะ
- พัฒนาตามแนวภavana ๔ คือพฤติกรรมทางกาย ทางศีล ทางจิต และทางปัญญา

๕) การพัฒนาด้านการวัดและประเมินผล

- จัดระบบและกลไกในการกำกับติดตามให้ทุกหลักสูตร
- การวัดผล ประเมินผล โดยใช้กรอบภavana ๔ คือวัดผลทางกายภาพ ทาง

ศีล ทางจิต และทางปัญญา

- ตามหลักการประกันคุณภาพ ได้แก่ ๑.การกำกับมาตรฐาน ๒.บัณฑิต ๓. นักศึกษา ๔.คณาจารย์ ๕.หลักสูตร,การเรียนการสอน,ประเมินผู้เรียน ๖.สิ่งสนับสนุน

- การประเมินผลตามความถนัดของแต่ละบุคคล
- การทำวิจัยบริการสังคม
- การวัดประเมินผลให้ประเมินไปตามแบบมาตรฐาน
- ประสิทธิภาพเป็นธรรม ยุติธรรม โปร่งใส
- ต้องวัดผลตามคุณลักษณะ ๔ ด้าน คือ พฤติกรรมทางกาย - วาจา จิตใจ

ปัญญา สังคม

๖) การพัฒนาด้านปัจจัยเกื้อหนุน

- สร้างชุมชนกัลยาณมิตร สร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมแบบพุทธวิธี และสนับสนุนการเรียนรู้แบบพอเพียง

- จัดภูมิทัศน์และอาคารที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีปัจจัยด้านโครงสร้างระบบสภาพแวดล้อมที่พร้อมรองรับการพัฒนาและการขยายตัวในอนาคต

- พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและฐานข้อมูลให้ทันสมัย ให้เชื่อมโยงกับส่วนงานต่างๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อรองรับการสื่อสารสร้างความเข้าใจในองค์กร

- จัดหาปัจจัยสนับสนุนให้เพียงพอและทันสมัย เรียนให้ทุกที่ทุกเวลา

๗) การพัฒนาด้านงบประมาณ

- งบประมาณการพัฒนามหาวิทยาลัยมาจากทุนทางสังคม คือ คณะสงฆ์ และการระดมทุนจากประชาชนที่มีจิตศรัทธา

- ควรแสวงหาแหล่งทุน จัดทำกองทุนการศึกษาแบบให้เปล่า แต่มีเงื่อนไขว่าผู้รับทุนคืนสู่สังคม
- จัดให้เพียงพอและมีจุดเน้นให้ตรงประเด็นและให้วัดผลมีความชัดเจน
- รัฐควรสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

๔.๓ ผลการเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สร้างขึ้นภายใต้คำปรึกษาข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยผลการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปผลการนำเสนอ ได้แก่ มี ๒ ส่วน คือ ๑) ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) และ ๒) ผลการปรับปรุงรูปแบบ ดังนี้

๔.๓.๑ ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากการจัดประชุมสนทนากลุ่มผลการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เมื่อวันจันทร์ ที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ อาคารเรียนรวมโซน ซี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ. พระนครศรีอยุธยา จำนวน ๘ รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิดังรายละเอียดในภาคผนวก) สรุปผลการสนทนากลุ่มดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๙ สรุปผลการสนทนากลุ่ม

รายการ	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
ภาพรวมของรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	- ควรเพิ่มแผนภาพรูปแบบ
๑. หลักการ ๑) เป็นศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนาของโลก ๒) เป็นแกนหลักในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในประเทศไทย ๓) เป็นแหล่งศึกษาบนฐานการบริหารด้วยอาจารย์ที่เป็นเลิศสู่การสร้างสรรคนวัตกรรม และภูมิปัญญาประดิษฐ์เพื่อผลิตบัณฑิตผู้เป็นเลิศ	- มีความเหมาะสม
๒. วัตถุประสงค์	- ควรปรับตัวเลข

๑) พัฒนาอาจารย์บุคลากรและนิสิต ๒) พัฒนาระบบการเรียนรู้ออนไลน์ ๓) พัฒนาระบบงานวิจัยและสร้างสรรค์นวัตกรรม	
๓. จุดมุ่งหมาย ๑) สร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒) นำรูปแบบไปใช้ ๓) ติดตามประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบ	- ควรปรับปรุงเพิ่ม
๔. องค์ประกอบ ๑) การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) หลักสูตร ๒) อาจารย์ ๓) กระบวนการเรียนการสอน ๔) นิสิต ๕) การวัดผลและประเมินผล ๖) ปัจจัยเกื้อหนุน และ ๗) งบประมาณ ๒) หลักการของวงจรคุณภาพ (PDCA) เป็นการจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพขึ้น โดยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือวงจรเดมมิง ซึ่งประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้ - Plan คือ กำหนดสาเหตุของปัญหา จากนั้นวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือทดสอบเพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น - Do คือ การปฏิบัติตามแผนหรือทดลองปฏิบัติเป็นการนำร่องในส่วนย่อย - Check คือ ตรวจสอบเพื่อทราบว่าบรรลุผลตามแผนหรือหากมีสิ่งใดที่ทำผิดพลาดหรือได้เรียนรู้อะไรมาบ้างแล้ว - Act คือ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง หากบรรลุผลเป็นที่น่าพอใจหรือหากผลการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน ให้ทำซ้ำวงจรโดยใช้การเรียนรู้จากการกระทำในวงจรที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว ๓) มาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่คาดหวังที่จะให้บัณฑิตเรียนรู้และสามารถทำได้หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว ซึ่งต้องมีกลุ่ม มาตรฐานผลการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างน้อย ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านที่ ๑ การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ด้านที่ ๒ ความรู้ ด้านที่ ๓ ทักษะทางเชาวนปัญญา ด้านที่ ๔ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านที่ ๕ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการ	- ควรปรับปรุงและบริบทของมหาวิทยาลัย

สื่อสาร ๔) หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา ๒ หลักธรรม คือ ๑) หลักปฏิสัมภิทา ๔ คือ ความเชี่ยวชาญอรรถ ธรรมะ นิรุตติ ปฏิภาณ เป็นกรอบแนวคิด สรุปเป็นคำคล้องจองว่า “รอบรู้ วิชาการ ชำนาญวิชาชีพ เชี่ยวชาญสื่อศึกษา บริการประชาชน” และ ๒) หลักธรรมในทศตยปาปนิคสูตร คือ พ่อค้า (นักธุรกิจ หรือนักบริหารทั่วไป) ที่จะประสบความสำเร็จต้องมีคุณธรรม ๓ ประการ คือ มีตาดี หรือมีวิสัยทัศน์ (จักขุมา) มีความสามารถจัดการธุระได้ดี (วิธูโร) และมีบุคคลที่จะพึ่งพิงอาศัยได้ (นิสสยสัมปันโน) สรุปเป็นคำคล้องจองว่า “มีวิสัยทัศน์ เชี่ยวชาญปฏิบัติ ฉลาดมนุษยสัมพันธ์”	
๕. กระบวนการพัฒนา ๑) การพัฒนาด้านหลักสูตร - จัดทำคู่มือการบริหารและประกันคุณภาพหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติและเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร พ.ศ.๒๕๕๘ - หลักสูตรควรมีมาตรฐานตามเกณฑ์ สกอ. สอดคล้องกับนโยบายวัตถุประสงค์ของ มจร และมหาวิทยาลัยอื่นๆ ทันสมัย ทันเหตุการณ์ - นโยบายและแผนพัฒนาประเทศมาเป็นแนวทางและให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถาบัน - หน่วยกิตไม่น้อยกว่าที่สกอ.กำหนด ทั้ง ป.โท และ ป.เอก เพิ่มเติมส่วนที่เป็นอัตลักษณ์และต้องการเน้นให้เกิดในตัวของผู้เรียน - มุ่งสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ปรัชญาของการอุดมศึกษาและมาตรฐาน วิชาการและวิชาชีพ เน้นวิชาการและวิชาชีพมีความรู้ ความสามารถระดับสูง - หลักสูตรของมหาวิทยาลัยทุกระดับมีการบูรณาการ พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ทำให้นิสิตมีคุณลักษณะที่เป็นมูลค่าเพิ่มในการใช้ชีวิต - พัฒนาระบบบริหาร ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และภายนอก ๒) การพัฒนาด้านอาจารย์ - พัฒนาอาจารย์ให้มีคุณสมบัติขั้นต่ำตาม สกอ. กำหนด ตาม	- มีความเหมาะสม - ควรปรับเปลี่ยนตัวเลข

เกณฑ์สกอ. ๒๕๕๘

- จัดทำแผนพัฒนาความก้าวหน้าในตำแหน่งทางวิชาการของ
อาจารย์ประจำเชิงรุก

- จัดทำแผนเชิงรุกในด้านพัฒนาบุคลากรในด้านการศึกษาต่อ
ระดับปริญญาเอก

- สร้างขวัญและกำลังใจ ให้การยกย่องอาจารย์ และนักวิจัยที่มี
การสร้างผลงานอย่างต่อเนื่อง หรือเป็นผลงานดีเด่น

- มีมาตรการส่งเสริม และพัฒนาอาจารย์ในการสร้างผลงาน
วิชาการเพื่อเผยแพร่

- ทำแผนพัฒนาบุคลากรโดยแยกเป็นแผนบริหารบุคลากรและ
แผนพัฒนาบุคลากรให้ชัดเจนทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุน
และกำหนดเส้นทางการเข้าสู่ตำแหน่งของสายสนับสนุน โดยมี
การสื่อสารให้ชัดเจนมากขึ้น

- พัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นระบบที่
เหมาะสมเฉพาะกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ และเป็นระบบ
มาตรฐานสากล

- ศักยภาพให้มีความรู้เสมอและเป็นมืออาชีพตรงตามสาขา
นั้นๆ

- เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ปรับปรุงความสามารถเสมอ

- มุ่งพัฒนาอาจารย์ที่มีความทันสมัย ๔.๐ หรืออาจารย์
ศตวรรษที่ ๒๑

- สนับสนุนให้ทำวิจัย, เขียนเสนอผลงานวิชาการ

- ควรศึกษาส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนมีการพัฒนางานอย่าง
ต่อเนื่อง

- อาจารย์ประจำหลักสูตรมีคุณวุฒิตรงหรือสัมพันธ์กับ
สาขาวิชา

- อาจารย์ผู้รับผิดชอบมีภาวะหน้าที่ในการบริหารพัฒนา

- อาจารย์ต้องปรับปรุงเปลี่ยนให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ ๒๑

Thailand 4.0 ยุคดิจิทัล (Digital)

- ความรู้ ความสามารถในการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ นำพา
นิสิตให้เห็นสภาพความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก

๓) การพัฒนาด้านกระบวนการเรียนการสอน

- ระบบผู้สอน ผู้เรียน สิ่งสนับสนุนให้สามารถผลิตบัณฑิตตาม
เป้าหมาย

- เน้นปฏิบัติ ฝึกฝน ทดลอง ทดสอบ วิจัยให้มาก

- ส่งเสริมให้อาจารย์ได้เรียนรู้กระบวนการเรียนการสอนใหม่ ที่

ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจองค์ความรู้ในสิ่งใหม่เพิ่มเติมไม่ขาดสาย

- การพัฒนาทักษะเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑
- การเปิดช่อง/ช่องทางทางให้นิสิตได้สะท้อนปัญหาข้อร้องเรียน

- การเรียนในชั้นเรียน
- การเรียนนอกห้องเรียน
- เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านนี้โดยเฉพาะใช้คำแนะนำ
- พัฒนาจิตอาสา
- กระบวนการเรียนการสอนตามมาตรฐานอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

- การสอนต้องให้ทันกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว
- การเน้นการเรียนที่เน้นการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้
- สอนทันสมัย, สอนน้อยแต่ให้ผู้เรียนรู้มาก
- สอนเน้นปฏิบัติ ให้ทำได้จริง
- ประเมินผลตามแนวไตรรสิกขาในระหว่างเรียน และหลังจากเรียนจบ

- ศึกษาตามศักยภาพรายบุคคล เน้นความถนัดตามแนวเอตทัคคะ

๔) การพัฒนาด้านนิสิต

- ส่งเสริมให้นิสิตมีความเสียสละเพื่อส่วนร่วมและมีจิตอาสา
- ส่งเสริมให้นิสิตได้ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมอย่างต่อเนื่อง

- ความรู้รอบทั้งวิชาการด้านพุทธศาสนา และศาสตร์สมัยใหม่ มีศีลธรรมและจรรยา เป็นแม่แบบในการพัฒนาศิษย์

- มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจมีศรัทธาต่อสถาบันที่จะศึกษา และอธิปไตย ๔

- มีคุณสมบัติเบื้องต้นตามเกณฑ์ และพัฒนาให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น
- ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้านทฤษฎีหลักการ และมีความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

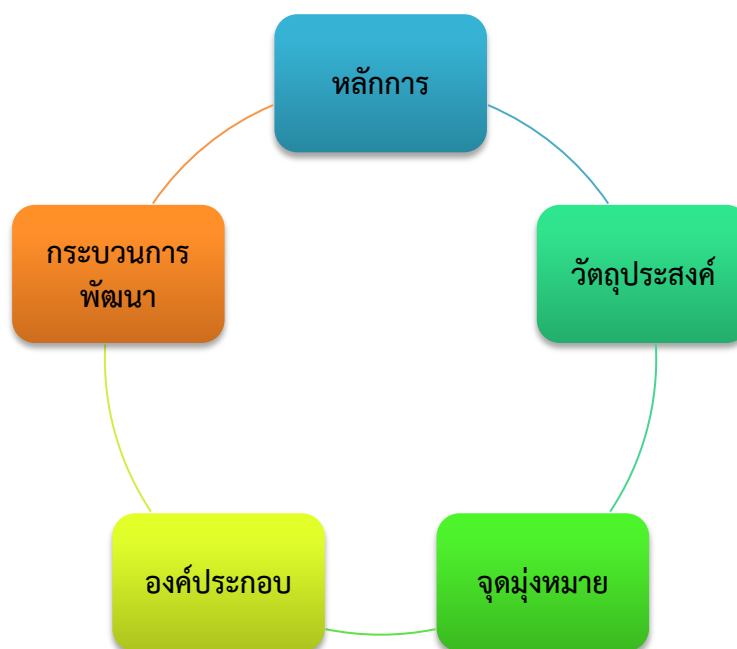
- พัฒนานักศึกษาให้มีความรับผิดชอบในการศึกษาในตนเอง ในหน้าที่ของตน

- สอนให้มีวิชาและจรณะ
- พัฒนาตามแนวภาวนา ๔ คือพฤติกรรมทางกาย ทางศีลทางจิต และทางปัญญา

๕) การพัฒนาด้านการวัดและประเมินผล - จัดระบบและกลไกในการกำกับติดตามให้ทุกหลักสูตร - การวัดผล ประเมินผล โดยใช้กรอบภาวณา ๔ คือวัดผลทางกายภาพ ทางศีล ทางจิต และทางปัญญา - ตามหลักการประกันคุณภาพ ได้แก่ ๑.การกำกับมาตรฐาน ๒.บัณฑิต ๓.นักศึกษา ๔.คณาจารย์ ๕.หลักสูตร, การเรียนการสอน, ประเมินผู้เรียน ๖.สิ่งสนับสนุน - การประเมินผลตามความถนัดของแต่ละบุคคล - การทำวิจัยบริการสังคม - การวัดประเมินผลให้ประเมินไปตามแบบมาตรฐาน - ประสิทธิภาพเป็นธรรม ยุติธรรม โปร่งใส - ต้องวัดผลตามคุณลักษณะ ๔ ด้าน คือ พฤติกรรมทางกาย วาจา ,จิตใจ, ปัญญา, สังคม ๖) การพัฒนาด้านปัจจัยเกื้อหนุน - สร้างชุมชนกัลยาณมิตร สร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมแบบพุทธวิธี และสนับสนุนการเรียนรู้แบบพอเพียง - จัดภูมิทัศน์และอาคารที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีปัจจัยด้านโครงสร้าง ระบบสภาพแวดล้อมที่พร้อมรองรับการพัฒนาและการขยายตัวในอนาคต - พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและฐานข้อมูลให้ทันสมัย ให้เชื่อมโยงกับส่วนงานต่างๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อรองรับการสื่อสารสร้างความเข้าใจในองค์กร - จัดหาปัจจัยสนับสนุนให้เพียงพอและทันสมัย เรียนให้ทุกที่ทุกเวลา ๗) การพัฒนาด้านงบประมาณ - งบประมาณการพัฒนามหาวิทยาลัยมาจากทุนทางสังคม คือ คณะสงฆ์ และการระดมทุนจากประชาชนที่มีจิตศรัทธา - ควรแสวงหาแหล่งทุน จัดทำกองทุนการศึกษาแบบให้เปล่า แต่มีเงื่อนไขว่าผู้รับทุนคืนสู่สังคม - จัดให้เพียงพอและมีจุดเน้นให้ตรงประเด็นและให้วัดผลมีความชัดเจน - รัฐควรสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ	
--	--

๔.๓.๒ ผลการปรับปรุงรูปแบบ

ผลการปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐาน
อุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย(ฉบับสมบูรณ์) ดังนี้

ภาพที่ ๔.๑ รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐาน
อุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่มา : พระครูสุตรัตโนภาส (ชูศักดิ์ จันทธมโม), ๒๕๖๑.

รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา
ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีองค์ประกอบหลัก ๕ ประการ ได้แก่ ๑) หลักการ
๒) วัตถุประสงค์ ๓) จุดมุ่งหมาย ๔) องค์ประกอบ และ ๕) กระบวนการพัฒนา ดังนี้

๑. หลักการ

- ๑) เป็นศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนาของโลก
- ๒) เป็นแกนหลักในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในประเทศไทย
- ๓) เป็นแหล่งการศึกษาบนฐานการบริหารด้วยอาจารย์ที่เป็นเลิศสู่การสร้างสรรค์
นวัตกรรม และภูมิปัญญาประดิษฐ์เพื่อผลิตบัณฑิตผู้เป็นเลิศ

๒. วัตถุประสงค์

- ๑) พัฒนาอาจารย์บุคลากรและนิสิต
- ๒) พัฒนากระบวนการเรียนรู้
- ๓) พัฒนาระบบงานวิจัยและสร้างสรรค์นวัตกรรม

๓. จุดมุ่งหมาย

- ๑) สร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐาน
อุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) นำรูปแบบไปใช้

๓) ติดตามประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบ

๔. องค์ประกอบ

๑) การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) หลักสูตร ๒) อาจารย์ ๓) กระบวนการเรียนการสอน ๔) นิสิต ๕) การวัดผลและประเมินผล ๖) ปัจจัยเกื้อหนุน และ ๗) งบประมาณ

๒) หลักการของวงจรคุณภาพ (PDCA) เป็นการจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพขึ้น โดยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือวงจรเดมมิง ซึ่งประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

Plan คือ กำหนดสาเหตุของปัญหา จากนั้นวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือทดสอบเพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น

Do คือ การปฏิบัติตามแผนหรือทดลองปฏิบัติเป็นการนำร่องในส่วนย่อย

Check คือ ตรวจสอบเพื่อทราบว่าบรรลุผลตามแผนหรือหากมีสิ่งใดที่ทำให้ผิดพลาดหรือได้เรียนรู้อะไรมาแล้วบ้าง

Act คือ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง หากบรรลุผลเป็นที่น่าพอใจหรือหากผลการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน ให้ทำซ้ำวงจรโดยใช้การเรียนรู้จากการกระทำในวงจรที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

๓) มาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต เป็นความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่คาดหวังที่จะให้บัณฑิตเรียนรู้และสามารถทำได้หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว ซึ่งต้องมีกลุ่ม มาตรฐานผลการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างน้อย ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านที่ ๑ การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ด้านที่ ๒ ความรู้ ด้านที่ ๓ ทักษะทางเชาวน์ปัญญา ด้านที่ ๔ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านที่ ๕ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร

๔) หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตามมาตรฐานอุดมศึกษา ๒ หลักธรรม คือ ๑) หลักปฏิสัมภิทา ๔ คือ ความเชี่ยวชาญอรธ ธรรมะ นิรุติ ปฏิภาณ เป็นกรอบแนวคิด สรุปเป็นคำคล้องจองว่า “รอบรู้วิชาการ ชำนาญวิชาชีพ เชี่ยวชาญ สื่อศึกษา บริการประชาชน” และ ๒) หลักธรรมในทศิยปาปนิกสูตร คือ พ่อค้า (นักธุรกิจ หรือนักบริหารทั่วไป) ที่จะประสบความสำเร็จต้องมีคุณธรรม ๓ ประการ คือ มีตาดี หรือมีวิสัยทัศน์ (จักขุมา) มีความสามารถจัดการธุระได้ดี (วิธูโร) และมีบุคคลที่จะฟังฟังอาศัยได้ (นิสสยสัมปโน) สรุปเป็นคำคล้องจองว่า “มีวิสัยทัศน์ เชี่ยวชาญปฏิบัติ ฉลาดมนุษยสัมพันธ์”

๕. กระบวนการพัฒนา

๑) การพัฒนาหลักสูตร

(๑) จัดทำคู่มือการบริหารและประกันคุณภาพหลักสูตรตามกรอบมาตรฐาน คุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติและเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร พ.ศ.๒๕๕๘

(๒) หลักสูตรควรมีมาตรฐานตามเกณฑ์ สกอ. สอดคล้องกับนโยบาย วัตถุประสงค์ของ มจร และมหาวิทยาลัยอื่นๆ ทันสมัย ทันเหตุการณ์

(๓) นโยบายและแผนพัฒนาประเทศมาเป็นแนวทางและให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถาบัน

(๔) หน่วยกิตไม่น้อยกว่าที่ สกอ. กำหนด ทั้ง ป.โท และ ป.เอก เพิ่มเติมส่วนที่เป็นอัตลักษณ์และต้องการเน้นให้เกิดในตัวของผู้เรียน

(๕) มุ่งสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ปรัชญาของการอุดมศึกษาและมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ เน้นวิชาการและวิชาชีพมีความรู้ความสามารถระดับสูง

(๖) หลักสูตรของมหาวิทยาลัยทุกระดับมีการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ทำให้บัณฑิตมีคุณลักษณะที่เป็นมูลค่าเพิ่มในการใช้ชีวิต

(๗) พัฒนาระบบบริหาร ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในและภายนอก

๒) การพัฒนาอาจารย์

(๑) พัฒนาอาจารย์ให้มีคุณสมบัติขั้นต่ำตาม สกอ. กำหนด ตามเกณฑ์ สกอ. ๒๕๕๘

(๒) จัดทำแผนพัฒนาความก้าวหน้าในตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์

ประจำเชิงรุก

(๓) จัดทำแผนเชิงรุกในด้านพัฒนาบุคลากรในด้านการศึกษาต่อระดับ

ปริญญาเอก

(๔) สร้างขวัญและกำลังใจ ให้การยกย่องอาจารย์ และนักวิจัยที่มีการสร้างผลงานอย่างต่อเนื่อง หรือเป็นผลงานดีเด่น

(๕) มีมาตรการส่งเสริม และพัฒนาอาจารย์ในการสร้างผลงานวิชาการเพื่อเผยแพร่

(๖) ทำแผนพัฒนาบุคลากรโดยแยกเป็นแผนบริหารบุคลากรและแผนพัฒนาบุคลากรให้ชัดเจนทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุน และกำหนดเส้นทางการเข้าสู่ตำแหน่งของสายสนับสนุน โดยมีการสื่อสารให้ชัดเจนมากขึ้น

(๗) พัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นระบบที่เหมาะสมเฉพาะกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ และเป็นระบบมาตรฐานสากล

(๘) ศักยภาพให้มีความรู้เสมอและเป็นมืออาชีพตรงตามสาขานั้นๆ

(๙) เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ปรับปรุงความสามารถเสมอ

(๑๐) มุ่งพัฒนาอาจารย์ที่มีความทันสมัย ๔.๐ หรืออาจารย์ศตวรรษที่ ๒๑

(๑๑) สนับสนุนให้ทำวิจัยและเขียนเสนอผลงานวิชาการ

(๑๒) ควรศึกษาส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนมีการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

(๑๓) อาจารย์ประจำหลักสูตรมีคุณวุฒิตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชา

(๑๔) อาจารย์ผู้รับผิดชอบมีภาวะหน้าที่ในการบริหารพัฒนา

(๑๕) ความรู้ ความสามารถในการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ นำพานิสิตให้เห็นสภาพความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก

๓) การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

(๑) ระบบผู้สอน ผู้เรียน สิ่งสนับสนุนให้สามารถผลิตบัณฑิตตามเป้าหมาย

(๒) เน้นปฏิบัติ ฝึกฝน ทดลอง ทดสอบ วิจัยให้มาก

(๓) ส่งเสริมให้อาจารย์ได้เรียนรู้กระบวนการเรียนการสอนใหม่ ที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจองค์ความรู้ในสิ่งใหม่เพิ่มเติมไม่ขาดสาย

(๔) การพัฒนาทักษะเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑

(๕) การเปิดช่อง/ช่องทางทางให้นิสิตได้สะท้อนปัญหาข้อร้องเรียน

(๖) การเรียนในชั้นเรียนและการเรียนนอกห้องเรียน

(๗) เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านนี้โดยเฉพาะใช้คำแนะนำ

(๘) พัฒนาจิตอาสา

(๙) กระบวนการเรียนการสอนตามมาตรฐานอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

(๑๐) การสอนต้องให้ทันกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

(๑๑) การเน้นการเรียนที่เน้นการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้

(๑๒) สอนทันสมัย สอนน้อยแต่ให้ผู้เรียนรู้มาก และสอนเน้นปฏิบัติ ให้ทำได้จริง

(๑๓) ประเมินผลตามแนวไตรสิกขาในระหว่างเรียน และหลังจากเรียนจบ

(๑๔) ศึกษาตามศักยภาพรายบุคคล เน้นความถนัดตามแนวอัตถิภาส

๔) การพัฒนานิสิต

(๑) ส่งเสริมให้นิสิตมีความเสียสละเพื่อส่วนร่วมและมีจิตอาสา

(๒) ส่งเสริมให้นิสิตได้ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมอย่างต่อเนื่อง

(๓) ความรู้รอบทั้งวิชาการด้านพุทธศาสนา และศาสตร์สมัยใหม่ มีศีลธรรม

และจรรยา เป็นแม่แบบในการพัฒนาศิษย์

(๔) มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจมีศรัทธาต่อสถาบันที่จะศึกษา

(๕) มีคุณสมบัติเบื้องต้นตามเกณฑ์ และพัฒนาให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น

(๖) ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้านทฤษฎีหลักการ และมีความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

(๗) พัฒนานักศึกษาให้มีความรับผิดชอบในการศึกษาในตนเอง ในหน้าที่ของตน

(๘) สอนให้มีวิชาและจรรยา และพัฒนาตามแนวภวนา ๔ คือพฤติกรรม

ทางกาย ทางศีล ทางจิต และทางปัญญา

๕) การพัฒนาการวัดและประเมินผล

(๑) จัดระบบและกลไกในการกำกับติดตามให้ทุกหลักสูตร

(๒) การวัดผล ประเมินผล โดยใช้กรอบภวนา ๔ คือวัดผลทางกายภาพ

ทางศีล ทางจิต และทางปัญญา

(๓) ตามหลักการประกันคุณภาพ ได้แก่ ๑.การกำกับมาตรฐาน ๒.บัณฑิต ๓.นักศึกษา ๔.คณาจารย์ ๕.หลักสูตร,การเรียนการสอน,ประเมินผู้เรียน ๖.สิ่งสนับสนุน

(๔) การประเมินผลตามความถนัดของแต่ละบุคคล

(๕) การทำวิจัยบริการสังคม

(๖) การวัดประเมินผลให้ประเมินไปตามแบบมาตรฐาน

(๗) ประสิทธิภาพเป็นธรรม ยุติธรรม โปร่งใส

(๘) ต้องวัดผลตามคุณลักษณะ ๔ ด้าน คือ พฤติกรรมทางกาย วาจา จิตใจ

ปัญญาสังคม

๖) การพัฒนาปัจจัยเกื้อหนุน

(๑) สร้างชุมชนกัลยาณมิตร สร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมแบบพุทธวิธี และสนับสนุนการเรียนรู้แบบพอเพียง

(๒) จัดภูมิทัศน์และอาคารที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีปัจจัยด้านโครงสร้างระบบสภาพแวดล้อมที่พร้อมรองรับการพัฒนาและการขยายตัวในอนาคต

(๓) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและฐานข้อมูลให้ทันสมัย ให้เชื่อมโยงกับส่วนงานต่างๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อรองรับการสื่อสารสร้างความเข้าใจในองค์กร

(๔) จัดหาปัจจัยสนับสนุนให้เพียงพอและทันสมัย เรียนให้ทุกที่ทุกเวลา

๗) การพัฒนางบประมาณ

(๑) งบประมาณการพัฒนามหาวิทยาลัยมาจากทุนทางสังคม คือ คณะสงฆ์ และการระดมทุนจากประชาชนที่มีจิตศรัทธา

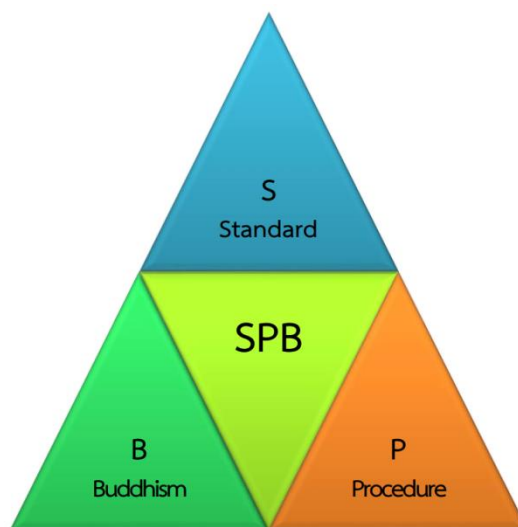
(๒) ควรแสวงหาแหล่งทุน จัดทำกองทุนการศึกษาแบบให้เปล่า แต่มีเงื่อนไขว่าผู้รับทุนคืนสู่สังคม

(๓) จัดให้เพียงพอและมีจุดเน้นให้ตรงประเด็นและให้วัดผลมีความชัดเจน

(๔) รัฐควรสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นกระบวนการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการเป็นศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนาของโลก เป็นแกนหลักในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในประเทศไทย และเป็นแหล่งการศึกษาบนฐานการบริหารด้วยอาจารย์ที่เป็นเลิศสู่การสร้างสรณ์วัตรกรรม และภูมิปัญญาประดิษฐ์เพื่อผลิตบัณฑิตผู้เป็นเลิศ เพื่อพัฒนาอาจารย์บุคลากรและนิสิต กระบวนการเรียนรู้และระบบงานวิจัยและสร้างสรรค์นวัตกรรม ด้วยการนำหลักพุทธธรรม โดยสรุปเป็น “SPB MODEL” ดังแสดงในภาพ

ภาพที่ ๔.๒ องค์ความรู้จากการวิจัย SPB MODEL

ที่มา : พระครูสุตริตโนภาส (ชูศักดิ์ จันทรมโม), ๒๕๖๑.

อธิบายภาพองค์ความรู้จากการวิจัย “SPB MODEL” ดังนี้

SPB MODEL เป็นกระบวนการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย SPB ประกอบด้วย S=Standard คือมาตรฐานอันเป็นมาตรฐานอุดมศึกษา P=Procedure กระบวน อันเป็นกระบวนการพัฒนาตามแนวการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และ B=Buddhism หลักพุทธธรรม เป็นหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาระดับบัณฑิตศึกษาและเป็นจุดมุ่งหมายที่เกิดจากการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

S=Standard มาตรฐาน เป็นมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต เป็นความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่คาดหวังที่จะให้บัณฑิตเรียนรู้ ๕ ด้าน ได้แก่ การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ความรู้ทักษะทางเชาวน์ปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร

P=Procedure กระบวน เป็นกระบวนการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ๗ ด้าน ได้แก่ หลักสูตร อาจารย์ กระบวนการเรียนการสอน นิสิต การวัดผลและประเมินผล ปัจจัยเกื้อหนุน และงบประมาณ ดังนี้

๑. การพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย ๑) จัดทำคู่มือการบริหารและประกันคุณภาพหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติและเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร พ.ศ. ๒๕๕๘ ๒) หลักสูตรควรมีมาตรฐานตามเกณฑ์ สกอ. สอดคล้องกับนโยบายวัตถุประสงค์ของ มจร และมหาวิทยาลัยอื่นๆ ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ๓) นโยบายและแผนพัฒนาประเทศมาเป็นแนวทางและให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถาบัน ๔) มุ่งสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ปรัชญาของการอุดมศึกษาและมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ เน้นวิชาการและวิชาชีพมีความรู้ความสามารถระดับสูง ๕) หลักสูตรของมหาวิทยาลัยทุกระดับมีการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ทำให้บัณฑิตมีคุณลักษณะที่เป็นมูลค่าเพิ่มในการใช้ชีวิต

๒. การพัฒนาอาจารย์ ประกอบด้วย ๑) พัฒนาอาจารย์ให้มีคุณสมบัติขั้นต่ำตาม สกอ. กำหนด ตามเกณฑ์ สกอ. ๒๕๕๘ ๒) จัดทำแผนพัฒนาความก้าวหน้าในตำแหน่งทางวิชาการ

ของอาจารย์ประจำเชิงรุก ๓) จัดทำแผนเชิงรุกในด้านพัฒนาบุคลากรในด้านการศึกษาระดับปริญญาเอก ๔) สร้างขวัญและกำลังใจให้การยกย่องอาจารย์ และนักวิจัยที่มีการสร้างผลงานอย่างต่อเนื่อง หรือเป็นผลงานดีเด่น ๕) มีมาตรการส่งเสริมและพัฒนาคณาจารย์ในการสร้างผลงานวิชาการเพื่อเผยแพร่

๓. การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย ๑) ระบบผู้สอน ผู้เรียน สิ่งสนับสนุนให้สามารถผลิตบัณฑิตตามเป้าหมาย ๒) เน้นปฏิบัติ ฝึกฝน ทดลอง ทดสอบ วิจัย ๓) ประเมินผลตามแนวไตรสิกขาในระหว่างเรียน และหลังจากเรียนจบ ๔) การเรียนในชั้นเรียนและการเรียนนอกห้องเรียน ๕) การเน้นการเรียนที่เน้นการเรียนรู้สร้างองค์ความรู้ใหม่

๔. การพัฒนานิสิต ประกอบด้วย ๑) ส่งเสริมให้นิสิตมีความเสียสละเพื่อส่วนร่วม และมีจิตอาสา ๒) ส่งเสริมให้นิสิตได้ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมอย่างต่อเนื่อง ๓) ความรู้รอบทั้งวิชาการด้านพุทธศาสนา และศาสตร์สมัยใหม่ มีศีลธรรมและจรรยา เป็นแม่แบบในการพัฒนาศิษย์ ๔) มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจมีศรัทธาต่อสถาบันที่จะศึกษา ๕) สอนให้มีวิชาและจรรยา และพัฒนาตามแนวภavana ๔ คือพฤติกรรมทางกาย ทางศีล ทางจิต และทางปัญญา

๕. การพัฒนาการวัดและประเมินผล ประกอบด้วย ๑) ตามหลักการประกันคุณภาพ คือ การกำกับมาตรฐาน บัณฑิต นักศึกษา คณาจารย์ หลักสูตร การเรียนการสอน ประเมินผู้เรียน สิ่งสนับสนุน ๒) ใช้กรอบภavana ๔ คือวัดผลทางกายภาพ ทางศีล ทางจิต และทางปัญญา ๓) ให้ประสิทธิภาพเป็นธรรม ยุติธรรม โปร่งใส ๔) จัดระบบและกลไกในการกำกับติดตามให้ทุกหลักสูตร

๖. การพัฒนาปัจจัยเกื้อหนุน ๑) สร้างชุมชนกัลยาณมิตร สร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมแบบพุทธวิธี และสนับสนุนการเรียนรู้แบบพอเพียง ๒) จัดภูมิทัศน์และอาคารที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีปัจจัยด้านโครงสร้าง ระบบสภาพแวดล้อมที่พร้อมรองรับการพัฒนาและการขยายตัวในอนาคต ๓) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและฐานข้อมูลให้ทันสมัย ให้เชื่อมโยงกับส่วนงานต่างๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อรองรับการสื่อสารสร้างความเข้าใจในองค์กร ๔) จัดหาปัจจัยสนับสนุนให้เพียงพอและทันสมัย เรียนให้ทุกที่ทุกเวลา

๗. การพัฒนางบประมาณ ๑) งบประมาณการพัฒนามหาวิทยาลัยมาจากทุนทางสังคม คือ คณะสงฆ์ และการระดมทุนจากประชาชนที่มีจิตศรัทธา ๒) ควรแสวงหาแหล่งทุน จัดทำกองทุนการศึกษาแบบให้เปล่า แต่มีเงื่อนไขว่าผู้รับทุนคืนสู่สังคม ๓) จัดให้เพียงพอและมีจุดเน้นให้ตรงประเด็นและให้วัดผลมีความชัดเจน ๔) รัฐควรสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

B=Buddhism หลักพุทธธรรม เป็นหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา คือ หลักปฏิสัมภิตา ๔ คือ ๑) อตถปฏิสัมภิตา ความรู้แตกฉานในอรรถคือผล ๒) อัมมปฏิสัมภิตา ความรู้แตกฉานในธรรมคือเหตุ ๓) นิรุตติปฏิสัมภิตา ความรู้แตกฉานในทั้งอรรถทั้งธรรมคือทั้งเหตุทั้งผล รวมทั้งแตกฉานในภาษา ๔) ปฏิกถาปฏิสัมภิตา ความรู้แตกฉานในปฏิกถาไหวพริบ กล่าวคือ “รอบรู้วิชาการ ชำนาญวิชาชีพ เชี่ยวชาญสื่อศึกษา บริการประชาชน”

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ ๑ เพื่อสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดย ๑) การศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และ ๒) ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๕๑ รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

วัตถุประสงค์ที่ ๒ เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดย ๑) การศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และ ๒) จัดสัมมนาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๐ รูป/คน มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

วัตถุประสงค์ที่ ๓ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๘ รูป/คน มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัย สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง ๓ ประการ ดังนี้

๕.๑.๑ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ด้าน ได้แก่ หลักสูตร อาจารย์ กระบวนการเรียนการสอน งบประมาณ ปัจจัยเกื้อหนุน การวัดและประเมินผล และนิสิต

สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๑ หลักสูตร พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาข้อ โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ การชี้แจงรายละเอียดของหลักสูตร การเผยแพร่เอกสารแนวปฏิบัติการใช้หลักสูตร ความสอดคล้องของหลักสูตรที่ศึกษาตอบสนองความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานในปัจจุบัน ความเหมาะสมของการจัดหลักสูตร

การเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติและความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตรของสถาบันสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างเต็มที่

สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๒ อาจารย์ พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ การจัดอาจารย์ผู้สอนให้แก่นิสิตตรงตามความรู้ความสามารถ โอกาสการทำงานร่วมกันของอาจารย์และนิสิตมีเพื่อประโยชน์ของสถาบัน ความเหมาะสมของสัดส่วนจำนวนอาจารย์กับจำนวนนิสิต และการจัดแบ่งเวลาของอาจารย์เพื่อให้คำปรึกษาแก่นิสิต

สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๓ กระบวนการเรียนการสอน พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่กระตุ้นความสนใจในการเรียนแก่นิสิต การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์กับนิสิต เทคนิควิธีการเรียนการสอนที่ท่านได้รับจากอาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญแก่นิสิต เช่น ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในการสรุปแนวคิดสำคัญของวิชานั้นๆ เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนแต่ละวิชา และความเหมาะสมของสื่อการสอนที่อาจารย์นำมาใช้ในการเรียนการสอน

สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๔ นิสิต พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผนงานด้านกิจกรรมของนิสิต การชี้แจงหรือประชาสัมพันธ์แผนงานด้านกิจกรรมให้นิสิตได้รับทราบ การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเปิดรับนิสิตเข้ามาศึกษาในสถาบัน และนิสิตเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น

สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๕ การวัดและประเมินผล พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ ข้อสอบที่ใช้วัดและประเมินผลการเรียนการสอนแต่ละรายวิชามีความเหมาะสม การใช้วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนของนิสิตในแต่ละรายวิชา การแจ้งผลให้นิสิตได้รับทราบจุดอ่อน จุดแข็งของตนเอง จากการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของแต่ละรายวิชา ความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลของแต่ละรายวิชากับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน และนิสิตได้รับคำชี้แจงเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผล แต่ละรายวิชาจากอาจารย์ผู้สอน

สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๖ ปัจจัยเกื้อหนุน พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเมื่อพิจารณารายข้อ โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ ความมีประสิทธิภาพในการบริการห้องสมุดแก่นิสิต ความเพียงพอของจำนวนวารสารทางวิชาการในห้องสมุดต่อนิสิต ความทันสมัยของโสตทัศนูปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่นิสิต การมีแหล่งฝึกปฏิบัติ

ที่เอื้อต่อการให้นิสิตได้ปฏิบัติงานทางวิชาชีพ บรรยากาศของห้องสมุดที่เอื้อต่อการค้นคว้าของนิสิต ความเพียงพอของจำนวนหนังสือในห้องสมุดมีต่อความต้องการของนิสิต และอันดับสุดท้ายคือ ความพอเพียงของอาคารและสถานที่ในสถาบันกับการจัดการเรียนการสอนให้แก่นิสิต

สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๗ งบประมาณพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ มีการติดตามและการประเมินผลการใช้งบประมาณของมหาวิทยาลัย งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนมีความเพียงพอ และมหาวิทยาลัยมีการวางแผนการใช้งบประมาณอย่างมีระบบ

๕.๑.๒ เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนากิจการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนากิจการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีองค์ประกอบหลัก ๔ ประการ ได้แก่ ๑) หลักการ ๒) วัตถุประสงค์ ๓) จุดมุ่งหมาย ๔) องค์ประกอบ และ ๕) กระบวนการพัฒนา ดังนี้

๑. หลักการ

- ๑) เป็นศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนาของโลก
- ๒) เป็นแกนหลักในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในประเทศไทย
- ๓) เป็นแหล่งศึกษาบนฐานการบริหารด้วยอาจารย์ที่เป็นเลิศสู่การสร้างสรรคนวัตกรรม และภูมิปัญญาประดิษฐ์เพื่อผลิตบัณฑิตผู้เป็นเลิศ

๒. วัตถุประสงค์

- ๑) พัฒนาอาจารย์บุคลากรและนิสิต
- ๒) พัฒนาระบบการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๓) พัฒนาระบบงานวิจัยและสร้างสรรค์นวัตกรรม

๓. จุดมุ่งหมาย

- ๑) สร้างรูปแบบการพัฒนากิจการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๒) นำรูปแบบไปใช้
- ๓) ติดตามประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบ

๔. องค์ประกอบ

- ๑) การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) หลักสูตร ๒) อาจารย์ ๓) กระบวนการเรียนการสอน ๔) นักศึกษา ๕) การวัดผลและประเมินผล ๖) ปัจจัยเกื้อหนุน และ ๗) งบประมาณ

๒) หลักการของวงจรคุณภาพ (PDCA) เป็นการจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพขึ้น โดยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือวงจรเดมมิง ซึ่งประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

Plan คือ กำหนดสาเหตุของปัญหา จากนั้นวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือทดสอบเพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น

Do คือ การปฏิบัติตามแผนหรือทดลองปฏิบัติเป็นการนำร่องในส่วนย่อย

Check คือ ตรวจสอบเพื่อทราบว่าบรรลุผลตามแผนหรือหากมีสิ่งใดที่ทำให้ผิดพลาดหรือได้เรียนรู้อะไรมาแล้วบ้าง

Act คือ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง หากบรรลุผลเป็นที่น่าพอใจหรือหากผลการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน ให้ทำซ้ำวงจรโดยใช้การเรียนรู้จากการกระทำในวงจรที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

๓) มาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต เป็นความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่คาดหวังที่จะให้บัณฑิตเรียนรู้และสามารถทำได้หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว ซึ่งต้องมีกลุ่ม มาตรฐานผลการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างน้อย ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านที่ ๑ การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ด้านที่ ๒ ความรู้ ด้านที่ ๓ ทักษะทางเชาวน์ปัญญา ด้านที่ ๔ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านที่ ๕ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร

๔) หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตามมาตรฐานอุดมศึกษา ๒ หลักธรรม คือ ๑) หลักปฏิสัมภิทา ๔ คือ ความเชี่ยวชาญอรหัต ธรรมะ นิรุติ ปฏิภาณ เป็นกรอบแนวคิด สรุปเป็นคำคล้องจองว่า “รอบรู้วิชาการ ชำนาญวิชาชีพ เชี่ยวชาญ สื่อศึกษา บริการประชาชน” และ ๒) หลักธรรมในพุทธปาปนิสสูตร คือ พ่อค้า (นักธุรกิจ หรือนักบริหารทั่วไป) ที่จะประสบความสำเร็จต้องมีคุณธรรม ๓ ประการ คือ มีตาดี หรือมีวิสัยทัศน์ (จักขุมา) มีความสามารถจัดการธุระได้ดี (วิธูโร) และมีบุคคลที่จะพึ่งพิงอาศัยได้ (นิสสยสัมปนโน) สรุปเป็นคำคล้องจองว่า “มีวิสัยทัศน์ เชี่ยวชาญปฏิบัติ ฉลาดมนุษยสัมพันธ์”

๕. กระบวนการพัฒนา

๑) การพัฒนาด้านหลักสูตร

(๑) จัดทำคู่มือการบริหารและประกันคุณภาพหลักสูตรตามกรอบมาตรฐาน คุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติและเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร พ.ศ.๒๕๕๘

(๒) หลักสูตรควรมีมาตรฐานตามเกณฑ์ สกอ. สอดคล้องกับนโยบาย วัตถุประสงค์ของ มจร และมหาวิทยาลัยอื่นๆ ทันสมัย ทันเหตุการณ์

(๓) นโยบายและแผนพัฒนาประเทศมาเป็นแนวทางและให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของสถาบัน

(๔) หน่วยกิตไม่น้อยกว่าที่ สกอ. กำหนด ทั้ง ป.โท และ ป.เอก เพิ่มเติมส่วน ที่เป็นอัตลักษณ์และต้องการเน้นให้เกิดในตัวของผู้เรียน

(๕) มุ่งสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ปรัชญา ของการอุดมศึกษาและมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ เน้นวิชาการและวิชาชีพมีความรู้ความสามารถ ระดับสูง

(๖) หลักสูตรของมหาวิทยาลัยทุกระดับมีการบูรณาการพระพุทธศาสนา กับ ศาสตร์สมัยใหม่ ทำให้บัณฑิตมีคุณลักษณะที่เป็นมูลค่าเพิ่มในการใช้ชีวิต

(๗) พัฒนาระบบบริหาร ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในและภายนอก

๒) การพัฒนาด้านอาจารย์

- (๑) พัฒนาอาจารย์ให้มีคุณสมบัติขั้นต่ำตาม สกอ. กำหนด ตามเกณฑ์ สกอ. ๒๕๕๘
- (๒) จัดทำแผนพัฒนาความก้าวหน้าในตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์

ประจำเชิงรุก

- (๓) จัดทำแผนเชิงรุกในด้านพัฒนาบุคลากรในด้านการศึกษาต่อระดับ

ปริญญาเอก

(๔) สร้างขวัญและกำลังใจ ให้การยกย่องอาจารย์ และนักวิจัยที่มีการสร้างผลงานอย่างต่อเนื่อง หรือเป็นผลงานดีเด่น

- (๕) มีมาตรการส่งเสริม และพัฒนาอาจารย์ในการสร้างผลงานวิชาการเพื่อเผยแพร่

(๖) ทำแผนพัฒนาบุคลากรโดยแยกเป็นแผนบริหารบุคลากรและแผนพัฒนาบุคลากรให้ชัดเจนทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุน และกำหนดเส้นทางการเข้าสู่ตำแหน่งของสายสนับสนุน โดยมีการสื่อสารให้ชัดเจนมากขึ้น

(๗) พัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นระบบที่เหมาะสมเฉพาะกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ และเป็นระบบมาตรฐานสากล

- (๘) ศักยภาพให้มีความรู้เสมอและเป็นมืออาชีพตรงตามสาขานั้นๆ

- (๙) เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ปรับปรุงความสามารถเสมอ

- (๑๐) มุ่งพัฒนาอาจารย์ทันมีความทันสมัย ๔.๐ หรืออาจารย์ศตวรรษที่ ๒๑

- (๑๑) สนับสนุนให้ทำวิจัยและเขียนเสนอผลงานวิชาการ

- (๑๒) ควรศึกษาส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนมีการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

- (๑๓) อาจารย์ประจำหลักสูตรมีคุณวุฒิตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชา

- (๑๔) อาจารย์ผู้รับผิดชอบมีภาวะหน้าที่ในการบริหารพัฒนา

(๑๕) ความรู้ ความสามารถในการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ นำพานิสิตให้เห็นสภาพความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก

๓) การพัฒนาด้านกระบวนการเรียนการสอน

- (๑) ระบบผู้สอน ผู้เรียน สิ่งสนับสนุนให้สามารถผลิตบัณฑิตตามเป้าหมาย

- (๒) เน้นปฏิบัติ ฝึกฝน ทดลอง ทดสอบ วิจัยให้มาก

(๓) ส่งเสริมให้อาจารย์ได้เรียนรู้กระบวนการเรียนการสอนใหม่ ที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจองค์ความรู้ในสิ่งใหม่เพิ่มเติมไม่ขาดสาย

- (๔) การพัฒนาทักษะเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑

- (๕) การเปิดช่อง/ช่องทางทางให้นิสิตได้สะท้อนปัญหาข้อร้องเรียน

- (๖) การเรียนในชั้นเรียนและการเรียนนอกห้องเรียน

- (๗) เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านนี้โดยเฉพาะใช้คำแนะนำ

- (๘) พัฒนาจิตอาสา

- (๙) กระบวนการเรียนการสอนตามมาตรฐานอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

- (๑๐) การสอนต้องให้ทันกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

- (๑๑) การเน้นการเรียนที่เน้นการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้

- (๑๒) สอนทันสมัย สอนน้อยแต่ให้ผู้เรียนรู้มาก และสอนเน้นปฏิบัติ ให้ทำได้จริง
- (๑๓) ประเมินผลตามแนวไตรสิกขาในระหว่างเรียน และหลังจากเรียนจบ
- (๑๔) ศึกษาตามศักยภาพรายบุคคล เน้นความถนัดตามแนวเอตทัคคะ

๔) การพัฒนาด้านนิสิต

- (๑) ส่งเสริมให้นิสิตมีความเสียสละเพื่อส่วนร่วมและมีจิตอาสา
- (๒) ส่งเสริมให้นิสิตได้ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมอย่างต่อเนื่อง
- (๓) ความรู้รอบทั้งวิชาการด้านพุทธศาสนา และศาสตร์สมัยใหม่ มีศีลธรรม

และจรรยา เป็นแม่แบบในการพัฒนาศิษย์

- (๔) มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจมีศรัทธาต่อสถาบันที่จะศึกษา
- (๕) มีคุณสมบัติเบื้องต้นตามเกณฑ์ และพัฒนาให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น
- (๖) ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้านทฤษฎีหลักการ และมีความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง
- (๗) พัฒนานักศึกษาให้มีความรับผิดชอบในการศึกษาในตนเอง ในหน้าที่ของตน
- (๘) สอนให้มีวิชาและจรรยา และพัฒนาตามแนวภavana ๔ คือ พุทธัตถิกรรม

ทางกาย ทางศีล ทางจิต และทางปัญญา

๕) การพัฒนาด้านการวัดและประเมินผล

- (๑) จัดระบบและกลไกในการกำกับติดตามให้ทุกหลักสูตร
- (๒) การวัดผล ประเมินผล โดยใช้กรอบภavana ๔ คือ วัดผลทางกายภาพ

ทางศีล ทางจิต และทางปัญญา

(๓) ตามหลักการประกันคุณภาพ ได้แก่ ๑.การกำกับมาตรฐาน ๒.บัณฑิต ๓. นักศึกษา ๔.คณาจารย์ ๕.หลักสูตร,การเรียนการสอน,ประเมินผู้เรียน ๖.สิ่งสนับสนุน

- (๔) การประเมินผลตามความถนัดของแต่ละบุคคล
- (๕) การทำวิจัยบริการสังคม
- (๖) การวัดประเมินผลให้ประเมินไปตามแบบมาตรฐาน
- (๗) ประสิทธิภาพเป็นธรรม ยุติธรรม โปร่งใส
- (๘) ต้องวัดผลตามคุณลักษณะ ๔ ด้าน คือ พุทธัตถิกรรมทางกาย วาจา จิตใจ

ปัญญาสังคม

๖) การพัฒนาด้านปัจจัยเกื้อหนุน

(๑) สร้างชุมชนกัลยาณมิตร สร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมแบบพุทธวิธี และสนับสนุนการเรียนรู้แบบพอเพียง

(๒) จัดภูมิทัศน์และอาคารที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีปัจจัยด้านโครงสร้างระบบสภาพแวดล้อมที่พร้อมรองรับการพัฒนาและการขยายตัวในอนาคต

(๓) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและฐานข้อมูลให้ทันสมัย ให้เชื่อมโยงกับส่วนงานต่างๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อรองรับการสื่อสารสร้างความเข้าใจในองค์กร

- (๔) จัดหาปัจจัยสนับสนุนให้เพียงพอและทันสมัย เรียนให้ทุกที่ทุกเวลา

๗) การพัฒนาด้านงบประมาณ

- (๑) งบประมาณการพัฒนามหาวิทยาลัยมาจากทุนทางสังคม คือ คณะสงฆ์ และการระดมทุนจากประชาชนที่มีจิตศรัทธา
- (๒) ควรแสวงหาแหล่งทุน จัดทำกองทุนการศึกษาแบบให้เปล่า แต่มีเงื่อนไขว่าผู้รับทุนคืนสู่สังคม
- (๓) จัดให้เพียงพอและมีจุดเน้นให้ตรงประเด็นและให้วัดผลมีความชัดเจน
- (๔) รัฐควรสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

๕.๑.๓ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

จากผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ด้าน ได้แก่ หลักสูตร อาจารย์ กระบวนการเรียนการสอน งบประมาณ ปัจจัยเกื้อหนุน การวัดและประเมินผล และนิสิต ๑) สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๑ หลักสูตร พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ การชี้แจงรายละเอียดของหลักสูตร การเผยแพร่เอกสารแนวปฏิบัติการใช้หลักสูตร ความสอดคล้องของหลักสูตรที่ศึกษาตอบสนองความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานในปัจจุบัน ความเหมาะสมของการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติและความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตรของสถาบัน สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างเต็มที่

สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๒ อาจารย์ พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า มีระดับการปฏิบัติมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ การจัดอาจารย์ผู้สอนให้แก่นิสิตตรงตามความรู้ความสามารถ โอกาสการทำงานร่วมกันของอาจารย์และนิสิต มีเพื่อประโยชน์ของสถาบัน ความเหมาะสมของสัดส่วนจำนวนอาจารย์กับจำนวนนิสิต และการจัดแบ่งเวลาของอาจารย์เพื่อให้คำปรึกษาแก่นิสิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ashworth, Allan

and Harvey, Roger C. ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินคุณภาพในการส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษา” ที่ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ คุณภาพของอาจารย์นับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อคุณภาพการศึกษาสำหรับตัวบ่งชี้คุณภาพของคณาจารย์ได้แก่ ๑) จำนวนอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา ๒) ประสบการณ์ด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพและด้านการสอน ๓) การพัฒนาคณาจารย์ ๔) สัดส่วนระหว่างอาจารย์ต่อนิสิต/นักศึกษาสำหรับการสอนภาคทฤษฎีในชั้นเรียน ๕) สัดส่วนระหว่างอาจารย์ต่อนิสิตนักศึกษาสำหรับการสอนภาคปฏิบัติบนคลินิค ๖) ผลงานวิจัย ๗) ผลงานทางวิชาการ ๘) อาจารย์ที่มีความรู้ที่ทันสมัย ๙) อาจารย์ได้รับเสรีภาพตามสิทธิและเสรีภาพทางวิชาการ^๑

สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๓ กระบวนการเรียนการสอน พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่กระตุ้นความสนใจในการเรียนแก่นิสิต การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์กับนิสิต เทคนิควิธีการเรียนการสอนที่ท่านได้รับจากอาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญแก่นิสิต เช่น ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในการสรุปแนวคิดสำคัญของวิชานั้นๆ เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนแต่ละวิชา และความเหมาะสมของสื่อการสอนที่อาจารย์นำมาใช้ในการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ashworth, Allan and Harvey, Roger C. ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินคุณภาพในการส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษา” ที่ผลการวิจัยพบว่า การสอนและการเรียนรู้ คุณภาพการสอนนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพการศึกษาและคุณภาพของบัณฑิต สำหรับตัวบ่งชี้คุณภาพการสอน ได้แก่ ๑) รายละเอียดของเนื้อหา ๒) ความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน ๓) การแนะนำหนังสืออ้างอิงที่ทันสมัยให้นักศึกษาอ่านเพิ่มเติม ๔) เนื้อหาที่นำมาสอนมีความทันสมัยและตรงตามความเป็นจริงของหลักทฤษฎี ๕) ท่าทาง อิริยาบถเหมาะสม กระตุ้นความสนใจ ๖) นำเสนอหรืออธิบายได้เข้าใจแจ่มแจ้ง ๗) กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดและท้าทายการเรียนรู้ ๘) คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล ๙) มีทักษะในการใช้สื่อการสอน ๑๐) เตรียมการสอนมาอย่างดี ๑๑) มีเอกสารประกอบการสอน ๑๒) ผู้เรียนได้แสดงให้เห็นทราบว่าเข้าใจบทเรียนอย่างแจ่มแจ้ง^๒

สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๔ นิสิต พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผนงานด้านกิจกรรมของนิสิต การชี้แจงหรือประชาสัมพันธ์แผนงานด้านกิจกรรมให้นิสิตได้รับทราบ การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเปิดรับนิสิตเข้ามาศึกษาในสถาบัน และนิสิตเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ashworth, Allan and Harvey, Roger C. ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินคุณภาพในการ

^๑Ashworth, Allan and Harvey, Roger C. “Assessing Quality in Further and Higher Education”, (London : Jessica Kingsley Publishers, 1994), p. 7-14.

^๒Ashworth, Allan and Harvey, Roger C. “Assessing Quality in Further and Higher Education”, (London : Jessica Kingsley Publishers, 1994), p. 7-14.

ส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษา” ที่ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษา จัดเป็นปัจจัยตัวป้อนที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลการเรียนและคุณภาพของบัณฑิต สำหรับปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมฤทธิ์ผลการเรียนของนักศึกษาซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดความมีคุณภาพของบัณฑิตพยาบาลประกอบด้วย ๑) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา สัมพันธภาพภายในครอบครัว สภาพทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวและความเป็นผู้ใฝ่รู้ ๒) ปัจจัยของโปรแกรมการศึกษา ได้แก่ ลำดับที่เลือก ตารางเวลาเรียน เนื้อหาหลักสูตร ภาระงานและกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย ความยากง่ายและความท้าทายของหลักสูตร ๓) ปัจจัยด้านสถาบัน ได้แก่ ประเภทของสถาบัน ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อมของอาคารสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวกและบริเวณเพื่อการสนทนาการ^๓

สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๕ การวัดและประเมินผล พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับการการปฏิบัติมากไปน้อย ได้แก่ ข้อสอบที่ใช้วัดและประเมินผลการเรียนการสอนแต่ละรายวิชา มีความเหมาะสม การใช้วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนของนิสิตในแต่ละรายวิชา การแจ้งผลให้นิสิตรับทราบจุดอ่อน จุดแข็งของตนเอง จากการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของแต่ละรายวิชา ความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลของแต่ละวิชา กับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน และนิสิตได้รับคำชี้แจงเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผล แต่ละรายวิชาจากอาจารย์ผู้สอน

สภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ ๖ ปัจจัยเกื้อหนุน พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ ความมีประสิทธิภาพในการบริการห้องสมุดแก่นิสิต ความเพียงพอของจำนวนวารสารทางวิชาการในห้องสมุดต่อนิสิต ความทันสมัยของโสตทัศนูปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้นิสิต การมีแหล่งฝึกปฏิบัติที่เอื้อต่อการให้นิสิตได้ปฏิบัติงานทางวิชาชีพ บรรยากาศของห้องสมุดที่เอื้อต่อการค้นคว้าของนิสิต ความเพียงพอของจำนวนหนังสือในห้องสมุดมีต่อความต้องการของนิสิต และอันดับสุดท้ายคือความพอเพียงของอาคารและสถานที่ในสถาบันกับการจัดการเรียนการสอนให้นิสิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ **Ashworth, Allan and Harvey, Roger C.** ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินคุณภาพในการส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษา” ที่ผลการวิจัยพบว่า ๑) วัสดุอุปกรณ์ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องอาศัยวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาที่มีจำนวนเพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนนักศึกษา รวมทั้งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้สำหรับตัวบ่งชี้คุณภาพของวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา ได้แก่ ๑) ความเหมาะสมของจำนวนและประเภทวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา ๒) วัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาอยู่ในสภาพที่ดีใช้งานได้หรือไม่ ๓) ระบบการให้บริการ การแนะนำเกี่ยวกับวิธีการใช้ ๔) ความทันสมัยของวัสดุอุปกรณ์ ๕) ความปลอดภัยในการใช้ ๖) สัดส่วนระหว่างจำนวนนักศึกษาต่ออุปกรณ์ และ ๗) สิ่งเอื้ออำนวยความสะดวกการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพจำเป็นต้องอาศัยสิ่ง

^๓Ashworth, Allan and Harvey, Roger C. “Assessing Quality in Further and Higher Education”, (London : Jessica Kingsley Publishers, 1994), p. 7-14.

เอื้ออำนวยความสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งครอบคลุมทั้งสิ่งเอื้ออำนวยด้านทรัพยากรบุคคล อาคารสถานที่สำหรับการเรียนการสอน การสนับสนุนด้านงบประมาณของสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวก ได้แก่ ๑) จำนวนและประเภทของสิ่งเอื้ออำนวยความสะดวก ๒) ลักษณะห้องเรียนที่นั่งเรียนและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ๓) สภาพแวดล้อมและสถานที่เพื่อการออกกำลังกายและพักผ่อนหย่อนใจ ๔) ความปลอดภัย ๕) ความสะอาดและความเป็นระเบียบ ๖) การบริการด้านวิชาการ ๗) บรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้ ๘) ห้องสมุดและการบริการ จำนวนหนังสือวารสาร ขนาดห้องสมุดและจำนวนที่นั่งเพื่อการศึกษาค้นคว้า ๙) ห้องปฏิบัติการ ๑๐) บุคคลสนับสนุนการทำงานของคณาจารย์ ได้แก่ เลขานุการและนักเทคนิค^๔

รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีองค์ประกอบหลัก ๔ ประการ ได้แก่ ๑) หลักการ ๒) วัตถุประสงค์ ๓) จุดมุ่งหมาย ๔) องค์ประกอบ และ ๕) กระบวนการพัฒนา เป็นผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ทำการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยศึกษาเอกสารและการจัดสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อใช้องค์ความรู้ดังกล่าวมาพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และขั้นสุดท้ายเป็นการเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อการตรวจสอบความเหมาะสม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง

หลักการของรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ๑) เป็นศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนาของโลก ๒) เป็นแกนหลักในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในประเทศไทย ๓) เป็นแหล่งการศึกษาบนฐานการบริหารด้วยอาจารย์ที่เป็นเลิศสู่การสร้างสรค์นวัตกรรม และภูมิปัญญาประดิษฐ์เพื่อผลิตบัณฑิตผู้เป็นเลิศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ศาสตราจารย์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวโน้มในการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า” พบว่า แนวโน้มในการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า ด้านการจัดการศึกษามุ่งส่งเสริมการจัดการศึกษา มีการส่งเสริมให้อาจารย์ บุคลากรควรทำการวิจัยด้านพระพุทธศาสนากับนานาชาติอย่างกว้างขวาง ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่มุ่งผลิตบัณฑิตให้ทำกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย ด้านการ

^๔Ashworth, Allan and Harvey, Roger C. “Assessing Quality in Further and Higher Education”, (London : Jessica Kingsley Publishers, 1994), p. 7-14.

บริการวิชาการแก่สังคมที่มุ่งจัดกิจกรรมการสัมมนาด้านพระพุทธศาสนา จัดฝึกอบรมให้มากยิ่งขึ้น และเน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามากที่สุด^๕

จุดมุ่งหมายของรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ๑) พัฒนาอาจารย์บุคลากร และนิสิต ๒) พัฒนาระบบการเรียนรู้อย่าง ๓) พัฒนาระบบงานวิจัยและสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**สมภาร ศิโร** ได้ทำการศึกษา “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” ผลการวิจัยได้ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิที่ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ ๘ ด้านคือ ด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย ด้านนักศึกษา ด้านคณาจารย์ ด้านการบริหารจัดการ ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านหลักสูตรและด้านสื่อ นวัตกรรม^๖

กระบวนการพัฒนาของรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย ๑) การพัฒนาด้านหลักสูตร ๒) การพัฒนาด้านอาจารย์ ๓) การพัฒนาด้านกระบวนการเรียนการสอน ๔) การพัฒนาด้านนิสิต ๕) การพัฒนาด้านการวัดและประเมินผล ๖) การพัฒนาด้านปัจจัยเกื้อหนุน ๗) การพัฒนาด้านงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**สมภาร ศิโร** ได้ทำการศึกษา “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” ผลการวิจัยได้ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิที่ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ ๘ ด้านคือ ด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย ด้านนักศึกษา ด้านคณาจารย์ ด้านการบริหารจัดการ ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านหลักสูตรและด้านสื่อ นวัตกรรม^๗ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ**ประมุล สารพันธ์** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า ๑) หน่วยกิจของวิชาพื้นฐานทั่วไป ๓๐ หน่วยกิต มีความเหมาะสมมาก และรายวิชาต่างๆ ในแต่ละกลุ่มวิชาก็มีความเหมาะสมเหมือนกัน แต่จำนวนหน่วยกิตวิชาเอกของคณะพุทธศาสตร์และวิชาชีพครูคณะครุศาสตร์ และวิชาโทของทั้งสองคณะนี้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่จำนวนหน่วยกิตของวิชาเฉพาะด้านของคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ๒) อาจารย์ประจำมีคุณลักษณะด้านความสามารถในการสอนดีเกือบทุกด้านยกเว้นความสามารถในการใช้สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนและเอกสารประกอบการสอน อาจารย์มีความสัมพันธ์อันดีกับนิสิตมีลักษณะการสอนที่น่าสนใจ บรรยายชัดเจนและเข้าใจง่าย มีความชำนาญในวิชาที่สอน มีความรู้ในรายวิชาที่สอนดี ใช้เสียงและท่วงท่าการพูดเหมาะสมและนิสิตมีความพอใจกับความรู้ที่ได้รับจากการ

^๕สาคร ธีระที, “แนวโน้มในการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในทศวรรษหน้า”, **รายงานวิจัย**, (กองวิเทศสัมพันธ์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๘๘-๙๕.

^๖สมภาร ศิโร “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ”, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๒).

^๗อ้างแล้ว.

เรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๓) การวัดผลและประเมินผลมีเกณฑ์มาตรฐานชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่สอน มุ่งส่งเสริมความเข้าใจและความคิด และการประเมินผลการเรียนเป็นไปด้วยความยุติธรรม ๔) ในการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตร์บัณฑิตพบว่า มีการวางแผนบริหารอย่างมีระบบการบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมทั้งในด้านการจัดการตารางเรียนและตารางสอนมีนโยบายชัดเจนในการให้บริหารวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่สังคมมีแนวทางในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของมหาวิทยาลัยสงฆ์ตามสายตาของบุคคลภายนอก มีนโยบายชัดเจนในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพมีการบริหารจัดการห้องสมุดที่ดี การคัดเลือกนิสิตเหมาะสม^๔

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัย เสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ภาครัฐควรปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้บริหารจัดการได้อย่างอิสระ คล่องตัวและมีประสิทธิภาพ
๒. ภาครัฐควรให้การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาแก่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากรอย่างเป็นธรรม พอเพียงและทันเวลา
๓. ภาครัฐควรจัดให้มีระบบสนับสนุน กำกับดูแล และติดตามการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรดำเนินการดังนี้

๑. ด้านหลักสูตร ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการศึกษาต่อและสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างสมบูรณ์
๒. ด้านอาจารย์ ควรมีการเพิ่มเวลาสำหรับการให้คำปรึกษาแก่นิสิต หรือเพิ่มช่องทางออนไลน์ในการให้คำปรึกษาแก่นิสิต
๓. ด้านกระบวนการเรียนการสอน ควรมีการฝึกอบรมพัฒนาอาจารย์ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมและมีข้อมูลที่ทันสมัยในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
๔. ด้านนิสิต ควรส่งเสริมให้นิสิตเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น เป็นต้น ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน
๕. ด้านการวัดการประเมินผล ควรมีการแนะแนวอาจารย์ผู้สอนให้มีการชี้แจงเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลทุกครั้งในแต่ละวิชาที่สอนครั้งแรก

^๔ประมุข สารพันธ์, “การศึกษาสภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๕๖-๕๘.

๖. ด้านแหล่งการเรียนรู้ ควรเพิ่มสร้างอาคารและสถานที่จัดการเรียนการสอน และที่พักผ่อนให้แก่นิสิต

๗. ด้านงบประมาณ ควรมีการประชุมเพื่อพัฒนาการวางแผนการใช้งบประมาณ อย่างมีระบบ

๘. มหาวิทยาลัยควรจัดทำแผนยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งระดับวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ คณะ และมหาวิทยาลัย

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรได้มีการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กรมวิชาการ. แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษา, ๒๕๔๕.

กาญจนา คุณารักษ์. พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขต
พระราชวังสนามจันทร์, ๒๕๔๓.

จรัส สุวรรณเวลา และคณะ. บนเส้นทางอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

จรัส นองมาก. การประกันคุณภาพการศึกษาอย่างถูกต้องและมีความสุข. กรุงเทพมหานคร :
พิสิทธ์การพิมพ์, ๒๕๔๕.

ดิเรก วรรณเศียร. “การพัฒนาแบบจำลองแบบสมบูรณ์ในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ทิศนา ขัมมณี. รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ธีระ รุญเจริญ. ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา ยุคปฏิรูปการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่
๗. กรุงเทพมหานคร : นวสาส์นการพิมพ์, ๒๕๕๕.

บุญชม ศรีสะอาด. การพัฒนาการวิจัยโดยใช้รูปแบบ. มหาวิทยาลัยสารคาม : อภิชาติการพิมพ์,
๒๕๓๓.

_____. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : ชมรมเด็ก, ๒๕๔๕.

ปรีทรรณ พันธ์บรรยงก์. TQM ภาคปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-
ญี่ปุ่น), ๒๕๔๕.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. คำพ่อสอน : ประมวลพระบรม ราชโฆวาทและ
พระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน. พิมพ์ครั้งที่ ๖. (กรุงเทพมหานคร :
กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๒).

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, การบริหารจัดการอุดมศึกษา หลักและแนวทางตามแนวปฏิรูป, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. กระบวนการของการอุดมศึกษา. ครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **คู่มือระดับบัณฑิตศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **ประวัติและพัฒนากามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : ๒๑ เซ็นจูรี, ๒๕๕๘.

เยาวดี วิบูลย์ศรี. การประเมินโครงการ แนวคิด และแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

รุ่ง แก้วแดง. **ปฏิวัติการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์สมพรตั้งเซ็นเตอร์, ๒๕๔๒.

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. การจัดการคุณภาพ: จาก TQC ถึง TQM, ISO 9000 และการประกันคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕.

ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ สุภมาศ อังศุโชติ และอัจฉรา ชานีประศาสน์. สถิติสำหรับการวิจัยและเทคนิคการใช้ SPSS, ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : เจริญดีมั่นคงการพิมพ์, ๒๕๕๕.

วิจารณ์ พานิช. การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ตาตาพับลิเคชั่น. ๒๕๔๙.

_____. **ทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ (21st Century Skills)**. กรุงเทพมหานคร : ตาตาพับลิเคชั่น, ๒๕๕๕.

วิฑูรย์ สิมะโชคดี. TQM วิธีองค์กรคุณภาพยุค ๒๐๐๐. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : TPA PUBLISHING, ๒๕๔๒.

ศูนย์ปฏิบัติการปฏิรูปการศึกษา. **ปฏิรูปการศึกษา : ก้าวหน้าอย่างมั่นใจ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔.

สมคิด พรหมจ้อย และสุพัตร์ พิบูลย์. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔.

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. **มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิชย์, ๒๕๔๒.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๔๖.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. **กรอบแผนอุดมศึกษา ระยะยาว ๑๕ ปี ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๖๕)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, ๒๕๕๐.

อดุลย์ วิริยเวชกุล. **ดัชนีบ่งชี้คุณภาพบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑.

อำนวย เกาตระกูล. เอกสารประมวลความรู้เรื่อง หลักทฤษฎีแนวคิงานวิจัย สำหรับใช้เป็น
ฐานความรู้ในการศึกษาค้นคว้าวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารความรู้ใน
สถาบันการอาชีวศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๔๘.

(๒) วิทยานิพนธ์ และงานวิจัย

กฤตพร ชูแสง, สุวดี ประดับ, พรณี วิศิษฐ์วงศ์กร และศิริภรณ์ ขวเลขยางกูร, “คุณลักษณะของ
บัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของสาขาวิชา
ออกแบบแฟชั่นผ้าและเครื่องแต่งกาย”. **รายงานวิจัย**. คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๔.

กรรณิกา เจริญชัย. “การพัฒนารูปแบบการประเมินประสิทธิผลองค์กรของวิทยาลัยพยาบาล
สังกัดกระทรวงสาธารณสุข”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

เกษม แสงนนท์. “รูปแบบการพัฒนามาตรฐานความรู้สำหรับผู้บริหารการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามมาตรฐานความรู้ของคุรุสภา”
ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๕๘.

เกียรติศักดิ์ พันธุ์ลาเจียก. “การจัดการความรู้ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาสู่สังคม”.
รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๒.

คณิง สายแก้ว. “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการศึกษาปฐมวัยในจังหวัดสุรินทร์”. **ดุษฎีนิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๙.

ไชยา ภาวะบุตร. “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยสกลนคร”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท**. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น, ๒๕๔๙.

ดิเรก วรณเศียร. “การพัฒนาแบบจำลองแบบสมบูรณ์ในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ทวิวรรณ อินคา. “การพัฒนารูปแบบที่มีประสิทธิภาพของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติในสถาบัน
อุดมศึกษาของรัฐ”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, ๒๕๕๒.

ทัศนีย์ ประธาน และคณะ. “ศึกษาคุณลักษณะมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ
ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่”, **รายงาน
วิจัย**, (เอกสารประกอบการประชุมหาวิทยาลัยวิชาการ ครั้งที่ ๔ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม
๒๕๕๖), หน้า ๔๕๙.

นงลักษณ์ เรือนทอง. “รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล”. **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.

บุญส่ง หาญพานิช. “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย”.

วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
ประทีป พิษทองกลาง. “รูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ประมุข สารพันธ์. “การศึกษาสภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. **รายงานการวิจัย.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล. “การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพการสอนอาจารย์ในวิทยาลัยครู”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

มหาวิทยาลัยพายัพ. “คุณลักษณะบัณฑิตของมหาวิทยาลัยพายัพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของมหาวิทยาลัยพายัพ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๖”. **รายงานวิจัย.** เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยพายัพ, ๒๕๕๖.

รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. “การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘.

โรจน์วี พจน์พัฒนพล. “คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในทรรศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร”. **รายงานวิจัย.** คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๒.

วิจิต กัมมันตะคุณ. “ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด”. **ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๒.

วิมานพร รูปใหญ่. “การศึกษาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์”. **รายงานวิจัย.** คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๕.

วิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์. “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต.** คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

วีรพล รัตนภาสกร. “รูปแบบการจัดการศึกษาตามกระบวนทัศน์ใหม่ของสถาบันกวดวิชาในประเทศไทย”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, ๒๕๕๔.

ศุภลักษณ์ เศษระพานิช. “การนำเสนอรูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาล”. **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๔.

สมาน อัครภูมิ. “การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษา ระดับจังหวัด”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

สมุทร ชำนาญ. “การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน”. **ดุสิตบัณฑิตศึกษาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖.

สาคร ธีระที. “แนวโน้มในการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในทศวรรษหน้า”. **รายงานวิจัย**. กองวิเทศสัมพันธ์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ. “การดำเนินงานด้านนโยบายการศึกษา ขององค์กรนโยบายการศึกษาระดับชาติในกลุ่มประเทศอาเซียนและอาเซียนบวกสาม”. **รายงานวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๕๗.

สุรินทร์ ภูสิงห์. “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒.

อนุสรณ์ ยกให้. “การนำเสนอรูปแบบการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๙.

(๓) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, **ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาไทย (Thailand Education Reform Model : TERM)**, (๒๒ กันยายน ๒๕๕๗), เอกสารอัดสำเนา, หน้า ๑๐-๑๒.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

พระมหาสุทัศน์ ตีสรรวาที และคณะ. แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(ออนไลน์). แหล่งข้อมูล : http://qa.mcu.ac.th/qa_articles.php?ars_id=5 (๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑).

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **ประวัติบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, [ออนไลน์], www.mcu.ac.th/site/major/major_index.php [๑ เม.ย.๕๕].

รายงานสาขาวิชาการศึกษา, กองวิชาการ, [ออนไลน์], <http://mcuaad.mcu.ac.th/ac/curr> [๑ เมษายน ๒๕๖๐].

๒. ภาษาอังกฤษ

- Ashworth. Allan and Harvey, Roger C. **“Assessing Quality in Further and Higher Education”**. London : Jessica Kingsley Publishers, 1994.
- Bardo J.W. and Hardman J.J, **Urban Sociology: A Systematic introduction**. New York : F.E. Peacock Publishers, 1982.
- Bennett & O’Brien. **The building blocks of the learning Organization**. Training, 1994.
- Campbell, R. F. **Administrative behavior in education**. New York : McGraw Hill, Co ; Inc., 1976.
- Cronbach, Lee J. **Essentials of psychological testing**. 4th ed. New York : Harper & Row, 1971.
- Good, Carter V. **Dictionary of Education**. New York : Mc Graw Hill Book, Co, Inc., 1973.
- Hausser, D.L. **Comparison of Different Models for Organizational Analysis**. New York : John Wiley & Son, 1980.
- Hersh Richard. “How Effective is Your School?”, **Education XCII**, (October 1982) : 34-35.
- Jame A.F. **Stoner and Char Wankel, Management**. 3rd ed. New Delhi : Prentice-Hall, 1986.
- Joyce B. and Weil M. **Model of Teaching**. 2nd ed. New Delhi : Prentice – Hall of India Private Limited, 1985.
- Keeves P.J., **Education Research Methodology and Measurement : An International Handbook**. Oxford : Pergamam Press, 1988.
- Koatha, P. **Objectives and Outcomes in Risk Management Education**. Master Thesis of Science in Technology. Pardue University, 2010.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. **Determining Sample Size for Research Activities**. **Educational and Psychological Measurement**, 30(3), 1970.
- Likert, Rensis, “The Method of Constructing and Attitude Scale”, in Reading in Attitude Theory and Measurement. Fishbein, Martin. Ed, New York : Wiley & Son, 1967 : 90-95.
- Marquardt & Reynolds. **Building the learning organization : A system approach to quantum improvement and global success**. U.S.A.: McGraw-Hill, 1994.
- Patin, J. L. **The administrative behavior of the junior high school principal** **dissertation abstracts international**. Vol.30 (No.4), 1969.
- Stogdill, Ralph M. **Handbook of leadership; A survey of theory and research**. New York : Free press, 1977.

Stoner, A. F., & Wankel, C. **Management**. 3rd ed. New Delhi : Prentice – Hill Privated, 1986.

T.Husen, and N.T.Postlethwaite. **The International Encyclopedia of Education**. 2rd ed. New York: Simon and Schuster, Inc., 1975.

Tosi H.L. and Carroll S.J. **Management**. 2nd ed. New York : John Wiley & Sons, 1982.

Victoria Neufeldt, **Webster's New World Dictionary**. 3rd Ed. New York : Simon and Schuster, Inc, 1988.

Willer, R.H. **Leader and Leadership Process**. Boston : Irwin / McGraw-Hill, 1967.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- การแปลผลค่า IOC จากแบบสอบถาม
- แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
- แนวคำถามในการสัมภาษณ์
- แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

การแปลผลค่า (IOC) จากแบบสอบถาม

คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ คน ที่ได้ประเมินความสอดคล้อง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อหาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดเป็น ๓ ระดับ ได้แก่

- +๑ หมายถึง เหมาะสมว่า แบบสอบถามวัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา
- ๐ หมายถึง ไม่แน่ใจว่า แบบสอบถามวัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา
- ๑ หมายถึง ไม่เหมาะสมว่า แบบสอบถามไม่ได้วัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา

แบบสอบถามที่ถือว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาในระดับดี สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้จะต้องมีค่า IOC เกินกว่า ๐.๗ เป็นต้นไป

ตอนที่ ๑

แนวคำถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อที่	คำถาม	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	แปล ผล
		๑	๒	๓	๔	๕			
ด้านที่ ๑ หลักสูตร									
๑	การชี้แจงรายละเอียดของหลักสูตร	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การเผยแพร่เอกสารแนวปฏิบัติการ ใช้หลักสูตร	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓	ความเหมาะสมของการจัดหลักสูตร การเรียนการสอนภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ตาม หลักสูตรของสถาบัน สามารถ นำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ อย่างเต็มที่	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ความสอดคล้องของหลักสูตรที่ ศึกษาตอบสนองความต้องการของ สังคมและตลาดแรงงานในปัจจุบัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านที่ ๒ อาจารย์									
๑	การมีส่วนร่วมในการประเมิน คุณภาพการจัดการเรียนการสอน ของอาจารย์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อที่	คำถาม	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	แปล ผล
		๑	๒	๓	๔	๕			
๒	ความเหมาะสมของสัดส่วนจำนวน อาจารย์กับจำนวนนิสิต	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	โอกาสการทำงานร่วมกันของ อาจารย์และนิสิตมีเพื่อประโยชน์ ของสถาบัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	การจัดแบ่งเวลาของอาจารย์เพื่อให้ คำปรึกษาแก่นิสิต	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	การจัดอาจารย์ผู้สอนให้แก่นิสิตตรง ตามความรู้ความสามารถ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านที่ ๓ กระบวนการเรียนการสอน									
๑	เทคนิควิธีการเรียนการสอนที่ท่าน ได้รับจากอาจารย์ผู้สอนให้ ความสำคัญแก่นิสิต เช่น ให้ นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒	การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียน การสอนของอาจารย์กับนิสิต	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในชั้นเรียนที่กระตุ้นความสนใจใน การเรียนรู้แก่นิสิต	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ความเหมาะสมของสื่อการสอนที่ อาจารย์นำมาใช้ในการเรียนการสอน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	การมีส่วนร่วมในการสรุปแนวคิด สำคัญของวิชานั้นๆ เมื่อสิ้นสุดการ เรียนการสอนแต่ละวิชา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านที่ ๔ นิสิต									
๑	การมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน ด้านกิจกรรมของนิสิต	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒	การชี้แจงหรือประชาสัมพันธ์ แผนงานด้านกิจกรรมให้นิสิตได้ รับทราบ	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓	นิสิตเห็นความสำคัญของการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น								

ข้อที่	คำถาม	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	แปล ผล
		๑	๒	๓	๔	๕			
๔	การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการ เปิดรับนิสิตเข้ามาศึกษาในสถาบัน								
ด้านที่ ๕ การวัดและประเมินผล									
๑	นิสิตได้รับคำชี้แจงเกี่ยวกับ หลักเกณฑ์การวัดและประเมินผล แต่ละรายวิชาจากอาจารย์ผู้สอน								
๒	การใช้วิธีการวัดและประเมินผลการ เรียนของนิสิตในแต่ละรายวิชา								
๓	ข้อสอบที่ใช้วัดและประเมินผลการ เรียนการสอนแต่ละรายวิชามีความ เหมาะสม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ความสอดคล้องของการวัดและ ประเมินผลของแต่ละวิชากับ จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน								
๕	การแจ้งผลให้นิสิตรับทราบจุดอ่อน จุดแข็งของตนเอง จากการวัดและ ประเมินผลการเรียนการสอนของ แต่ละรายวิชา								
ด้านที่ ๖ ปัจจัยเกื้อหนุน									
๑	ความพอเพียงของอาคารและ สถานที่ในสถาบันกับการจัดการ เรียนการสอนให้แก่ นิสิต	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การจัดบรรยากาศของห้องเรียนที่ กระตุ้นให้นิสิตมีความสนใจในการ เรียนรู้ เช่น แสงสว่างที่เพียงพอ ไม่ มีเสียงรบกวน	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓	ความทันสมัยของวัสดุทัศนูปกรณ์ที่ ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ นิสิต	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	บรรยากาศของห้องสมุดที่เอื้อต่อ การค้นคว้าของนิสิต	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ความเพียงพอของจำนวนหนังสือใน ห้องสมุดมีต่อความต้องการของนิสิต	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อที่	คำถาม	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	แปล ผล
		๑	๒	๓	๔	๕			
๖	ความเพียงพอของจำนวนวารสารทางวิชาการในห้องสมุดต่อนิสิต	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	ความมีประสิทธิภาพในการบริการห้องสมุดแก่นิสิต	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๘	การจัดบริการด้าน Information Technology ของห้องสมุดให้นิสิต	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	การมีแหล่งฝึกปฏิบัติที่เอื้อต่อการให้นิสิตได้ปฏิบัติงานทางวิชาชีพ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านที่ ๗ งบประมาณ									
๑.	งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนมีความเพียงพอ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	มหาวิทยาลัยมีการวางแผนการใช้งบประมาณอย่างมีระบบ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	มีการติดตามและการประเมินผลการใช้งบประมาณของมหาวิทยาลัย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง
รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. แบบสอบถามนี้มี ๑ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ คำถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอเจริญพรขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

พระครูสุตัตถโนภาส (ชูศักดิ์ จันทธมโม)
 นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพุทธการบริหารการศึกษา
 คณะครุศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 พุทธศักราช ๒๕๖๑

ตอนที่ ๑

แนวคำถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านพิจารณาเห็นว่า มีความเห็นตามความเป็นจริง
ของท่านว่ามีความคิดเห็นในระดับใด โดยกำหนดระดับการประเมิน ๕ ระดับ ดังนี้

- ๕ หมายถึง มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด
 ๔ หมายถึง มีระดับการปฏิบัติรวมมาก
 ๓ หมายถึง มีระดับการปฏิบัติปานกลาง
 ๒ หมายถึง มีระดับการปฏิบัติน้อย
 ๑ หมายถึง มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

ข้อ	คำถาม	ระดับการปฏิบัติ				
		๕	๔	๓	๒	๑
ด้านที่ ๑ หลักสูตร						
๑	การชี้แจงรายละเอียดของหลักสูตร					
๒	การเผยแพร่เอกสารแนวปฏิบัติการใช้หลักสูตร					
๓	ความเหมาะสมของการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ					
๔	ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตรของสถาบัน สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างเต็มที่					
๕	ความสอดคล้องของหลักสูตรที่ศึกษาตอบสนองความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานในปัจจุบัน					
ด้านที่ ๒ อาจารย์						
๑	การมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์					
๒	ความเหมาะสมของสัดส่วนจำนวนอาจารย์กับจำนวนนิสิต					
๓	โอกาสการทำงานร่วมกันของอาจารย์และนิสิตเพื่อประโยชน์ของสถาบัน					
๔	การจัดแบ่งเวลาของอาจารย์เพื่อให้คำปรึกษาแก่นิสิต					
๕	การจัดอาจารย์ผู้สอนให้แก่นิสิตตรงตามความรู้ความสามารถ					
ด้านที่ ๓ กระบวนการเรียนการสอน						
๑	เทคนิควิธีการเรียนการสอนที่ท่านได้รับจากอาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญแก่นิสิต เช่น ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเอง					
๒	การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์กับนิสิต					
๓	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่กระตุ้นความสนใจในการเรียนแก่นิสิต					
๔	ความเหมาะสมของสื่อการสอนที่อาจารย์นำมาใช้ในการเรียนการสอน					
๕	การมีส่วนร่วมในการสรุปแนวคิดสำคัญของวิชานั้นๆ เมื่อสิ้นสุดการเรียน					

ข้อ	คำถาม	ระดับการปฏิบัติ				
		๕	๔	๓	๒	๑
	การสอนแต่ละวิชา					
ด้านที่ ๔ นิสิต						
๑	การมีส่วนร่วมในการวางแผนงานด้านกิจกรรมของนิสิต					
๒	การชี้แจงหรือประชาสัมพันธ์แผนงานด้านกิจกรรมให้นิสิตได้รับทราบ					
๓	นิสิตเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น					
๔	การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเปิดรับนิสิตเข้ามาศึกษาในสถาบัน					
ด้านที่ ๕ การวัดและประเมินผล						
๑	นิสิตได้รับคำชี้แจงเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผล แต่ละรายวิชาจากอาจารย์ผู้สอน					
๒	การใช้วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนของนิสิตในแต่ละรายวิชา					
๓	ข้อสอบที่ใช้วัดและประเมินผลการเรียนการสอนแต่ละรายวิชามีความเหมาะสม					
๔	ความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลของแต่ละวิชากับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน					
๕	การแจ้งผลให้นิสิตรับทราบจุดอ่อน จุดแข็งของตนเอง จากการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของแต่ละรายวิชา					
ด้านที่ ๖ ปัจจัยเกื้อหนุน						
๑	ความพอเพียงของอาคารและสถานที่ในสถาบันกับการจัดการเรียนการสอนให้แก่นิสิต					
๒	การจัดบรรยากาศของห้องเรียนที่กระตุ้นให้นิสิตมีความสนใจในการเรียนรู้ เช่น แสงสว่างที่เพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน					
๓	ความทันสมัยของสื่อนวัตกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่นิสิต					
๔	บรรยากาศของห้องสมุดที่เอื้อต่อการค้นคว้าของนิสิต					
๕	ความเพียงพอของจำนวนหนังสือในห้องสมุดมีต่อความต้องการของนิสิต					
๖	ความเพียงพอของจำนวนวารสารทางวิชาการในห้องสมุดต่อนิสิต					
๗	ความมีประสิทธิภาพในการบริการห้องสมุดแก่นิสิต					
๘	การจัดบริการด้าน Information Technology ของห้องสมุดให้นิสิต					
๙	การมีแหล่งฝึกปฏิบัติที่เอื้อต่อการให้นิสิตได้ปฏิบัติงานทางวิชาชีพ					
ด้านที่ ๗ งบประมาณ						
๑	งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนมีความเพียงพอ					
๒	มหาวิทยาลัยมีการวางแผนการใช้งบประมาณอย่างมีระบบ					
๓	มีการติดตามและการประเมินผลการใช้งบประมาณของมหาวิทยาลัย					

เอกสารประกอบการสัมมนา

ดัชนีชี้วัดเรื่อง

รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

DEVELOPMENT MODEL OF QUALITY GRADUATES UNDER THE POLICY OF
HIGHER EDUCATION REFORM IN MAHACHULALONGKORN-
RAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

คณะกรรมการควบคุมดัชนีชี้วัด

รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	ประธานกรรมการ
พระมหาญาณวัฒน์ จิตตวฑฒโน, ดร.	กรรมการ

ผู้วิจัย: พระครูสุตรัตโนภาส (ชูศักดิ์ จันทธมโม)

นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๑

แนวคำถามในการสัมมนา

ตอนที่ ๑ ข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ตำแหน่ง

.....

.....

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมมนา

๑. ท่านคิดว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรเป็นอย่างไร

๑) แนวทางการพัฒนาด้านหลักสูตร

.....

.....

.....

๒) แนวทางการพัฒนาด้านอาจารย์

.....

.....

.....

๓) แนวทางการพัฒนาด้านกระบวนการเรียนการสอน

.....

.....

.....

๔) แนวทางการพัฒนาด้านนักศึกษา

.....

.....

.....

๕) แนวทางการพัฒนาด้านการวัดและประเมินผล

.....

.....

.....

๖) แนวทางการพัฒนาด้านปัจจัยเกื้อหนุน

.....

.....

.....

๓) แนวทางการพัฒนาด้านงบประมาณ

.....

.....

.....

๒. ท่านคิดว่า ควรบูรณาการหลักพุทธธรรมข้อใด เพื่อส่งเสริมการพัฒนาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเพราะเหตุใด

หลักพุทธธรรม คือ

เพราะ.....

.....

.....

.....

๓. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม

ดัชนีนิพนธ์เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

DEVELOPMENT MODEL OF QUALITY GRADUATES UNDER THE POLICY OF
HIGHER EDUCATION REFORM IN MAHACHULALONGKORN-
RAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

คณะกรรมการควบคุมดัชนีนิพนธ์

รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	ประธานกรรมการ
พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน, ดร.	กรรมการ

ผู้วิจัย: พระครูสุตรัตโนภาส (ชูศักดิ์ จนทรมโม)

นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๑

แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

ตอนที่ ๑ ข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิ
ตำแหน่ง
.....
.....

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม

ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ “รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” (ฉบับร่าง) เป็นอย่างไรบ้าง

รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับร่าง) มีองค์ประกอบหลัก ๔ ประการ ได้แก่ ๑) หลักการ ๒) วัตถุประสงค์ ๓) จุดมุ่งหมาย ๔) องค์ประกอบ และ ๕) กระบวนการพัฒนา

๑. หลักการ

๑.๑ เป็นศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนาของโลก

๑.๒ เป็นแกนหลักในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในประเทศไทย

๑.๓ เป็นแหล่งการศึกษาบนฐานการบริหารด้วยอาจารย์ที่เป็นเลิศสู่การสร้างสรรรค์นวัตกรรม และภูมิปัญญาประดิษฐ์เพื่อผลิตบัณฑิตผู้เป็นเลิศ

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ พัฒนาอาจารย์บุคลากรและนิสิต

๒.๒ พัฒนาระบบการเรียนรู้

๒.๓ พัฒนาระบบงานวิจัยและสร้างสรรค์นวัตกรรม

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

๓. จุดมุ่งหมาย

๓.๑ สร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา

๓.๒ นำรูปแบบไปใช้

๓.๓ ติดตามประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบ

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....
.....

๔. องค์ประกอบ

๔.๑ การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ๗ ด้านได้แก่ ๑) หลักสูตร ๒) อาจารย์ ๓) กระบวนการเรียนการสอน ๔) นักศึกษา ๕) การวัดผลและประเมินผล ๖) ปัจจัยเกื้อหนุน และ ๗) งบประมาณ

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....

๔.๒ หลักการของวงจรคุณภาพ (PDCA) เป็นการจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพขึ้น โดยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือวงจรเดมมิง ซึ่งประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

Plan คือ กำหนดสาเหตุของปัญหา จากนั้นวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือทดสอบเพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น

Do คือ การปฏิบัติตามแผนหรือทดลองปฏิบัติเป็นการนำร่องในส่วนย่อย

Check คือ ตรวจสอบเพื่อทราบว่าบรรลุผลตามแผนหรือหากมีสิ่งใดที่ทำผิดพลาดหรือได้เรียนรู้อะไรมาแล้วบ้าง

Act คือ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง หากบรรลุผลเป็นที่น่าพอใจหรือหากผลการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน ให้ทำซ้ำวงจรโดยใช้การเรียนรู้จากการกระทำในวงจรที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....

๔.๓ มาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่คาดหวังที่จะให้บัณฑิตเรียนรู้และสามารถทำได้หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว ซึ่งต้องมีกลุ่ม มาตรฐานผลการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างน้อย ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านที่ ๑ การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ด้านที่ ๒ ความรู้ ด้านที่ ๓ ทักษะทางเชาวน์ปัญญา ด้านที่ ๔ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านที่ ๕ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....

๔.๔ หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา ๒ หลักธรรม คือ ๑) หลักปฏิสัมภิตา ๔ คือ ความเชี่ยวชาญอรธ ธรรมะ นิรุติ ปฏิภาณ เป็นกรอบแนวคิด สรุปเป็นคำคล้องจองว่า “รอบรู้วิชาการ ชำนาญวิชาชีพ เชี่ยวชาญสื่อศึกษา บริการประชาชน” และ ๒) หลักธรรมในพุทธปาลปิณีสสูตร คือ พ้อคำ (นักธุรกิจ หรือนักบริหารทั่วไป) ที่จะประสบความสำเร็จต้องมีคุณธรรม ๓ ประการ คือ มีตาดี หรือมีวิสัยทัศน์ (จักขุมา)

มีความสามารถจัดการธุระได้ดี (วิธูโร) และมีบุคคลที่จะพึงพึ่งอาศัยได้ (นิสสยสัมปนโน) สรุปเป็นคำคล้องจองว่า “มีวิสัยทัศน์ เชี่ยวชาญปฏิบัติ ฉลาดมนุษย์สัมพันธ์”

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....

.....

๕. กระบวนการพัฒนา

๕.๑ การพัฒนาด้านหลักสูตร

- จัดทำคู่มือการบริหารและประกันคุณภาพหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติและเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร พ.ศ.๒๕๕๘

- หลักสูตรควรมีมาตรฐานตามเกณฑ์ สกอ. สอดคล้องกับนโยบายวัตถุประสงค์ของ มจร และมหาวิทยาลัยอื่นๆ ทันสมัย ทันเหตุการณ์

- นโยบายและแผนพัฒนาประเทศมาเป็นแนวทางและให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถาบัน

- หน่วยกิตไม่น้อยกว่าที่สกอ.กำหนด ทั้ง ป.โท และ ป.เอก เพิ่มเติมส่วนที่เป็นอัตลักษณ์ และต้องการเน้นให้เกิดในตัวของผู้เรียน

- มุ่งสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ปรัชญาของการอุดมศึกษาและมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ เน้นวิชาการและวิชาชีพมีความรู้ความสามารถระดับสูง

- หลักสูตรของมหาวิทยาลัยทุกระดับมีการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ทำให้นิสิตมีคุณลักษณะที่เป็นมูลค่าเพิ่มในการใช้ชีวิต

- พัฒนาระบบบริหาร ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในและภายนอก

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....

.....

๕.๒ การพัฒนาด้านอาจารย์

- พัฒนาอาจารย์ให้มีคุณสมบัติขั้นต่ำตาม สกอ. กำหนด ตามเกณฑ์สกอ. ๒๕๕๘

- จัดทำแผนพัฒนาความก้าวหน้าในตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ประจำเชิงรุก

- จัดทำแผนเชิงรุกในด้านพัฒนาบุคลากรในด้านการศึกษาต่อระดับปริญญาเอก

- สร้างขวัญและกำลังใจ ให้การยกย่องอาจารย์ และนักวิจัยที่มีการสร้างผลงานอย่างต่อเนื่อง หรือเป็นผลงานดีเด่น

- มีมาตรการส่งเสริม และพัฒนาอาจารย์ในการสร้างผลงานวิชาการเพื่อเผยแพร่

- ทำแผนพัฒนาบุคลากรโดยแยกเป็นแผนบริหารบุคลากรและแผนพัฒนาบุคคลากรให้ชัดเจนทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุน และกำหนดเส้นทางการเข้าสู่ตำแหน่งของสายสนับสนุน โดยมีการสื่อสารให้ชัดเจนมากขึ้น

- พัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นระบบที่เหมาะสมเฉพาะกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ และเป็นระบบมาตรฐานสากล

- ศักยภาพให้มีความรู้เสมอและเป็นมืออาชีพตรงตามสาขานั้นๆ

- เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ปรับปรุงความสามารถเสมอ
- มุ่งพัฒนาอาจารย์ที่มีความทันสมัย ๔.๐ หรืออาจารย์ศตวรรษที่ ๒๑
- สนับสนุนให้ทำวิจัย, เขียนเสนอผลงานวิชาการ
- ควรศึกษาส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนมีการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง
- อาจารย์ประจำหลักสูตรมีคุณวุฒิตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชา
- อาจารย์ผู้รับผิดชอบมีภาวะหน้าที่ในการบริหารพัฒนา
- อาจารย์ต้องปรับปรุงเปลี่ยนให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ ๒๑ Thailand 4.0 ยุคดิจิทัล

(Digital)

- ความรู้ ความสามารถในการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ นำพานิสิตให้เห็นสภาพความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

๕.๓ การพัฒนาด้านกระบวนการเรียนการสอน

- ระบบผู้สอน ผู้เรียน สิ่งสนับสนุนให้สามารถผลิตบัณฑิตตามเป้าหมาย
- เน้นปฏิบัติ ฝึกฝน ทดลอง ทดสอบ วิจัยให้มาก
- ส่งเสริมให้อาจารย์ได้เรียนรู้กระบวนการเรียนการสอนใหม่ ที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และ

เข้าใจองค์ความรู้ในสิ่งใหม่เพิ่มเติมไม่ขาดสาย

- การพัฒนาทักษะเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑
- การเปิดช่อง/ช่องทางทางให้นิสิตได้สะท้อนปัญหาข้อร้องเรียน
- การเรียนในชั้นเรียน
- การเรียนนอกห้องเรียน
- เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านนี้โดยเฉพาะใช้คำแนะนำ
- พัฒนาจิตอาสา
- กระบวนการเรียนการสอนตามมาตรฐานอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ
- การสอนต้องให้ทันกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว
- การเน้นการเรียนที่เน้นการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้
- สอนทันสมัย, สอนน้อยแต่ให้ผู้เรียนรู้มาก
- สอนเน้นปฏิบัติ ให้ทำได้จริง
- ประเมินผลตามแนวไตรสิกขาในระหว่างเรียน และหลังจากเรียนจบ
- ศึกษาตามศักยภาพรายบุคคล เน้นความถนัดตามแนวอัตถิภาส

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

๕.๔ การพัฒนาด้านนิสิต

- ส่งเสริมให้นิสิตมีความเสียสละเพื่อส่วนร่วมและมีจิตอาสา
- ส่งเสริมให้นิสิตได้ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมอย่างต่อเนื่อง
- ความรู้รอบทั้งวิชาการด้านพุทธศาสนา และศาสตร์สมัยใหม่ มีศีลธรรมและจรรยา เป็นแม่แบบในการพัฒนาศิษย์
- มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจมีศรัทธาต่อสถาบันที่จะศึกษา และอธิบาท ๔
- มีคุณสมบัติเบื้องต้นตามเกณฑ์ และพัฒนาให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น
- ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้านทฤษฎีหลักการ และมีความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง
- พัฒนานักศึกษาให้มีความรับผิดชอบในการศึกษาในตนเอง ในหน้าที่ของตน
- สอนให้มีวิชาและจรรยา
- พัฒนาตามแนวภavana ๔ คือพฤติกรรมทางกาย ทางศีล ทางจิต และทางปัญญา

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....

.....

๕.๕ การพัฒนาด้านการวัดและประเมินผล

- จัดระบบและกลไกในการกำกับติดตามให้ทุกหลักสูตร
- การวัดผล ประเมินผล โดยใช้กรอบภavana ๔ คือวัดผลทางกายภาพ ทางศีล ทางจิต และทางปัญญา
- ตามหลักการประกันคุณภาพ ได้แก่ ๑.การกำกับมาตรฐาน ๒.บัณฑิต ๓.นักศึกษา ๔.คณาจารย์ ๕.หลักสูตร, การเรียนการสอน, ประเมินผู้เรียน ๖.สิ่งสนับสนุน
- การประเมินผลตามความถนัดของแต่ละบุคคล
- การทำวิจัยบริการสังคม
- การวัดประเมินผลให้ประเมินไปตามแบบมาตรฐาน
- ประสิทธิภาพเป็นธรรม ยุติธรรม โปร่งใส
- ต้องวัดผลตามคุณลักษณะ ๔ ด้าน คือ พฤติกรรมทางกาย วาจา จิตใจ ปัญญา สังคม

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....

.....

๕.๖ การพัฒนาด้านปัจจัยเกื้อหนุน

- สร้างชุมชนกัลยาณมิตร สร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมแบบพุทธวิธี และสนับสนุนการเรียนรู้แบบพอเพียง
- จัดภูมิทัศน์และอาคารที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีปัจจัยด้านโครงสร้าง ระบบสภาพแวดล้อมที่พร้อมรองรับการพัฒนาและการขยายตัวในอนาคต
- พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและฐานข้อมูลให้ทันสมัย ให้เชื่อมโยงกับส่วนงานต่างๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อรองรับการสื่อสารสร้างความเข้าใจในองค์กร
- จัดหาปัจจัยสนับสนุนให้เพียงพอและทันสมัย เรียนให้ทุกที่ทุกเวลา

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

๕.๗ การพัฒนาด้านงบประมาณ

- งบประมาณการพัฒนามหาวิทยาลัยมาจากทุนทางสังคม คือ คณะสงฆ์ และการระดมทุนจากประชาชนที่มีจิตศรัทธา

- ควรแสวงหาแหล่งทุน จัดทำกองทุนการศึกษาแบบให้เปล่า แต่มีเงื่อนไขว่าผู้รับทุนคืนสู่สังคม

- จัดให้เพียงพอและมีจุดเน้นให้ตรงประเด็นและให้วัดผลมีความชัดเจน

- รัฐควรสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและหนังสือเชิญ

- รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย
- รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการการสัมมนา
- รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม
- หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย

ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย ๕ รูป/คน

๑. รศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. พระครูกิตติญาณวิสิฐ,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. ดร.อำนาจ บัวศิริ ข้าราชการบำนาญสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๔. ผศ.ดร.อุทัย สติมัน อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

๕. ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยบูรพา

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมมนา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมมนา เมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา จำนวน ๑๐ รูป/คน ดังนี้

ก. รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

๑. พระมหาสมบุรณ์ สุธมโม,รศ.ดร. รองคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. พระมหาสมบัติ ธนปญโญ,ดร. อาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษา
๓. รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู ผู้อำนวยการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา รองคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. ผศ.ดร.ประพันธ์ ศุภสร รองคณบดีฝ่ายวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. ผศ.ดร.อุทัย สติมัน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
๖. ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร มหาวิทยาลัยบูรพา
๗. ดร.แสงวง นิลนามะ หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๘. ดร.พีรวัฒน์ ชัยสุข หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๙. ดร.เกษม แสงนนท์ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑๐. ดร.ระวิง เรืองสังข์ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข. คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

๑. รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ประธานกรรมการ
๒. พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตาตมโน, ดร. กรรมการ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เมื่อวันจันทร์ ที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ อาคารเรียนรวมโชนสี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา จำนวน ๘ รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection)

ก. รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

๑. พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
๒. พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๓. รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู ผู้อำนวยการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา รองคณะบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. รศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. ดร.พีรวัฒน์ ชัยสุข หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖. ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร มหาวิทยาลัยบูรพา
๗. ดร.เกษม แสงนนท์ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๘. ดร.ระวีง เรืองสังข์ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข. คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

๑. รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ประธานกรรมการ
๒. พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตาพัฒโน, ดร. กรรมการ

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ว ๑๒๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๘๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

เรียน ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูสุตรัตโนภาส (ชูศักดิ์) ฉายา จนฺทสมโม นามสกุล สว่างบุก รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๒๐๐๓ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตได้จัดทำเครื่องมือการวิจัยเพื่อที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาฯ ดุษฎีนิพนธ์เรียบร้อยแล้ว จึงใคร่ขออนุญาตเคราะห้ให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

ดร.จกแก้วแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญบุญ)

รองคณบดีคณะครุศาสตร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

ติดต่อประสานงาน :-

พระครูสุตรัตโนภาส

๐๙ ๘๕๓๖ ๓๒๓๕

น.ส.มณี อาลากุล

๐๘ ๐๐๗๓ ๕๓๘๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มจร โทร. ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๘๔

ที่ ศธ. ๖๑๐๓.๓/ว ๙๐

วันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

เรียน รศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ

ด้วย พระครูสุตรัตโนภาส (ชูศักดิ์) ฉายา จนฺทโม โนนามสกุล สว่างบุก รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๒๐๐๓ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำคุณูปการ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตได้จัดทำเครื่องมือการวิจัยเพื่อที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาคุณูปการเรียบร้อยแล้ว จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมแล้ว นี้ หลักสูตรฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

รองคณบดีคณะครุศาสตร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

ให้ทราบ แก่ ผอ.สอ.สอ.
หรือ ผอ.สอ.สอ.สอ.

๒๕-๐๖-๖๑

ติดต่อประสานงาน :-

พระครูสุตรัตโนภาส

๐๙ ๘๕๖๖ ๓๒๑๕

น.ส.ณัฏฐ์ อาสากุล

๐๘ ๐๐๗๓ ๕๓๘๖

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ว ๑๒๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.อุทัย สติมัน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูสุตธัตถ์โนภาส (ชูศักดิ์) ฉายา จันทมโม นามสกุล สว่างบุกร รัศประจักษ์นิสิต ๕๙๐๑๑๐๒๐๐๓ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตได้จัดทำเครื่องมือการวิจัยเพื่อที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์เรียบร้อยแล้ว จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขเครื่องมือการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญบุ)

รองคณบดีคณะครุศาสตร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

ติดต่อบริษัทงาน :-

พระครูสุตธัตถ์โนภาส

น.ส.มณี อาลากุล

๐๔ ๘๕๓๖ ๓๒๑๕

๐๘ ๐๐๗๓ ๔๑๘๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มจร โทร. ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๘๔

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ว ๑๐๔

วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมการสัมมนา (Seminar)

เรียน รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู

ด้วย พระครูสุตวรรตโนภาส (ชูศักดิ์) ฉายา จันทมโม นามสกุล สว่างบุก รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๒๐๐๓ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำคุณูปการ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามาตรฐานอุดมศึกษา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านซึ่งเป็นกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมการสัมมนา (Seminar) ในวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ หลักสูตรฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

รองคณบดีคณะครุศาสตร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

ติดต่อประสานงาน :-

ดร.พีรวัฒน์ ชัยสุข

๐๘ ๖๐๔๖ ๕๑๒๖

น.ส.ณัฏฐา อลากุล

๐๘ ๘๔๖๕ ๔๔๐๑

อ.พีรวัฒน์/อ.ณัฏฐา

 ๑๑๓-๑.๒๗

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มจร โทร. ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๘๔

ที่ ศธ ๖๑๐๓๓/ว ๑๐๔

วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติเข้าร่วมการสัมมนา (Seminar)

เรียน ดร.แสง นิลนามะ

ด้วย พระครูสุตริตโนภาส (ชูศักดิ์) อายา จันทมโม นามสกุล สว่างบุก รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๒๐๐๓ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามาตรฐานอุดมศึกษา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออนุมัติเข้าร่วมการสัมมนา (Seminar) ในวันพุธที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ หลักสูตรฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

รองคณบดีคณะครุศาสตร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

ติดต่อประสานงาน :-

ดร.พิรวัฒน์ ชัยสุข

๐๘ ๖๐๔๖ ๕๑๒๒

น.ส.มนี อาลากุล

๐๘ ๘๔๙๕ ๔๔๐๑

ในนามของมหาวิทยาลัย

ดร. วิมล (ดร. วิมล)

(ดร. วิมล)

หัวหน้าโครงการฯ

๑๑ ๑-๕ ๖๕๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มจร โทร. ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๘๔

ที่ ศธ ๖๑๐๓๓.๖/๑๐๔

วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมการสัมมนา (Seminar)

เรียน ผศ.ดร.ประพันธ์ ศุภสร

ด้วย พระครูสุตธรรมาภรณ์ (ชูศักดิ์) ฉายา จันทมโน นามสกุล สว่างบุณ รัศประจักษ์วัฒน์ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านซึ่งเป็นกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมการสัมมนา (Seminar) ในวันพุธที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ หลักสูตรฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

อ.ดร.ประพันธ์
๑๐ ก.ค. ๖๑

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญป)

รองคณบดีคณะครุศาสตร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

ติดต่อประสานงาน :-

ดร.พีรวัฒน์ ชัยสุข

น.ส.ณัฏฐา อาภากุล

๐๘ ๖๐๔๖ ๕๓๒๒

๐๘ ๘๔๘๕ ๔๔๐๑

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ว ๑๔๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๘๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเข้าร่วมประชุมการสัมมนา (Seminar)

เรียน ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แนวทางและแบบบันทึกข้อมูลการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูสุตรัตโนภาส (ชูศักดิ์) ฉายา จันทมโม นามสกุล สว่างบุก รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๒๐๐๓ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านซึ่งเป็นกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมการสัมมนา (Seminar) ในวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยาซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ หลักสูตรฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ปญฺญ)

รองคณบดีคณะครุศาสตร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

ติดต่อประสานงาน :-

พระครูสุตรัตโนภาส ๐๙ ๘๕๓๖ ๓๒๑๕

น.ส.มณี อาลากุล ๐๘ ๐๐๗๓ ๔๑๖๘

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๗/ว ๑๔๓

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๘๘ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๖ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมการสัมมนา (Seminar)

เรียน ผศ.ดร.อุทัย สติมัน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แนวทางและแบบบันทึกข้อมูลการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูสุตรัตโนภาส (ชูศักดิ์) ฉายา จันทมโม นามสกุล สว่างบุก รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๒๐๐๓ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามมาตรฐานอุดมศึกษา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านซึ่งเป็นกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมการสัมมนา (Seminar) ในวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐) หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยาซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ดังมีรายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่ได้แนบมาพร้อมนี้ หลักสูตรฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญบุ)

รองคณบดีคณะครุศาสตร์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

ติดต่อประสานงาน :-

พระครูสุตรัตโนภาส

๐๙ ๘๕๓๖ ๓๒๑๕

น.ส.เมธี อาลากุล

๐๘ ๐๐๗๑ ๔๑๖๘

ภาคผนวก ค
ภาพกระบวนการวิจัย

ภาพการสัมมนาคุษณินพนธ์
เมื่อวันพุธ ที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐)
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

ภาพสนทนากลุ่มคุณูปนิพนธ์
วันจันทร์ ที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ อาคารเรียนรวมโซนซี (ชั้น ๕ ห้องซี ๕๑๐)
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ-ฉายา/นามสกุล : พระครูสุตรัตโนภาส (ชูศักดิ์ จันทธมโม/สว่างบุก)
- ว/ด/ป (เกิด) : วันอังคารที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๙
- ภูมิลำเนา : ๑๑๒ หมู่ที่ ๖ เทศบาลตำบลแจระแม อำเภอมะนัง จังหวัดอุบลราชธานี
- การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดมงคลนิมิตร
อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ
เปรียญธรรมสี่ประโยค สำนักเรียนวัดศิริเสาชิง
อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ
พุทธศาสตรบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ตำแหน่ง/ประสบการณ์ทำงาน : เจ้าอาวาสวัดมงคลนิมิตร อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ
: เป็นพระกรรมวาจาจารย์
: พระวิปัสสนาจารย์
: พระวินยาธิการ
: ครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม
: กรรมการสนามหลวง แผนกธรรม
: ตัวแทนแม่กองธรรมสนามหลวง แผนกธรรม
: เจ้าสำนักศาสนศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม
วัดมงคลนิมิตร อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ
- อุปสมบท : วันศุกร์ที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๔
- สังกัด : วัดมงคลนิมิตร อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ
- ปีที่เข้าศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๕๙
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๖๑
- ที่อยู่ปัจจุบัน : ๑๑๖ หมู่ ๑ วัดมงคลนิมิตร อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ